ଅଭୁଲା ସ୍ମୃତି

ପ୍ରଫେସର ଡ଼ାକ୍ତର ସତ୍ୟବାଦୀ ହଜାରୀ

Digitized by srujanika@gmail.com

ଅଭୁଲା ସ୍ମୃତି

(ଆତ୍ମଜୀବନୀ)

ପ୍ରଫେସର ଡ଼ାକ୍ତର ସତ୍ୟବାଦୀ ହଜାରୀ

Digitized by srujan ka@gmail.com

ଅଭୁଲା ସ୍ମୃତି

(ପ୍ରଫେସର ସତ୍ୟବାଦୀ ହଜାରୀଙ୍କ ଆତ୍ମଜୀବନୀ)

ସଂକଳକ : ପ୍ରଫେସରଙ୍କ କନ୍ୟାତ୍ରୟ
ଅନ୍ନପୂର୍ଣ୍ଣା, ବିଜୟଲକ୍ଷ୍ମୀ ଓ ମୀରା

ପ୍ରଥମ ସଂସ୍କରଣ : ଫେବୃଆରୀ, ୨୦୧୭

ମୁଦ୍ରଣ : ଶିକ୍ଷା ପ୍ରକାଶନୀ, ଭୁବନେଶ୍ୱର-୩

ABHULA SMRUTI

(Autobiography of Late Prof. Doctor Satyabadi Hazari)

Compiler : Daughters of Prof. Hazari
Annarpurna, Bijayalaxmi & Mira

First published: February, 2017

Printed at: Sikshaprakashani, Bhubaneswar

Digitized by srujan ka@gmail.com

ମୁଖବନ୍ଧ

ସ୍ୱର୍ଗୀୟ ପ୍ରଫେସର ସତ୍ୟବାଦୀ ହଜାରୀ ନୟାଗଡ଼ ନିକଟରେ ଥିବା କେଶରପୁର ଗ୍ରାମର ଜଣେ ସୁନାମଧନ୍ୟ ଓ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ବ୍ୟକ୍ତି ଥିଲେ । ସେ ୧୯୧୮ ମସିହାରେ ବୁଦ୍ଧ ପୂର୍ଣ୍ଣିମା ଦିନ ସେଠାକାର ସର୍ବରାକାର ଶ୍ରୀ କୃଷ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ହଜାରୀଙ୍କ ଘରେ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ସେ ଜଣେ ଆତ୍ମବିଶ୍ୱାସୀ ଓ କର୍ମବୀର ଥିଲେ । ସେ ଗୋଟିଏ ନିପଟ ଛୋଟ ଗ୍ରାମରୁ ବାହାରି ନିଜର ଚେଷ୍ଟାରେ କଟକ ଏସ୍.ସି.ବି. ଭେଷଜ ମହାବିଦ୍ୟାଳୟରୁ ଏମ୍.ବି.ଏସ୍ ପାସ୍ କରିଥିଲେ ଓ ପରେ ଆଗ୍ରା ଭେଷଜ ମହାବିଦ୍ୟାଳୟରୁ ଏମ୍.ଏସ୍ ଆନାଟୋମି ପାସ୍ କରିଥିଲେ । ସେ ଜଣେ ମେଧାବୀ ଛାତ୍ର ଥିଲେ ତା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଭଲ ଖେଳାଳୀ ମଧ୍ୟ ଥିଲେ । ଛାତ୍ର ସମୟରେ ଉଚ୍ଚ ବିଦ୍ୟାଳୟ, ରେଭେନ୍ସା ମହାବିଦ୍ୟାଳୟ ଓ ଏସ୍.ସିବି ଭେଷଜ ମହାବିଦ୍ୟାଳୟରେ ଫୁଟବଲ୍ ଓ ହକି ଖେଳି ସୁନାମ ଅର୍ଜନ କରିଥିଲେ । ସେ ବୁର୍ଲାର ଭି.ଏସ୍.ଏସ୍ ଭେଷଜ ମହାବିଦ୍ୟାଳୟ ଓ କଟକ ଏସ୍.ସି.ବି ମହାବିଦ୍ୟାଳୟରେ ଆନାଟମି ପ୍ରଫେସର ରୂପେ ୨୩ ବର୍ଷ ମେଡ଼ିକାଲ ଛାତ୍ରମାନଙ୍କୁ ଶିକ୍ଷା ପ୍ରଦାନ କରିଥିଲେ । ସେ ଜଣେ ଦକ୍ଷ ପ୍ରଫେସର ଓ ପ୍ରଶାସକ ଥିଲେ । ସେ ଜଣେ ଭଲ ଶିକ୍ଷାବିତ୍ ହେବା ସଂଗେ ସଂଗେ ଭଲ ସଂଗଠକ ମଧ୍ୟ ହୋଇଥିଲେ । ତେଣୁ ସେ ଛାତ୍ରମାନଙ୍କର ପ୍ରିୟପାତ୍ର ହୋଇପାରିଥିଲେ ।

ତାଙ୍କର ନାମ ସତ୍ୟବାଦୀର ସାର୍ଥକତା ପ୍ରତିପାଦନ କରି ସେ ସର୍ବଦା ସତ୍ୟପଥରେ ଅଗ୍ରଗତି କରିଥିଲେ । ସେ ବହୁତ ସରଳ ଓ ଉଦାର ହୃଦୟ ବ୍ୟକ୍ତିଥିଲେ । ସେ ବୁର୍ଲାର ଭି.ଏସ୍,ଏସ୍ ଭେଷଜ ମହାବିଦ୍ୟାଳୟରେ କର୍ମରତ ଥିବାବେଳେ ତାଙ୍କର ଗ୍ରାମ କେଶରପୁର ଓ ଆଖପାଖ ଗ୍ରାମରୁ ରୋଗୀମାନେ ତାଙ୍କ ପାଖକୁ ଚିକିତ୍ସା ପାଇଁ ଆସୁଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କର ଚିକିତ୍ସା ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିବା ସଂଗେ ସଂଗେ ସେମାନଙ୍କର ରହିବା ପାଇଁ ନିଜ ଘରେ ସ୍ଥାନ ଦେଇ ସବୁ ସୁବିଧା କରି ଦେଉଥିଲେ । ସେ ଜଣେ ଆଦର୍ଶ ବ୍ୟକ୍ତି ଥିଲେ ।

ସେ ଅବସର ଗ୍ରହଣ କଲାପରେ ନିଜ ଗ୍ରାମ କେଶରପୁରକୁ ଆସି ସେଠାରେ କିଛିବର୍ଷ ବସବାସ କରୁଥିଲେ । ସେଠାରେ ସେ ନିରାଡ଼ମ୍ବର ଓ ସରଳ ଜୀବନଯାପନ କରୁଥିଲେ । ସେଠାରେ ଗରୀବ ରୋଗୀମାନଙ୍କୁ ମାଗଣାରେ ଚିକିତ୍ସା କରୁଥିଲେ ଓ ଦରକାର ଅନୁଯାୟୀ ସେମାନଙ୍କୁ ସେ ନୟାଗଡ଼ ଚିଠି ଲେଖି ଚିକିତ୍ସାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରୁଥିଲେ । ପରେ ନିଜର ଓ ପରିବାରର ଚିକିତ୍ସା ଓ ଅନ୍ୟ ସୁବିଧା ଲାଗି ନୟାଗଡ଼ରରେ ଘର ତୋଳି ରହିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ସେ ସଚ୍ଚୋଟ ଓ ନିଷ୍ପାପର ବ୍ୟକ୍ତିଥିଲେ । ନୟାଗଡ଼ରେ ସେ ଅଧିକାଂଶ ସମୟ ବିଭିନ୍ନ

Digitized by srujan ka@gmail.com

ପ୍ରକାର ବହିପଢ଼ାରେ କାଟୁଥିଲେ । ସେ ଦିନେ ଦିନେ ସକାଳୁ ସଂଧ୍ୟା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବସିରହି ବିହିଟିଏ ପଢ଼ି ସାରି ଦେଉଥିଲେ । ସେ ନିଜ ଜୀବନର ପୁରାତନ ସ୍ମୃତିକୁ ଗୋଟିଏ ଡ଼ାଏରୀରେ ଲିପିବଦ୍ଧ କରିଥିଲେ ।

ତାଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁ ପରେ ସେ ଡ଼ାଏରିଟି ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ହସ୍ତଗତ ହୋଇଥିଲା । ସେ ସମୟର ଜୀବନଯାପନ ପ୍ରଣାଳୀ ଓ ଗ୍ରାମୀଣ ପରିବେଶର ବର୍ଣ୍ଣନାଗୁଡ଼ିକ ପଢ଼ି ସେ କେଉଁଭଳି ପରିସ୍ଥିତିରେ କଷ୍ଟ ସହି ଆଗକୁ ବଢ଼ି ଚାଲିଥିଲେ ତାହା ଅନୁମେୟ । ତାଙ୍କର ଜେଷ୍ଠ କନ୍ୟା ଅନ୍ନପୂର୍ଣ୍ଣା ଦୋରା ଏହାକୁ ମୁଦ୍ରିତ କରି ଲୋକ ଲୋଚନକୁ ଆଣିବା ପାଇଁ ଆଗ୍ରହ ପ୍ରକାଶ କରି ସେଥିରେ ଲାଗିପଡ଼ିଥିଲେ, ତାଙ୍କର ଅଶେଷ ପ୍ରଚେଷ୍ଟାରୁ ଏହା ସମ୍ଭବ ହୋଇପାରିଛି । ପ୍ରକାଶନର ମୁଦ୍ରଣ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଇଂ ଗୋବର୍ଦ୍ଧନ ଦୋରାଙ୍କ ସାହାଯ୍ୟ ଉଲ୍ଲେଖଯୋଗ୍ୟ ।

ଅଭୁଲା ସ୍ମୃତି ପ୍ରଫେସର ସତ୍ୟବାଦୀ ହଜାରୀଙ୍କର ଗୋଟିଏ କ୍ଷୁଦ୍ର ଆତ୍ମଜୀବନୀ ।

ପୃଥ୍ୱୀରାଜ ରାଓ, (ଭଣଜା)

Digitized by srujan ka@gmail.com

ସୂଚୀପତ୍ର

କ୍ର.ନଂ	ବିଷୟ	ପୃଷ୍ଠା
୧.	ଅଭୁଲା ସ୍ମୃତି	୭
୨.	Image in memory of Dr.S. Hazary	୪୯
୩.	In Memoriam	୫୧
୪.	Prof. Satyabadi Hazary in Memory	୫୨
୫.	ମୋ ସାର୍‌-ହଜାରୀ ସାର୍‌	୫୩
୬.	ସାରଙ୍କ ସ୍ମରଣେ	୫୬
୭.	ପ୍ରଫେସର ଡ଼ାକ୍ତର ହଜାରୀ, ତାଙ୍କୁ ଯେପରି ମୁଁ ଜାଣେ	୬୨
୮.	ଶ୍ରଦ୍ଧା ସୁମନ	୬୬
୯.	ଅତୀତର କିଛି ସ୍ମୃତି	୭୧
୧୦.	ଅତୀତରୁ ପଦେ ଅଧେ	୭୪
୧୧.	ପ୍ରଫେସର ସତ୍ୟବାଦୀ ହଜାରୀଙ୍କ ସ୍ମୃତିରେ	୭୯
୧୨.	ସାଉଁଟା ସ୍ମୃତି	୮୪
୧୩.	My Father - A Remembrance	୮୬
୧୪.	A leter to my grandfather	୮୯
୧୫.	My Sweet Memory	୯୧
୧୬.	ଈଶ୍ୱରଙ୍କୁ ଚିଠିଟିଏ	୯୩
୧୭.	My Great Grand Father	୯୬
୧୮.	Walk the Talk	୯୭
୧୯.	Tata and Me	୧୦୦

Digitized by srujan ka@gmail.com

ଅଭୁଲା ସ୍ମୃତି

ଆମ ଗାଁ :-

"କେଶରପୁର" ଆମ ଗାଁ, ନୟାଗଡ ଠାରୁ ୧୧ କିଲୋମିଟର ଭିତରକୁ ପୂର୍ବଘାଟ ପର୍ବତ ମାଳାର ଛୋଟ ଛୋଟ ପାହାଡର ପାଦ ଦେଶରେ ଛୋଟିଆ ଗାଁ ଟିଏ । ଏହି ପାହାଡର ସବୁଜିମା ଅତ୍ୟନ୍ତ ମନୋହର ହୋଇଥାଏ । ବର୍ଷାଦିନ ପରେ ପ୍ରାୟ ୪ମାସ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କ୍ଷୁଦ୍ର କ୍ଷୁଦ୍ର ଝରଣା ଏ ପାହାଡରୁ ନିର୍ଗତ ହୋଇ ଗ୍ରାମର ସବୁଜ ଶସ୍ୟ କ୍ଷେତ୍ରକୁ ପ୍ରବାହିତ ହୋଇ ଗ୍ରାମର କୃଷକଙ୍କର ମନ ଆହ୍ଲାଦିତ କରୁଥାଏ । କଥିତ ଅଛି ବିନା ପାହାଡ ଓ ଜଙ୍ଗଲରେ କୃଷିକ୍ଷେତ୍ର ଋଷୋପଯୋଗୀ ହୁଏନି । ଏ ନିରାଟ ସତ୍ୟକୁ ଏଠାର ଗ୍ରାମବାସୀ ପୂର୍ଣ୍ଣଭାବେ ଉପଲବ୍ଧି କରି ଆସିଛନ୍ତି । ଏହି ପାହାଡ ଯୋଗୁ ହିଁ ଏ ଗ୍ରାମର ଋଷଜମି ଖୁବ୍ ଉର୍ବର । ମୋର ବାଲ୍ୟକାଳରୁ ମନେ ଅଛି ଏ ପାହାଡରେ ଚିତାବାଘ, ଭାଲୁ, କୋଟରା, ଝିଙ୍କ, ବଜ୍ରକାପ୍ତା ବନ୍ୟ ଶୁକର ଓ ମୟୂର ଆଦି ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଥାନ୍ତି । ଆଜି ହୁଏତ ସେ ସବୁ ଆଉ ନାହାଁନ୍ତି । କ୍ରମବର୍ଦ୍ଧିଷ୍ଣୁ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ଓ ସେମାନଙ୍କର ଅତ୍ୟାଚାରର ଶିକାର ହୋଇ ସେମାନେ ଲୁପ୍ତ ପ୍ରାୟ । ପାହାଡର ସେ ଜଙ୍ଗଲ ମଧ ଆଉ ନାହିଁ । ଝରଣାମାନେ ଏଣିକି କ୍ଷୀଣ ଓ କୃଶ ହୋଇ ଗଲେଣି । ଗତ ୪୦ବର୍ଷର ସ୍ୱାଧୀନତା ମଧ୍ୟରେ ସବୁକିଛି ଲୋପ ହେବା ଉପରେ । ଗ୍ରାମର ଦକ୍ଷିଣ ଓ ପୂର୍ବ ସୀମାଦେଇ କୁସୁମୀ (ନୟାଗଡ ଷ୍ଟେଟର ବୃହତ୍ତମ ନଦୀ) ନଦୀଟି ବହିଯାଇଛି । ପାହାଡର ଠିକ୍ ପାଦଦେଶରେ ଗ୍ରାମ । ଗ୍ରାମ ଓ ନଦୀ ମଝିରେ ଉର୍ବର ସମତଳ ଭୂମିରେ ଲୋକଙ୍କ ଜମି । କୁସୁମୀ ନଦୀହିଁ ଗ୍ରାମକୁ ପାନୀୟ ଜଳ ଯୋଗାଇଥାଏ । ଏହାର ଜଳରେ ଲୋକମାନେ ସ୍ନାନ କରନ୍ତି ଓ ପାଣି ତିରୋଟ ସମୟରେ ନଦୀ ଶଯ୍ୟାରେ ବନ୍ଧପକାଇ ଜମିକୁ ପାଣି ଉଠାନ୍ତି । ଏଠାରେ ଖରାଦିନେ ଟେଣ୍ଡା ପକାଇ ନାନା ପ୍ରକାର ଫସଲ କରନ୍ତି । ପାହାଡ ଓ କୁସୁମୀ ନଦୀହିଁ ଗ୍ରାମର ପ୍ରାଣ କେନ୍ଦ୍ର । ଗ୍ରାମର ଲୋକ ସଂଖ୍ୟା ୭୦୦ ଏବଂ ଘର ସଂଖ୍ୟା ୧୦୦ । ଅଧିକାଂଶ ଲୋକଙ୍କର ଜୀବିକା କୃଷି । କୃଷି ଛଡା ଅନ୍ୟ କିଛି ଧନ୍ଦା କରି ଜୀବିକା ନିର୍ବାହ କରି ବଞ୍ଚିବାର ଉପାୟ ନଥିବାରୁ ଗ୍ରାମର ପ୍ରାୟ ଅର୍ଦ୍ଧେକ ଯୁବକ ସୁଦୂର ରେଙ୍ଗୁନ୍ ଓ କଲିକତା ଚାଲିଯାଉଥିଲେ । ମୋର ପିଲାଦିନେ ମନେ ଅଛି ମୋର ଅଧିକାଂଶ ସଙ୍ଗୀ ଓ ସହପାଠୀଙ୍କର ପିତାମାନେ ଗ୍ରାମରେ ନଥାନ୍ତି । ବେଳେବେଳେ ସଙ୍ଗୀମାନଙ୍କ ପିତା ମାନେ ସୁନ୍ଦର ସୁନ୍ଦର ଜାମାପଟା ପାର୍ଶଲ କରି ସେମାନଙ୍କପାଇଁ ରେଙ୍ଗୁନରୁ ପଠାଇଥାନ୍ତି । ସେସବୁ ଦେଖିଲେ ମୋର ଖୁବ୍ ଲୋଭହୁଏ । ଆମ ଗ୍ରାମରେ ସେସବୁ ମିଳେନାହିଁ । ଆମ ଗ୍ରାମରେ କେବଳ ବୟସ୍କ, ବୃଦ୍ଧ ଲୋକ ଓ ପିଲାମାନଙ୍କ ମା ମାନେ ଦୁଃଖ କଷ୍ଟରେ କୁଟାକୁଟି କରି ଓ ସ୍ୱାମୀମାନେ ପଠାଇବା ଟଙ୍କାରେ ଗୁଜୁରାଣ ମେଣ୍ଟାନ୍ତି ।

Digitized by srujan ka@gmail.com

ପରିବାର

ମୋ ପରିବାର ମୋର ପିତା ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ କୃଷ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ହଜାରୀ ଗ୍ରାମର ସର୍ବରାକାର ଏବଂ ଏକ ଛୋଟ ଜାଗାରିଦାରୀର ଅଧିକାରୀ ଥାନ୍ତି । ମଧ୍ୟବିତ୍ତ ପରିବାର, କିନ୍ତୁ ସଂଭ୍ରାନ୍ତ । ମା' ଙ୍କ ନାମ ଲକ୍ଷ୍ମୀ । ମୋର ଜନ୍ମ ଅଷ୍ଟମ ଗର୍ଭରେ । ଆମେ ୫ଭାଇ ଓ ୬ ଭଉଣୀ । ମୋ ଉପରେ ମୋ ଠାରୁ ୧୫ବର୍ଷ ବଡ ବଡଭାଇ, ଶ୍ରୀ ଲିଙ୍ଗରାଜ ହଜାରୀ । ତାଙ୍କ ପରେ ୨ଟି ଭାଇ, ୫ ଓ ୬ ବର୍ଷରେ ବାହୁଡି ଯିବାପରେ ମୋର ଜନ୍ମ । ତେଣୁ ମୁଁ ସମସ୍ତଙ୍କର ଆଦରର ଧନ ହୋଇଥାଏ । ମୋର ଉପର ଦୁଇଭାଇ ମରିଯାଇଥିବାରୁ ମୋ ଦେହରେ ଗୋଟାଏ ଚମ ପଇତା ଲଗାଯାଇଥାଏ । କାନରେ ନୋଳି ଓ ଫାସିଆ ହାତରେ ରୂପାର ଖଡୁ ଓ ଅଣ୍ଟାରେ ଅଣ୍ଟାସୂତା ଲଗାଯାଇଥାଏ । ମୋ ପରେ ଭଉଣୀଟିଏ ଜନ୍ମ ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ମୋ ମା ମୋତେ ଦୁଧଛଡା କରିନଥାନ୍ତି ଏବଂ ମା ଓ ବଡ ଭଉଣୀମାନେ ମୋତେ ତଳେ ଥୋଇଦେଉ ନଥାନ୍ତି । ମୋର ଅପାମାନେ ହେଲେ ମାଲି ଅପା, ସାଇ ଅପା ଓ ମୃତ୍ୟାଲୁ ଅପା । ବଡଭାଇ ମାଲି ଅପା ତଳର । ମୋ ତଳେ ରତ୍ନାଲୁ ଓ ଅଜରମୁ । ସମସ୍ତେ ସ୍ୱଚ୍ଛଳ ପରିବାରରେ ବିବାହିତ । ହତଭାଗିନୀ ଭଉଣୀ ସମସ୍ତେ ବର୍ତ୍ତମାନ (୧୯୮୬) ବିଧବା । ସବା ବଡ ଭଉଣୀ ମାଲିଅପା ୧୯୮୬ ମସିହାରୁ ଚାଲିଗଲାଣି । ସମସ୍ତଙ୍କର ପିଲାମାନେ ପାରିଗଲେଣି । ମୋ ପ୍ରତି ସମସ୍ତଙ୍କର ପ୍ରଗାଢ ସ୍ନେହ ଏବେବି ରହିଛି । ବୁଢା ହେଲେ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କ ପାଖରେ ମୁଁ ଛୋଟ ଭାଇ ।

ପିଲାଟିଦିନୁ ମୁଁ ଶାନ୍ତ ବୋଲି ଭଉଣୀ ମାନଙ୍କଠୁ ଶୁଣିଛି । ମୋ ହେତୁ ପାଇବା ବେଳୁ ମୋର ଯାହା ମନେ ଅଛି ମୁଁ ଖେଳା ଖେଳିରେ ପିଲାମାନଙ୍କର ଅଗ୍ରଣୀ ଥିଲି ପଢାରେ ମଧ୍ୟ । ମୋର ଖେଳ ସାଥୀ ଓ ମୋର ଛାଇ ସଦୃଶ ମୋର ସାନଦାଦି ପୁଅ ଭାଇ ପଦ୍ମନାଭ ହଜାରୀ, ଆଉ ଇହ ଜଗତରେ ନାହାନ୍ତି । ସେ ମୋ ଠାରୁ ୮ମାସ ସାନ କିନ୍ତୁ ମୋର ପଢା ସାଥୀ । ଦଦାଙ୍କର ପିଲା ସବୁ ଜନ୍ମପରେ ପରେ ମରିଯାଇଥିବାରୁ ମୋର ମା ପଦ୍ମନାଭ (ସେଲମାୟା)କୁ ଏକୁଟି ଶାଳରୁ ଉଠାଇ ଆଣି ନିଜ କ୍ଷୀର ଖୁଆଇ ବଢାଇ ଥିଲେ । ତେଣୁ ଛୋଟଦିନୁ ଆମେ ଦୁହେଁ ଖୁବ୍ ସାଥୀ । ଭାଇ ଭାବରେ ମୋତେ ସେ ବହୁତ ସମ୍ମାନ ଦିଏ । ଆପଦ ବିପଦ ବେଳେ ମୋର ସବୁଦିନେ ସହାୟକ ଥାଏ । ୬୨ ବର୍ଷ ବୟସରେ ହୃଦ ରୋଗରେ ଆକ୍ରାନ୍ତ ହୋଇ ୧୯୮୩ରେ ଚାଲିଗଲା ।

ପାଠପଢା: ବାଲ୍ୟଶିକ୍ଷା

ଆମ ଗ୍ରାମରେ ସ୍କୁଲ ନଥାଏ । ରାହାସ ପଟ୍ଟନାୟକ ନାମକ ଅବଧାନଙ୍କ ପାଖରେ ତାଙ୍କ ଘର ଚାଟଶାଳୀରେ ମୋର ପାଠପଢା ଆରମ୍ଭ । ଅବଧାନେ ସବୁଦିନ ଆମଘରୁ ମୋତେ କାନ୍ଧକରି ନେଇଯାନ୍ତି । ତାଙ୍କ ସ୍ଥୁଳ ଜଙ୍ଘ ଉପରେ ମୋତେ ବସାଇ ଅକ୍ଷର ଲେଖାନ୍ତି । ସେ ଗୋଟିଏ ଲମ୍ବା ବେତ ରଖିଥାନ୍ତି । ଗ୍ରାମର ଅନ୍ୟ ପିଲାମାନେ ପଢାବେଳେ

Digitized by srujan ka@gmail.com

ଗୋଳମାଳ କଲେ ବେତରେ ପାହାରେ ଦିଅନ୍ତି । ସେତେବେଳର ଦଣ୍ଡ ଥିଲା ନାକ, କାନ ଧରା ଏକଗୋଡିକିଆ, ଆଣ୍ଠୁରେ ଠିଆ ହେବା ଇତ୍ୟାଦି । ସେତେବେଳେ ପଣିକିଆ, କଡାଗଣ୍ଡା ପଣିକିଆ ଓ ଲୀଳାବତୀ ସୁତ୍ର ଆଦି ଉପରେ ଖୁବ୍ ଜୋର ଦିଆଯାଉଥାଏ ।

ଏହି ବାଲ୍ୟ ଅବଧାନୀ ଶିକ୍ଷା ପରେ ଆମ ଗ୍ରାମ ନିକଟ ସାନଗୋରଡା ସ୍କୁଲରେ ପ୍ରଥମ ଶ୍ରେଣୀରେ ମୋର ନାମ ୧୯୨୭ ମସିହାରେ ଲେଖା ହେଲା । ସତାର ଖାଁ ନାମକ ଷ୍ଟେଟ ସୁପରିଟେଣ୍ଡେଣ୍ଟଙ୍କ ଆଦେଶରେ ପ୍ରତି ୩ । ୪ ଟି ଗ୍ରାମକୁ ନେଇ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଲୋୟରପ୍ରାଇମେରୀ ସ୍କୁଲ ବେଠିରେ କରାଯାଇଥାଏ । ପ୍ରତ୍ୟେର ଗ୍ରାମର ୫ବର୍ଷ ବୟସ୍କ ପୁଅ ଓ ଝିଅ ପିଲା ମାନଙ୍କର ନାମ ଜବରଦସ୍ତି ଶିକ୍ଷକ ଏବଂ ଗ୍ରାମମୁଖିଆଙ୍କ ଜରିଆରେ ସ୍କୁଲରେ ଲେଖାଇ ଦିଆଯାଏ । ସ୍କୁଲକୁ ପିଲା ନ ଗଲେ ପିତାଙ୍କୁ ଦୈନିକ ଏକ ପଇସା କରି ଜୋରିମାନା ପଡୁଥିଲା । ଏହି ପଇସା ସବୁ ମାସ ଶେଷରେ ପ୍ରତିଦିନ ଉପସ୍ଥିତ ଥିବା ପିଲାମାନଙ୍କୁ ମ୍ୟାନେଜିଙ୍ଗ କମିଟି ସାହାଯ୍ୟରେ ପୁରସ୍କାର ରୂପେ ବାଣ୍ଟି ଦିଆଯାଉଥାଏ । ହରିଜନ ପିଲାମାନଙ୍କୁ ପଢିବାପାଇଁ ଷ୍ଟେଟ ତରଫରୁ ବିଶେଷ ସାହାଯ୍ୟ ମିଳୁଥିଲା । ସେମାନଙ୍କୁ ବହିପତ୍ର ମାଗଣା ମିଳୁଥିଲା । ଅଧିକା ପଢିବାକୁ ଗଲେ ପୋଷାକ ପାଇଁ ଟଙ୍କା ମିଳୁଥିଲା । ନୟାଗଡ ଗଡଠାରୁ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଗ୍ରାମକୁ ବେଠିରେ ରୋଡ୍ ତିଆରି ହେଉଥିଲା । ସ୍କୁଲରୁ ଫେରିଲେ ଲୁଗା ଛୁଆଁ ଯୋଗୁଁ ଘରେ ଲୁଗା ପାଲଟିବାକୁ ପଡୁଥିଲା । ୧୯୩୧ ରେ ମୁଁ ଲୋ.ପ୍ରା. ପରୀକ୍ଷାରେ ଉର୍ତ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ ହେଲି । ସେହିବର୍ଷ ମୋର ନାମ ରାଜାପାଟଣା (ମାନ୍ଧତାପୁର) ଉ.ପ୍ରା. ସ୍କୁଲରେ ଲେଖା ହେଲା । ସେଠାରେ ମୋତେ ବୋର୍ଡିରେ ରହି ପଢିବାକୁ ହେଲା । ସେଠାରେ କେବଳ ଓଡିଆ ମାଧମରେ ଶିକ୍ଷା ଦିଆଯାଉଥିଲା । ଇଂରେଜୀ ଶିକ୍ଷା ନଥିଲା । ନିଜେ ନିଜର ସମସ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ ପଡିଲା । ଖାଇବା, ଲୁଗାପଟାର ଯତ୍ନ ନେବା, ବାସନ ଧୋଇବା, ଘର ଓଲାଇବା, ଲିପିବା ଓ ସମୟେ ସମୟେ ହେଡମାଷ୍ଟ୍ରଙ୍କ ଗୋଡ ମୋଡିବାକୁ ପଡୁଥିଲା ।

ସ୍କୁଲରେ ଖୁବ୍ ଭଲ ପାଠପଢା ହେଉଥାଏ । ସାହିତ୍ୟ, ଅଙ୍କ ଓ ଭୂଗୋଳ ପଢା ମୋତେ ଖୁବ୍ ଭଲ ଲାଗୁଥିଲା । ୫ମ ଶ୍ରେଣୀ ପାସପରେ ହେଡମାଷ୍ଟ୍ର ମହୀପୁର ବଦଳି ହେବାରୁ ମୋତେ ସେ ସ୍କୁଲକୁ ନେଇଗଲେ । ସେଠାରେ ଷଷ୍ଠ ଶ୍ରେଣୀ ପଢି ୟୁ.ପି. ପାସ କଲି । ୧୯୩୩ରେ ମହୀପୁର ଗୋଟିଏ ଜଙ୍ଗଲ ଜାଗା । ଗ୍ରାମଟିର ପୁରୁଣା ପରିତ୍ୟକ୍ତ ଥାନାଟି ଆଗରୁ ହଷ୍ଟେଲ ହୋଇଥାଏ । ଏହା ଡାହୁକା ନଦୀ କୂଳରେ । ରାତ୍ରିରେ ନଦୀ ଆରପାଖ ଜଙ୍ଗଲରୁ ବାଘ ଆସି ଅନେକ ସମୟରେ ଗର୍ଜନ କରେ । ଭୟରେ ଛାତିଥରେ । ହଷ୍ଟେଲ ଶୋଇବା ଘରେ ଗୋଟିଏ ହୁଙ୍କାରୁ ବର୍ଷାଦିନେ କଙ୍କଡା ବିଛା ବାହାରନ୍ତି । ଭିରଡା ସାମନ୍ତ ନାମକ ଜଣେ ଶିକାରୀ ବଡ ବଡ ମହାବଳବାଘ ଶିକାର କରି ଶଗଡରେ ଲଦି ମହୀପୁରରେ ବୁଲାଇବାର ମୁଁ ଦେଖିଛି । ୟୁ.ପି. ପାସ କଲାପରେ ନୟାଗଡ ମାଇନର

Digitized by srujan ka@gmail.com

ସ୍କୁଲରେ ମୋର ନାମ ଲେଖାହେଲା ୧୯୩୩ ମସିହାରେ । ୭ମାସ ଯାଏ ପଢି ମୋତେ ମ୍ୟାଲେରିୟା ଜ୍ୱର ହେବାରୁ ଆଉ ସେଠାରେ ପଢିପାରିଲିନି । ଖୋରଧାରେ ମୋର ଭିଣେଇ ହରି ହର ଦୋରା (କମ୍ପାଉଣ୍ଡର) ମୋତେ ନେଇ ଭଲକଲେ । ତାପରେ ମୋତେ ବୋଲଗଡ ଏମ.ଇ. ସ୍କୁଲ ରେ ନାମ ଲେଖାଇ ଦେଲେ । ୧୯୩୩ ମସିହା ଶେଷ ଭାଗରେ । ସେଠାରୁ ୧୯୩୬ ମସିହା ଜାନୁୟାରୀରେ ଏମ.ଇ ପାସ୍ କରି ଖୋରଧା ହାଇ ସ୍କୁଲରେ ସେହିବର୍ଷ ଜୁଲାଇ ମାସରେ ନାମ ଲେଖାଇଲି । ।

ବୋଲଗଡରେ ମାଇନର ଶିକ୍ଷା ୧୯୩୩-୧୯୩୬

ବୋଲଗଡ ଶିକ୍ଷା ମୋର ଜୀବନକୁ ଉପଯୁକ୍ତ ରୂପେ ଗଢି ତୋଳିବାରେ ବିଶେଷ ସହାୟକ ହୋଇଥିଲା । ଜୀବନର ଦିଗ୍‌ଦର୍ଶନ ଏହିଠାରୁ ହିଁ ମୁଁ ପ୍ରଥମେ ଶିକ୍ଷା କଲି । ମୋର ମାନସିକ ପ୍ରବୃତ୍ତି ଗୁଡିକ ଏହିଠାରେ ମୁକୁଳିତ ଓ ପ୍ରସ୍ଫୁଟିତ ହେବାର ମୁଁ ଅନୁଭବ କଲି । ମୋର ଶିକ୍ଷା ଗୁରୁ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ବିଦ୍ୟାଧର ଚୌଧୁରୀ ବୋଲଗଡରେ ୨ୟ ଶିକ୍ଷକ ଥିଲେ । ତାଙ୍କର ଅନେକ ସଦ୍‌ଗୁଣ ଥିଲା ଓ ଜଣେ ଉପଯୁକ୍ତ ଶିକ୍ଷକ ହିସାବରେ ପାରଦର୍ଶିତା ଥିଲା । ତାଙ୍କର ଗୁଣମୁଗ୍ଧ ଛାତ୍ରଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ମୁଁ ଜଣେ । ମୋର ଶିକ୍ଷା କ୍ଷେତ୍ରରେ ଯତ୍‌କିଞ୍ଚିତ୍ ଉନ୍ନତି ପରିଲକ୍ଷିତ ହେଲା ତାଙ୍କର ଅଶେଷ ଯତ୍ନ ଯୋଗୁଁ ଭଲ ପାଠ ପଢାଇଇବା ଛଡା ଅନେକ କିଛି ଭଲ ସାମାଜିକ ଜୀବନର ଛାପ ଆମ ଉପରେ ସେ ପକାଇପାରିଥିଲେ । ଖେଳ, ଡ୍ରିଲ୍, ସ୍କାଉଟ୍ ଓ ସାମାଜିକ ସେବା ପ୍ରତି ମୋତେ ଆକୃଷ୍ଟ କରାଇପାରିଥିଲେ ।

ପରିବର୍ତ୍ତନର ପ୍ରଥମ ପାଦ ଚରିତ୍ର ଗଠନ ଓ ଈଶ୍ୱର ବିଶ୍ୱାସ

କିଛିଦିନ ହେବ ଜଣେ ଜଟାଧାରୀ ସନ୍ୟାସୀ ବୋଲଗଡର ଏକ ଧର୍ମଶାଳାରେ ଆସି ରହିବା ଅବସ୍ଥାରେ ଗ୍ରହଣୀ ରୋଗରେ ଆକ୍ରାନ୍ତ ହୋଇ ଅଣଆୟତ୍ତ ହୋଇ ପଡିବା ଶୁଣି ସେ ମୋତେ ଓ ପୁରୁଷୋତ୍ତମ ନାମକ ଅନ୍ୟ ଏକ ଛାତ୍ରକୁ ତାଙ୍କର ସେବାପାଇଁ ପଠାଇଲେ । ତାଙ୍କ କଥାରେ ମୁଁ ଏତେ ଅନୁପ୍ରାଣିତ ହୋଇଯାଇଥିଲି ଯେ ସନ୍ୟାସୀଙ୍କ ଗୁହ ଲୁଗାସବୁ ପୁଷ୍କରିଣୀରେ ଧୋଇବା ଓ ସନ୍ୟାସୀଙ୍କ ଦେହ, ଘର ଆଦି ଅତି ଯତ୍ନର ସହ ଧୁଆଧୋଇ କରିବାରେ ମୋତେ ତିଳେ ହେଲେ ଘୃଣା ଲାଗିନଥିଲା । ଶେଷରେ ସନ୍ୟାସୀ ଜଣକ ତହିଁ ଆରଦିନ ଇହଲୀଳା ତ୍ୟାଗ କରିବାରୁ ଚୌଧୁରୀଙ୍କ ଅଧ୍ୟକ୍ଷତାରେ ଆମେମାନେ କାଠପତ୍ର ଯୋଗାଡ କରି ସନ୍ୟାସୀଙ୍କ ମୃତ ଶରୀରକୁ ଶ୍ମଶାନକୁ ବୋହିନେଇ ଦାହକଲୁ । ଆଗରୁ ମୃତଦେହ ମୁଁ କେବେ ଦେଖିବାର ସୁଯୋଗ ପାଇନଥାଏ । ଗାଁରେ ପିଲାଦିନେ ଗାଁର କେହି ମଲେ ଏବଂ ଗାଁ ଦାଣ୍ଡରେ ତାକୁ ଶ୍ମଶାନକୁ ନେଲାବେଳେ ମା ମୋତେ ଘରଭିତରେ ଲୁଚାଇ ରଖନ୍ତି । ଏହି ସନ୍ୟାସୀଙ୍କ ସେବା ଓ ଶରୀରର ଦାହ ମୋ ମାନସପଟରେ ସବୁଦିନ ପାଇଁ ସେବାଭାବ ଜାଗ୍ରତ କରିପାରିବା ମୁଁ ଅନୁଭବ କରିଛି । ଏହାଠାରୁ ଉପଯୁକ୍ତ ଶିକ୍ଷା ଆଉ ଥାଇପାରେନା । ମୋର କୋମଳ ମାନସପଟରେ ଏହା ଏକ ବିରାଟ ଅଭିଜ୍ଞତାର

Digitized by srujan ka@gmail.com

ରେଖାପାତ କରିଥିଲା ଓ ମୋତେ ଜୀବନସାରା ଉଦ୍‌ବୃଦ୍ଧ କରିଛି । ମୁଁ ପ୍ରଥମେ ଫୁଟବଲ ଓ ହକିଖେଳ ଓ ବ୍ୟାଡମିଣ୍ଟନ ଖେଳ ଏହିଠାରେ ହିଁ ଶିଖିଲି ଖେଳ ସାଥୀମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଖେଳ ସମୟରେ ଏମିତି ମଜ୍ଜି ଯାଏ ଯେ ସେ ସମୟରେ ଦୁନିଆକୁ ପୁରା ଭୁଲିଯାଏ । ସ୍କାଉଟିଂ ଦ୍ୱାରା ମୁଁ Discipline ଶିଖିଲି । Leadership କଣ ମଧ୍ୟ ଶିକ୍ଷା କରିପାରିଲି । ଦୁଃଚରିତ୍ର ପିଲାଙ୍କୁ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଚୌଧୁରୀ ଉପଯୁକ୍ତ ଦଣ୍ଡ ଦେଉଥିଲେ ଏବଂ ସେମାନଙ୍କ ଦୋଷ ସ୍ୱୀକାରକୁ ଲିପିବଦ୍ଧ କରାଇ ରଖୁଥିଲେ । ଯାଦ୍ୱାରା ଦୋଷୀ ଦୋଷର ପୁନରାବୃତ୍ତି କରିବାକୁ ସାହାସ କରୁନଥିଲା । ଜୀବନରେ ଭୁଲ କାମ ନ କରିବାକୁ ସେହିଠାରୁ ହିଁ ମୁଁ ପ୍ରତିଜ୍ଞାବଦ୍ଧ ହେଲି ଏବଂ ମୋର ଭବିଷ୍ୟତ ଛାତ୍ର ଓ କର୍ମମୟ ଜୀବନରେ ତାହା ଅନେକାଂଶରେ ପ୍ରତିଫଳିତ ହୋଇଛି । ତେଣୁ ପରଜୀବନରେ ମୁଁ ଜଣେ ଚରିତ୍ରବାନ ଓ ଆଦର୍ଶ ଛାତ୍ର ହୋଇପାରିଲି । ନିଜ ଜୀବନକୁ ସତ୍ ମାର୍ଗରେ ନିଜେ ନିଜେ ପରିଚାଳିତ କରି ପାରିଲି । ଚିତ୍ର ବିଦ୍ୟା ଓ ସଙ୍ଗୀତ ପ୍ରତି ମଧ୍ୟ ସେ ମୋତେ ଆକୃଷ୍ଟ କରାଇପାରିଥିଲେ । ଆମ ହାତରେ ଇତିହାସର ବୀର ମାନଙ୍କ ଚିତ୍ର ଅଙ୍କନ କରାଇ ସେଥିଲେ ସେ ରଙ୍ଗ ଦେଉଥିଲେ । ସେ ଛବି ଗୁଡିକ ସ୍କୁଲହଲରେ ଝୁଲା ଯାଉଥିଲା । ଭାରତବର୍ଷର ରିଲିଫମ୍ୟାପ କରିବା, ଗଣେଶ ଓ ସରସ୍ୱତୀଙ୍କ ପୂଜା ସମୟରେ ଗଣେଶ ଓ ସରସ୍ୱତୀ ମୂର୍ତ୍ତୀ ଗଢିବାକୁ ଆମକୁ କହୁଥିଲେ ଏବଂ ନିଜେ ସାହାଯ୍ୟ ମଧ୍ୟ କରୁଥିଲେ । ଆମ ତିଆରି ମୂର୍ତ୍ତୀ ସ୍କୁଲରେ ପୂଜା କରାଯାଉଥିଲା । ସ୍କୁଲର ପୁରସ୍କାର ଉତ୍ସବ ବେଳେ ମୁଁ ସୁନ୍ଦର ଭାବେ ଗୀତ ଗାଇବାର ଶିକ୍ଷା ମୋତେ ସେ ଦେଇଥିଲେ ଓ ନିଜେ ହାରମୋନିୟମ ବଜାଉଥିଲେ । ସ୍କୁଲ ଲାଇବ୍ରେରୀର ବହି ବନ୍ଧାଇ କରି କିଛି ଅର୍ଥ ଉପାର୍ଜନ କରିବାରେ ଆମକୁ ଶିକ୍ଷା ଦେଉଥିଲେ । ସ୍କାଉଟ ପଦଯାତ୍ରାରେ ଆମକୁ ଚଲାଇ ଚଲାଇ ବୋଲଗଡରୁ କଣ୍ଟିଲୋ, ବାଘମାରୀ ଅତ୍ରି ଉତ୍ସବକୁ, ଖଣ୍ଡଗିରି ଦୋଳିକୁ ଏବଂ ବୋଲଗଡରୁ ଶରଣକୁଳ ଓ ଓଡଗାଁ ରଘୁନାଥ ଦର୍ଶନକୁ ନେଇ ଅନେକ କିଛି ଶିକ୍ଷା ଦେଇଥିଲେ । ସେ ମୋର ଚିରନମସ୍ୟ ଏବଂ ତାଙ୍କଠାରେ ମୁଁ ଚିରକୃତଜ୍ଞ । ସେ ୨ବର୍ଷ ତଳେ ୧୯୮୪ ମସିହାରେ ଇହଲୀଳା ସମ୍ବରଣ କଲେ ।

ବୋଲଗଡଠାରେ ସପ୍ତମ ଶ୍ରେଣୀରେ ପଢୁଥିଲାବେଳେ ଆଉ ଏକ ଘଟଣା ମୋର ଜୀବନର ସ୍ରୋତକୁ ବଦଳାଇ ଦେଇଥିଲା । ମୋର ସ୍ନେହମୟୀ ମା, ଯାହାଙ୍କ ପ୍ରତି ମୁଁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅନୁରକ୍ତ ଥିଲି ୧୯୩୫ ମସିହା ଦୀପାବଳୀର ୩ଦିନ ତୃତୀୟା ପରେ ଇହଲୀଳା ସମ୍ବରଣ କଲେ । ମାଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁରେ ମୁଁ ଅଧୀର ହୋଇପଡିଲି । ମୋତେ ଜଣାଗଲା ଯେପରି ମୁଁ ସର୍ବହରା । ମାତୃ ସ୍ନେହ ହିଁ ଜନ୍ମସ୍ଥାନ କେଶରପୁରକୁ ମୋତେ ବାନ୍ଧି ରଖିଥିଲା । ତାଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁପରେ ବାପା କେତେକାଂଶରେ ମାଙ୍କ ସ୍ଥାନ ପୂରଣ କରିଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ପଘାଛିଣ୍ଡା ବଳଦପରି ମୁଁ ଘରମୁହାଁ ନହୋଇ ଏଣିକି ମୁକ୍ତପକ୍ଷୀ ସଦୃଶ ସଂସାରରେ ନିଜର ସାଧନାପଥ

Digitized by srujan ka@gmail.com

ଅନ୍ୱେଷଣରେ ପଥିକ ହେଲି । ଏବଂ ନିଜ ଗୋଡରେ ଠିଆ ହେବାପାଇଁ ସବୁବେଳେ ଚେଷ୍ଟିତ ହେଲି । ଫଳରେ ପାଠପଢାରେ ଉନ୍ନତି ନିମିତ୍ତ ସଯତ୍ନ ହେଲି । ଆଦର୍ଶ ଜୀବନ ଯାପନ କରିବାରେ ଚେଷ୍ଟିତ ହେଲି । ମୋର ବିଧବା ନାନି ମୃତ୍ୟୁଯାଏଁ ଅପା ଘରେ ମାଙ୍କ ପରି ପିଲାଙ୍କ ଯତ୍ନ ନେବାରେ ଲାଗିଲେ । ସେ ଚିର ଦୁଃଖିନୀ ହେଲେ ମଧ୍ୟ କେତେକାଂଶରେ ମୋର ମାଙ୍କ ସ୍ଥାନପୂରଣ କରିଥିଲେ ।

ବୋଲଗଡ ପଢାବେଳେ ଆଉ ଏକ ଘଟଣା ମଧ୍ୟ ମୋର ମନେପଡେ । ଏହା ଏକ ରୋମାଞ୍ଚକାରୀ ଘଟଣା । ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ସହ ଆମେ ୧୬ଜଣ ସ୍କାଉଟ ଛାତ୍ର ମହାନଦୀ ତୀରସ୍ଥ କେତେକ ପବିତ୍ର ସ୍ଥଳ ଦର୍ଶନ ପାଇଁ ପଦଯାତ୍ରାରେ ବାହାରିଲୁ । ପ୍ରଥମେ ବୋଲଗଡରୁ ଯାଇ ଖଣ୍ଡପଡା ଗଡର ଏମ୍.ଇ. ସ୍କୁଲରେ ରାତ୍ରିଯାପନ କଲୁ । ମୁଁ ଏତେ ବାଟ କେବେ ଚାଲିକରି ଯାଇନଥିଲି । ଏହା ଏକ ନୂତନ ଅଭିଜ୍ଞତା । ତହିଁ ଆରଦିନ ଗଲୁ ମହାନଦୀ କୂଳ ତୀର୍ଥସ୍ଥାନ (ନୀଳମାଧବ) କଣ୍ଟିଲୋକୁ । କଣ୍ଟିଲୋ ଠାରେ ମହାନଦୀର ପ୍ରଥମ ଦର୍ଶନ । ନୀଳମାଧବଙ୍କ ଦର୍ଶନ ଅପେକ୍ଷା ମହାନଦୀର ବିଶାଳ ବିସ୍ତୃତି ଦେଖି ମୋର ମାନସପଟରେ ଗଭୀର ରେଖାପାତ ହୋଇଥିଲା । ଏଣେ ବର୍ଷାଋତୁ । ନଦୀର ଚୌଡା ୩ ମାଇଲ । ନଦୀ ଦୁଇକୂଳ ଖାଇ ଚାଲିଥାଏ । ଗଛପତ୍ର ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଜିନିଷ ଭାସି ଚାଲିଥାଏ । ଏସବୁ ଦେଖି ମନରେ ଆନନ୍ଦ ଓ ଭୟ ସଞ୍ଚାର ହେଉଥାଏ । ଏ ଦୃଶ୍ୟ ସବୁଦିନ ପାଇଁ ମୋ ମାନସପଟରେ ରେଖାପାତ କରିଥିଲା । କିଏ ଜାଣିଥିଲା ଏହି ମହାନଦୀ କୂଳରେ ଶୋଇ ଜୀବନର ଦୀର୍ଘ ୫୦ ବର୍ଷ ଅତିବାହିତ ହେବ ? କଟକରେ ୧୯୪୦ରୁ ୧୯୫୯ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଓ ବୁର୍ଲାଠି (ସମ୍ବଲପୁର) ୧୯୫୯ ରୁ ୧୯୭୩ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ, ପୁଣି କଟକରେ ୧୯୭୩ ରୁ ୧୯୮୦ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ । ମୋର କର୍ମମୟ ଜୀବନର ପରିସମାପ୍ତି ଏହି କଟକ ଠାରେ ହିଁ ହୋଇଥିଲା ।

ମହାନଦୀ ତାର ବିଭିନ୍ନ ରୂପ ନେଇ ବହି ଚାଲିଛି ଓ ଚାଲିଥିବ । କିନ୍ତୁ ମୋର ଉଦ୍ଦିପ୍ତ ଜୀବନ ଦୀପ ଆସ୍ତେ ଆସ୍ତେ କ୍ଷୀଣ ହୋଇ ଆସିଲାଣି । ନଦୀ ଏପାରିରେ ଠିଆ ହୋଇ ୧୯୩୪ ରେ ମୁଁ ଜୀବନର ଯେଉଁ ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖିଥିଲି ତା ଅନେକାଂଶରେ ପୂରଣ ହୋଇଛି ଭଗବାନଙ୍କର ଅଶେଷ କୃପାରୁ । କିନ୍ତୁ ଏ ପରିଣତ ବୟସରେ ମନ ସଂସାରରୁ ଛାଡି ଛାଡି ଯାଉଛି । ବୟସ ଏବେ ୬୬ବର୍ଷ ହେଲାଣି । ମନ ଆଖି ଆଗରୁ ସେ ମହାନଦୀ ଦୃଶ୍ୟ ଏବେବି ଲିଭିନି । ଭଗବାନ କୃପାକଲେ ଏ ସଂସାର ନୌକା ଅକ୍ଲେଶରେ ପାର ହୋଇ ମହାନଦୀର ଆର ପାରିରେ ସୁରୁଖୁରୁରେ ଲାଗିଯିବ ଏବଂ ଯାତ୍ରା ଶେଷ ହେବ ।

ସେତେବେଳେ ମୋର ବୟସ ୧୩ବର୍ଷ ନୀଳମାଧବ ଦର୍ଶନପରେ ସେଠାରେ ରାତିଟି ସ୍କୁଲରେ କଟାଇଲୁ । ପାହାଡ ଉପରେ ନୀଳମାଧବଙ୍କ ମନ୍ଦିର । ମହାନଦୀ ଗର୍ଭକୁ ପାହାଡଟି ନଇଁ ପଡିଛି । ବଢନ୍ତା ନଦୀର ଢେଉ ପଥରରେ ବାଡେଇ ହୋଇ କୂଳଖାଇ ଚାଲିଛି ।

Digitized by srujan ka@gmail.com

ତହିଁ ଆରଦିନ ଚୌଧୁରୀ ମାଷ୍ଟ୍ରେ ଗୋଟିଏ ୧୫ ବା ୧୬ ହାତ ଲମ୍ବା ଖୋଲା ଡଙ୍ଗା ଭଡା କଲେ । ଦୁଇଟି ନାଉରୀଆ ଆମକୁ ଡଙ୍ଗାରେ ବସାଇ ମହାନଦୀ ପାର ହୋଇ ବଡମ୍ବାର ଭଟ୍ଟାରିକାକୁ ନେଲେ । ଭଗବାନଙ୍କ କୃପାରୁ ସୁବିଧାରେ ପାର ହୋଇଗଲୁ । ନଦୀ ସ୍ରୋତରେ ତଳକୁ ଡଙ୍ଗା ଚାଲିଥାଏ । ୬ ବା ୭ ମାଇଲ ଯାଇ ଭଟ୍ଟାରିକାରେ ପହଞ୍ଚିଲୁ । ଭଟ୍ଟାରିକା ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଠାକୁରାଣୀ, ଘନପାହାଡ ଜଙ୍ଗଲରେ ମହାନଦୀର ଆରପାରିରେ ସୁରମ୍ୟ ଯାଗାରେ ମନ୍ଦିରଟି ଅବସ୍ଥିତ । ଦର୍ଶନ କରି ପୂଜା ଅର୍ପଣ କଲୁ । ପ୍ରାୟ ଦିନ ଗୋଟାଏ ବେଳେ ସେଠାରୁ ଡଙ୍ଗାରେ ଫେରିଲୁ ଆର ପଟେ ଥିବା ପଦ୍ମାବତୀ ସହରକୁ । ଆରକୂଳର ପଦ୍ମାବତୀ ସହର ଖଣ୍ଡପଡା ରାଜ୍ୟର ଓ ଭଟ୍ଟାରିକା ବଡମ୍ବା ରାଜ୍ୟର । ସେ ରାଜ୍ୟ ଏବେ ଆଉ ନାହାନ୍ତି । ଗଡଜାତ ଗୁଡିକ ଭାରତ ସ୍ୱାଧୀନ ହେବା ପରେ ଓଡିଶାରେ ମିଶି ଯାଇଛନ୍ତି । ବଡମ୍ବା କଟକ ଜିଲ୍ଲାରେ ଓ ଖଣ୍ଡପଡା ନୟାଗଡ, ରଣପୁର ଓ ଦଶପଲ୍ଲା ପୁରୀ ଜିଲ୍ଲାରେ ।

ନଦୀରେ ସ୍ରୋତ ମୁହାଁରେ ଆମକୁ ନେଇ ଡଙ୍ଗା ଚାଲିଲା ପଦ୍ମାବତୀ ଆଡକୁ । ନଦୀ ମଝିରେ ଡଙ୍ଗା ପହଞ୍ଚିଛି । ଭଟ୍ଟାରୀକା ଆଡୁ ଆସିଲା ଭୀଷଣ ବର୍ଷା । ଡଙ୍ଗା ପଛେ ପଛେ ବର୍ଷା ଗୋଡାଇଥାଏ । ଡଙ୍ଗାର ନାଉରୀ ଭୟଭୀତ ହୋଇ କହିଲା "ପିଲାମାନେ ଭଟ୍ଟାରୀକା ଠାକୁରାଣୀକୁ ଡାକ" । ଆମେ ଅନ୍ୟ କିଛି ଉପାୟ ନପାଇ ମନେ ମନେ ସେହି ଠାକୁରାଣୀଙ୍କୁ ଡାକିଲୁ । ମୁଁ ଅଳ୍ପ ଖଣ୍ଡି ପହଁରା ଜାଣିଥାଏ । ହେଲେ ଏ ମହାନଦୀରେ ତାହା କାମ ଦେଇନପାରେ । ଡଙ୍ଗା କୂଳ ଆଡେ ମୁହାଁଇ ଚାଲିଥାଏ । ବର୍ଷା ପଛେ ପଛେ ଆସୁଥାଏ । ସନ୍ଧ୍ୟା ୫ଟାରେ ଡଙ୍ଗାଟି କୂଳରେ ଲାଗିଗଲା । ବର୍ଷା ଆସି ପହଞ୍ଚିଗଲା । ଆମେ ଡିଆଁମାରି ନଦୀ ହୁଡାକୁ ଚାଲିଯାଇ ପଛକୁ ବୁଲି ଦେଖିଲୁ ଯେ କୂଳରେ ନାଉରୀ ଏକ ଖୁଣ୍ଟି ପୋତି ଡଙ୍ଗାକୁ ବାନ୍ଧୁଛି ଏବଂ ବର୍ଷାପାଣିରେ ଡଙ୍ଗା ଭରତି ହୋଇ ପାଣିରେ ବୁଡିଗଲା । ସେ ଭୀଷଣ ଦୃଶ୍ୟ ଚିରଦିନ ପାଇଁ ମୋ ମନରେ ରେଖାପାତ କରିଛି । ସାରଙ୍କର ଏ ଅଭୂତ ପୂର୍ବ ଦୁଃସାହାସ ମୋତେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ କରିଥିଲା । ପ୍ରାର୍ଥନାର ମହାତ୍ମ୍ୟ କଣ ହୋଇପାରେ ତାହା ମୁଁ ଶିରେ ଶିରେ ଅନୁଭବ କରିପାରିଲି । ଏହାପରେ କର୍ମମୟ ଜୀବନରେ କଟକ ଠାରୁ ଆଉ କେତେଥର ପିଲାମାନଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଭଟ୍ଟାରିକା ଦର୍ଶନ ପାଇଁ ଯାଇଛି । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଥର ଠାକୁରାଣୀଙ୍କୁ ସେ ଜୀବନରକ୍ଷା ମୁହୂର୍ତ୍ତପାଇଁ କୃତାଞ୍ଜଳୀ ପୁଟରେ ଆତ୍ମ ନିବେଦନ ସହ କୃତଜ୍ଞତା ଜଣାଇଛି ।

ସେ ରାତି ପଦ୍ମାବତୀରେ ରହିଲୁ । ଶୁଣିଲୁ ପୁରୁଣା ପଦ୍ମାବତୀ ସହର ଏବର ନଦୀ ମଝିରେ ଥିଲା । ନଦୀ ପ୍ରତିବର୍ଷ କୂଳ ଖାଇ ଖାଇ ଚାଲିଛି । ସହର ଓ ନଦୀବନ୍ଧ ଲଂଘି ଚାଲିଛି । ନିଦର୍ଶନ ସ୍ୱରୂପ ଦେଖିଲୁ ଗ୍ରାମର ମନ୍ଦିରଟି ଅଧାଭାଙ୍ଗି ନଦୀ ପାଣିରେ ଠିଆ ହୋଇଛି । ରାତିଯାକ ଠଣ୍ ଠଣ୍ ଶବ୍ଦ ଶୁଭୁଥାଏ । ଜାଣିବାକୁ ପାଇଲୁ ପଦ୍ମାବତୀ କଂସାବାସନ ପାଇଁ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ।

ତହିଁ ଆରଦିନ ଫେରିଲୁ ବୋଲଗଡକୁ । ବାଟରେ ଗୋଟିଏ ଉଷ୍ଣପ୍ରସ୍ରବଣ ଦେଖିଲୁ । ଗରମ ପାଣି ଓ ଗନ୍ଧକ ବାଷ୍ପ ନିର୍ଗତ ହେଉଛି । ଏପରି ଉଷ୍ଣପ୍ରସବଣ ବାଘମାରୀର ଅଟ୍ରି ଠାରେ ମଧ୍ୟ ଦେଖାଯାଏ ।

Digitized by srujan ka@gmail.com

ବୋଲଗଡରେ ପଢୁଥିବା ବେଳେ ମୁଁ ଶ୍ରେଣୀରେ ୨ୟସ୍ଥାନ ଅଧିକାର କରୁଥାଏ । ଅନେକ ବାର ପୁରସ୍କାର ବିତରଣ ବେଳେ ବହୁତ ପୁରସ୍କାର ପାଇଛି । ତାହା ମଧ ମୋତେ ପଢାରେ ଖେଳରେ, ସ୍କାଉଟିଂରେ ଚିତ୍ର ବିଦ୍ୟାରେ ଓ ସଙ୍ଗୀତରେ ଅନୁପ୍ରାଣିତ କରିଛି । ବିଦ୍ୟାଧର ଚୌଧୁରୀ ମଧ ମୋତେ ଧର୍ମ ପୁତ୍ର କରିଥାନ୍ତି । ତାଙ୍କ ବିଧବା ଭଉଣୀ ଗେଲୀନାନୀ ମୋତେ ବହୁତ ଆଦର କରନ୍ତି । ବିଦ୍ୟାଧର ଚୌଧୁରୀଙ୍କ ମଧମ ଭାଇ ମାଧବ ଚୌଧୁରୀ ଦୀର୍ଘ ୧୦ବର୍ଷ ହାଇସ୍କୁଲ ହେଡମାଷ୍ଟର ହେବା ପରେ ବିଏଲ ପାସ କରି ଏବେ ନୟାଗଡରେ ଓକିଲ ଅଛନ୍ତି । ତାଙ୍କ ସାନଭାଇ ଦୟାନିଧି ଚୌଧୁରୀ ଖୁବ୍ ଭଲ ଛାତ୍ର । ସବୁ ସ୍ତରରେ ବୃତ୍ତିଧାରୀ । ପରେ ଓଡିଶାରେ ଜଙ୍ଗଲ ବିଭାଗରେ ସି.ସି.ଏଫ୍ ହୋଇ ରିଟାର୍ଡ କରିଛନ୍ତି । ଖୁବ୍ ଭଲ ଲୋକ ।

ଖୋରଧାରେ ମାଧମିକ ଶିକ୍ଷା

୧୯୩୬ ରେ ଖୋରଧାରେ ମୋର ନାମ ୮ମ ଶ୍ରେଣୀରେ ଲେଖାହେଲା । ବଡ ଭଉଣୀ ସାଇଅପା ଓ ସାନ ଭଉଣୀ ରତ୍ନାଲୁ ଖୋରଧାରେ ବାହା ହୋଇଅଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଖୋରଧା ସ୍କୁଲର ବୋର୍ଡିଂରେ ରହି ପାଠ ପଢିଲି । ପ୍ରାଇଭେଟ ସ୍କୁଲ ହେଲେବି ସ୍କୁଲ ଘରଟି କୋଠା ଓ ଖୁବ୍ ସୁନ୍ଦର ହୋଇଥାଏ । ବୋର୍ଡିଂଟି ମଧ ସୁନ୍ଦର କୋଠା । ସ୍କୁଲ ଓ ବୋର୍ଡିଂ ମଧରେ ବିରାଟ ସ୍କୁଲ ପଡିଆ । ୫୦୦ ପିଲା ପଢୁଥାନ୍ତି । ବାଙ୍କନିଧି ପଟ୍ଟନାୟକ ହେଡମାଷ୍ଟ୍ର ଥାଆନ୍ତି । ବିରାଟକାୟ ଲୋକ । ଦେହରେ ସାହେବୀ ପୋଷାକ । ମୁଣ୍ଡରେ ଟୋପି । ନିଶ ମଧ ରଖିଥାନ୍ତି । ଦେଖିଲେ ପିଲାଏ ଏବଂ ମାଷ୍ଟ୍ରେ ଡରନ୍ତି । କ୍ଲାସରେ ଅନ୍ୟ ମାଷ୍ଟ୍ରେ ପଢାଉଥିବା ବେଳେ ଥରେ ଥରେ ଯାଇପଛ ବେଞ୍ଚରେ ବସିଯାଆନ୍ତି । ମାଷ୍ଟ୍ରଙ୍କ ପାଟି ଖନିବାଜିଯାଏ ।

ଶନିବାରଦିନ ମାସ ଡ୍ରିଲ ହୁଏ । ସଉରୀ ଜେନା ଖେଳ ମାଷ୍ଟ୍ର । ଖୁବ୍ ଡ୍ରିଲ୍ ଓ ଖେଳ କସରତ ଓ ସ୍କାଉଟିଂ କରାନ୍ତି । ହେଡମାଷ୍ଟ୍ରେ Mass Drill inspection କରନ୍ତି । ସେ ବର୍ଷ ପୁରୀରେ ଜମ୍ବୋରୀ ପଡିଥାଏ । ଆମ ସ୍କୁଲରୁ ଗୋଟିଏ ଦଳ ସେଥିରେ ଭାଗନେବା ପାଇଁ ପୁରୀ ଗଲେ । ସେଥିରେ ମୁଁ ମଧ ପୁରୀ ଗଲି । ପୁରୀର ସମୁଦ୍ର ଓ ଜଗନ୍ନାଥ ବିଶ୍ୱ ବିଖ୍ୟାତ । ସମୁଦ୍ର ଦେଖିବାକୁ ପ୍ରବଳ ଆକାଂକ୍ଷା । କିନ୍ତୁ ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟକୁ ସେ ଦୁହିଁଙ୍କୁ ଦେଖିପାରିଲିନି । କେତେ କାନ୍ଦିଲ । ଜଗନ୍ନାଥେ ଦର୍ଶନ ଦେଲେନି ବୋଲି । ଜାମ୍ବୋରୀ ୪ଦିନ ଯାକ ଭୀଷଣ ଝଡବର୍ଷା ସାଇକୋଲାନ୍ ହେଲା । ତମ୍ବୁସବୁ ଭାଙ୍ଗି ପାଣିପଶିଗଲା । ଜଣେ ପିଲା ବି ମରିଗଲା । ଗର୍ଭଣର ଲାଟ୍ ସାହେବ, ଚିଫ୍‌ସ୍କାଉଟ୍ ଡ୍ରେସ ପିନ୍ଧି ଝଡବର୍ଷାରେ ଚାଲି ପିଲାମାନଙ୍କର ଅବସ୍ଥା ଦେଖିଲେ । ତାପରେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ପୁରୀ ଜିଲାସ୍କୁଲକୁ ସ୍ଥାନାନ୍ତରିତ କରାଗଲା । ଝଡ ଛାଡିବା ପରେ competition ସବୁ ଓ ଶେଷରେ ଡ୍ରିଲ ଆରମ୍ଭ ହେଲା ଓ ମାର୍ଚ ପାଷ୍ଟ ହେଲା । ଏଥିରେ ଖୋରଧାସ୍କୁଲ ପ୍ରଥମସ୍ଥାନ ଲାଭକରି ପୁରସ୍କୃତ ହେଲା । ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କୁ ନଦେଖି

Digitized by srujan ka@gmail.com

ମନଦୁଃଖରେ ଫେରିଲି । ତାଙ୍କର ଇଚ୍ଛା ନଥିଲେ ଦେଖା ହୋଇପାରିବନାହିଁ ବୋଲି ଶୁଣିଲି । ସେହି ବର୍ଷ କଟକରେ Orissa Students Federation meeting Town Hallରେ ହେଲା । ଆମ ସ୍କୁଲର କେତେକ ପିଲାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ମୁଁ ମଧ୍ୟ ଯାଇଥିଲି । କଟକ ସହର ଆଗରୁ କେବେ ଦେଖିନଥିଲି । B. Mukharjee, Principal, Training College ଉଦ୍‌ଘାଟନ କଲେ । ଫେରିଲା ବେଳେ ଆମ ସ୍କୁଲର ଏକାଦଶ ଶ୍ରେଣୀ ଛାତ୍ର ଗୋପାଳ ମିଶ୍ର (ରଣପୁର) ଭୁବନେଶ୍ୱର ଷ୍ଟେସନଠି ରେଳତଳେ ଆତ୍ମହତ୍ୟା କଲେ । ପରେ ଆମେ ଖୋରଧା ଯାଇ ଶୁଣିଲୁ । ସେ ରଣପୁରର । ତାଙ୍କ ନାମ ଗୋପାଳ ମିଶ୍ର । ପରେ ଜାଣିବାକୁ ପାଇଲି ବଉଦର ସହପାଠୀ ଶ୍ରୀ ବୃନ୍ଦାବନ ମିଶ୍ରଙ୍କ ସାନଭଉଣୀ ଶୁଶିଳା ତାଙ୍କୁ ବାହା ହୋଇଥିଲା । ବିଚରି ଶୁଶିଳା ଜୀବନରେ ବହୁଦୁଃଖ ପାଇ ପରେ ମୋର ଅନ୍ୟଜଣେ ସହପାଠୀ ଶ୍ରୀନିବାସ ମିଶ୍ର (ପରେ Brigadior Mishra)ଙ୍କୁ ବାହା ହେଲା । ସେତବେଳକୁ ସେ MBBS ପଢୁଥିଲା ଏବଂ ତାଙ୍କ ବାପା ଓ ଭାଇ ନୟାଗଡର ଅଧିବାସୀ ହୋଇଥିବାରୁ ମେଡିକାଲରେ ମୋ ସାଙ୍ଗେ ଚିହ୍ନା ହେଲା । ଭଗବାନଙ୍କ କୃପାରୁ ସେ ସୁଖୀ ।

ସେ ସମୟର ରାଜନୈତିକ ପୃଷ୍ଠଭୂମି

୧୯୩୭ ମସିହାରେ ଓଡିଶାରେ ପ୍ରଥମ ଇଲେକସନ୍ ହେଲା । କଂଗ୍ରେସ ପାର୍ଟି ଜୟଯୁକ୍ତ ହେବାରୁ ଓଡିଶାରେ ବିଶ୍ୱନାଥଦାସ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ହେଲେ । ଖୋରଧାରୁ ପ୍ରାଣନାଥ ପଟ୍ଟନାୟକ (କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ) ଇଲେକସନ୍‌ରେ ଜିତିଲେ । ସେତେବେଳେ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ମାନେ କଂଗ୍ରେସରେ ଥିଲେ । ପରେ ଅବଶ୍ୟ ପାର୍ଟି ଅଲଗା ହୋଇଗଲା । ଖୋରଧାରେ ଗୋଟିଏ ମିଟିଂରେ ବିଶ୍ୱନାଥ ଦାସଙ୍କୁ ଜଣେ କେହି ପଚାରିଲା କଂଗ୍ରେସ ରେ ମନ୍ତ୍ରୀ ହୋଇ ସେ କଣ କରିଛନ୍ତି । ମନ୍ତ୍ରୀ ମହାଶୟ କହିଲାବେଳେ ସେ ଲୋକକୁ ଠିଆହେବାକୁ କହିଲେ । କିନ୍ତୁ କେହି ଠିଆ ହେଲେନି । ରାଗରେ ମନ୍ତ୍ରୀ କହିଲେ ତୁମର ଆଟିକାର ମୁହଁକୁ ଖୋଜିଷ୍ଟୋର ଲାଜନାହିଁ ଏପରିକଥା ପଚାରୁଛ । ଜଣାଗଲା ମନ୍ତ୍ରୀ ବଡ ରାଗୀ ଲୋକ । ଯେଉଁମାନେ ଶାସନର ଅଧିକାରୀ ସେମାନେ ଏତେ ଅସହିଷ୍ଣୁ ହେବା ଉଚିତ୍ ନୁହେଁ । ସେବର୍ଷ ଇଲେକସନ୍ ପ୍ରଚାର ପାଇଁ କଂଗ୍ରେସ ପ୍ରେସିଡେଣ୍ଟ ଜବାହାରଲାଲ ନେହେରୁ ଖୋରଧାରେ ମିଟିଂ କଲେ ପଲଟନ୍ ପଡିଆଠି । ଆମର ଖୁବ୍ ଜୋରରେ କ୍ଲାସ ଚାଲିଥାଏ । ମାଷ୍ଟ୍ରମାନଙ୍କୁ ହେଡ୍‌ମାଷ୍ଟ୍ରଙ୍କ କଡା ନିର୍ଦ୍ଦେଶ । ଯେପରି ପିଲାଏ ସ୍କୁଲ ଛାଡି ସେଠାକୁ ନଯାଆନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ନେହୁରୁ ପହଞ୍ଚିବାରୁ ଯେମିତି ତୋପ ଫୁଟିଲା ସବୁପିଲା ଝରକାବାଟେ ଡେଇଁ କ୍ଲାସ ଛାଡି ଧାଇଁଲେ ଦେଖିବାକୁ । ବିଚାରା ବାଙ୍କନିଧି ବାବୁ ସବୁ ସାର୍‌ଙ୍କୁ ଏକାଠି କରି ଚାଲିଲେ ସଭାସ୍ଥଳକୁ । ତାଙ୍କୁ ପିଲା ଯେମିତି ଦେଖିଲେ ସଭାସ୍ଥଳ ଛାଡି ଦୌଡିଲେ ସ୍କୁଲକୁ । ଏହା ଦେଖି ନେହେରୁ କହିଲେ Is the Headmaster a Tiger? ସେହିବର୍ଷ ବାଙ୍କନିଧି ପଟ୍ଟନାୟକ ରାୟସାହେବ ଉପାଧିରେ ଭୂଷିତ ହୋଇଗଲେ ।

Digitized by srujan ka@gmail.com

ମୁଁ ପଢୁଥିବା ବେଳେ ସୁବାସ ବୋଷ ମଧ୍ୟ ଖୋରଧା ପଲଟନ ପଡିଆଠାରେ ମିଟିଂ କରିଥିଲେ । ଏହି ନେତାମାନଙ୍କୁ ଦେଖି ଲୋମ ଟାଙ୍କୁରି ଯାଉଥିଲା ।

୧୯୩୮ ମସିହାରେ ଓଡିଶାରେ ଡେଲାଙ୍ଗ ଠାରେ ଗାନ୍ଧୀସେବାଶ୍ରମ ଅଧିବେଶନ ବସିଲା । ମୁଁ ପିଲାମାନଙ୍କ ସହ ସେ ଅଧିବେଶନ ଦେଖିବାକୁ ଯାଇଥିଲି । ଗାନ୍ଧିଜୀ, ନେହେରୁ ସର୍ଦାର ପଟେଲ, କୃପାଲିନୀ ଓ ସଭାପତି ମୌଲନା ଆଜାଦଙ୍କୁ ଦେଖିଲୁ । କସ୍ତୁରୀବା, ଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ବାରଣ ସତ୍ୱେ ପୁରୀ ଜଗନ୍ନାଥ ଦର୍ଶନକୁ ଯିବାରୁ ଗାନ୍ଧୀ ଅନସନ ଓ ମଉନ ବ୍ରତ କରିଥାନ୍ତି । କ୍ରିପାଲିନୀ କଂଗ୍ରେସର ସାଧାରଣ ସଂପାଦକ ଥାନ୍ତି । ତାଙ୍କର ବକ୍ତୃତା ବଡ ଉପଭୋଗ୍ୟ ହୋଇଥିଲା । ସେଠାରେ ବିରାଟ exhibition ହୋଇଥାଏ । ମୋର ମଝିଆ ଦାଦା ରାମଚନ୍ଦ୍ର ହଜାରୀ ସେଠାରୁ ଫେରି ରୋଗରେ ପୀଡିତ ହେଲେ । ଶେଷରେ ସେଥିରେ ହିଁ ଶେଷ ନିଶ୍ୱାସ ତ୍ୟାଗ କଲେ ।

ଖୋରଧା ସହ ମୋର ଅନେକ ମଧୁର ସ୍ମୃତି ଜଡିତ । ଖୋରଧାର ବିଶୁଦ୍ଧ ଓଡିଆ ଭାଷା, ଅପରାହ୍ନର ସୁଲୁସୁଲିଆ ଚିଲିକା ପବନ, ଶୁପ୍ତ ବରୁଣାଇର ଦୃଶ୍ୟ, ତା କୋଳରେ ଥିବା ବରୁଣାଇ ଠାକୁରାଣୀ ଓ ପାଦଦେଶରେ ଥିବା ଭଗ୍ନ ରାଜଗଡର ଜୀର୍ଣ୍ଣ ଦୃଶ୍ୟ, ଏବେବି ମୋ ମନରେ ଆନନ୍ଦ ଜାଗ୍ରତ କରେ । କବି ପଦ୍ମଚରଣଙ୍କର ଭାଷା । "କିକଲି କିକଲି କେତେ ଅପରାଧ । କି ଭୂମୀରେ ଆଜି ଦେଲି ମୋର ପାଦ" । ଖୋର୍ଦ୍ଧା ଗଡ ଦର୍ଶନର ବନ୍ଦନା । ଖୋରଧା ଗଡକୁ ଗଲାବେଳେ ବାଟରେ ଖୋରଧା ମଠ ଓ ଆଉ କେତେକ ଭଗ୍ନ ମନ୍ଦିର, ଖୋରଧା ଯୁଦ୍ଧର ତୋପଚିହ୍ନ ଏବେବି ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ । ୧୮୦୩ ରେ ଏ ଗଡ ବିଟ୍ରିଶ ସରକାର ଅଧିକାର କଲେ । ଧ୍ୱଂସ ମଧ୍ୟ କଲେ । ଗଡ ଭିତରେ ଏବେବି କିଛିଟା କୂପ ଅଛି । କଥିତ ଅଛି ଏ ଭିତରେ ଅନେକ ଧନରତ୍ନ ରହିଛି । ବରୁଣାଇ ପାହାଡରେ ବରୁଣାଇ ଠାକୁରାଣୀଙ୍କ ମନ୍ଦିରକୁ ଯିବାକୁ ଖୋରଧାଠାରୁ ଏକ ରାସ୍ତା ଅଛି । ଠାକୁରାଣୀଙ୍କ ପାଦଦେଶରୁ ଏକ ମନୋରମ ଝରଣା ବରୁଣାଇଙ୍କ ପଦଧୌତ କରୁଅଛି । ବିରାଟ କୁଣ୍ଡରେ ସେ ପାଣି ଭର୍ତ୍ତି ହୋଇ ନିମ୍ନକୁ ବୋହିଯାଉଛି । ପ୍ରାୟ ମାସକୁ ଥରେ ମୁଁ ଯାଇ ସେଠାରେ ବସେ । ଠାକୁରଙ୍କ ପ୍ରସାଦ "ଇଟିଲି" ସେବନ କରି ଧ୍ୟାନପରେ ଫେରେ । ଠାକୁରାଣୀଙ୍କଠି ରଜ ସମୟରେ ଏକ ଯାତ୍ରା ହୁଏ ।

ପାହାଡର ତାଳୁରେ ତାଳୁରେ ଏକ ରାସ୍ତା ଦିଗବାରଣୀ ପାହାଡର ଉଚ୍ଚତମ ସ୍ଥାନକୁ ଯାଇଛି । ଖୋରଧାଠାରୁ ଡେଲାଙ୍ଗକୁ ଯେଉଁ ରାସ୍ତା ପାହାଡ ଘାଟି ଦେଇ ଯାଇଛି ସେହି ଘାଟିରୁ ଏ ରାସ୍ତାର ଆରମ୍ଭ । ଥରେ ସମସ୍ତ ଛାତ୍ରଙ୍କୁ ନେଇ ମାଷ୍ଟ୍ରମାନେ ଏ ଘାଟି ରାସ୍ତା ଦେଇ ଦିଗବାରିଣୀଠାକୁ ଯାଇ ଫେରିଥିଲୁ । କି ଚମତ୍କାର ଦୃଶ୍ୟ । ଏଠାରେ ପାଣ୍ଡଭରା ନାମରେ ଏକ ବଡ ଗୁମ୍ଫା ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ । କଥିତ ଅଛି ବନବାସ ବେଳେ ପାଣ୍ଡବମାନେ ଏଠାରେ କିଛି ସମୟ ପାଇଁ ଅବସ୍ଥାନ କରିଥିଲେ ।

ଖୋରଧାରେ ନବୀନା ବାଗରେ ଏକ ସୁନ୍ଦର ବଗିଚ୍ଚ ଓ ଆମ୍ବ ତୋଟା ଥାଏ । ସେଠାରେ ହାତୀମାନେ ଗାଧୋଇବା ପାଇଁ ଏକବଡ ବାନ୍ଧିଥାଏ । ଶୁଣିଛୁ ଏଠାରେ ଖୋରଧା

Digitized by srujan ka@gmail.com

ରାଜାଙ୍କର ହାତୀ ଗାଧାନ୍ତି । ଏବେ ସେ ତୋଟା ଓ ବଗିଚା ଲିଭି ସେଠାରେ ଅନେକ ବସତି ସ୍ଥାପିତ ହେଲାଣି । ବରୁଣାଇବାଟ କଡରେ ମୁକୁନ୍ଦପୁର ନିକଟରେ ଏବେ ଖୋରଧା କଲେଜ ପ୍ରାଣନାଥ ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ସ୍ଥାପିତ ହୋଇଛି । ଖୋର୍ଦ୍ଧା ବାଇପାସ ମଧ୍ୟ ଏହି କଲେଜ ପାଖ ଦେଇ ନିର୍ମିତ ହୋଇଅଛି । ସେତେବେଳେ ଏସବୁ ନଥିଲା । ଖୋରଧା ନିକଟ ଗୁରୁଜଙ୍ଗଠି ଧବଳେଶ୍ୱର ମହାଦେବପୀଠ, ସୁନ୍ଦର ମନ୍ଦିର, ପ୍ରସିଦ୍ଧ ମଧ୍ୟ । ଜଳସାୟୀ କଲାବେଳେ ଠାକୁର କୁଣ୍ଡରେ ଭକ୍ତ ମାନଙ୍କର ମନୋବାଞ୍ଛା ପୂରଣ ହେବାର ଥିଲେ ପାଣି ମଧ୍ୟରୁ ପାଣିହୁଳା ନିର୍ଗତ ହୁଏ । ମୁଁ ନିଜେ ଅନେକବାର ଦେଖିଛି ଏବଂ ଏଠାକୁରଙ୍କ ମହାତ୍ମ୍ୟ ବିଶ୍ୱାସୀ । ଏଠାରେ ଆମବେଳେ ରାମଲୀଳା ଯାତ୍ରା ହେଉଥିଲା । ଥରେ ପ୍ରେଟ୍ରୋମାକ୍ସ ଲାଇଟରେ ବେଶି ପମ୍ପ ଦେବାରୁ ତାହା ଫାଟି ଅନେକ ଲୋକ ପୋଡିଗଲେ ଏଠାର ଲଙ୍କା ପୋଡି ଦୃଶ୍ୟ ଦେଖିବାର କଥା ।

ଗୁରୁଜଙ୍ଗ ନିକଟରେ ଥିବା ଗୋଟିଏ ଗ୍ରାମରେ ଦଣ୍ଡଯାତ୍ରାବେଳେ ଭକ୍ତମାନେ ନିଆଁରେ ଚାଲିବା ମୁଁ ସ୍ୱଚକ୍ଷୁରେ ଦେଖିଛି। ଭକ୍ତିରେ ତନ୍ମୟ ନ ହେଲେ ଏପରି କଥା କେବେ ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ । ପ୍ରତିବର୍ଷ ଅଟ୍ରିଠାରେ (ବାଘମାରୀ) ହଟକିଶ୍ୱର ମନ୍ଦିର ନିକଟରେ ମକର ସଂକ୍ରାନ୍ତି ଦିନ ଗୋଟିଏ ବଡ ଯାତ୍ରା ହୁଏ । ଏଠାରେ ବିଲମାଳ ମଧ୍ୟରେ ଗୋଟିଏ ସୁନ୍ଦର ଉଷ୍ଣ ପ୍ରସ୍ରବଣ ଅଛି । ତାର ମଝିରେ ଗୋଟିଏ ସିମେଣ୍ଟ କୁଅରେ ପାଣି ଟକମକ ହୋଇ ଫୁଟୁଛି ଓ ଗନ୍ଧକ ବାଷ୍ପ ନିର୍ଗତ ହୋଇ ପାଣି ସ୍ରୋତ ବାହାରି ବିଲରେ ଏକ ଅଗଭୀର ପୋଖରୀ ପରି ଜମିଛି । କୁଅ ଭିତରେ ପାଣି ଅସହ୍ୟ ଗରମ ଓ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ କିନ୍ତୁ ବାହାରେ ଥିବା ପୋଖରୀ ପାଣି ଅଳ୍ପ ଗରମ ଓ ସହ୍ୟ । ଲୋକେ ବିଶ୍ୱାସ କରନ୍ତି ହଟକିଶ୍ୱର ଏଠି ନିଶ୍ୱାସ ମାରୁଛନ୍ତି । ଯେଉଁ ବୋହୂମାନଙ୍କର ସନ୍ତାନ ସନ୍ତତି ନଥାନ୍ତି ବହୁ ଦୂରରୁ ଯାତ୍ରୀ ରାତ୍ରିରେ ଏଠାକୁ ଆସନ୍ତି । ବ୍ରାହ୍ମଣ ଦ୍ୱାରା କୁଅ ପୂଜା କରି ଅରୁଆ ଚାଉଳ ଓ ଗୋଟିଏ ଗୁଆ ଓ ପଇସା ଧରି ଏହି ଗରମ ପୋଖରୀକୁ ଫୋପାଡି ଦିଅନ୍ତି ଓ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ପୋଖରୀକୁ କୁଅ ଛନ୍ଦିନୀରୁ ଡେଇଁ ପଡି ପାଣିରେ ପସି ଫୋପାଡିବା ଗୁଆକୁ ଖୋଜନ୍ତି । ପାଇଗଲେ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଗିଳି ଦିଅନ୍ତି । କେହି କେହି ହାତରେ ଯାହା ପାନ୍ତି ମଧ୍ୟ ଗିଳି ପକାନ୍ତି । ଅନେକଙ୍କର ଠାକୁରଙ୍କ କୃପାରୁ ସନ୍ତାନ ଜାତ ହୋଇଥିବାର ଶୁଣିଛି । ବୋଧେ ଗରମପାଣିରେ ଏତେ ସମୟ ବସି ଖୋଜିବା ଦ୍ୱାରା କିଛି ଉପକାର ହୁଏ । ପେଟ ଭିତରେ ନାଡୀ ଆପେ ଆପେ ସଜାଇ ହୋଇଯାଏ, ଯଦ୍ୱାରା ସେମାନଙ୍କର ବନ୍ଧ୍ୟାତ୍ୱ ମୁକ୍ତ ହୁଏ । ଆମେ ସ୍କାଉଟ୍ ହୋଇ ସେଠାକୁ ପ୍ରତିବର୍ଷ ଯାଇ ଶୃଙ୍ଖଳା ରକ୍ଷା କରୁ ଓ ପୋଲିସକୁ ସାହାଯ୍ୟ କରୁ । ଆଜିର ସରକାର ସେଠାରେ ଅନେକ ଘର ଓ ବନ୍ଧକରି ତାର ବହୁ ଉନ୍ନତି କରିଛନ୍ତି । ସ୍ୱା ଚିକିତ୍ସା ପାଇଁ ଲୋକେ ସେଠାରେ ଆସି ରହିବାର ସୁବିଧା କରାହୋଇଛି । ଗରମ ପାଣି ରହିବା ପାଇଁ ସିମେଣ୍ଟର କୁଣ୍ଡ ସବୁ ନିର୍ମିତ ହୋଇଛି । ଆଗର ସେ କାଦୁଅ ପୋଖରୀ ଆଉ ନାହିଁ ।

Digitized by srujan ka@gmail.com

ସ୍କୁଲରେ ପଢୁଥିବା ବେଳେ ପ୍ରଥମଥର ପାଇଁ ମୁଁ ରେଡିଓ ସ୍କୁଲରେ ଦେଖିଛି । ଖୋରଧା ଡି,ଏଫ ଓ ଡଡସ୍ ୱାର୍ଥ ଗୋଟିଏ ରେଡିଓ ଆଣିଥାନ୍ତି । ତାଙ୍କୁ କହି ମାଷ୍ଟ୍ରମାନେ ସ୍କୁଲଠି ପିଲାମାନଙ୍କୁ ଶୁଣାଇଲେ । ଆଜିକାଲିତ ଟ୍ରାନ୍‌ଡିଷ୍ଟର ବାହାରିଲାଣି । ରେଡିଓଟି ବ୍ୟାଟେରୀରେ ଚାଲୁଥିଲା । ଡଡ୍‌ସ ୱୋର୍ଥ ବଡ ଅଦଭୁତ Anglow Indian ସାହେବ । ସ୍କୁଲକୁ ଲାଗି ତାଙ୍କର ବିରାଟ ବଗିଚା । ସେଠାକୁ ଯାଇ ଆମେ ପିଜୁଳି କିଣି ଆଣୁ । ସେଠାରେ ଏକ ବିରାଟ କୂଅରେ ପମ୍ପବସି ଗଛକୁ ପାଣିଦିଆଯାଇଥାଏ । ତାଙ୍କ ଘରେ Pero ନାମକ ଏକ ବଡ ହଂସ ଭଳି ଅଣ୍ଡାଦିଆ ପକ୍ଷୀ ଥାଆନ୍ତି । ମୁହଁରେ ମାଂସଭଳି ଚୁଳ ଓହଳିଥାଏ । ପରେ USA ରେ ମୁଁ ଏହି ପେରୁମାଂସ ଖାଇବାକୁ ପାଇଲି । ଖୁବ୍ ମିଠା । ଖ୍ରୀଷ୍ଟମାସରେ ଆମେରିକା ବାସୀ ଏ ମାଂସ ଖାଆନ୍ତି । ଯେଉଁଦିନ May flower ନାମକ ଜାହାଜରେ ବସି ଇଂଲଣ୍ଡରୁ ବିତାଡିତ ବାସିନ୍ଦାମାନେ ପ୍ରଥମେ ଆସି ନିରାପଦରେ ପହଞ୍ଚିଲେ,ସେଠାରେ ଏହି ପେରୁମାଂସ ଖାଇ ଭଗବାନଙ୍କୁ ଧନ୍ୟବାଦ ଅର୍ପଣ କରିଥିଲେ । ସେହିଦିନୁ ଏ ଦିବସଟି Thanks giving day ରୂପେ ପାଳନ ହେଉଅଛି । ସେଦିନ ପେରୁ ମାଂସ ଭୋଜି କରିଖାଆନ୍ତି । ଡଡ୍ ୱୋର୍ଥ ସାହେବଙ୍କର ବହୁଜାତିର ଅନେକ ଗୁଡିଏ କୁକୁର ଥାନ୍ତି ପ୍ରାୟ ୩୦ଟି । ସେ ବୁଲିଗଲା ବେଳେ ସମସ୍ତେ ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଚାଲିଥାନ୍ତି । କେବେ ତାଙ୍କ ଭିତରେ କଜିଆ ଲାଗିବାର ମୁଁ ଦେଖିନାହିଁ । ତାଙ୍କ ବଗିଚାରେ ଗୋଟିଏ windmill ମଧ ବସି କୂଅରୁ ପାଣି ଉଠାଇଥାଏ । ଏହା ଏକ ନୂଆ କଥା । ଏବେ କିନ୍ତୁ ଭୁବନେଶ୍ୱରଠି ଏପରି ମିଲ୍ ଏବେ ଦେଖାଯାଉଛି ।

୧୯୩୮ ମସିହାର ଆଉ ଏକ ଘଟଣା ଭୁଲିବା କଥା ନୁହେଁ । ପଲିଟିକାଲ୍ ଏଜେଣ୍ଟ ବେଜେଲଗେଟ ରଣପୁର ପ୍ରଜା ଆନ୍ଦୋଳନ ଦମନକୁ ଯାଇଥାନ୍ତି । ସେଠାରେ ସଭାକୁ ମହତାବ ବାବୁ ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ଯାଇ ଦେଖିଲେ ଉତ୍ତ୍ୟକ୍ତ ଲୋକମାନେ ତାଙ୍କୁ ଠେଙ୍ଗାରେ ପିଟିପିଟି ମାରି ଦେଇଛନ୍ତି । ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସେଠାରୁ ଲୋକଙ୍କୁ ପଳାଇଯିବାକୁ କହି ଫେରିଆସିଲେ । ରାତିପାହିଲା ବେଳକୁ ସାରା ରଣପୁର ଷ୍ଟେଟ ଲୋକଶୂନ୍ୟ । ଧନରତ୍ନ ଛାଡି ଗାଇଗୋରୁ ଓ ଛେଳିଙ୍କୁ ଧରି ଲୋକେ ଖୋର୍ଦ୍ଧା ବାଣପୁର ଓ ନୟାଗଡକୁ ଚାଲିଆସିଲେ । ଖୋର୍ଦ୍ଧାଠି ଆମେ ସକାଳେ ବେଜଲଗେଟଙ୍କ କଫିନ ପୋଲିସ ତତ୍ତ୍ୱାବଧାନରେ ଥିବା ଦେଖିଲୁ । ପ୍ରାୟ ହଜାର ହଜାର ଗୋର୍ଖା ସୈନ୍ୟ ମିଲିଟାରୀ ବସରେ ଠିଆ ହୋଇ ଏଣେ ସୁନାଖେଳା ପଟକୁ ଓ ତେଣେ ଟାଙ୍ଗି ପଟକୁ ଚାଲିଥାନ୍ତି । ହାତରେ ବନ୍ଧୁକ । ଗାଁ ଗାଁ ବୁଲି ଲୋକଙ୍କୁ ଧରିବାକୁ ଗଲେ । କିନ୍ତୁ କେହିନଥିଲେ । ସେତେବେଳେ ପୁରୀରେ ଜିଲ୍ଲା ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ ଦୁର୍ଗାଦାସ ଓ ପାରକିନ୍ ସାହେବ ଓଡିଶା ପୋଲିସର ଆଇ.ଜି ଥାଆନ୍ତି । ଦୁଇଜଣ ନେତାଙ୍କୁ ଧରା ହୋଇ ଫାସି ଦିଆଗଲା ସେମାନେ ହେଲେ ରଘୁ ଓ ଦିବାକର । ଗୋରାକବରଠି କଟକରେ ଏବେବି ବେଜେଲିଗେଟଙ୍କ ସମାଧି ଦେଖାଯାଏ । ସୈନ୍ୟ ଚାଳନାର ସେ

Digitized by srujan ka@gmail.com

ଦୃଶ୍ୟ ମନରେ ଘୋର ଭୟ ସଞ୍ଚାର କରିଥିଲା । ମହତାବ ବୁଦ୍ଧି ଶିଖାଇ ନଥିଲେ ବହୁଲୋକ ମରିଥାନ୍ତେ । ବିଲାତରେ ଏ ବିଷୟ ପଡିଲା । କେହି କେହି ଏମ.ପି. ପଚାରିଲେ what is that dangerous instrument called lathi. How many universities are there at Ranpur.

ଖୋର୍ଦ୍ଧା ସ୍କୁଲରେ ଖୁବ୍ ଭଲ ପଢା ହୋଇଥାଏ । ଆମ ଅଷ୍ଟମ ଶ୍ରେଣୀରେ ୪୦ଜଣ ପିଲା ଥାଆନ୍ତି । ମଫସଲରୁ ଏମ.ଇ ପାସ କରି ଆମେ ୧୫ଜଣ ଆସିଥାଉ । ଆଉ ସମସ୍ତେ ଖୋରଧା ସ୍କୁଲରୁ ପାସ କରିଥାନ୍ତି । ସେଠାରେ ଫାଷ୍ଟ ଏବଂ ସେକେଣ୍ଡ ପିଲା ଶ୍ରେଣୀରେ ମନିଟର ଥାନ୍ତି । ଆମମାନଙ୍କୁ ପଛ ସିଟ୍‌ରେ ବସାଇଥାନ୍ତି ।

ସବୁଯାକ ଇଂରେଜୀ ଭାଷାରେ ପଢା ହେଉଥାଏ । କ୍ଲାସ ଟିଚର ଅପୂର୍ବ ବାବୁ ଆର୍ଯ୍ୟ ଓ ଅନାର୍ଯ୍ୟ ବିଷୟ ପୁରା କଲେଜ ଲେକଚରରଙ୍କ ପରି ଅନର୍ଗଳ କହି ଚାଲିଲେ । ଅନେକ ଶବ୍ଦ ଆମେ ଜାଣି ନଥାଉ । ଅଙ୍କ, ଭୂଗୋଳ ମଧ୍ୟ ଇଂରେଜୀରେ ପଢା ହେଲା । ଘରେ ବହିପଢି ବୁଝିବାକୁ କଠିନ ପରିଶ୍ରମ କରିବାକୁ ପଡିଲା । ଇଂରେଜୀ ଭାଷା ଇତିହାସ ବହିରୁହିଁ ଶିଖିଲୁ । ୬ ମାସିକା ପରୀକ୍ଷାରେ ସବୁ ଇଂରେଜୀରେ ଲେଖିବାକୁ ପଡିଲା । ପରୀକ୍ଷାଫଳ ବାହାରିବାରୁ ଦେଖାଗଲା ବାହାରୁ ଆସିଥିବା ୧୫ଟି ଯାକ ପିଲା ସେଠା ପିଲାଙ୍କଠୁ ଅଧିକା ମାର୍କ ପାଇ ତାଙ୍କୁ ପଛରେ ପକାଇ ଦେଇଛୁ । ମୁଁ ତୃତୀୟ ସ୍ଥାନରେ ରହିଥାଏ । ସେଦିନଠାରୁ ସେମାନଙ୍କର ଆମକୁ ଡରେଇବା ବନ୍ଦ ହୋଇଗଲା ।

ଖୋର୍ଦ୍ଧା ସ୍କୁଲରେ ଖୁବ୍ ଭଲ ଶିକ୍ଷକ ଥିଲେ । ହେଡ୍ ସାର୍ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ବାଙ୍କନିଧି ପଟ୍ଟନାୟକ ଏକ ବିରାଟ ବିଦ୍ୱାନ ଲୋକ ଥିଲେ । ସେ ବି.ଏ ପରେ ଓକିଲାତିରେ ଫେଲମାରି ଆସି ଆଜୀବନ ଖୋରଧା ସ୍କୁଲରେ ଶିକ୍ଷକ ରହିଲେ ଏବଂ ସ୍କୁଲ ତାଙ୍କ ସମୟରେ ସର୍ବବିଧ ଉନ୍ନତି କରିଛି । ପୁରୀ ଜିଲ୍ଲା ସ୍କୁଲ ଛଡା ଖୋରଧା ସ୍କୁଲ ହିଁ ପ୍ରାଇଭେଟ୍ ସ୍କୁଲ ଥିଲା । ପରେ ଅବଶ୍ୟ ଓଳସିଂହ ଓ ବାଣପୁର ଠାରେ ଏଚ.ଇ ସ୍କୁଲ ହେଲା । ଓଡିଶାକୁ ନାନାକ୍ଷେତ୍ରରେ ବାଙ୍କନିଧିବାବୁଙ୍କ କୃତୀ ଛାତ୍ର ମାନଙ୍କର ଦାନ ମହତ । ମାୟାଧର ମାନସିଂ, ଲେଖକ ଉଦୟନାଥ ରଥ ଆଇ.ଏ.ଏସ୍., ରତ୍ନାକର ଷଡଙ୍ଗୀ ଆଇ.ଏ.ଏସ୍, କବି ସଚିରାଉତ୍ ରାୟ ଏହି ସ୍କୁଲର ଛାତ୍ର । ଆଜିର ଓଡିଶା ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ଶ୍ରୀଜାନକୀ ବଲ୍ଲଭ ପଟ୍ଟନାୟକ ଏହି ସ୍କୁଲର ଛାତ୍ର । ମୁଁ ଏକାଦଶ କ୍ଲାସରେ ପଢୁଥିବା ବେଳେ ସେ ୯ମ ଶ୍ରେଣୀ ଛାତ୍ର ଥିଲେ । ହୋତା ପଣ୍ଡିତେ, ବଙ୍କି ବାବୁ , ବାଳିବାବୁ, ସଉରୀ ଜେନା, ରାଧା ଚରଣ ସାହୁ, କେଶବ ବାବୁ, ଫଜଲୁର ରେହମନ୍, ତାଙ୍କ ପିତା ମଉଲବି ସାର୍, ଭଗିବାବୁ ଅପୂର୍ବ ସରକାର, ଜଗଦାନନ୍ଦ ବାବୁ ଓ ଡମରୁଧର ପରିଡା ଆଦି ଶିକ୍ଷକ ଥିଲେ । ଏବେ ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଭଗିବାବୁ ଓ ଜଗଦାନନ୍ଦ ବାବୁ ଛଡା ଆଉ କେହି ଜୀବିତ ନାହାନ୍ତି (୧୯୮୭) ।

ସ୍କୁଲ ପଢାସଙ୍ଗେ ଖୋରଧା ସ୍କୁଲ ଖେଳରେ ମଧ୍ୟ ଆଗୁଆ ଥିଲା । ସ୍କୁଲରେ ଚାରୋଟି ଫୁଟବଲ ଟିମ୍ ଥିଲା । ଏ ଟିମ୍, ବି ଟିମ୍ , ଲିଲିପୁଟିୟାନ୍ ଟିମ୍ ଏବଂ କୋଳଥିଆ ଟିମ୍ ।

Digitized by srujan ka@gmail.com

କୋଳଥିଆ ଟିମ୍‌ରେ ବଡ ବଡ ପିଲା ଯେଉଁମାନେ କି ୮ମ ଶ୍ରେଣୀକୁ ଆସି ନୂତନ ଭାବେ ଖେଳ ଶିଖନ୍ତି । ବର୍ଷାଦିନ ଏ ପଡିଆରେ କୋଳଥ ବୁଣାଯାଏ । ମୁଁ ଏ ଟିମ୍‌ରେ ସ୍ଥାନପାଇଥାଏ । ସ୍କୁଲପାଇଁ ଫୁଟବଲ ଏବଂ ହକିରେ ଏକାଦଶଖେଳାଳୀଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସ୍ଥାନ ପାଇଥାଏ । ଏଠାରେ ଫୁଟବଲ ଓ ହକିଛଡା ଟେନିସ୍ ବ୍ୟାଡମିଣ୍ଟନ, କ୍ରିକେଟ ଓ ଭଲିବଲ ଟିମ୍ ମଧ୍ୟ ଥିଲା ।

ଏହାଛଡା ଖୋର୍ଦ୍ଧା ସ୍କୁଲରେ ଭଲ ସ୍କାଉଟିଙ୍ଗ ହେଉଥିଲା । ସ୍ପୋର୍ଟସ୍ ମଧ୍ୟ ଭଲ ହେଉଥିଲା । ଆନୁଆଲ ସ୍ପୋର୍ଟସ ରେ ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍ ପିଲାମାନେ ଖୁବ୍ ଭଲ କରୁଥିଲେ । ଥରେ ବାର୍ଷିକ ସ୍ପୋର୍ଟର୍ସ ରବିବାର ଦିନ ପଡିବାରୁ ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍ ପିଲାମାନେ ସ୍ପୋର୍ଟସରେ ଭାଗ ନେଲେ ନାହିଁ । ଫଳରେ ମୁଁ ସ୍ପୋର୍ଟସ ଚମ୍ପିଆନ ହୋଇ ବହୁତ ପୁରସ୍କାର ପାଇଲି । ମୋ ଭାଗ୍ୟକୁ ମୋର ପିତା ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ କୃଷ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ହଜାରୀ ସେଠାରେ ଉପସ୍ଥିତ ଥିଲେ ଏବଂ ବିଶେଷ ଖୁସି ହେଲେ । ୧୯୪୦ରେ ମୁଁ ମାଟ୍ରିକ୍ ପାସ କଲି ।

ମୋର ପିଉସା ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ରାଧାମୋହନ ଦୋରା ମୋତେ ସଙ୍ଗରେ ନେଇ ରେଭେନ୍ସା କଲେଜ କଟକ ଆଇ.ଏସ୍.ସିରେ ନାମ ଲେଖାଇ ଦେଲେ । Physics, Mathematic, Chemistry group ଓ Botany Optional ନେଲି ଏବଂ ରେଭେନ୍ସା ହଷ୍ଟେଲ ରେ ରହିଲି । ଘରୁ ମାସକୁ ଟ୨୫ ମିଳୁଥାଏ । ସେଥିରେ ମୁଁ ୨ ବର୍ଷ ଚଳିଗଲି । ଖେଳରେ ବିଶେଷ ଭାଗ ନେବା ଦ୍ୱାରା ପଢାରେ ମୋର ଟିକିଏ ବ୍ୟାଘାତ ହେଲା । ମୁଁ କଲେଜ ହକି ଏବଂ ଫୁଟବଲ ଟିମ୍‌ରେ ସ୍ଥାନ ପାଇ କେତେକ ମ୍ୟାଚ ଖେଳିଲି । କଲେଜ Secretary ରେ ଭାଗ ନେଲି । ପଢାରେ ସେତେ ଭଲ କରି ପାରିଲିନାହିଁ । ଫଳରେ ତୃତୀୟ ଡିଭିଜନରେ ପାଟଣା ୟୁନିଭରସିଟ୍‌ରେ ଆଇ.ଏସସି ୧୯୪୨ ମସିହାରେ ପାସ କଲି । ଏ ସମୟର ଉଲ୍ଲେଖନୀୟ ଘଟଣା ହେଉଛି ସ୍ୱାଧୀନତା ପାଇଁ କଂଗ୍ରେସ ଆନ୍ଦୋଳନ ଖୁବ୍ ଜୋର୍‌ରେ ଚାଲିଥାଏ । ଏଣେ ଦ୍ୱିତୀୟ ମହାସମର ମଧ୍ୟ ଜୋରରେ ଚାଲିଥାଏ । ଜାପାନ ଆସି ସିଙ୍ଗାପୁର ଓ ରେଙ୍ଗୁନରେ ପହଞ୍ଚିଯାଇଥାଏ । ଜାପାନ ଉଡାଜାହାଜ ପାରାଦ୍ୱୀପ ନିକଟରେ ଗୋଟିଏ ବ୍ରିଟିସ୍ ନୌଭେଳା ଉପରେ ଉଡାଜାହାଜ ଆକ୍ରମଣ କରି ଅନେକ ଜାହାଜ ବୁଡାଇ ଦେଲା । ଅନେକ ବ୍ରିଟିସ୍ ସୈନ୍ୟ ମଲେ । ଅନେକ ଆହତ ହୋଇ ରେଭେନ୍ସା କଲେଜ ହଷ୍ଟେଲ ରେ ଆସି ରହି ଚିକିତ୍ସିତ ହେଲେ । ଆମକୁ ହଷ୍ଟେଲ ଛାଡିବାକୁ ପଡିଲା ।

ଯୁଦ୍ଧ ଯୋଗୁ ଆମ ହଷ୍ଟେଲ ନିକଟରେ ଟ୍ରେଞ୍ଚ ଖୋଳା ହୋଇଥାଏ । Air Raid Siren ବାଜିଲେ ଆମେ ଯାଇ ସେହି ଟ୍ରେଞ୍ଚରେ ଆଶ୍ରୟ ନେଉଥିଲୁ । ଚାରବାଟିଆରେ ବହୁତ ବିଟ୍ରିଶ ଏବଂ ଆମେରିକା ସୈନ୍ୟ ଛାଉଣି ପକାଇ ରହିଥିଲେ । Air Raid Siren ବାଜିଲା ମାତ୍ରେ ସବୁ ଆଡେ ଆଲୁଅ ଲିଭି ଯାଉଥିଲା । ଆମେ ଟ୍ରେଞ୍ଚରେ ଲୁଚୁଥିଲୁ ।

Digitized by srujan ka@gmail.com

ଓଡିଶାରେ ରେଭେନ୍ସା କଲେଜ ଗୋଟାଏ ବିରାଟ ଅନୁଷ୍ଠାନ । ସାରା ଓଡିଶାର ବହୁ ଛାତ୍ର ସେଠାରେ ପଢୁଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଅନେକ ଓଡିଶାର ବିଭିନ୍ନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ତାଙ୍କ ଜୀବନରେ ଉଚ୍ଚସ୍ଥାନକୁ ଉଠିପାରିଥିଲେ । ଅନେକ ମଧ୍ୟ ନେତା ହେଲେ । ପ୍ରାଣକୃଷ୍ଣ ପରିଜା କଲେଜର ପ୍ରିନ୍ସିପାଲ ଥାଆନ୍ତି । ବଳଭଦ୍ର ପ୍ରସାଦ କେମେଷ୍ଟ୍ରି ପ୍ରଫେସର ନାରାୟଣ ମିଶ୍ର ଫିଜିକ୍ସ ପ୍ରଫେସର, ବାମ ଚରଣ ଦାସ ଗଣିତ ପ୍ରଫେସର ଓ ପରିଜା ବଟାନି ପ୍ରଫେସର ଥାନ୍ତି । ସଂସ୍କୃତ ଓ ଓଡିଆରେ ଆର୍ତ୍ତ ବଲ୍ଲଭ ମହାନ୍ତି, ଇଂରାଜୀରେ ପିଏସ ସୁନ୍ଦରମ୍ ଓ ଗିରିଜା ଶଙ୍କର ରାୟ ଥାଆନ୍ତି । ଫିଲୋସୋଫିରେ ରତ୍ନାକର ପତି, ଅର୍ଥନୀତିରେ ରୋହତଗି ସଦାଶିବ ମିଶ୍ର ଓ ବିପିନ୍ ବିହାରୀ ବାବୁ ଥାନ୍ତି । ସେତେବେଳେ ଛାତ୍ର ସମାଜ ଖୁବ୍ ଶୃଙ୍ଖଳା ଓ ବିଦ୍ୟା ଅର୍ଜନରେ ଅଭିଳାଷୀ ଥିଲେ ।

ଏଠାରେ ପୁରାତନ ଛାତ୍ରମାନଙ୍କର (Old Boys Assoication) ବାର୍ଷିକ ଅଧିବେଶନରେ କଲେଜର ବିଜ୍ଞାନଗାର ମାନଙ୍କରେ ସୁନ୍ଦର Exhibition ହୁଏ । ଭାରତରେ ପ୍ରଖ୍ୟାତ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଜଣେ ନିମନ୍ତ୍ରିତ ହୋଇ ଏ ସଭାରେ ବକ୍ତୃତା ଦିଅନ୍ତି ।ଏହି ନିମନ୍ତ୍ରିତ ବ୍ୟକ୍ତିବିଶେଷମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ସରୋଜିନୀ ନାଇଡୁ, ସି.ଭି ରମଣ, ରାଜଗୋପାଳଚାରୀ, ବୀରବଲ୍ଲ ସାହାନୀ ଓ ଏସ. ରାଧାକ୍ରିଷ୍ଣନ ବକ୍ତୃତା ଦେବାର ମୁଁ ଦେଖିଛି । ଓଡିଶା ନୂତନ ପ୍ରଦେଶ ୧୯୩୬ରେ ହେବାରୁ ୧୯୩୭ରେ ବିଧାନ ସଭାର ଅଧିବେଶନ ଏହି ରେଭେନ୍ସା କଲେଜ ହଲରେ ହିଁ ବସୁଥିଲା ।

ମେଡିକାଲ ପାଠପଢା

ଡାକ୍ତରୀ ପାଠ ପଢିବାପାଇଁ ମୋର ବିଶେଷ ଆଗ୍ରହ ଥାଏ । ପାଟନା ମେଡିକାଲ୍ କଲେଜରେ ଓଡିଶା ପାଇଁ କେବଳ ୪ଟି ମାତ୍ର ସିଟ୍ । ତୃତୀୟ ଶ୍ରେଣୀରେ ଆଇଏସ୍‌ସି ପାସ କରିବାରୁ ପାଟନାରେ ସିଟ୍ ମିଳିଲାନି । ୧୯୪୧ ମସିହାରୁ କଟକ ମେଡିକାଲ ସ୍କୁଲକୁ କଲେଜରେ ପରିଣତ କରିବାପାଇଁ ସେବର୍ଷ ଆଉ ମାଟ୍ରିକ୍ ପାସ ବାଲାଙ୍କୁ ନନେଇ ଆଇଏସସି ପାସ୍ କରିଥିବା ପିଲାଙ୍କୁ ନେଲେ । ଏ ବ୍ୟାଚରେ ପାର୍ଥ ରାଓ ଓ ଶ୍ରୀରାମ ପ୍ରସାଦ ମିଶ୍ର (ମନ୍ତ୍ରୀ) ଯୋଗଦେଲେ । କିନ୍ତୁ ସରକାର ସେ ବର୍ଷ ମେଡିକାଲ କଲେଜ ଆରମ୍ଭ ନକରି ପାରିବାରୁ ସେମାନେ ଏଲ.ଏମ୍.ପି ପଢିଲେ । ୧୯୪୨ରେ ମୁଁ ଓ ମୋର ସାଙ୍ଗମାନେ କଟକ ମେଡିକାଲ ସ୍କୁଲରେ କଲେଜ ହେବା ଦେଖି ଦରଖାସ୍ତ କରି ଭର୍ତ୍ତି ହେଲୁ । ପ୍ରି ମେଡିକାଲ କୋର୍ସ ମଧ୍ୟ ରେଭେନ୍ସା କଲେଜରୁ (PU) ପାସ୍ କଲୁ । କିନ୍ତୁ ସେବର୍ଷ ମଧ୍ୟ କଲେଜ ନହୋଇ ପାରିବାରୁ ଆମେ ମଧ୍ୟ ଏଲ.ଏମ.ପି ପଢିଲୁ ।

୧୯୪୩ ଆଇ.ଏସ.ସି ବ୍ୟାଚ ମଧ୍ୟ ଏଲ.ଏମ.ପି ପଢିଲେ । କାରଣ କଲେଜ ହୋଇପାରିଲାନି । ଏଥିରେ କୁଳମଣି ମିଶ୍ର, ନରେନ୍ଦ୍ର ପରିଡା ପ୍ରଭୃତି ପଢୁଥିଲେ । ୧୯୪୪ ମସିହାରେ ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ର ଭଞ୍ଜ ମେଡିକାଲ କଲେଜ , ପାରଳା ମହାରାଜା ଓ ଗୋଦାବରୀଶ

Digitized by srujan ka@gmail.com

ମିଶ୍ର ମିନିଷ୍ଟ୍ରି ସମୟରେ ଆରମ୍ଭ ହେଲା । ମୁଁ ସେତେବେଳକୁ ମେଡିକାଲ ସ୍କୁଲରେ ତୃତୀୟ ବାର୍ଷିକ ଛାତ୍ର । ଆଉ ଦୁଇବର୍ଷ ପରେ ୧୯୪୬ ମସିହାରେ ମୁଁ ଏଲ.ଏମ.ପି ପରୀକ୍ଷା ଦେବି । ତାପରେ MBBS Course ପଢିବି । ତେଣୁ ମୁଁ ୨ ବର୍ଷ ପଛକୁ ଘୁଞ୍ଚି ମେଡିକାଲ କଲେଜରେ ପଢିବାକୁ ଇଛା କଲିନି । ୧୯୪୬ରୁ ୧୯୪୭ ଅଗଷ୍ଟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରଫେସର ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ଚନ୍ଦ୍ର ରାୟ ପ୍ରଫେସର ଅଫ୍.ଓ.ଜି ଙ୍କ ତତ୍ତ୍ୱାବଧାନରେ ମେଡିକାଲ କଲେଜରFirst Gynic House Manship ନେଇ କାର୍ଯ୍ୟ କଲି । ମୋର ଦକ୍ଷତାର ପରିଚୟ ପାଇ ପି.ସି. ରାୟ ମୋତେ ପୁଅଭଳି ଭଲ ପାଇଲେ । ବାର୍ଷିକ ଡେଲିଭରି ଆଗରୁ ହାରାହାରି ୧୩୦ ଥିଲା ।୧୯୪୬-୪୭ ବର୍ଷ ୧୨୦୦ ଡେଲିଭରି ହେଲା । ସେଥିରୁ ୨୫୦ ଆବନରମାଲ ଡେଲିଭରି ଥିଲା । ଲେଡି ଡକ୍ଟର ସାରା ଥମାସ ମୋତେ ବହୁତ ସାହାଯ୍ୟ କଲେ ଓ ମୋର ବଡ ଭଉଣୀ ଭାବେ ଶିକ୍ଷା ଦେଲେ । ମୁଁ ଅନେକ ନୂଆ ନୂଆ ଅପରେସନ କଲି । ସାରା ଥମାସ କେରଳର ଲୋକ । କିନ୍ତୁ ମାଡ୍ରାସ ମେଡିକାଲ କଲେଜ ଛାତ୍ରୀ । ରିଟାର୍ଡ ପରେ କେରଳ ଚାଲିଗଲେ । ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ପି.ସି. ରାୟ ଚାହୁଁଥିଲେ ମୁଁ ସରକାରୀ ଚାକିରୀରେ ଯୋଗଦେଇ ଗାଇନିକ ୱାର୍ଡରେ ଅବସ୍ଥାପିତ ହେବାପାଇଁ କାରଣ ହାଉସ୍ ସର୍ଜନ ଭାବେ ମୋତେ ମୋଟେ ଟ୫୦ ମିଳୁଥିଲା । ମୁଁ Condensed MBBS Course ପଢିବା ପାଇଁ ଇଛା ପ୍ରକାଶ କରି, ମନା କରିବାରୁ ସେ ମୋତେ ଖଣ୍ଡେ ସାର୍ଟିଫିକେଟ୍ ଲେଖିଦେଲେ । ଲେଖିଲେ-

Dr. Hazary is one of the very competent Doctors. I have not seen a second man like him. I understand he is aspiring to study in the MBBS course. I strongly recomend his case. ସେଥିଯୋଗୁଁ ହିଁ ମୁଁ Condensed MBBS Course ରେ ସିଟ୍ ପାଇ ୧୯୪୭ ସେପ୍ଟେମ୍ବରରେ ମୁଁ କଲେଜରେ ପ୍ରବେଶ କଲି । ଫିମେଲ ଓ୍ୟାର୍ଡରେ କାମକରୁଥିବାବେଳେ ପି.ସି. ରାୟ ମୋତେ ବହୁ ଉପଦେଶ ଦେଇଛନ୍ତି । ମୁଁ କମ୍ ଟଙ୍କା ପାଉଥିବାରୁ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦିନ ସେ ପ୍ରାଇଭେଟ୍ କେଶ ପରୀକ୍ଷା କରି ଯାହା ଟଙ୍କା ପାଆନ୍ତି ସେଥିରୁ ୮ ବା ୧୦ ଟଙ୍କା କାଢି ମୋ ପକେଟ୍‌ରେ ଭର୍ତ୍ତି କରନ୍ତି ଏବଂ ମୋତେ ତାଙ୍କ ଅଫିସ୍ ରୁମକୁ ଡକାଇ ସର୍ବତ ଏକ ଗ୍ଲାସ ପିଇବାକୁ ଦିଅନ୍ତି । ତାଙ୍କର ଏ ସ୍ନେହ ଦେଖି ଶିଷ୍ଟର ବାର୍ବାରା ଓ ଡକ୍ଟର ସାରା ଥମାସ୍ ମୋତେ ପି.ସି ରାୟଙ୍କ ପୁଅ ବୋଲି ଡାକନ୍ତି । ମୋତେ ୨୪ ଘଣ୍ଟା ଧରି Emergency କରିବାକୁ ପଡୁଥିଲା । କେବଳ ଫିମେଲ ଓ୍ୟାର୍ଡ ଡ୍ୟୁଟି କରୁଥିଲି । ଏପରିକି ଦିନେ ଦିନେ କଠିନ ପରିଶ୍ରମ କରିବାକୁ ପଡୁଥିଲା । ଫିମେଲ ଓ୍ୟାର୍ଡରେ ଖଣ୍ଡାଧାରରେ ଚାଲିବାକୁ ପଡୁଥିଲା । ଦିନେ ମୋତେ ୨୪ ଘଣ୍ଟାରେ ୨୨ଟି ଡେଲିଭରି କରିବାକୁ ପଡିଥିଲା । ଅବଶ୍ୟ ସିଷ୍ଟରମାନେ ସାହାଯ୍ୟ କରୁଥିଲେ । ଆବନରମାଲ ଡେଲିଭରି ମାନଙ୍କରେ ଡକ୍ଟର ଥମାସ ଏବଂ ପ୍ରଫେସର

Digitized by srujan ka@gmail.com

ପି.ସି. ରାୟ ଆସି ସାହାଯ୍ୟ କରୁଥିଲେ । ମୋ ସୌଭାଗ୍ୟରୁ ସବୁ ପ୍ରକାର ଆବନରମାଲ ଡେଲିଭରି ମୁଁ ଦେଖି ପାରିଛି, ସେସବୁ ହେଲା:-

1. Eclampsia
2. Twin Delivery
3. Breech Delivery
4 Transverse lie
5. Face Presentation
6. contracted pelvis & Impacted head
7. Placenta Previa
8. Placenta Acreata
9. Premature Delivery
10. Forceps Delivery
11. Caeserian Section
12. Hydramnious

Gynaecology

1. Prolapsed Uterus
2. Vaginal Hysterectomy
3. Abdomina Hysteretomy
4. Tubal Pregnacy
5. Ovarian Cyst
6. Ovarian Tumours
7. Vescico Vaginal Fistula
8. Fibroid Uterus

ପ୍ରଫେସର ରାୟ ସୁନ୍ଦର ଅପରେସନ କରିପାରନ୍ତି ଓ ରୋଗୀମାନଙ୍କର ଅଶେଷ ଯତ୍ନ ନିଅନ୍ତି । ଗରିବ ଓ ସନ୍ୟାସୀମାନଙ୍କୁ ଅପରେସନ ଫି ଛାଡିଦିଅନ୍ତି । ଏହି ଲେଡି ଉଡବନ୍ ଓ୍ୱାର୍ଡରେ ୧ବର୍ଷ ହାଉସ ସର୍ଜନ ହୋଇ କାମ କଲାବେଳେ ଅନେକ ମଧୁର ସ୍ମୃତି ସହିତ ମୁ ଜଡିତ । ପି.ସି ରାୟଙ୍କ ସ୍ନେହ ମୋତେ ଅଭିଭୂତ କରି ପକାଇଥିଲା । ସେ ରିଟାଏର୍ଡ ହେଲାପରେ ମଧ ମୁଁ ତାଙ୍କ ଘରକୁ ଯାଇ ଦେଖା କରୁଥିଲି । ସେତେବେଳେକୁ ମୁଁ Condensed MBBS Course ପଢୁଥାଏ । ପ୍ରଫେସର ରାୟଙ୍କ ଜନନୀ ବଞ୍ଚିଥାନ୍ତି । ତାଙ୍କ ରିଟାର୍ଡ ପରେ ରକ୍ତଚାପ ଜନିତ ହାର୍ଟ failure ହୋଇ ସମଗ୍ର ଶରୀର ଫୁଲି ଯାଇଥିଲା ।

Digitized by srujan ka@gmail.com

ପ୍ରଫେସର ପିସାରୋଟି (ମେଡିସିନ୍) ଚିକିତ୍ସା କରୁଥାନ୍ତି । ତାଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁର ୧୫ଦିନ ଆଗରୁ ଦିନେ ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ଦେଖି ଯାଇଥିଲି । ମୋତେ ୨ଟି ରସଗୋଲା ଖାଇବାକୁ ଦେଲେ ଏବଂ କହିଲେ ଚାକିରି କରି ମିତବ୍ୟୟୀ ହେବ । କିଛି କିଛି ସଞ୍ଚୟ ନିଶ୍ଚୟ କରିବ । ତାଙ୍କ ଅବସ୍ଥା ଦେଖି ମୋତେ କାନ୍ଦ ଲାଗିଲା । ତାର ୧୫ଦିନ ପରେ ତାଙ୍କର ଦେହାନ୍ତ ହୋଇଗଲା ।

Wood born ward ରେ ଆଉ ଏକ ଘଟଣା ନକହି ରହିପାରୁନି । ମିସେସ୍ ଗଡନାୟକ ବୋଲି ଜଣେ ସମ୍ଭ୍ରାନ୍ତ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାୟାନ ବୃଦ୍ଧା ଯାହାଙ୍କ ଘର ଖଟବିନ୍ ସାହିରେ, Wood born wardରେ କ୍ୟାବିନରେ ଥିଲେ । ତାଙ୍କର ଆପେଣ୍ଡିକ୍ସ ପି.ସି. ରାୟଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଅପରେସନ ହୋଇଥିଲା । ଘାରେ ପୂଜ ହୋଇ ପ୍ରତ୍ୟହ ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ଡ୍ରେସିଙ୍ଗ କରୁଥାଏ । ପୂଜ ଏତେ ଦୁର୍ଗନ୍ଧ ହେଉଥାଏ ଯେ ନର୍ସ ଓ ବେହେରାଣୀ ନାକରେ ଲୁଗାଦେଇ ଡ୍ରେସିଂ ବେଳେ ଦୂରକୁ ଚାଲିଯାନ୍ତି । ସେ ପ୍ରାୟ ଏକ ବର୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କ୍ୟାବିନ୍‌ରେ ରହିଥିଲେ । ତାଙ୍କର ଘା ଶୁଖି ଆସିବାରୁ ଡାକ୍ତରଖାନା ଛାଡି ଯିବା ବେଳ ଆସିଲା । ଯିବାର ପୂର୍ବଦିନ ମୋତେ ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ତାଙ୍କ କ୍ୟାବିନକୁ ନର୍ସ ହସ୍ତରେ ଡକାଇଲେ । ମୁଁ ଯାଇ ଦେଖେତ ତାଙ୍କର ଅତି ସୁନ୍ଦରୀ ୪ଜଣ ଝିଅ ଓ ପୁଅ ବୋହୁ ବସିଛନ୍ତି । ସାନ ଝିଅଟି ଛଡା ସମସ୍ତେ ବିବାହିତା । ବୁଢୀ ଖଟରେ ଶୋଇଥାନ୍ତି । ମୋତେ ଚଉକିରେ ବସିବାକୁ କହିଲେ । ତାଙ୍କ ଝିଅ ଓ ବୋହୁଙ୍କୁ ଚିହ୍ନାଇ ଦେଇ କହିଲେ "ଦେଖ ପୁଅ ଏଇ ଝରକା ବାହାରେ ଯେଉଁ ଓସ୍ତ ଗଛ ଅଛି ମୁଁ ଏଠାକୁ ଆସିଲା ବେଳେ ପତ୍ର କଅଁଳୁଥିଲା । ଆଜି ଦେଖ ପତ୍ର ଝଡା ଦେଇ ପୁଣି ପତ୍ର କଅଁଳୁଛି । ଏକ ବର୍ଷ ପୂରିଗଲା । ଏହି ବର୍ଷକ ଯାକ ମୁଁ ତୁମ କାର୍ଯ୍ୟକୁ, କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ପରାୟଣତାକୁ ଖୁବ୍ ନିକଟରୁ ଦେଖିଛି । ମୋର ଡ୍ରେସିଂ ତୁମେ କଲାବେଳେ ସମସ୍ତେ ଦୁର୍ଗନ୍ଧ ଯୋଗୁ ନାକରେ ଲୁଗା ଦେଇ ଦୂରକୁ ଚାଲିଯାନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ତୁମକୁ ଦିନେ ହେଲେ ଦୁର୍ଗନ୍ଧ ହେବାର ଲକ୍ଷଣ ମୁଁ ଦେଖିନି । ମୁଁ ତୁମ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରୀତ । ତେଣୁ ମୋର ପୁଅଝିଅ ମାନଙ୍କୁ ଆଜି ଡାକିଛି । ତାଙ୍କ ଆଗରେ ତୁମକୁ ମୁଁ ଆଜି ପୁଅ କରିବି ବୋଲି ଭାବିଛି । କଣ କହୁଛ ? ମୁଁ କହିଲି ମୁଁ ୧୯୩୫ ମସିହାରୁ ମାଙ୍କୁ ହରାଇଛି । ଆଉ ଏକ ନୂଆ ମାକୁ ପାଇ ଖୁସି ହେବି । ଏହା ଶୁଣି ମୋ ପାଟିରେ ରସଗୋଲାଟିଏ ଆଣି ସେ ଖୁଆଇ ଦେଲେ । ତାପରେ ଘରକୁ ଗଲାପରେ ପ୍ରତି ରବିବାର ଦିନ ଚିଠି ଲେଖି ମୋତେ ଖଟବିନ୍ ସାହିର ତାଙ୍କର ଘରକୁ ଡକାନ୍ତି । ଖିଆ ପିଆ ହୁଏ । ତାଙ୍କ ସାନଝିଅ ଯେକି ଏମ.ଏ ଇଂରାଜୀ ପଢୁଥାଏ, ସୁନ୍ଦର ଗୀତ ଗାଏ ।

ଥରେ ଏକଥା ମୁଁ ଆସି ଡକ୍ଟର ସାରା ଥମାସ ଓ ଶିଷ୍ଟର ବାର୍ବରାକୁ କହିଲି । ଶିଷ୍ଟର ବାର୍ବରା କହିଲେ 'O Doctor avoid going there, she has beautiful daughters she wants to capture you".ସେଦିନଠାରୁ ମୋର ଯିବା ବନ୍ଦ ହୋଇଗଲା କିନ୍ତୁ ସବୁ ରବିବାର ଦିନ ତାଙ୍କର ସ୍ନେହପୂର୍ଣ୍ଣ ଚିଠି ପାଏ । ସେ ଆଉ ନାହାଁନ୍ତି । ଏହା ହେଉଛି ୧୯୪୭-୪୮ ମସିହା କଥା ।

Digitized by srujan ka@gmail.com

ମୁଁ ଜଣେ ଫୁଟବଲ ଖେଳପ୍ରେମୀ । Female ward ରେ duty କଲାବେଳେ ୧୯୪୭ରେ କଟକ କିଲା ପଡିଆରେ କଲିକତାର ଗୋଟିଏ ଟିମ୍ ଆସି Exhibition match ହେଉଥାଏ । ଶୀତଦିନ, ନିଜକୁ ସମ୍ଭାଳି ନପାରି ୪ଟାରେ ଖେଳ ଦେଖିବାକୁ ଚାଲିଗଲି । ୬ଟାରେ duty କୁ ଫେରି ଦେଖେ ଗୋଟାଏ କେଶ ଆସିଯାଇଛି । ମୋତେ କେତେ ଖୋଜା ଲାଗିଛି । ପ୍ରଫେସର ରାୟ ଅପରେସନ କରିଛନ୍ତି । କିଛି ଉପାୟ ନପାଇ ମିଛର ଆଶ୍ରୟ ନେଲି । ପ୍ରଫେସର୍ ରାୟ ଯେତେବେଳେ ପଚାରିଲେ ତୁମକୁ ଖୋଜା ଲାଗିଛି । କେଉଁଠାକୁ ଯାଇଥିଲ କହିଲି କଲେଜ ଡ୍ରାମା ହଲରେ Rehearsalଦେଖୁଥିଲି । ସେତିକିରେ ସେ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହୋଇଯାଇ କହିଲେ ମୁଁ ଜାଣେ ସେଠି ତାକୁ କେହି ଖୋଜି ନାହାନ୍ତି । ରକ୍ଷା ପାଇଗଲି ସିନା । ମିଛ କହି ବହୁତ ଅନୁତପ୍ତ ହେଲି ।

ଦିନେ ଲେଡି ଡକ୍ଟର ସାରା ଥମାସ ଗୋଟିଏ Breech Presentation ଥିବା ୮ମାସ ଗର୍ଭବତୀ ମହିଳାକୁ ଆଉଟ୍ ଡୋରରୁ ଓ୍ୱାର୍ଡରେ ଭର୍ତ୍ତି କରି ମୋତେ କହିଲେ ଗୋଟାଏ କେଶ ଆଡମିଟ୍ କରିଛି ଯାଇ ଦେଖିଆସ । ଟେବୁଲ୍ ଉପରେ କେସ୍‌ଟି ଶୋଇଥିଲା । ପ୍ରାୟ ୩୫ବର୍ଷ ହେବ । ପରୀକ୍ଷା କରି ଦେଖିଲି Breech Presentation ଅଛି । ଜରାୟୁରେ ଯଥେଷ୍ଟ ପାଣି ବି ଥିଲା । ଭାବିଲି ପିଲାଟିକୁ ବାହାରୁ ବୁଲାଇଦେଇ Breech କୁ head presentation କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିବି । ଚେଷ୍ଟା କଲି । ହୋଇଗଲା ମଧ୍ୟ । ଏକଥା ଆଗରୁ ମୁଁ କରିନଥିଲି । ଫେରିଗଲାପରେ ଥମାସ ମୋତେ ପଚାରିଲେ କଣ ଦେଖିଲ ? ମୁଁ କହିଲି crown ବା Head presentation ସେ ହସି କହିଲେ Doctor you have missed the diagonosis । ମୁଁ କହିଲି ଚାଲନ୍ତୁ ଦେଖିବା । ପରୀକ୍ଷା କଲାପରେ ଦେଖିଲେ ପିଲାର Head presentation ଅଛି । ବଡ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହେଲେ । ମୋତେ କିଛି କହିଲେନି । ମୁଁ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କୁ କିଛି ନକହି ଚୁପ୍ ହେଲି ।

ଜୁଲାଇ ୧୯୪୭ରେ ମୋରWood born ward ରେ ୧ ବର୍ଷ ପରେ ସରିଲା । ମୁଁ condnsed MBBS course ରେ ପଢିବା ପାଇଁ Select ମଧ୍ୟ ହୋଇଗଲି ଏବଂ ସେପ୍ଟେମ୍ବର ୧୯୪୭ରେ କୋର୍ସରେ ଜଏନ୍ କଲି । ମୁଁ ପୁରୁଣା ହଷ୍ଟେଲର ୧୪ନମ୍ବର ରୁମରେ ରହୁଥାଏ ମୋର ରୁମ୍‌ମେଟ୍ ଥିଲେ ବେଣୁଧର ସାହୁ ଏବଂ କେନ୍ଦ୍ରାପଡାର ଶ୍ରୀ ବିପିନ୍ ବିହାରୀ ଦାସ । ବେଣୁବାବୁ ସିଭିଲ ସର୍ଜନ ଶ୍ରୀ ଗୁଣନିଧି ସାହୁଙ୍କୁ ପୁଅ ଏବଂ ବିପିନ ବାବୁ ଓକିଲ ଶ୍ରୀ କୁଞ୍ଜ ବିହାରୀ ଦାଶଙ୍କ ପୁଅ । ଦୁହେଁ ଅଳସୁଆ କିନ୍ତୁ ବୁଦ୍ଧିମାନ୍ । ମୁଁ ହୋଇଥାଏ ଇଲେକ୍‌ସନ୍ ମିନିଷ୍ଟର, ବିପିନ ବାବୁ ବୈଦେଶିକ ମନ୍ତ୍ରୀ ଏବଂ ବେଣୁବାବୁ ହୋଇଥାନ୍ତି ଗୃହ ମନ୍ତ୍ରୀ । କେଉଁଦିନ କଣ ପାଠପଢିବାକୁ ହେବ ଏବଂ କିପରି ପଢିବାକୁ ହେବ ସେଟା ଥିଲା ମୋର ଡ୍ୟୁଟି । ଗୃହ ମନ୍ତ୍ରୀ ବେଣୁବାବୁ ମେସ୍ କଥା ଏବଂ ଖାଇବା ପିଇବା କଥା ବୁଝନ୍ତି । ଫରେନ୍ ମନ୍ତ୍ରୀ ବିପିନ୍ ବାବୁ ବୁଝନ୍ତି ବାହାର ଦୁନିଆର ହାଲଚାଲ ଯଥା କେତେବେଳେ କେଉଁ କ୍ଲାସ ହେଉଛି । କଣ ସବୁ ସିନେମା ଚାଲିଛି ଇତ୍ୟାଦି । କ୍ଲାସ ସଙ୍ଗେ ରେଗୁଲାର ପାଠପଢା ଚାଲିଥାଏ ।

Digitized by srujan ka@gmail.com

condnsed course ରେ ପଢୁଥିବା ବେଳେ ୧୯୪୮ ଜୁଲାଇ ୧୪ରେ ମୋର ବିବାହ ଇଛାପୁର ଷ୍ଟେସନ ମାଷ୍ଟର ଶ୍ରୀ ଗୋପାଳ ରାଓ ଙ୍କ କନ୍ୟା ଶ୍ରୀମତୀ ରାଜେଶ୍ୱରୀଙ୍କ ସହ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେଲା । ଶାଶୁ ତ ଆଗରୁ ଚାଲିଯାଇଥିଲେ । ବିବାହର ୩ବର୍ଷ ପରେ ଶ୍ୱଶୁର ମଧ ଚାଲିଗଲେ । ଶଳା ଦୁଇଟି ପଢାପଢି କରୁଥିଲେ । ତାଙ୍କ ପିଉସୀ ନାନୀ ସେମାନଙ୍କ କଥା ବୁଝୁଥିଲେ । ଶେଷରେ ସେ ପିଉସୀ ନାନୀଙ୍କ ସାନଝିଅ ନାରାୟଣୀଙ୍କୁ ବଡ ଶଳା ବିବାହ କଲେ । ବଡଶଳା ହାଇଦ୍ରାବାଦ ସେକ୍ରେଟେରିଏଟର ଶିକ୍ଷାବିଭାଗରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଡେପୁଟି ସେକ୍ରେଟାରୀ ଏବଂ ସାନଶଳା ଗୋପାଳ ଇଲେକ୍‌ଟ୍ରିକ୍ ସୁପରଭାଇଜର ବାବେ ଭିଲାଇ ଷ୍ଟିଲ ପ୍ଲାଣ୍ଟରେ କାମ କରୁଛି । ସେଠାରେ ସେ ସେଟେଲ୍ କରିଛି । ବଡଶଳା ଶ୍ରୀ ନିବାସ ହାଇଦ୍ରାବାଦରେ ଘର କଲା । ଶ୍ୱଶୁର ତିଆରି କରିଥିବା ବ୍ରହ୍ମପୁର ଘର ଭଡା ଲାଗିଛି ।

condensed course ର ସ୍ମୃତି:

1. Anatomy + Physiology Biochemistry 6 months
2. Pathology + Pharmacology + Juris prudence + Hygiene Preventive Medicine 6 months
3. Medicne Surgery, O & G, ENT
4. House Surgeon 6 months

କଲେଜରେ ବହୁତ ଦକ୍ଷ ପ୍ରଫେସର ମାନେ ଥିଲେ । LMP back ground ନେଇ MBBS ପାଠପଢାଟା ମୋତେ ବହୁତ ଭଲ ଲାଗିଲା । ପୁରା ମେଡିକାଲ କୋର୍ସ ରିଭିଜନ୍ ଭଳି ଲାଗିଲା । ପଢାରେ ଖୁବ୍ ମୁଁ ମଜ୍ଜିଗଲି । ପାଠ ଖୁବ୍ ସହଜ ବୋଧ ହେଲା । Anatomy, Phisiology ଓ Biochemistry ପରୀକ୍ଷାରେ ମୁଁ ପ୍ରଥମ ହେଲି ।

Final MBBS September 1947 ରେ ଦେଲି ଏବଂ ବେଷ୍ଟ ଗ୍ରାଜୁଏଟ୍ ହୋଇ ଜାନକୀନାଥ ବୋଷ ଗୋଲଡ୍ ମେଡାଲ ପାଇଲି । ରେଗୁଲାର ଏପ୍ରିଲ୍ ବ୍ୟାଚ୍ ଠାରୁ ମୋର ୧୦ ନମ୍ବର ଅଧିକା ରହିବାରୁ ମୁଁ ମେଡାଲ ପାଇଥିଲି । ସେତେବେଳେ ଗୋଟିଏ ମାତ୍ର ମେଡାଲ୍ ଥିଲା । ବର୍ତ୍ତମାନ ବହୁତ ମେଡାଲ ହେଲାଣି । ଏହି କୋର୍ସ ପଢିଲାବେଳେ ଦୁଇଟି ପୁରୁଣା ଘଟଣା ନ ଲେଖି ରହି ପାରୁନାହିଁ ।

ଥରେ ମୁନିସପାଲଟି ପଡିଆରେ Exhibition ଦେଖିବାକୁ ଯାଇଥିଲି । ହଠାତ୍ ୧୫ଜଣ ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକ ପିଲା କାଖେଇ ମୋତେ ଘେରିଗଲେ । ଅଧିକାଂଶ ମାରବାଡୀ । କହୁଥିଲେ ହେଇ ତୁମ ପୁଅ ହେଇ ତୁମ ଝିଅ ଇତ୍ୟାଦି । ସେମାନଙ୍କୁ ମୁଁ ଚିହ୍ନିଥିଲା ପରି ମନେ ହେଲାନି । ଶେଷରେ ବୁଝି ପାରିଲି ସେମାନଙ୍କ ଡେଲିଭରି ମୁଁ woodborn ଓ୍ୟାର୍ଡ ରୁମ୍ ରେ କରିଥିଲି ହାଉସ ସର୍ଜନ ଭାବେ । ଖୁସି ଲାଗିଲା । ସ୍ତ୍ରୀଲୋକଙ୍କର ଉପକାର କରିଥିଲେ ସେମାନେ ଭୁଲନ୍ତି ନାହିଁ ।

Digitized by srujan ka@gmail.com

ଆଉଦିନେ ଦଶହରା ପର୍ବ ବେଳେ ପଢାରୁ କ୍ଷାନ୍ତ ହୋଇ ବାହାରିଲି ବୁଲିବାକୁ ଯୋବ୍ରା ମେଡିକାଲ ପଛ ଆଡକୁ ବେହେରା ମାନଙ୍କ କ୍ୱାର୍ଟର ମଧ୍ୟ ଦେଇ ଏକ ଚଲାପଥରେ । ଇଞ୍ଜିନିୟରିଂ ସ୍କୁଲ ଆଡକୁ ଗଲାବେଳେ ଗୋଟାଏ ଓଭରସିଅର କ୍ୱାର୍ଟର ପଡେ । ମୁଁ ସେ କ୍ୱାର୍ଟର ନିକଟ ଦେଇ ଗଲା ବେଳେ ଜଣେ ବୁଢୀଲୋକ ମୋତେ ଦେଖି ଡାକିଲେ ପୁଅ ଆସ । ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ଚିହ୍ନି ନଥିଲି । କାହିଁକି ଡାକିଲେ ବୋଲି ଗଲି । ଦାଣ୍ଡ ବାରଣ୍ଡାରେ ଗୋଟାଏ ଚେୟାର ପଡିଲା । ମୁଁ ବସିଲି । କିଛି ସମୟ ପରେ ଥାଳିରେ ଥାଳିଏ ଖଜା, ପିଠା ଆସିଲା । ବୁଢୀ ଜଣକ ମୋତେ ଖାଇବାକୁ କହିଲେ । ମୁଁ କିଛି ବୁଝି ପାରୁନଥାଏ । ତାପରେ ବଙ୍ଗାଳି ବୁଢୀ ଲୋକଟି ଦୁଇଟି ଯାଆଁଳା ପୁଅକୁ ଆଣି ଆସି ମୋତେ କହିଲେ ପୁଅ ଏ ଦୁଇ ଯାଆଁଳା ପିଲାଙ୍କର ଆପଣ ଡେଲିଭରି କରିଥିଲେ । ମନେପଡୁଛି ? ଖୁସି ଲାଗିଲା ପିଲା ଦୁହେଁ ଭଲ ଥିଲେ । ୨ଟି ପୁଅ । ପରେ ଜାଣିଲି ବଙ୍ଗାଳି ମାନେ ଦଶହରାରେ ପିଠାପଣା କରି ଅତିଥି ମାନଙ୍କୁ ସାଦରେ ଖୁଆଇବାକୁ ଭଲପାନ୍ତି ।

ଆଗରୁ କହିଛି ମୁଁ condensed MBBS କଲାବେଳେ ୧୯୪୮ ଜୁଲାଇ ୧୪ରେ ଇଛାପୁର ଷ୍ଟେସନ ମାଷ୍ଟର ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଗାଣା ଗୋପାଳ ରାଓଙ୍କ ଏକମାତ୍ର ଝିଅ ରାଜେଶ୍ୱରୀଙ୍କ ସହ ମୋର ବିବାହ ସମ୍ପନ୍ନ ହେଲା । ଶ୍ୱଶୁର ଘରକୁ ଗଲେ କିଛି ଟଙ୍କା ମିଳେ । ସେଥିରେ ମୋର ଚଳିବାର କିଛି ସୁବିଧା ହେଲା । ଘରୁ ଆସୁଥିବା ଟ୫୦ରେ ଚଳିବାରେ ଅସୁବିଧା ହେଉଥିଲା । ୨୫ତାରିଖ ବେଳକୁ ପଇସା ସରିଗଲେ ଜଳଖିଆ ପାଇଁ ପଇସା ନଥାଏ । ଉଧାର କରି ଚଳୁଥିଲି । ବାହାପରେ ମୋତେ ଗୋଟିଏ ଭଲ ସୁଟ୍ ମିଳିଥାଏ । ସେଟା ମୋ ରୁମ୍‌ରୁ ଚୋରିଗଲା । ହଷ୍ଟେଲରେ ୨ଟି ଚୋର ପିଲା ଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଇଞ୍ଜିନିୟରିଂ ସ୍କୁଲର କିଛିପିଲା ଓ ରେଭେନ୍ସା ହଷ୍ଟେଲର ୨ଟି ପିଲା ମିଶି ଚୋରୀ କରି ଏଠା ଜିନିଷ ସେଠି ଓ ସେଠା ଜିନିଷ ଏଠି ବିକୁଥିଲେ । ମୁଁ ମୋର ରୁମ୍ ମେଟ୍ ବିପିନ୍ ବାବୁଙ୍କ ବାହାଘରକୁ କେନ୍ଦ୍ରାପଡା ଯିବା ସମୟରେ ରୁମର ସ୍କାଏ ଲାଇଟ୍ ଦେଇ ପଶି ମୋ ୧୪ ନମ୍ବର ରୁମ୍‌ରୁ ଚୋରୀ କରି ନେଇଗଲେ । ସେ ଚୋର ଭିତରୁ ଜଣେ ପରେ ପ୍ରଫେସର ହୋଇ ରିଟାର୍ଡ କଲେ ଓ ଅନ୍ୟ ଜଣେ ଆମେରିକା ଯାଇ ସେଠି ମଲେ ।

କଣ୍ଡେନସ୍ କୋର୍ସରେ ପଢୁଥିବା ବେଳେ ମୁଁ କଲେଜ ଟିମ୍‌ରେ ଫୁଟ୍ ବଲ ଏବଂ ହକି ଖେଳୁଥିଲି । ଆଜିର ରିଟାର୍ଡ ମେଡିସିନ୍ ପ୍ରଫେସର ରାଜକିଶୋର ପରିଡା, ରିଟାର୍ଡ ଫିଜିଓଲୋଜି ପ୍ରଫେସର ଜେ.ଏମ୍.ସେନାପତି, ରେଗୁଲାର କୋର୍ସରେ ପଢୁଥାନ୍ତି । ପ୍ରଫେସର ସେନାପତି ଏପ୍ରିଲ ବ୍ୟାଚରେ ସର୍ଜରିରେ ଫେଲ ହୋଇ ମୋ ସଙ୍ଗେ ସପ୍ଲିମେଣ୍ଟାରୀ ବ୍ୟାଚରେ ପରୀକ୍ଷା ଦେଲେ । ଦୁହେଁ ପର ଜୀବନରେ ଖୁବ୍ ଭଲ ପ୍ରଫେସର ହୋଇପାରିଥିଲେ । ପ୍ରଫେସର ପରିଡା ମଧ୍ୟ ଜଣେ ଦକ୍ଷ ଆଥଲେଟ ଓ ଫୁଟବଲ ଖେଳାଳୀ ଥିଲେ ।

Digitized by srujan ka@gmail.com

ଥରେ ଟୁର୍ଣ୍ଣାମେଣ୍ଟରେ ରେଭେନ୍ସା କଲେଜକୁ ହରାଇ ଆମେ ପୁରୀ କଲେଜ ସଙ୍ଗେ ଫାଇନାଲ ଖେଳିଲୁ । ପୁରୀ କଲେଜରେ ୬ ଜଣ ୟୁନିଭରସିଟ୍ ଖେଳାଳୀ ଥାନ୍ତି । ଖୁବ୍ ଭଲ ଟିମ୍ । ସେମାନେ ଆମ ଉପରେ ପୁରା ଚପ ଦେଇ ଖେଳୁଥାନ୍ତି । ଆମ ପଟେ ସବୁବେଳେ ବଲ ରହୁଥାଏ । ସେମାନେ ସମସ୍ତେ ଆଗେଇ ଖେଳୁଥାନ୍ତି । Center forward ଭାବେ ମୁଁ ପଛକୁ ନଯାଇ ଆଗେଇଥାଏ । ଦ୍ବିତୀୟାର୍ଦ୍ଧର ଶେଷ ଭାଗରେ ଗୋଟିଏ ବଲ୍ ତାଙ୍କ ଗୋଲ କିପର ଧରିନେଇ ମାରିଲା ବେଳକୁ ମୁଁ ସାମ୍ନାକୁ ଯାଇ ଗୋଡ ଟେକି ଦେବାରୁ ବଲ୍ ଆସି ମୋ ଗୋଡରେ ବାଜି ତାଙ୍କ ଗୋଲରେ ପଶି ଗୋଲ ହୋଇଗଲା । ଆମେ ଜିତି ଟ୍ରଫି ପାଇଗଲୁ । ଗୋଲ ଏପରି ହେବାରେ ସମସ୍ତେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇଗଲେ । ମେଡିକାଲ କଲେଜରେ ଏତେ ଆନନ୍ଦ ଯେ କହିଲେ ନ ସରେ । ସମସ୍ତେ ମୋର ସୁନାମ ଗାଇଲେ । ଏବେବି କୌଣସି ପୁରୁଣା ଛାତ୍ର ବନ୍ଧୁଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଦେଖା ହୋଇଗଲେ ଏ ବିଷୟ ମୋତେ ମନେପକାଇ ଦିଅନ୍ତି ଏବଂ ଖୁବ୍ ହସନ୍ତି । ଆମର ପ୍ରଫେସର ମାନେ ଥିଲେ ମେଡିସିନରେ P.P Sharoey ସର୍ଜନ୍ Khurana, ENT col P. papatila , OG , C Roy । ସମସ୍ତେ ଖୁବ୍ ପଣ୍ଡିତ ଓ ଭଲ ପଢାନ୍ତି । କାଶୀନାଥ ମିଶ୍ର ସର୍ଜରି Prof-II ରେ ଥାଇ ହସପିଟାଲ ସୁପରିଟେଣ୍ଡେଣ୍ଟ୍ ଥାନ୍ତି ବଡ କଡା ଲୋକ ଓ ପ୍ରଶାସକ ।

୧୯୪୯ରେ ମୁଁ ପାସ କଲାପରେ କାଶୀବାବୁଙ୍କ ପାଖରେ ସର୍ଜରିରେ ହାଉସ୍ ସର୍ଜନ ହେଲି । ୬ ମାସ ସର୍ଜିକାଲ ଇନଡୋର ପରେ ୬ମାସ ମେଡିସିନ୍ ରେ, ତାପରେ ୬ମାସ ସର୍ଜିକାଲ ଆଉଟ୍ ଡୋର ଅଫିସର ଭାବେ ଦକ୍ଷତାର ସହ କାର୍ଯ୍ୟ କଲି ଓ କାଶୀ ବାବୁଙ୍କଠାରୁ ବହୁତ ପ୍ରାକ୍ଟିକାଲ କାମ ଶିଖିଲି । ସେ ମୋତେ ଭଲ ପାଉଥିଲେ ହେଲେ ତାଙ୍କ Strictness ଯୋଗୁଁ ମୋତେ ବହୁତ ଡର ଲାଗୁଥାଏ । ତାଙ୍କ ଭାଷା ବିଶେଷ କଡା ଥିଲା । କଡା ଭାଷାରେ ଗାଳି ଦିଅନ୍ତି । ତେଣୁ ହସ୍ପିଟାଲର ପିଅନ, କିରାଣୀ, ନର୍ସ ଓ ଅଧୀନସ୍ଥ ଡାକ୍ତରମାନେ ଖଣ୍ଡାଧାରରେ ଚାଲୁଥିଲେ । ମୋତେ ହିଁ ଦୁଇଥର ପାଇଁ ହାଉସ୍ ସର୍ଜନ ହେବାର ସୁଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ ଏବଂ ତାପରେ ଆଉ ୬ ମାସ ସର୍ଜିକାଲ ଆଉଟ୍‌ଡୋର ଅଫିସର ହେବାକୁ ଦେଇଥିଲେ । ମୋ ଆଗରୁ ସରକାରୀ ଚାକିରିଆ Assistant Surgeon ମାନେ outdoor officer ହେଉଥିଲେ । ସେମାନେ ରୋଗୀମାନଙ୍କଠାରୁ ଟଙ୍କା ପଇସା ନେଉଥିବାର ଆପତ୍ତି ଶୁଣି ସେ ଜଣେ ସିନିୟର ହାଉସ୍ ସର୍ଜନଙ୍କୁ ସେଠାରେ ଅବସ୍ଥାପିତ କରାଇବାକୁ ସ୍ଥିର କରି ମୋତେ ସେଠାରେ ବସାଇଲେ । ସେଠାରେ କେବଳ ରୋଗୀ ଚିକିତ୍ସା ଓ ମାଇନର ସର୍ଜରି ନକରି ଡ୍ୟୁଟି ପଡିଥିବା ଛାତ୍ରମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ କେଶ୍ ଉପରେ ମୁଁ ଶିକ୍ଷା ଦେବାକୁ ପଛାଉ ନଥିଲି । ଥରେ ପ୍ରଫେସର ଏକଥା ଦେଖି ଲୁଚି ଠିଆ ହୋଇ ସବୁ ଶୁଣୁଥିଲେ । ସେଦିନ ସେ ଆଉଟ୍ ଡୋରରୁ କେସ୍ ଆଡମିଶନ୍ ପାଇଁ ଆସିଥିଲେ । ମୁଁ ପଢାଇ ସାରିବା ପରେ ଭିତରେ ପଶି କେଶ୍ ଆଡମିସନ୍ କଲେ । ଏବଂ ମୋତେ କହିଲେ "Doctor I am

Digitized by srujan ka@gmail.com

pleased to know that you are teaching my students at the out door".

ଥରେ ପ୍ରଫେସର କାଶୀନାଥ ମିଶ୍ର କେସ୍ ଆଡମିସନ୍ ପାଇଁ ଆଉଟ୍ ଡୋରକୁ ଆସୁଥିଲାବେଳେ ଆଉଟ୍ ଡୋର ଅପରେସନ୍ ରୁମ୍‌ରୁ ରୋଗୀର ଚିତ୍କାର ଶୁଣିଲା । ମୁଁ ଧାଇଁ ଯାଇଁ ଦେଖିଲା ବେଳକୁ ଗୋଟିଏ first year medical ଛାତ୍ର (Day Scholar) ତାଙ୍କ ସାଇରୁ ଗୋଟିଏ ଲୋକକୁ ଆଣି ଲୋକଟିର Phimosis operation କରିବାରେ ଲାଗିଛି । Local Anaesthesia ଦିଆହୋଇ ନଥିବାରୁ ଲୋକଟା ଯନ୍ତ୍ରଣାରେ ପାଟିକରୁଛି । ଆମକୁ ଦେଖି ଛାତ୍ରଟି ଚଟ୍ କରି ଖୋଲା ଝରକା ବାଟେ ରୋଗୀକୁ ଛାଡି ଚାଲିଗଲା ରୋଗୀର ରକ୍ତ ବୋହିଯାଉଛି । କାଶୀବାବୁ ମୋତେ କହିଲେ ହଜାରୀ ତୁମେ ଯାଇ ଅପରେସନ୍ ଶେଷ କରି ଆସ ଓ ସେ ପିଲା କିଏସେ ଖୋଜି ବାହାର କର । ମୁଁ ପରେ ଖୋଜି ଜାଣିଲି ପିଲାଟି ପ୍ରଥମ ବର୍ଷର । ନାମ ମହମ୍ମଦ ନୟିମ । କଟକର ରୋଗୀଠାରୁ କିଛି ପଇସା ନେଇ ଏ ଦୁଃସାହସ କରୁଥିଲା । ପରେ ସେ ଡାକ୍ତର ହୋଇ ନୟାଗଡରେ ଅବସ୍ଥାପିତ ହୋଇ ବହୁ ଟଙ୍କା ରୋଜଗାର କରିଗଲେ । କିନ୍ତୁ ଲୋକଙ୍କୁ ଠକିବାର ବହୁ ପ୍ରମାଣ ନୟାଗଡରେ ରୋଗୀଙ୍କ ଠାରୁ ପରେ ପାଇଛି । ଏପରି ଲୋକ ମଧ୍ୟ ଅଛନ୍ତି । କଥାରେ ଅଛି "Fools rush in where Angels fear to tread".

୧୯୫୧ ମସିହା ଜାନୁୟାରୀ ମାସରେ ମୋର ହାଉସ୍ ସର୍ଜନସିପ୍ ଶେଷ ହେବାରୁ ଏବଂ ଓ.ପି.ଏସ.ସିରେ ୩ଟା ହାଉସ ସର୍ଜନସିପ୍ ଆସିଷ୍ଟାଣ୍ଟ ସର୍ଜରି ପୋଷ୍ଟ ଆଡଭଟାଇଜ୍ ହେବାରୁ ମୁଁ ଆଉ ଅଧିକ ହାଉସ ସର୍ଜନ ପାଇଁ ଦରଖାସ୍ତ ନକରି ପିଏସସି କୁ ଆସିଷ୍ଟାଣ୍ଟ ସର୍ଜନସିପ୍ (ଗେଜେଟେଡ୍) ପାଇଁ ଦରଖାସ୍ତ କଲି ।

ମୁଁ ଆଉଟଡୋରରୁ ବିଦାୟ ନେଇ ଆସିବା ବେଳେ ସେଠାରେ ଥିବା ନର୍ସ,କମ୍ପାଉଣ୍ଡର, ବେହେରା ଓ ସୁଇପର କାନ୍ଦିଲେ । ପରେ ସୁଇପର କୁ ଡାକି ମୁଁ ପଚାରିଲି ସମସ୍ତେ କାହିଁକି କାନ୍ଦୁଛ ? ସେ କହିଲା ସାରେ ଆପଣଙ୍କ ପରି ଡାକ୍ତର ଆମେ ଆଉ ପାଇବୁନାହିଁ । ଆପଣ ଯେଉଁ ୬ମାସ ଏଠି ରହିଥିଲେ ଆମ ପେଟ ପୁରିଯାଉଥିଲା । ଅର୍ଥ ପଚାରିବାରୁ କହି ପକାଇଲ । ସବୁଦିନ ଟ ୧୦୦ ବା ଟ୧୫୦ ରୋଗୀମାନଙ୍କ ଠାରୁ ମିଳିଯାଉଥିଲା । ମୁଁ ଶୁଣି ଅବାକ୍ ହେଲି । ସୁପରିଟେଣ୍ଡେଣ୍ଟ ମୋତେ ଏଠାରେ ପୋଷ୍ଟିଙ୍ଗ କରିଥିଲେ ଆସିଷ୍ଟାଣ୍ଟ ସର୍ଜନଙ୍କ ଟଙ୍କା ଖିଆ ବନ୍ଦ କରିବା ପାଇଁ । ଅଥଚ ଏମାନେ ମୋ ନାମରେ ରୋଗୀଙ୍କ ଠାରୁ ଟଙ୍କା ଆଦାୟ କରି ଖାଉଥିଲେ । ଅତି ନିରୀହ ହେଲେ ବି ରୋଗୀମାନଙ୍କ ଅବସ୍ଥା ଏପରିହୁଏ । ସେମାନେ ଭାବୁଥିବେ ମୁଁ ପଇସା ଖାଉଥିଲି ବୋଲି ।

ଓଡିଶା ପି.ଏସ.ସି କଟକରେ ଜଣେ ଅଫିସ୍ କିରାନିଠାରୁ ବୁଝିଲି କ୍ୟାରିୟର ନମ୍ବର ରେ ୬୦ଜଣ ଦରଖାସ୍ତକାରୀ ଡାକ୍ତରଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ମୋର ର୍‍ୟାଙ୍କ ୧ ନମ୍ବରରେ ଅଛି ଏବଂ ମୋର ପଛକୁ ପରବର୍ତ୍ତୀ ବେଷ୍ଟ ଗ୍ରାଜୁଏଟ୍ ଭାବେ ଡକ୍ଟର ବି. ରାଜଗୁରୁ ୨ ନମ୍ବରରେ

Digitized by srujan ka@gmail.com

ଅଛନ୍ତି । ୧୫ଦିନ ଭିତରେ ଇନ୍‌ଟରଭିୟୁ ହେବ । ତେଣୁ ଖୁସିରେ କଟକ ଛାଡି ୧୯୫୦ ମସିହା ଶେଷକୁ ନୟାଗଡ ଚାଲି ଆସିଲି ।

ଏହି ସମୟରେ ନବ ଚୌଧୁରୀ ଚିଫ୍ ମିନିଷ୍ଟର ଥାନ୍ତି । ସେତେବେଳେ ଆସିଷ୍ଟାଣ୍ଟ ସର୍ଜରୀ ଗ୍ରେଡେସନ୍ ଥାଏ । ସିନିୟର ଆସିଷ୍ଟାଣ୍ଟ ସର୍ଜନ୍ , ଜୁନିୟର ଆସିଷ୍ଟାଣ୍ଟ ସର୍ଜନ, ସବ୍ ଆସିଷ୍ଟାଣ୍ଟ ସର୍ଜନ ନମ୍ବର ୧ଟିକେବଳ ଗେଜେଟେଡ୍ ଥିଲି । ମୁଁ ଏହି ପୋଷ୍ଟ ପାଇଁ ପିଏସସି କୁ ଦରଖାସ୍ତ କରିଥିଲି । ହଠାତ୍ ଜାନୁୟାରୀ ମାସରେ ମେଡିକାଲ୍ କଲେଜ ଷ୍ଟ୍ରାଇକ୍ ହୋଇ ସରକାର ମେଡିକାଲ ଗ୍ରେଡେସନ୍ ବଦଳାଇବାକୁ ବାଧ ହେଲେ ।

1. Senior Asst. Surgen Grade -I (Gazzetted)
2. Junior Asst. Surgen Grade -II (Gazzetted)
3. Sub Asst. Surgen grade-III (Non- Gazzetted)

Sub Asst. Surgen Grade -I ବନ୍ଦ ହୋଇଯିବାରୁ ମୋର ଦରଖାସ୍ତ ଅକାମୀ ହୋଇଗଲା ଓ ପି.ଏସ.ସି ତା ପାଇଁ ବସିଲା ନାହିଁ । ମୋ ଆଶା ନିରାଶାରେ ପରିଣତ ହେବାରୁ ଗ୍ରେଡ-୨ ଗେଜେଟେଡ୍ ପାଇଁ ଦରଖାସ୍ତ ନ କରି ମୁଁ ନୟାଗଡର ଇଟାମାଟିଠାରେ ୧୯୫୦ ମସିହାରେ ପ୍ରାଇଭେଟ୍ ପ୍ରାକ୍ଟିସ କରି ବସିଲି । ମୋର ସାଥୀମାନେ ଗ୍ରେଡ-୧ ଗେଜେଟେଡ୍ ରେ ଯୋଗଦେଲେ । ୧ବର୍ଷ ପ୍ରାକ୍ଟିସ୍ ପରେ ଭାଗ୍ୟକୁ Anatomy ରେ ୨ଟି Grade-I Demostrator ପୋଷ୍ଟ ପାଇଁ advertise ହେଲା । ମୁଁ ଦରଖାସ୍ତ କଲି ସିଲେକ୍ଟ ମଧ ହୋଇଗଲି । କଟକ ମେଡିକାଲ କଲେଜରେ ୧୯୫୬ ମସିହା ଅଗଷ୍ଟ ପହିଲା ଦିନ ଯୋଗ ଦେଲି । ମୋ ସଙ୍ଗେ ଡକ୍ଟର ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ଶତପଥୀ (ବଉଦର) ମଧ Anatomyରେ ଯୋଗ ଦେଲେ । ଇଟାମାଟି ପ୍ରାକ୍ଟିସି ବନ୍ଦ ହେଲା ।

୧୯୫୨ ମସିହା ଏପ୍ରିଲ ୧୮ତାରିଖରେ ଝିଅ ଅନ୍ନପୂର୍ଣ୍ଣାର ଇଛାପୁରଠାରେ ଜନ୍ମ । ମୁଁ ଇଟାମାଟି ପ୍ରାକ୍ଟିସ୍ ବନ୍ଦ କରି କଟକ ମେଡିକାଲରେ ଅଗଷ୍ଟ ତା ୧ରିଖ ରେ ଆନାଟୋମୀ Demonstrator ହୋଇ ଯୋଗଦେଲି । ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ରାଇକୃଷ୍ଣ ମହାନ୍ତି ଆନାଟମୀ ପ୍ରଫେସର ଥାନ୍ତି । ସେତେବେଳେ କେବଳ ୪୦ଜଣ ଛାତ୍ର ଆଡମିଶନ୍ ନେଉଥିଲେ । ଆଗରୁ ଜଣେ ପ୍ରଫେସର, ଜଣେ ଆସିଷ୍ଟାଣ୍ଟ ପ୍ରଫେସର ଜଣେ Demonstrator ଏବଂ ଜଣେ ମାତ୍ର କ୍ୟୁରେଟର ଥାନ୍ତି । ନୂଆ Demonstrator ପଦ ଖୋଲିବାରୁ ମୁଁ ଓ ଡକ୍ଟର ପୂର୍ଣ୍ଣ ଚନ୍ଦ୍ର ଶତପଥୀ ୧୯୫୬ରେ ଯୋଗଦେଲୁ । ରାଇକୃଷ୍ଣ ମହାନ୍ତି ଏଲଏମପିରେ ମୋର Anatomy ଗୁରୁ ଥିଲେ । କଲେଜ ୧୯୪୪ରେ ହେଲାପରେ ସମ୍ବଲପୁରର ଡକ୍ଟର ସନାତନ ପୂଜାରୀ ରିଟାର୍ଡ ପ୍ରଫେସର ପାଟଣା ମେଡିକାଲ କଲେଜ) ପ୍ରଥମ ପ୍ରିନିସ୍‌ପାଲ ଏବଂ Anatomy ପ୍ରଫେସର ହୋଇଥିଲେ । ସେ ହୃଦ ରୋଗରେ ଆକ୍ରାନ୍ତ ହୋଇ ମରିଯିବାରୁ ଭାଇଜାଗ୍ ର ପ୍ରଫେସର ଆର. କୃଷ୍ଣ ରାଓ ପ୍ରଫେସର ହେଲେ । ରାଇ କୃଷ୍ଣ ମହାନ୍ତି ଟରଣ୍ଟୋରୁ ପ୍ରଫେସର

Digitized by srujan ka@gmail.com

ଗ୍ରାଣ୍ଟଙ୍କ ତଳେ କାମକରି ବିଏସସି Anatomy ପାସ୍ କରି ପିଏଚ.ଡି କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟାକରୁଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ହଠାତ୍ ପ୍ରଫେସର ଆର. କ୍ରିଷ୍ଣା ରାଓ ରିଜାଇନ କରି ଚାଲିଯିବାରୁ ଡକ୍ଟର ଆର. ମହାନ୍ତିଙ୍କୁ ଓଡିଶା ସରକାର ଡକାଇ ଆଣିଲେ । କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କର ବିଏସସି unrecognised କହି ସରକାରଙ୍କଠାରେ ବେନାମୀ ଚିଠି ପକାଇ କିଛି ଆସିଷ୍ଟାଣ୍ଟ ପ୍ରଫେସର ତାଙ୍କୁ ପ୍ରଫେସର ନକରାଇ ଦେବାକୁ ଚେଷ୍ଟାକଲେ । ବିରୋଧ ସତ୍ତ୍ୱେ ୬ ମାସ ପରେ ଡକ୍ଟର ମହାନ୍ତି ପ୍ରଫେସର ହେଲେ । କିନ୍ତୁ ବେନାମୀ ଦରଖାସ୍ତକାରୀ ମାନେ ଅବସ୍ତନ କର୍ମଚାରୀ ହୋଇ ଯୋଗଦେଲେ । ଶିକ୍ଷାରେ ବିଶେଷ ବ୍ୟାଘାତ ଘଟିଲା । ତେଣୁ ପ୍ରଫେସର ଆର ମହାନ୍ତି ସରକାରଙ୍କୁ ଲେଖି ଦୁଇଟି ନୂତନ Demonstrator କରାଇବାରୁ ମୁଁ ଓ ପି.ସି ଶତପଥୀ ଯୋଗ ଦେଲୁ । Satpathy Anatomy Gold Medal ପାଇଥିଲେ । ମୁଁ ୧୯୪୯ (ପ୍ରଥମ ବର୍ଷ) ବେଷ୍ଟ ଗ୍ରାଜୁଏଟ୍ ଥିଲି । ଆମେ ଯୋଗଦେଲା ପରେ ପଢାପଢି ଭଲ ଚାଲିଲା । ଆମେ ନୂତନ ଶିକ୍ଷକ ଦ୍ୱୟ ଭଲ ପଢାପଢି କରାଇବାରୁ ପିଲାଏ ଖୁସି ଓ ପ୍ରଫେସର ଆର. ମହାନ୍ତି ମଧ ଖୁସି ? ପାଞ୍ଚବର୍ଷ Anatomy ରେ Demonstrator ରହିଲାପରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଶତପଥୀ ମେଡିସିନ୍‌ରେ ଏମ.ଡି କରିବା ପାଇଁ ଚେଷ୍ଟା କରି ଆନାଟମୀରୁ ବଦଳି ହୋଇ ମେଡିସିନ୍‌କୁ କ୍ଲିନିକାଲ ଟ୍ୟୁଟରେ ହୋଇ ଚାଲିଗଲେ । ମୁଁ ସର୍ଜରୀକୁ ଯିବା ପାଇଁ ଯେତେ ଦରଖାସ୍ତ କଲି ପ୍ରଫେସର ଆର.କେ ମହାନ୍ତି ଯେ କି ପ୍ରିନ୍‌ସିପାଲ ହେଲେ ଲେଖିଲେ ମୁଁ Anatomyରେ ଭଲ କରୁଛି । ତେଣୁ ମୋତେ ଆନାଟୋମୀରେ ପି.ଜି ପାଇଁ ପଠାଯାଉ । ଏ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ମୋର ସର୍ଜରୀକୁ ଯିବା କ୍ଷୀଣ ହୋଇଗଲା । ବାଧହୋଇ ଆନାଟୋମୀରେ ରହିଲି । ନିଜ ହାତରୁ ଯାଇ ସର୍ଜରୀରେ ବାହାରେ ପି.ଜି କରିବାର ମୋର ଶକ୍ତିର ବାହାରେ । ତେଣୁ ଆନାଟମି ପି.ଜି ପାଇଁ ମାନ୍ଦ୍ରାଜ ପି.ଜି ଇନଷ୍ଟିଚ୍ୟୁଟ କୁ ଦରଖାସ୍ତ କଲି । ଦିଲ୍ଲୀ ଇଣ୍ଟରଭିୟୁରେ ସିଲେକ୍ଟ ହେଲି । ସେତେବେଳକୁ ବସୁବାବୁ ମାନ୍ଦ୍ରାଜରେ ପିଏଚ.ଡିରେ ଆଡମିଶନ ନେଇ ସାରିଥାନ୍ତି । ପି.ଏଚ.ଡି ଥେସିସ୍ ରିଜେକ୍ଟ ହେବାରୁ ଏମ.ଏସ.ସି ପରୀକ୍ଷା ଦେବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେଉଥାନ୍ତି । ଏତିକିବେଳେ ଓଡିଶା ସରକାର ମୋ ପାଇଁ ସିଟ୍ ନିମିତ୍ତ ବିଭିନ୍ନ ଷ୍ଟେଟକୁ ଲେଖିଲେ । ଏସ.ଏନ୍. ମେଡିକାଲ୍ କଲେଜ ଆଗ୍ରାରେ ସିଟଟିଏ ମିଳିଲା । ସରକାର ଟ୍ରେନିଂ ପିରିୟଡ୍ ରେ ଟ୪୫୦ ମୋର ଦରମା ଦେବାକୁ ଲେଖିଥିବାରୁ ମୁଁ ମାଡ୍ରାସ ନଯାଇ ଆଗ୍ରାକୁ ପଢିବାକୁ ଗଲି । କିନ୍ତୁ ଓଡିଶା ଫାଇନାନ୍ସ ବିଭାଗ ପୁରା ଦରମା ଦେଲେ ନାହିଁ । କେବଳ ମାସିକ ଟ୩୦୦ ମିଳିଲା । ମାଡ୍ରାସ ଯାଇଥିଲେ ଆଇ.ସି ଏମ.ଆର୍ କେବଳ ଟ୨୫୦ ଦେଇଥାନ୍ତା ।

୪ ଜାନୁୟାରୀ ୧୯୫୭ରେ ମୋର ଆଗ୍ରାର ଏସଏନ୍ ମେଡିକାଲ କଲେଜରେ ଆଡମିସନ୍ ହେଲା । ୫ବର୍ଷ ଆନାଟୋମୀ ପାଠ ପଢାଇ ମୋର ସବଜେକ୍ଟ ଉପରେ ଦକ୍ଷତା ଆସି ଯାଇଥିଲା । କେବଳ ପି.ଜି ସ୍ତରରେ ପାଠ ଜାଣିବା କଥା । ଆଗ୍ରାରେ

Digitized by srujan ka@gmail.com

ଜାନୁୟାରୀରେ ବିଶେଷ ଶୀତ । ପ୍ରଫେସର ଆନାଟୋମୀ ଏସ.ପି. ଜୈନ ତାଙ୍କ ଅଫିସରେ ଗୋଟିଏ ଡ୍ରମରେ ନିଆଁ ଜଳାଇ ବସିଥାନ୍ତି । ମୁଁ ଦେଖା କଲି । ସେ ଜଣେ ବିଦ୍ୱାନ ପ୍ରଫେସର । ଏଫ.ଆର.ସି.ଏସ ଏବଂ ମେଡିସିନ୍‌ରେ ଏମ.ଡି । ମୋତେ ଦେଖି କହିଲେ ତସରିଫ୍ ରଖିଏ । ମୁଁ କିନ୍ତୁ ଏ ହିନ୍ଦି ଭାଷା ବୁଝି ନପାରି ଠିଆ ହୋଇ ରହିଲି । ହସିଲେ ଏବଂ ଚଉକୀରେ ବସିବାକୁ କହିଲେ । ମୋ ସାର୍ଟିଫିକେଟ୍ ସବୁ ଦେଖିଲେ । ଏମ.ବି.ବି.ଏସ ମାର୍କସିଟ୍ ଦେଖି ଖୁସି ହେଲେ । କହିଲେ "ମୁଁ ତୁମକୁ ଏପରି ଟ୍ରେନିଂ ଦେବି ଯେ ତୁମର କିଛି ଅସୁବିଧା ହେବନି ।"

ପି.ଜି ହଷ୍ଟେଲରେ ରହି ପାଠପଢା ଆରମ୍ଭ କଲି । ସେତେବେଳକୁ ବୟସ ୩୬ବର୍ଷ । ଜାନୁୟାରୀ ମାସର ଶୀତ । ପାଣି ଏତେ ଥଣ୍ଡା ଯେ ୧୫ଦିନ କାଳ ଗାଧୁଆ ବନ୍ଦ । ମୁଣ୍ଡ ପାଗଳ ପରି ଲାଗିବାରୁ ସମ୍ଭାଳିନପାରି ପାଇପ୍ ଖୋଲି ଗାଧୁଆ ଘରେ ବସିଗଲି । ଭାରି କଷ୍ଟ । ଅତି କଷ୍ଟରେ ଉଠି ଆସିଲି । ଅତି ଶୀତଯୋଗୁଁ ଘୋଡାଇବାକୁ କମ୍ବଳ ଟିଏ କିଣିଲି । ତେବେ ବି ରାତିରେ ଅସମ୍ଭାଳ ଶୀତ । କିନ୍ତୁ ସବୁ ପିଲାଙ୍କ ଖଟ ତଳେ ହିଟର । ଶବ୍ଦରେ ନିଦ ଭାଙ୍ଗିଯାଏ । ପଡିବସେ ଏ ବୟସରେ ପୁଣି ଛାତ୍ର ହେବା କେତେ କଷ୍ଟ । ହାତ ଶୀତ ଯୋଗୁ Stiffness ହେବାରୁ ସରଳ ଭାବେ ଲେଖି ହୁଏନି । ବହୁ କଷ୍ଟ ସହ୍ୟ କରି ନୂତନ ବହି କିଣି ପଢି ଚାଲିଲି । ମୋ ପାଠପଢା ଦେଖି ପି.ଜି ଛାତ୍ରମାନେ ମତେ ପ୍ରଫେସର ବୋଲି ଡାକିବାକୁ ଲାଗିଲେ । MD Medicine, Ms surgery, MS Eye, Child health diploma ଆଦି ଛାତ୍ରଙ୍କର ଓ Physiology ଛାତ୍ରମାନଙ୍କର Embryology Neurology ଓ Anatomy ପାଠ ମଧ୍ୟ ଦରକାର ।ସମସ୍ତେ ମୋ ନିକଟରୁ ଆସି ବୁଝନ୍ତି । ତେଣୁ ସେମାନଙ୍କ ଦାଉରୁ ରକ୍ଷା ମିଳିଗଲା । ଖିଆପିଆ ଭଲ ହେଉଥିଲା । ଶୀତ ଯାଇ ଖରା ଆସିଲା । ପୁଣି ଶୀତକୁ ମୋର ଏକମାତ୍ର ଗରମ କୋର୍ଟ ବାହର କରି ପିନ୍ଧିଲା ବେଳକୁ ୨ଇଞ୍ଚ ଛୋଟ ଅଛି । କଣ କରାଯିବ । ଉଲେନ୍ ଡ୍ରେସ ଛଡା କଟନ୍ ଡ୍ରେସ ପିନ୍ଧିବା ଅସମ୍ଭବ । ଭାବିଲି ଧୋବା ସ୍ପିରିଟ୍ ରେ ନଧୋଇ ସର୍ଫରେ ଧୋଇଥିବାରୁ ଏ ଦଶା । ଦରଜିକୁ ଦେଇ କୋଟଟି ବଡ କରାଇ ପିନ୍ଧିଲି । ଦିନେ ଆଗ୍ରା ରେଲଓ୍ୱେ ଷ୍ଟେସନ ରେ ଓଜନ ନେଇ ଦେଖିଲି ମୋର ଓଜନ ୧୫୬ ପାଉଣ୍ଡ । ମୁଁ ବର୍ଷକ ଆଗରୁ ଏଠାକୁ ପଢି ଆସିଲା ବେଳେ ଓଜନ ଥିଲା ୧୩୧ ପାଉଣ୍ଡ । ୨୫ ପାଉଣ୍ଡ ଓଜନ ବଢି ଯାଇଛି । ଖୁସି ଲାଗିଲା । ମନ ଦେଇ ପାଠ ପଢିଲି । ଏଣେ କାମ ଜୋରରେ ଚାଲିଥାଏ coronary artery ନେଇ କାମ କରି ଏକ ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ କାମ ଶେଷ କରି ଦେଲି । ପ୍ରଫେସର ଏହା ଦେଖି ଖୁବ୍ ଖୁସି ହେଲେ । ଥେସିସ୍ ଲେଖା ସରିଲା । ପାଠ ମଧ୍ୟ କରାଯିବା ହେଲା । ଦିନେ ପ୍ରଫେସର ସକାଳ ୯ଟାରେ କହିଲେ ତାଙ୍କ ଦ୍ୱିତୀୟ ବର୍ଷ କ୍ଲାସ ନେବାକୁ ହେବ ୧୧ଟା ବେଳେ । ସେ ନିଜେ ଆସି ପଛ ବେଞ୍ଚରେ ବସି ଦେଖିବେ ମୁଁ କିପରି ପାଠ ପଢାଉଛି । ବିଷୟ ମଧ୍ୟ କହିଦେଲେ । ଏକଘଣ୍ଟା ସମୟ ମଧ୍ୟରେ Pyramidal tract

Digitized by srujan ka@gmail.com

and its applied Anatomy ନେଇ ପଢାଇବାକୁ ହେବ । ଏଠାକାର ଛାତ୍ରମାନେ ଅତି ଦୁର୍ଦ୍ଦାନ୍ତ । ପୁଣି ଦ୍ୱିତୀୟ ବର୍ଷ ପିଲା ଯେକି ସେଣ୍ଟ ଅଫ ହୋଇ ଯାଇଥାନ୍ତି । ଅଗତ୍ୟା ପଢାପଢିକରି କ୍ଲାସ ନେଲି । ଡିପାର୍ଟମେଣ୍ଟର କିରାନି ଆସି ପଛରେ ବସିଲା । ପିଲାଙ୍କ ଗତିବିଧି ଲକ୍ଷ କରିବାପାଇଁ । କ୍ଲାସ ପରେ ପ୍ରଫେସର ଅଫିସକୁ ଡକାଇ ପଠାଇଲେ କହିଲେ congratulation for maintaining discipline in the class ତାପରେ ପ୍ରଫେସର କୌଣସି କାରଣରୁ ଅନୁପସ୍ଥିତ ରହିଲେ ତାଙ୍କ କ୍ଲାସ ମୋତେ ଦେଲେ । ଏଥିରେ କୁମାର ସାହେବ ଯେ କି ରିଡର ଥିଲେ ବଡ ଅସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହେଲେ । କାରଣ ସେ କ୍ଲାସ ନେବା କଥା । ପିଲାମାନଙ୍କ ପ୍ରାକ୍ଟିକାଲ କ୍ଲାସରୁ ମଧ୍ୟ ମୋ ବିଷୟ ନେଇ ପ୍ରଫେସର ପିଲାମାନଙ୍କଠୁ ଭଲ ରିପୋର୍ଟ ପାଇ ଖୁସି ହେଲେ । ଏପ୍ରିଲ ୧୯୫୮ରେ ମୋର ଏମ.ଏସ୍ ପରୀକ୍ଷା ଥାଏ । ଡିସେମ୍ବର ୧୯୫୭ରେ ପ୍ରଫେସର ଡକାଇ କହିଲେ ମାଡ୍ରାସ ରେ AIAT Conference 1957 Dec 30 -1958 Jan 01 ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ହେବ । ପ୍ରଫେସର ନିଜେ ସେକ୍ରେଟାରୀ । ମୋତେ ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଯାଇ ୨ଟା ରିସର୍ଚ୍ଚ ପେପର ପଢିବାକୁ ହେବ । grand Trunk express ରେ ଗଲୁ । ଭୀଷଣ ଶୀତ । କିନ୍ତୁ ମାଡ୍ରାସରେ ଶୀତ ନାହିଁ । ଆଗରୁ ମାଡ୍ରାସ ଦେଖିଥିଲି । ପେପର ପଢା ହେଲା । ମୋ ପ୍ରଫେସର ସେ ୟୁନିଭରସିଟ୍‌ରେ ଚିଫ୍ ଏକଜାମିନର (ପି.ଜି) । ସେଠାକାର ପି.ଜି ଷ୍ଟୁଡେଣ୍ଟ ମାନେ ମୋ ପିଛା ଲାଗିଥାନ୍ତି ପ୍ରଫେସରଙ୍କର whim ଜାଣିବାକୁ Stanly Medical college ରେ ଭାରତରୁ ବିଭିନ୍ନ ସ୍ଥାନରୁ ପି.ଜି କରିବା ପାଇଁ stanly upgraded Deptt. ରେ ନାମଲେଖାଇ ପଢିଥାନ୍ତି । ମୋ ପ୍ରଫେସର ହେଡ୍ ଏଗଜାମିନର ଥିବାରୁ ସେମାନେ ତାଙ୍କୁ ଖୁବ୍ ଭୟ କରୁଥାନ୍ତି । ତେଣୁ ମୋ ପିଛା ଧରିଥାନ୍ତି ।

ମାଡ୍ରାସରୁ ଫେରି ପରୀକ୍ଷା ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେବାକୁ ପଡିଲା । ମନ ଖରାପ ହେଲେ ସଂନ୍ଧ୍ୟା ୫ଟାରେ ତାଜମହଲକୁ ଯାଇ ଯମୁନା ନଦୀ କୂଳେ ବସି ଭାବେ । ଘରକୁ ସାଢେ ଛଅ ରେ ଫେରେ । ତାଜର ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟରେ ମୁଗ୍ଧ ହୁଏ । ତାଜର ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ଓ ମନୋମୁଗ୍ଧକର ପରିବେଶରେ ମୁଁ ବିଭୋର ହୁଏ । ଦୈନିକ ଯିବାକୁ ଇଚ୍ଛା ହୁଏ । ଆଗ୍ରାର ଆଗ୍ରା ଫୋର୍ଟ୍ ଓ ଫତେପୁରର ସିକ୍ରୀ ଫୋର୍ଟ ମଧ୍ୟ ଦେଖିଲି । ତାର ଶୋଭା ଓ ଇତିହାସ ଅବର୍ଣ୍ଣନୀୟ । ମଥୁରା ଓ ବୃନ୍ଦାବନ ମଧ୍ୟଦେଖି ଆସିଲି । ଗୋବର୍ଦ୍ଧନ ଗିରି ମଧ୍ୟ ଦେଖିଲି । ମଥୁରାରେ କ୍ଷୀର ଓ ଦହି ଖୁବ୍ ଶସ୍ତା । ଆଗ୍ରା ନିକଟରେ ଆକବରଙ୍କ ସମାଧି ଦେଖିଲି । ଅତି ସୁନ୍ଦର ଆଗ୍ରାସହରର ପୁରୁଣା ଅଞ୍ଚଳର ଗଳିକନ୍ଦି ଅତି ସରୁ । (mostly muslim culture ଆଗ୍ରା କ୍ୟାଣ୍ଟନମେଣ୍ଟ ଏରିଆ ଖୁବ୍ ପ୍ରଶସ୍ତ ।

ପରୀକ୍ଷାରେ First chanceରେ ପାସ ହୋଇଗଲା । ଏପ୍ରିଲ ୨୫ରେ କଟକ ଫେରିଲି । ମୋ ପ୍ରଫେସର ଜୈନ ମଧ୍ୟ ମୌଲାନ ଆଜାଦ କଲେଜକୁ ସର୍ଜରୀ ପ୍ରଫେସର ହୋଇ ଚାଲିଗଲେ । ମୁଁ କଟକରେ ୧୯୫୮ ଏପ୍ରିଲ ରେ ଯୋଗ ଦେବା ବେଳକୁ ବସୁବାବୁ ତାଙ୍କ

Digitized by srujan ka@gmail.com

ପି.ଏଚ.ଡି ଥେସିସ୍ ରିଜେକ୍ଟ ହେବାରୁ ଏମ.ଏସ.ସି ପରୀକ୍ଷା ଦେଇ ମାଡ୍ରାସରୁ ଫେଲ ହୋଇ ଫେରିଥାନ୍ତି । ସେ ମଧ୍ୟ ଟି.ସି.ଏମ୍ ପ୍ରୋଗାମ୍ ରେ ଆମେରିକା ଚାଲିଗଲେ । ମୁଁ ଡିପାର୍ଟମେଣ୍ଟରେ ୫ମ ର୍ୟାଙ୍କରେ ଥାଏ । Professor, Asst Professor Curator, Senior Demonstrator ମୋ ଉପରେ ଥାନ୍ତି । କାହାରି ପୋଷ୍ଟ ଗ୍ରାଜୁଏଟ୍ ଡିଗ୍ରୀ ନାହିଁ । କେବଳ ପ୍ରଫେସର ଆର.କେ ମହାନ୍ତି ବି.ଏସ.ସି Torontoରୁ କରିଥାନ୍ତି । ଏ ଅଡୁଆ ପରିସ୍ଥିତକୁ ଏଡାଇବା ପାଇଁ ସରକାର ମତେ ATCM Programme ରେ ଆମେରିକା ଯିବାକୁ ଦରଖାସ୍ତ କରିବାକୁ କହିବାରୁ ଦରଖାସ୍ତ କରି ଦିଲ୍ଲୀ ଇଣ୍ଟରଭିୟୁ କୁ ଗଲି । ୧୯୫୮ ଜୁନ୍‌ରେ ସିଲେକସନ୍ ହୋଇଯିବାରୁ ସେପ୍ଟେମ୍ବର ୧୮ରେ ଆମେରିକା ଚାଲିଗଲି । ଦିଲ୍ଲୀରେ ରାତି ୧୦ଟାରେ ସେପ୍ଟେମ୍ବର ୧୭ତାରିଖ ଦିନ ଏୟାର ଇଣ୍ଡିଆ ପ୍ଲେନରେ ବିଶ୍ୱମ୍ବର ରାଜଗୁରୁଙ୍କ ସହ ଦିଲ୍ଲୀ ଛାଡିଲି । ଭୋର ୬ଟାରେ ଡାମସକସରେ ଓହ୍ଲାଇଲୁ । ୪୫ମିନିଟ୍ ପରେ ଡାମସକସରୁ ବିରୁଟ ଗଲୁ । ସେଠାରେ ହୋଟେଲରେ ୨ଘଣ୍ଟା କଟାଇ ପ୍ୟାନ ଆମେରିକା ପ୍ଲେନରେ ରୋମ ଦେଇ ରାତ୍ରି ୯ଟାରେ ପ୍ୟାରିସ୍‌ରେ ପହଞ୍ଚିଲୁ । ସେଠାରେ ରାତି ୧୦ଟାରେ ବାହାରି ଆୟରଲାଣ୍ଡର ହନାମ୍ ଏୟାରପୋର୍ଟ ଦେଇ ଆଣ୍ଟାଲାଟିକ୍ ମହାସାଗର ଉପର ଦେଇ ଉଡି ଚାଲିଲୁ ସାରା ରାତି । ତା ୧୯.୯.୫୮ ଭୋର ୭ ଟାରେ ନିଉୟର୍କ ଏୟାରପୋର୍ଟରେ ଓହ୍ଲାଇଲୁ ।

ଆମେରିକା ଜୀବନ:

ଭାରତରୁ ବିଭିନ୍ନ ବିଷୟରେ ଶିକ୍ଷକ, ଡାକ୍ତର, ଇଞ୍ଜିନିୟର ମିଶି ପ୍ରାୟ ୫୦ଜଣ ସେ ଉଡାଜାହାଜ ରୁ ଓହ୍ଲାଇଲୁ । ଆମେ ଯେତେ ଡାକ୍ତର ଥିଲୁ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଇଣ୍ଟରନାଲ ଫ୍ଲାଇଟରେ ୱାସିଙ୍ଗଟନ୍ ନିଆଗଲା । ସେଠାରେ ଭାରତୀୟ ମାନଙ୍କୁ Cairo ହୋଟେଲରେ ରଖାଗଲା କା ଆମକୁ ପ୍ରୋଗାମ୍ ଧରାଇ ଦିଆଗଲା ।ମୁଁ ତହିଁ ଆରଦିନ ଆମର ହେଲଥ ଆଡମିନ୍ ଷ୍ଟେଟର ସଞ୍ଜୟଙ୍କୁ ଯାଇ ସକାଳେ ଦେଖାକଲି । ଅନ୍ୟମାନେ ମଧ୍ୟ ଗଲେ । ଆମକୁ ୧୫ଦିନର Orientation Programme ଦିଆଗଲା । ଗୋଟିଏ କ୍ଲବ ହାଉସ୍ ଠାରେ ଆମ ପାଇଁ କ୍ଲାସ ହେଲା । ଲେକଚର ସିଡୁଲ ହେଲା ।

(1) American Education
(2) American society & social life
(3) Religions in America
(4) Nigro Problem
(5) Jews in America
(6) Hotels

ସଂନ୍ଧ୍ୟାରେ ଆମକୁ ଡ୍ୟାନ୍ସ ଶିକ୍ଷା ଦିଆଗଲା । Square dance ଝିଅମାନେ ଆମକୁ

Digitized by srujan ka@gmail.com

ଧରି ନାଚ ଶିଖାଇଲେ । ତାପରେ ଆମକୁ ଏକ ଆମେରିକା ଫ୍ୟାମିଲି ଘରେ ଦିନଟିଏ କଟାଇବାକୁ ପଡିଲା । ସେମାନେ କଣ ଖାଉଛନ୍ତି କିପରି ଚଳୁଛନ୍ତି ଇତ୍ୟାଦି ଆମେ ଦେଖିଲୁ । ତାପରେ ଆମର ପ୍ଲେସମେଣ୍ଟ ହେଲା । ମୁଁ Letter of Introduction ନେଇ Train ରେ Atlantic Coastal town New Heven କୁ ଗଲି । ସେଠାରେ ଯାଇ Yale Medical school 333 london street taxi ରେ ପହଞ୍ଚିଲି । Receptionist କୁ ଦେଖାକଲି । ସେ Anatomy ଚେୟାରମ୍ୟାନଙ୍କୁ ଫୋନ୍ କରିବାରୁ ମୋତେ ତୃତୀୟ ମହଲାକୁ ଜଣେ ଲିଫ୍ଟରେ ନେଇଗଲେ । W.U Gardner (Chairman) ଙ୍କୁ ଦେଖାକଲି । ବୟସ ପ୍ରାୟ ୬୫ ହେବ । ଅତି ଭଦ୍ର ବ୍ୟବହାର ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଡିପାର୍ଟମେଣ୍ଟର ପ୍ରୋଗ୍ରାମ କରି ରୁଟିନ୍ ଓ ଆଉ କେତେକ ବହି ଦେଲେ ପଢିବାକୁ । ମୋତେ ୪ ମହଲାରେ ଗୋଟିଏ ରୁମ ମିଳିଲା । ସେଠାରେ ୧୦ ମାସ ରହିଲି । ଭାଗ୍ୟକୁ ଏସ.ଏସ୍. ବସୁ ମୋର ବିଭାଗର (କଟକ ଆସିଷ୍ଟାଣ୍ଟ ପ୍ରଫେସର ସେଠାରେ ପୋଷ୍ଟ ହୋଇଥିଲେ)। ତେଣୁ ମୋର କିଛି ଅସୁବିଧା ହୋଇନି । ସେଠାରେ ବାରମାସ ରହିଲୁ । ହସପିଟାଲ କାଫିଟୋରିଆରେ ଖିଆପିଆ ହୁଏ । ସମସ୍ତେ ୧୨-୧ଟା ମଧ୍ୟରେ ସ୍ନାକ୍ସ ଖାଆନ୍ତି । ଏଠାରେ କାଉଣ୍ଟରରୁ ନିଜେ ଚାମୁଚ ଓ କଣ୍ଟା ଓ ଟାଓ୍ୱେଲ ନେଇ ଧାଡିରେ କାଉଣ୍ଟରରୁ ନିଜେ ଖାଦ୍ୟ ଉଠାଉ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଆଇଟମ୍ ରେ ନାମ ଲେଖା ଥାଏ । ଯେ ଯେତେ ନେଇପାରିଲା । ଶେଷରେ ଆକାଉଣ୍ଟାଣ୍ଟ ଖାଦ୍ୟ ଦେଖି ପେ ସ୍ଲିପ ଟିଏ କାଲକୁଲେସନ ରୁ ବାହାର କରିଦିଏ । ଆମେ ଗ୍ଲାସ୍ ପାଣି ନେଇ ଟ୍ରେ ସହ ହଲ ଟେବୁଲକୁ ଯାଇ ଖାଉ । ବହୁ ହସ୍ପିଟାଲ ଷ୍ଟାଫ ଓ ନର୍ସ ଏଇଠାରେ ଖାଉଥାନ୍ତି । ଆମର ଲଞ୍ଚ (lunch) ପରିମାଣ ଖାଦ୍ୟ ଦେଖି କୁକ୍‌ଟି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟାନ୍ୱିତ ହୋଇ ଆମ ଟେବୁଲ ପାଖେ ଆସି ଗପେ ।

ଦିନେ ଜଣେ ଅତି ବୃଦ୍ଧଲୋକ ଆସି ଖାଦ୍ୟସହ ଆମ ଟେବୁଲ ପାଖେ ବସିଲେ । ଚାଲିଲା ବେଳେ ଗୋଡ ହାତ ଥରୁଥାଏ । ମେଡ୍‌ଟିଏ ତାଙ୍କ ଖାଦ୍ୟ ଟ୍ରେଟି ଆଣି ଆମ ଟେବୁଲରେ ରଖି ଚାଲିଗଲା । ବୃଦ୍ଧ ଖାଇଲା ବେଳେ ମୁଁ ପଚାରିଲି "ଆପଣଙ୍କ ଘରେ କେହି ନାହାଁନ୍ତି କି?" ଏ ବୟସରେ ଏଠାରେ କାହିଁକି ଖାଉଛନ୍ତି"। ସେ କହିଲେ ଯେ ତାଙ୍କ ଦେଶର ପ୍ରଥା ଅନୁସାରେ ପିଲାମାନେ ବଡ ହେଲେ ଘରଛାଡି ଚାଲିଯାନ୍ତି । ମୁଁ ମଧ ମୋର ପିତାମାତାଙ୍କୁ ଛାଡି ଚାଲି ଆସିଥିଲି । କୌଣସି ଘରେ ବାପା ମା ଓ ତାଙ୍କର ନିର୍ଭରଶୀଳ ସନ୍ତାନ ଛଡା ନିଜର ପିତାମାତା ମଧ୍ୟ ରହନ୍ତି ନାହିଁ । ୧୮ବର୍ଷ ହେଲେ ବାପ ମାଙ୍କ ଉପରେ ସେ ଆଉ ବୋଝ ହୋଇ ରହନ୍ତି ନାହିଁ । ଘର ଛାଡି ୧୮ ବର୍ଷ ପରେ ପୁଅ ଓ ଝିଅମାନେ ନିଜେ ରୋଜଗାର କରି କଲେଜରେ ପଢନ୍ତି । ନିଜେ ନିଜେ ଯୋଗ୍ୟ ହୋଇ ଅର୍ଜନ କରି ଯେଉଁଠି ହେଲେ ସ୍ଥାୟୀ ବାସିନ୍ଦା ହୋଇ ବିବାହପରେ ଘରସଂସାର କରନ୍ତି । ଶେଷରେ ତାଙ୍କର ପିତାମାତା ବୃଦ୍ଧ ହେଲେବି ସେମାନଙ୍କର ଆଶ୍ରା ଖୋଜନ୍ତିନି । ନିଜ ସଞ୍ଚିତ ଧନରେ ଚଳନ୍ତି । ଯଦି ବିଶେଷ ଅସୁବିଧା ହେବ ଓଲଡ୍ ଏଜ୍ ହୋମ୍‌ରେ ନିଜ

Digitized by srujan ka@gmail.com

ସଞ୍ଚିତ ଧନଦେଇ ବସବାସ କରନ୍ତି । ଖ୍ରୀଷ୍ଟମାସ କିମ୍ବା ଜନ୍ମଦିନ ଉପଲକ୍ଷେ ପିଲାମାନେ ଆସି ମିଶନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ହୋଟେଲରେ ରହି ଫେରିଯାନ୍ତି । ତାଙ୍କର ୨ ପୁଅ ମଧ୍ୟରୁ ଜଣେ ଇଞ୍ଜିନିୟର ଆଉଜଣେ କମ୍ପାନୀରେ କାମ କରନ୍ତି । ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗେଚିଠିର ଆଦାନପ୍ରଦାନ ହୁଏ । ଦେହ ଖରାପ ହେଲେ ସେମାନେ ଦେଖି ଆସନ୍ତି । ଓଲଡ୍ ଏଜ ହୋମ୍ ରେ ଖିଆପିଆ, ନର୍ସିଙ୍ଗ ଓ ବ୍ୟାୟାମ କରିବାର ସୁବିଧା ଅଛି । ପ୍ରତି ସହରରେ ଓଲଡ ଏଜ୍ ହୋମ୍ ମାନ ନିର୍ମିତ ହୋଇଛି । ଡାକ୍ତରଖାନାରେ ସେମାନେ ଯେପରି ସେବା କରନ୍ତି ସେଠାରେ ସେପରି ସେବା ଆମେ ପାଉ । ଆମର ସମସ୍ତ ସମ୍ପତ୍ତି ଏମାନଙ୍କୁ ଆମେ ଉତ୍ସର୍ଗ କରୁ । ପିଲାମାନଙ୍କର ଅସୁବିଧା ହେଲେ ଆମଠାରୁ ଲୋନ କରନ୍ତି ଓ ସେମାନେ ନିଜ ଗୋଡରେ ଛିଡା ହେଲେ ଆମର ଧାର ସୁଝନ୍ତି ।”

ଦିନେ ଦ୍ବିପ୍ରହରରେ ମୁଁ ଖାଇସାରି ୟେଲ ମେଡିକାଲ ସ୍କୁଲ ସାମନା ରୋଡ କାନ୍ଥ ଫୁଟପାଥ ନିକଟରେ ନିଚ ବାରଣ୍ଡାରେ ବସିଛି । ଏ ସମୟରେ ଜଣେ ସରଳ ଶ୍ୱେତ ବୃଦ୍ଧା ଆସି ମୋ ପାଖରେ ବସିଲେ । କିଛି ସମୟ ପରେ ମୋତେ ପଚାରିଲେ ତୁମେ କେଉଁଠାର ଲୋକ, ମୁଁ କହିଲି ମୁଁ ଇଣ୍ଡିଆନ୍ ଅର୍ଥାତ୍ ଭାରତୀୟ । ମହିଳା ଜଣକ କହିଲେ O Indians have become civilised । ସେ ବୋଧେ ମନେକଲେ ମୁଁ ଜଣେ ରେଡ୍ ଇଣ୍ଡିଆନ୍ । ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ବୁଝାଇଲି ଯେ ମୁଁ ଏସିଆ ମହାଦେଶରୁ ଆସିଛି । ବୃଦ୍ଧା ଅଶିକ୍ଷିତା ପରି ଜଣା ଯାଉଥିଲେ ଏବଂ ବୋଧହୁଏ ଖଟିଖିଆ ଲୋକ ।

ଆଉଦିନେ ପ୍ରାୟ ସକାଳ ୧୦ଘଣ୍ଟାବେଳେ ମୁଁ ଗୋଟିଏ ନିର୍ମାଣାଧୀନ ରୋଡ୍ ଦେଇ ବଜାର ଆଡେ ଯାଇଥିଲି ବାଟର ରୋଡ୍ କାନ୍ଥରେ ୪ ବା ୫ ବର୍ଷର ୨ଟି ଶ୍ୱେତକାୟ ବାଳକ ୨ଟି Shoe polishing kitଧରି ତଳେ ବସି ବାଟି ଖେଳୁଥିଲେ । ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ଦେଖି ଠିଆ ହୋଇଗଲି । ପଚାରିଲି କଣ କରୁଛ ? ଜୋତା ସିଲେଇ ସାମାନ ଧରି (ଜୋତା ପଲିସ୍ କିଟ୍) କହିଲେ ବାଟି ଖେଳୁଛୁ । ପୁଣି ପଚାରିଲି କହିଲେ ଯୋତା ପାଲିସ କରିବାର ସରଞ୍ଜାମ ଅଛି । ପଚାରିଲେ ତୁମ ଯୋତା ପାଲିସ କରିବକି ? ମୁଁ ହଁ କହି ପଚାରିଲି କେତେ ପଇସା । ସେ କହିଲେ ୨୫ ସେଣ୍ଟ । ମୁଁ କହିଲି ଏତେ ଦେଇପାରିବି ନାହିଁ । ସେମାନେ କହିଲେ ୧୦ସେଣ୍ଟ ଦେବ । ମୁଁ ହିଁ କହିଲି । ସେମାନେ ଆଲୁବାଲୁ କରି ମୋ ଯୋତା ପଲିସି କଲେ, ତାପରେ ମୁଁ କହିଲି ପଇସା କଣ କରିବ ? ସିନେମା କହିଲେ ସିନେମା ଦେଖିବୁ । ପଚାରିଲି ବାପା କଣ କରନ୍ତି । ବାପା ଇଞ୍ଜିନିୟରିଙ୍ଗ କଲେଜରେ ପ୍ରଫେସର । ଏ ପଲିସିକିଟ କାମ କିଏ ଦେଲେ । କହିଲେ ବାପା ଦେଲେ । ଏ ହେଲା ସେ ଦେଶର ଚଳନି । ତାଙ୍କ ପିତା ପ୍ରଫେସର ହେଲେବି ପିଲାଙ୍କୁ ଯୋତା ସଫାକରି ରୋଜଗାର କରିବା ଶିକ୍ଷା ଦେଇଛନ୍ତି । ପିଲାଦିନୁ ନିଜ ରୋଜଗାରରେ ନିର୍ଭରଶୀଳତା ତାଙ୍କୁ ଶିଖାଉଛନ୍ତି । କୌଣସି କାମରେ ହୀନମନ୍ୟତା ନାହିଁ । ଆମ ଦେଶରେ ଠିକ୍ ଓଲଟା ।

ଆନାଟୋମି ଡିପାର୍ଟମେଣ୍ଟରେ ମୋର ସମୟ ଭଲରେ କଟିଲା । ଗଲାମାତ୍ରେ

Digitized by srujan ka@gmail.com

ପ୍ରଫେସର ସାରା ଡିପାର୍ଟମେଣ୍ଟରୁ ସେମାନଙ୍କର ତାଲାର ମାଷ୍ଟର କି ଧରାଇ ଦେଲେ ଏବଂ କେଉଁଠି କଣ ଅଛି ଦେଖାଇ ଦେଲେ । କାଗଜ କଲମଠାରୁ ଆରମ୍ଭକରି ମାଇକ୍ରୋ ସ୍କୋପ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ । ମୋତେ ପଚାରିଲେ କଣ କରିବାର ଇଚ୍ଛା । କହିଲି କିଛି ରିସର୍ଚ୍ଚ ପ୍ରୋଗ୍ରାମ ରେ କାମ କରିବି ଏବଂ ବିଭାଗର ଶିକ୍ଷା ଦେବା ପ୍ରଣାଳୀ ଅନୁଧ୍ୟାନ କରିବି । ତାହାହିଁ ହେଲା । ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ମୋତେ ଗୋଟିଏ ରିସର୍ଚ୍ଚ ପ୍ରୋଜେକ୍ଟ ଦେଲେ । Induction of Inguinal hernia in mice ଓ ତା ସଙ୍ଗେ ଗୋଟିଏ ରୁମ୍ ଦେଲେ । ପ୍ରୋଜେକ୍ଟ Laboratory set up କରିବାକୁ କହିଲେ । ଜିନିଷ କେଉଁଠାରେ ଅଛି ? ଜଣେ ପିଅନ ବା ହେଲପର ନଥାଇ ଏସବୁ ଜିନିଷ ଆଣିବି କିପରି ? ମୋତେ ଜଣେ ଦେଖାଇଦେଲେ ଟ୍ରଲି ଟିଏ । ଏହି ଟ୍ରଲିରେ ଜିନିଷ ସବୁ ଲଦି ଲିଫ୍ଟରେ ୪ମହଲାକୁ ଆଣିବାକୁ ହେବ । କେହି ସାହାଯ୍ୟ କରିବାକୁ ନାହାଁନ୍ତି । ନିଜେ ନିଜେ କରିବାକୁ ହେବ । ତାହାହିଁ କଲି । କେଉଁଠାରୁ ମାଇକ୍ରୋସ୍କୋପ, କେଉଁଠୁ କେମିକାଲ୍, କେଉଁଠୁ ଟେବୁଲ୍ ସେଭଳି ସବୁ ନେଇଆସି ଲାବ୍ ସେଟ୍ ଅପ୍ କଲି । ନିଜେ Heroic ପ୍ରୋଜେକ୍ଟର ସ୍କିମ୍ ତିଆରି କଲି । ପ୍ରଫେସର ଆପ୍ରୁଭ କରି ମୋତେ ନେଇ ଆନିମଲ ହାଉସ୍‌ରେ ୩୨ଟା ମୂଷା ଦେଇ କିପରି ମୂଷାକୁ ଧରିବାକୁ ହେବ ଓ ବାକ୍ସରେ ରଖି କିପରି ଖାଇବାକୁ ଦେବ ଓ ପାଣି ବୋତଲ ବାକ୍ସ ଉପରେ କିପରି ରଖିବାକୁ ହେବ ସବୁ ଶିଖାଇଦେଲେ । ଡିପାର୍ଟମେଣ୍ଟକୁ ସକାଳ ୭ଟାରେ ଆସିଲେ ପ୍ରଥମେ ଆନିମଲ ଲାବ୍‌କୁ ଯାଇ ତାଙ୍କର ସେବା କରିବାକୁ ହେବ । ତାପରେ ବିଭାଗର ଶିକ୍ଷା ପ୍ରଣାଳୀରେ ଯୋଗ ଦେବାକୁ ହେବ । କାମରେ ମନ ଲାଗିଗଲା । ମୂଷା ବଂଶବୃଦ୍ଧି ହେଲା ୬୦ଟି ମୂଷା ହେବାରୁ ପ୍ରୋଜେକ୍ଟ କାମ ଆରମ୍ଭ କଲି । ମୂଷା ଜନ୍ମ କରିବା ସମୟ ହେଲେ ବାକ୍ସରେ କିଛି ତୁଳା ଦେବାକୁ ହେବ । ମୂଷା ସେଥିରେ ଗୋଟିଏ ସୁନ୍ଦର ଭଉରୀ ତିଆରି କରି ଛୁଆ ଦିଏ । ଏହି ୭ଦିନିଆ ଛୁଆଙ୍କ ଉପରେ କିପରି ଅପରେସନ କରିବାକୁ ହେବ ପ୍ରଫେସରଙ୍କ ନିକଟରୁ ଶିଖିଲି ଓ କାମ ଆରମ୍ଭ କଲି । ଅନ୍ୟସବୁ ପ୍ରଫେସରମାନେ କଣ ରିସର୍ଚ୍ଚ କାମ କରୁଛନ୍ତି ତାହା ମଧ୍ୟ ଦେଖିଛି । ଡିପାର୍ଟମେଣ୍ଟ ସେମିନାରରେ ଭାଗନେଲି କ୍ଲାସ କିପରି ହେଉଛି ପିଲାମାନେ କିପରି ପ୍ରାକ୍ଟିକାଲ୍ କରୁଛନ୍ତି ଦେଖିଲି । ନିଜେ ମଧ୍ୟ ଶିକ୍ଷା ଦେଲି । ଆମେ ଇଂରେଜୀରେ ଶିକ୍ଷା ଦେଇପାରୁଥିବାରୁ ପିଲାମାନେ ବିଶେଷ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହେଲେ । ଆନାଟୋମିରେ ୪ଟି ବିଭାଗରେ ଅଲଗା ଅଲଗା ଶିକ୍ଷକ ଶିକ୍ଷା ଦିଅନ୍ତି । ଅନ୍ୟ ବିଭାଗ ବିଷୟରେ ସେମାନଙ୍କର ଜ୍ଞାନ କମ୍ । Gross Anatomy, Microscopical Anatomy, Neurology, Endocrinology ସବୁଥିରେ ଭାରତୀୟ ଶିକ୍ଷକମାନେ ଯୋଗ୍ୟ ଥିବାର ଦେଖି ଛାତ୍ରମାନେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟାନିତ୍ୱ ହେଲେ । ଆମେତ ବିଟ୍ରିଶ ପ୍ରଣାଳୀରେ ଶିକ୍ଷା ଦେଉ । ଆମେରିକାରେ ଅଲଗା ।

ଛାତ୍ରମାନେ ବି.ଏସ.ସି ପରେ ମେଡିକାଲକୁ ଆସନ୍ତି । ଆମର ଆଇ.ଏସ.ସି ପରେ

Digitized by srujan ka@gmail.com

ଆସନ୍ତି । ସେଠାକାର ଛାତ୍ରମାନେ ବୟସ୍କ । କେହି କେହି ୩୦ ବର୍ଷରେ Conscription (Army) Service ୩ ବର୍ଷ ଶେଷକରି ଏଠାରେ ଯୋଗ ଦିଅନ୍ତି । ପିଲାମାନେ matured । ଏଠାରେ ଶ୍ରେଣୀରେ ଉପସ୍ଥାପନା ବହି ନାହିଁ । ବାର୍ଷିକ ପରୀକ୍ଷା ନାହିଁ । ମାସିକ ଗ୍ରେଡେସନ ପରୀକ୍ଷା ଅଛି । ବର୍ଷଶେଷରେ ଗ୍ରେଡ୍ ଉପରେ ବିଚାର କରି ପିଲାମାନେ ପ୍ରମୋଶନ ପାନ୍ତି । ଯାହାକୁ ଖରାପ ଗ୍ରେଡ୍ ମିଳେ ସେମାନେ ମେଡିକାଲ ଛାଡି ଚାଲିଯାନ୍ତି

Physiology practical class ରେ ବିଲେଇର Brain stimulation କରି ଦେଖାନ୍ତି । ଆମ ଦେଶର ଏସବୁ ନାହିଁ ।

Histology ରେ ପିଲାମାନେ ନିଜର microscope ନେଇ କ୍ଲାସରେ ପଢନ୍ତି । ପ୍ରାୟ ପ୍ରତ୍ୟେକ ପିଲାର ନିଜର କାର ଅଛି । ଶନିବାର ଦିନ ଅଧା ଛୁଟି । କ୍ଲାସକୁ ନିଜର ନାରୀ ବନ୍ଧୁଙ୍କୁ ନେଇ ଆସନ୍ତି । କ୍ଲାସ ପରେ ଫିଆନ୍ସିଙ୍କୁ ନେଇ ବୁଲିବାକୁ ଚାଲିଯାନ୍ତି । ଡିପାର୍ଟମେଣ୍ଟରେ ପ୍ରଫେସରଙ୍କୁ ନାମଦେଇ ଡାକନ୍ତି । "ହାଲୋ ବିଲ" । ଡିପାର୍ଟମେଣ୍ଟରେ ମଧ ପ୍ରଫେସରଙ୍କ କାନ୍ଧରେ ହାତରଖି ନାମ ଧରି କଥାବାର୍ତ୍ତା କରିବା ମୁଁ ଦେଖିଛି । ଆମଦେଶରେ ଏହା ଅସମ୍ଭବ ।

ଛାତ୍ରମାନେ ପ୍ରାକ୍ଟିକାଲ କଲାବେଳେ ଆମେ ତାଙ୍କୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିବା ଭଲପାନ୍ତି ନାହିଁ। ସ୍ୱାଧୀନ ଭାବେ ନିଜେ ନିଜେ କାମ କରିବାକୁ ଭଲପାନ୍ତି । ଆମ ଦେଶରେ ଓଲଟା । ପଦେ ପଦେ ମାଷ୍ଟ୍ରଙ୍କୁ ପଚାର ।

ସେ ଦେଶରେ ପିଲାମାନେ ହୋଟେଲରେ କିମ୍ବା ଲାଇବ୍ରେରୀରେ ନିଜର ସମୟରେ କାମକରି ପଇସା ରୋଜଗାର କରନ୍ତି । ସେଇ ପଇସା ଖର୍ଚ୍ଚ କରି ପାଠ ପଢନ୍ତି । ଭ୍ୟାକେସନ୍‌ରେ ରୋଜଗାର କରନ୍ତି । କେହି ଫଳ ବଗିଚାରେ ଯାଇ ଫଳ ତୋଳନ୍ତି । କିଏ ଟ୍ରକ୍ ଚଲାଏ । କିଏ ଲାଇବ୍ରେରୀୟାନ୍ ଭାବେ କାର୍ଯ୍ୟରତ ଥାଏ । କିଏ ହୋଟେଲରେ କାମ କରି ରୋଜଗାର କରେ । ବିଶେଷ ଦରକାର ପଡିଲେ ବାପାଙ୍କଠାରୁ ଧାର ଆଣନ୍ତି । ପୁଣି ସକ୍ଷମ ହେଲେ ଶୁଝନ୍ତି । କେହେ କେହି ଛାତ୍ର ବାହାହୋଇ ସେମାନଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀମାନେ ଓକିଲ,ନର୍ସ କିମ୍ବା ରିସେପସନିଷ୍ଟ ହୋଇ କାମକରି ଏମାନଙ୍କ ପଢାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରନ୍ତି । ଅନେକ ସମୟରେ ଦେଖାଯାଏ ଝିଅ ପୁଅଠାରୁ ୫ ବର୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବୟସରେ ବଡ । ପିଲାଝିଲା ଥିଲେ ସେମାନଙ୍କ ଲୁଗା ଧୋବା ଆସି ଭୋରରୁ ନେଇ ସଫାକରି ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ଘରେ ଦେଇଥାଏ । ବାପ ମା ଅଫିସ କିମ୍ବା କ୍ଲାସକୁ ଗଲେ ପିଲାମାନଙ୍କୁ ବେବିସିଟର ପାଖରେ ଛାଡି ଚାଲିଯାନ୍ତି । ପିଲାଙ୍କର ଖାଦ୍ୟ ଡ୍ରେସ ସବୁ ସେଠାରେ ଦେଇ ଯାଆନ୍ତି । ସନ୍ଧ୍ୟାରେ କାମରୁ ଫେରି ସେଠାରୁ ପିଲାମାନଙ୍କୁ ସଙ୍ଗରେ ଧରି ଘରକୁ ଫେରନ୍ତି । ପ୍ରଫେସର ବହୁତ ବଢିଆଲୋକ । ପ୍ରାୟ ୧୫ଦିନରେ ଥରେ ରବିବାର ଛୁଟିଦିନ ଦେଖି ଆମକୁ ତାଙ୍କ ଘରକୁ ନିମନ୍ତ୍ରଣ କରନ୍ତି । ତାଙ୍କ ଘର ପଛ ଆଡେ ଚୁଲିରେ କୁକୁଡା ରୋଷ୍ଟ କରାଯାଏ ।

Digitized by srujan ka@gmail.com

ଗପସପ ପରେ ଖିଆପିଆ ହୁଏ । ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ଆମକୁ କଲେଜରେ ଛାଡି ଯାଆନ୍ତି ।

ନ୍ୟୁୟର୍କ ସେଠାରୁ ୨ଘଣ୍ଟାର ବାଟ । ପ୍ରାୟ ପ୍ରତି ଶନିବାର ଆମେ ନ୍ୟୁୟର୍କ ଯାଉ । ନ୍ୟୁୟର୍କ ଏକ ଛୋଟ ଦ୍ୱୀପ । ଚାରିପାଖେ ସମୁଦ୍ର । ଏକ ପାଖେ ହାରବର ବନ୍ଦର ଦ୍ୱୀପଟିକୁ ମ୍ୟାନହାଟନ୍ କୁହନ୍ତି । ଦ୍ୱୀପର ୩ପାଖେ ମେନ ଲ୍ୟାଣ୍ଡ । ଆଗରୁ ମେନ୍ ଲ୍ୟାଣ୍ଡ ରୁ ଦ୍ୱୀପକୁ ଯିବାକୁ ଲୁହାର ପୋଲ ସବୁ ଅଛି । କିନ୍ତୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ସମୁଦ୍ର ତଳେ ସୁଡଙ୍ଗ ତିଆରି ହୋଇ ମେନ୍ ଲ୍ୟାଣ୍ଡକୁ ଯାଆନ୍ତି । ମେନ୍ ଲ୍ୟାଣ୍ଡରୁ ମ୍ୟାନ ହାଟନକୁ ରାସ୍ତା । ସେଥିରେ ବସ୍ ଓ କାର ସବୁ ଯିବା ଆସିବା କରୁଛନ୍ତି । ସୁଡଙ୍ଗ ଗୁଡିକ ଆଲୋକିତ । ଦିନ ରାତି ବସ ଓ ଗାଡି ଚାଲିଛି । ନ୍ୟୁୟର୍କରେ ଦର୍ଶନୀୟ ସ୍ଥାନ-

1. 5th Avenue (Business Centre)
2. Time Square (News Centre)
3. Rock Fellow plaza
4. Empire state Building
5. Sea watch
6. N.Y. Harbour
7. Statue of liberty, The pedestral steps to base of 12 stories to go by lift. The narrow steps through leg body and neck up to head. the glass window representing the eyes give a good view of N.Y. city & NY harbour.

ଛୁଟିଦିନ ମାନଙ୍କରେ ମୁଁ ଓ ବସୁ କେତେକ କଟକ ମେଡିକାଲ ଛାତ୍ରଙ୍କ ଘରକୁ ବୁଲି ଯାଇଥିଲୁ । ବୋଷ୍ଟନ ନିକଟରେ ଡକ୍ଟର ମିଶ୍ର ଓ ଡାକ୍ତର ତ୍ରିପାଠୀଙ୍କୁ ଦେଖିବାକୁ ଗଲୁ । ସେମାନେ ବିଦେଶିନୀଙ୍କୁ ବିବାହ କରି ଭଲରେ ଥିଲେ । ସେଠାରେ Employed ଥିଲେ ।

ନିଉହାବେନରେ ୧୦ମାସ କାମ କଲାପରେ ଆମର କାର୍ଯ୍ୟ ଓ ଅନୁଭୂତି ନେଇ Health Administrator Swinny ଙ୍କୁ Report ଦେବାକୁ ପଡିଲା । ସେ ଆମକୁ ପଚାରି ଯେଉଁ ସବୁ ଯାଗା ଦେଖିବାର ଇଚ୍ଛା, ପ୍ରକାଶ କରିବାକୁ କହିଲେ । ସେବର୍ଷ SEATLE (Washington state) ରେ Biology conference ହେଉଥାଏ । Professor ଙ୍କ reccomendation ଯୋଗୁ ସେଠାକୁ ଆମକୁ ଯିବାକୁ ପଡିଲା । ବାଟରେ ଯେଉଁସବୁ ଜାଗା ଦେଖିଲୁ ଆଗରୁ କହିଛି । ଏକବର୍ଷ ପୁରି ଥିବାରୁ ଆମେ ନିଉ ହାବେନ୍‌ରୁ ବିଦାୟ ନେଇ ୱାସିଙ୍ଗଟନ୍ ଫେରିଲୁ । ସେଠାରେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଡାକ୍ତର participant

Digitized by srujan ka@gmail.com

ମାନଙ୍କର ସଙ୍ଗେ ଫଟୋ ଚିତ୍ର ନିଆଗଲା ଏବଂ ଆମମାନଙ୍କୁ participant Certificate ମିଳିଲା । ୱାସିଙ୍ଗଟନ୍ ଭଲ ଭାବେ ପରିଦର୍ଶନ କଲୁ ।

୧. The Earlington Cemetry ଓ American Civil War ରେ ମୃତ ସୈନିକମାନଙ୍କର କବରଖାନା ବଡ ଦାରୁଣ ଓ ଦୁଃଖଦାୟକ ଦୃଶ୍ୟ । ୨୪ଘଣ୍ଟାସୈନିକ ମାନେ Parade କରି Salute ଦେଉଛନ୍ତି ।

୨. Capital (Parliament house) ସେଠାକାର ବ୍ୟବସ୍ଥା ଓ ଲାଇବ୍ରେରୀ ଦେଖିଲୁ । ବିରାଟ ହଲ ।

୩. The Art Gallery, ଏଠାରେ ପୃଥିବୀର ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଚିତ୍ର ସବୁ ଅଛି । ତୁମେ କାନରେ ଏକ ଯନ୍ତ୍ର ଲଗାଇ ଗଲିଲେ ଚିତ୍ରଗୁଡ଼ିକ ସେମାନଙ୍କ ଇତିହାସ କହୁଥିବାର ଶୁଣିପାରିବ ।

୪. The white house ପ୍ରେସିଡେଣ୍ଟଙ୍କର ବାସସ୍ଥାନ ଅତି ସୁନ୍ଦର କୋଠି ଏବଂ Lawn ।

୫. Laffayat Squire ଏଠାରେ ଲାଫାୟତଙ୍କ ପ୍ରତିମୂର୍ତ୍ତି ଅଛି । ଲାଫାୟତ ଜଣେ ଫରାସୀ ଜେନେରାଲ ଯେ କି American war of Independence ରେ ବ୍ରିଟିଶ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଆମେରିକାକୁ ଯୁଦ୍ଧରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିଥିଲେ ।

୬. ୱାସିଙ୍ଗଟନ୍ ମେମୋରିଆଲ ଅତି ଉଚ୍ଚ ଏଥିରେ ତଳୁ ଉପରକୁ ଭିତରେ ଯିବାକୁ ଲିଫ୍ଟ ଅଛି ।

୭. ୱାସିଙ୍ଗଟନଙ୍କ ବାସସ୍ଥାନ । ଗୋଟିଏ ନଦୀ Potomac river କୂଳରେ ସୁନ୍ଦର ଭାବେ ତାଙ୍କର ବାସସ୍ଥାନଟି ପ୍ରାଥମିକ ଅବସ୍ଥାରେ ସୁରକ୍ଷିତ ଅଛି । ବହୁତ ଲୋକ ପ୍ରତ୍ୟହ ତାକୁ ଦେଖିବାକୁ ଭିଡ ।

୮ Lincon Memorial: ଏଠାରେ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ପ୍ରେସିଡେଣ୍ଟ ଆବ୍ରାହାମ ଲିଙ୍କନଙ୍କ ପ୍ରତିମୂର୍ତ୍ତି ସ୍ଥାପିତ ହୋଇଛି । ତାଙ୍କର ପ୍ରଦତ୍ତ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଗେଟିସବର୍ଗ Speech ସେଠାରେ ବଡ ବଡ ଅକ୍ଷରରେ ଲିଖିତ ହୋଇଛି । ଅତିସୁନ୍ଦର ମୂର୍ତ୍ତୀ ।

୯. ଯେଫରସନ ମେମୋରିୟାଲ । ଏଠାରେ ଫିଲାଡେଲଫିଆଠାରେ ଆମେରିକା Constitution expert ଙ୍କପ୍ରତିମୂର୍ତ୍ତି ସ୍ଥାପିତ ହୋଇଛି । ଯେଫରସନ ପରେ ତୃତୀୟ ଆମେରିକା ପ୍ରେସିଡେଣ୍ଟ ହୋଇଥିଲେ ।

୧୦. Smithsonian National museum of American History ଏହା ଏକ ଅତି ଉପାଦେୟ ଓ ସୁନ୍ଦର ମ୍ୟୁଜିୟମ ପୃଥିବୀରେ ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ । ଏଠାରେ ଡାଇନୋସରଙ୍କ ସ୍କେଲିଟନ ରେଡ୍ ଇଣ୍ଡିଆନ୍ ମାନଙ୍କର ମୂର୍ତ୍ତି, (Spirit of London) ଉଡାଜାହାଜ ଓହଳା ହୋଇ ରଖାଯାଇଛି । ଏହି ଉଡାଜାହାଜରେ ଲିଣ୍ଡନ ସର୍ବପ୍ରଥମେ ଆଟଲାଣ୍ଟିକ୍ ମହାସାଗର ପାର ହୋଇ ପ୍ୟାରିସ ଠାରେ ପହଞ୍ଚିଥିଲେ ।

୧୧. ରାଇଟ ବ୍ରଦରଙ୍କ ପ୍ଲେନ ରଖା ହୋଇଥିବାର ଦେଖିଲୁ ।

୧୨. ତିମିମାଛ ଓ ପୃଥିବୀର ନାନାଦି ଜୀବଜନ୍ତୁ ଦେଖିଲୁ ।

Digitized by srujan ka@gmail.com

୧୩. ଆମେରିକା ରକେଟ୍ ଗୁଡିକ ମଧ୍ୟ ରଖାଯାଇଛି । ଏଠାରେ ଥରେ ବୁଲି ଆସିଲେ ଅନେକ ଶିକ୍ଷା ମିଳେ ।

୧୪. Washington Zoo ବହୁ ଦର୍ଶନୀୟ ଜୀବଜନ୍ତୁ ଏଠାରେ ଅଛନ୍ତି ।

୧୫. ୱାସିଙ୍ଗଟନ୍ ସହରରେ Negro ୟୁନିଭରସିଟ୍ ଦେଖିଯାଇଥିଲୁ । ଏଠାରେ ଥିବା ମେଡିକାଲ କଲେଜ ଦେଖିଲୁ । ଦକ୍ଷ ନିଗ୍ରୋ ପ୍ରଫେସର ମାନେ ଏଠାରେ ଅଛନ୍ତି ।

୧୬. ୱାସିଙ୍ଗଟନ୍ ରେ ବହୁତ ଗୁଡିଏ ପାର୍କ ଅଛି । ହଳି ହଳି ପୁଅଝିଅ ଲୁଗାପାରି ଶୋଇ ପ୍ରେମରେ ଲିପ୍ତ ଥାନ୍ତି । ପୁଲିସ ସବୁ ଦେଖି ସୁଦ୍ଧା ସେମାନଙ୍କୁ କିଛି କରୁନଥାଏ । କେବଳ ନୀରବ ଦ୍ରଷ୍ଟା ଭାବେ ଦେଖୁଥାଏ ।

ୱାସିଙ୍ଗଟନ୍ ସହର ପ୍ଲାନିଙ୍ଗ ଅତି ସୁନ୍ଦର । ସହରଟି ୪ଟି ସେକ୍ଟରରେ ଚିହ୍ନିତ ଯଥା:-NE NW SE SW ମଝିରେ କ୍ୟାପିଟାଲଟି ଅଛି । Avenue ଗୁଡିକ ଷ୍ଟେଟରେ ନାମ ଅନୁସାରେ ନାମିତ । ଆଭେନ୍ୟୁ କ୍ୟାପିଟାଲରୁ ରେଡିଆଲ ଯାଇଛି । Street ଗୁଡିକ ଇଷ୍ଟ ୱେଷ୍ଟ ନର୍ଥ ସାଉଥ୍‌ଯାଇଛି । ଯେ କୌଣସି ଘର ଆଡ୍ରେସ ଜାଣିଥିଲେ ଅତି ସହଜରେ ପାଇଯିବ । ୧୭ ସେପ୍ଟେମ୍ବର ଦିନ ବର୍ଷେ ପୁରୁଥିବାରୁ ଆମକୁ ସେଦିନ ହିଁ ଦିଲ୍ଲୀରେ ପହଞ୍ଚିବାକୁ ହେବ । ତେଣୁ ୱାସିଙ୍ଗଟନ୍ ରୁ ୧୦ଦିନ ଆଗରୁ ବିଦାୟ ନେଲୁ ।

ଆମର ପ୍ରୋଗାମ ଅନୁସାରେ ଆମକୁ ଏୟାର ଟିକେଟ୍ ଧରାଇ ଦିଆଗଲା । ଫେରିଲାବେଳେ ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ନିଉୟର୍କ ଜେଟ ପ୍ଲେନ ଧରିଲୁ । ଲଣ୍ଡନରେ ୩ଦିନ ରହି ପ୍ୟାରିସ ସହର ବୁଲି ଦେଖିଲୁ । ଅତିସୁନ୍ଦର ସହର, ଅଦ୍ଭୁତ ପ୍ଲାନିଙ୍ଗ, ଟ୍ୟୁରିଷ୍ଟ ବସରେ ଲଣ୍ଡନ ଏବଂ ପାରିସ ସହରରେ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଯାଗା ସବୁ ଦେଖିଲୁ । ବିଟ୍ରିଶ ପାରଲିଆମେଣ୍ଟTrafalgar Square British museum Hyde Park, Laka Market ଆଦି ବୁଲି ଦେଖିଲୁ ।

ପ୍ୟାରିସରେ ନେପୋଲିୟନଙ୍କ ସମାଧି Eiffel Tower mesueum ସମ୍ରାଟ ଙ୍କ ମସ୍ତକ ଛେଦନ ଯାଗା (guilotine), opera house, ସହୀଦ ମେମୋରିଆଲ ଓ ଥିଏଟର ଆଦି ବୁଲି ଦେଖିଲୁ । ପ୍ୟାରିସ୍ ପରି ସୁନ୍ଦର ସହର ଆଉ ପୃଥିବୀରେ ନାହିଁ ।

ଲଣ୍ଡନ ଓ ପ୍ୟାରିସରେ ଅଣ୍ଡରଗ୍ରାଉଣ୍ଡ ରେଲ service ଅତି ଚମତ୍କାର ।

ପ୍ୟାରିସରୁ ଗଲୁ (ଜେନେଭା) ସୁଇଜରଲ୍ୟାଣ୍ଡ । ସେଠାରେ ୩ଦିନ ରହିଲୁ ।ଏଠାକାର ସୁଇସ ୱାଚ୍ ପ୍ରସିଦ୍ଧ । ଲେକ ଜେନାଭାରେ ନୌକା ଭ୍ରମଣ କଲୁ । ପର୍ବତ ମାଳ ଦେଖାଯାଉଥାଏ । ଏଠାରେ ଇଣ୍ଟରନେସନାଲ କୋର୍ଟ ଅଛି। ୟୁଏନ୍.ଓର ବହୁତ ଅନୁଷ୍ଠାନ ଅଛି ବୁଲି ଦେଖିଲୁ । ଲେକ୍ ଜେନେଭା ମଝିରେ ୱାଟର ଫାଉଣ୍ଟେନ୍ ଦେଖିଲୁ । ସେଠାରୁ ରୋମ ଓ କାଏରୋ ଦେଇ ବିରୁଟ୍, ଡାମାସ୍କସ୍ ରେ ଓହ୍ଲାଇ ୧୯୫୯, ୧୬ ସେପ୍ଟେମ୍ବର ରେ ବମ୍ବେରେ ପହଞ୍ଚିଲୁ । ତହିଁଆରଦିନ ଡାକୋଟା ପ୍ଲେନରେ ଦିଲ୍ଲୀରେ ପହଞ୍ଚିଲୁ ।

Digitized by srujan ka@gmail.com

ଆମେରିକା Embasy ରେ ରିପୋର୍ଟ କରି ଟ୍ରେନରେ କଲିକତା ଦେଇ କଟକ ଫେରିଲି । ତା ୧୮।୯ରେ ମୋ ଚାକିରୀରେ ଯୋଗ ଦେଲି ।

ବୁର୍ଲା ମେଡିକାଲ କଲେଜ:

ଏ ମଧ୍ୟରେ ବୁର୍ଲା ମେଡିକାଲ୍ କଲେଜ ୧୯୫୯ ଜୁଲାଇ ରେ ଖୋଲିଥାଏ । ମୁଁ ଆସିଷ୍ଟାଣ୍ଟ ପ୍ରଫେସର ପାଇଁ ଦରଖାସ୍ତ କରିଥାଏ । କଟକରେ P.G. (Anatomy) ଖୋଲିବାରୁ 2nd Asst. Professor Post ଖୋଲିଥାଏ ଦୁଇ ପୋଷ୍ଟ ପାଇଁ ୪ଜଣ ଦରଖାସ୍ତ କରିଥାନ୍ତି । ମୁଁ ଜଣେ । ଏକା ମୋର ଏମ.ଏସ୍ ଡିଗ୍ରୀ ଥିବାରୁ କେବଳ ମୋତେ ହିଁ ପି.ଏସ.ସି ଇଣ୍ଟରଭିୟୁକୁ ଡକାହେଲା । ଅନ୍ୟମାନଙ୍କର କେବଳ ଏକ୍ସପେରିଏନସ୍ ଥାଇ ଡିଗ୍ରୀ ନଥିବାରୁ ଇଣ୍ଟରଭିୟୁକ କୁ ଡକା ଗଲାନାହିଁ । ମୁଁ ସିଲେକ୍ଟ ହେଲି । ମିନିଷ୍ଟର ରାମପ୍ରସାଦ ମିଶ୍ର ମୋତେ ଆସିଷ୍ଟାଣ୍ଟ ପ୍ରଫେସର ଭାବେ ବୁର୍ଲା ମେଡିକାଲ କଲେଜକୁ ବଦଳି କରିଦେଲେ । ୧୯୫୯ ଡିସେମ୍ବର ତା ୧୧ରିଖରେ ମୁଁ ଯାଇ ସେଠାରେ ଯୋଗ ଦେଲି । କ୍ୱାଟର ପାଇଲା ପରେ ମାଈଅ ଓ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ସେଠାକୁ ନେଇଗଲି ।

ନୂତନ ମେଡିକାଲ କଲେଜ ଗଢିବାରେ ଲାଗିଗଲି । ବୁର୍ଲା ମେଡିକାଲ କଲେଜ ଆନାଟୋମୀ, ଫିଜିଓଲୋଜି ଓ ବାଏକେମିଷ୍ଟ୍ରି ଡିପାର୍ଟମେଣ୍ଟ ପ୍ରଥମବର୍ଷ ୧୯୫୯ ରେ ଖୋଲିଥାଏ । ଜୁଲାଇ ପହିଲାରୁ ସୁବଳ ଦାସ ସମ୍ବଲପୁର ସିଭିଲ ସର୍ଜନ ଆଡମିନ୍‌ଷ୍ଟ୍ରେଟିଭ ଭାବେ ନିଯୁକ୍ତି ପାଇଥିଲେ । ହୀରାକୁଦ ଡ୍ୟାମ ପ୍ରୋଜେକ୍ଟ ଇଞ୍ଜିନିୟର ମାନଙ୍କ ରହିବା ପାଇଁ ନିର୍ମିତ ଘର ଖାଲି ପଡିଥିବାରୁ ସେଇଠାରେ ମେଡିକାଲ କଲେଜ କାର୍ଯ୍ୟ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥାଏ । ୫୦ଜଣ ପିଲା ଭର୍ତ୍ତି ହୋଇଥିଲେ । କଟକରୁ ଆନାଟୋମି ଡେମନଷ୍ଟ୍ରେଟର ଡକ୍ଟର ପି.ସି ଶତପଥି ଓ ଜଣେ ରିଟାର୍ଡ ଆନାଟୋମୀ ପ୍ରଫେସର ଗୁହ ଆନାଟୋମୀ ଚାର୍ଜରେ ଥାଇ ସେଥିରୁ ୪ଟି ରୁମ୍‌ରେ ଆନାଟୋମି ଡିପାର୍ଟମେଣ୍ଟ ଚଳାଇଥିଲେ । ଆସିଷ୍ଟାଣ୍ଟ, ପିଅନ ସୁଇପର ନିଯୁକ୍ତି ପାଇ କାମ କରୁଥିଲେ । ମୁଁ ଯିବା ପୂର୍ବରୁ ଗୁହବାବୁ ରିଜାଇନ୍ କରି ଚାଲିଯାଇଥିଲେ । ଶ୍ରୀ ରାଧାନାଥ ମିଶ୍ର ନୂତନ ପ୍ରିନ୍ସିପାଲ ଭାବେ ନିଯୁକ୍ତି ପାଇବାରୁ ସୁବଳବାବୁ ତାଙ୍କ ସିଭଲ ସର୍ଜନ ପୋଷ୍ଟକୁ ଚାଲିଯାଇ ଥିଲେ । ଡ୍ୟାମ ପ୍ରୋଜେକ୍ଟର ଚିଫ୍ ଇଞ୍ଜିନିୟର ଅଫିସ ଘରେ ମେଡିକାଲ କଲେଜ ଅଫିସ ଖୋଲିଥାଏ ।

ମୁଁ ଜଏନ କରିବା ପରେ ଡକ୍ଟର ପି.ସି ଶତପଥି ଆନାଟୋମୀ ଛାଡି ଡିପାର୍ଟମେଣ୍ଟ ଅଫ୍ ମେଡିସିନ୍‌କୁ ଚାଲିଗଲେ । ନୂତନ କଲେଜର ଆନାଟୋମୀର ସମସ୍ତ ଭାର ମୋ ଉପରେ ପଡିଲା । ଡିସେମ୍ବର ସୁଦ୍ଧା ଡେଡ୍ ବଡି ଅଭାବରୁ ଡେଡ୍ ବଡି dissection ହୋଇନଥାଏ । ଦେଢବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ସମସ୍ତ ପ୍ରାକ୍ଟିକାଲ କୋର୍ସ ସାରିବାକୁ ହେବ ଦେଢବର୍ଷରୁ ୬ମାସ ଗଲାଣି । ପ୍ରିନ୍ସପାଲଙ୍କୁ ଧରି ଏସ.ପି ଓ ଡି.ଏମ୍ କୁ କହି ଡେଡ୍ ବଡି ପାଇବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା

Digitized by srujan ka@gmail.com

କଲି । ବଡି ଆସିବା ପରେ କିପରି Dead body embalment ହେବ ସୁଇପରଙ୍କୁ ଶିକ୍ଷା ଦେଲି । ୨ଟି ରେ ଆରମ୍ଭ ହେଲା । Histology slide ତିଆରି ଆରମ୍ଭ କଲି । କଲେଜ ୩ ବର୍ଷ ହେବାର ବେଳକୁ ପ୍ରାୟ ୪୦୦୦ slide ତିଆରି ହେଲା । ୨ଟି ନୂତନ Skeleton articulate କଲି।

ସୁଇପର ମାନଙ୍କୁ Bone prepare କରିବା ଶିଖାଇଲି । ପିଲାଙ୍କ ପାଠପଢ଼ା ଓ ଲେକ୍‌ଚର ଜୋରରେ ଚାଲିଲା । ବର୍ଷ ପୁରୁଣୁ ଯେତେବେଳେ କୋର୍ସ ସରିଲା, ପରୀକ୍ଷା ହେଲା । Anatomy physilogy + Bio Chemistry ରେ ୫୦ରୁ ୧୯ ପିଲା 1st MBBS ପାସ କଲେ ।

museum କାମ ଧୀରେ ଧୀରେ ଆଗେଇ ଚାଲିଲା । ମୁଁ ଗଲାବେଳକୁ ମ୍ୟୁଜିୟମରେ କେବଳ ଗୋଟିଏ କିଣା ସ୍କେଲିଟନ ଥିଲା । ୨ଟି ସ୍କେଲିଟନ୍ ମୁଁ ତିଆରି କଲି । ନିଜେ ସନ୍ଧ୍ୟା ବେଳେ ଯାଇ ଏକଲା ବସି ସ୍କେଲିଟନ୍ ତିଆରି କଲି । ଆର୍ଟିଷ୍ଟ ଜଣକୁ ଆପଏଣ୍ଟ କରାଇ ଇଞ୍ଜିନିୟରିଂ କଲେଜରୁ ଏକପାଖେ ଚିତ୍ର ଅଙ୍କାଥିବା ଡ୍ରଇଁ କାଗଜ ଆଣି ଆର୍ଟିଷ୍ଟ ଦ୍ୱାରା ଚିତ୍ର ଅଙ୍କାଇଲି । ପଢାଇବା ପାଇଁ ନିଜେ ମାଟିରେ ଓ ତାରରେ ମଡେଲ ସବୁ ତିଆରି କଲି । ସୁଇପରଙ୍କୁ ବଡି ଇଞ୍ଜେକସନ ଦେବା ଶିଖାଇଲି । ରିକ୍ସାବାଲାଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଆସିଲା ଏବଂ ପେମେଣ୍ଟ ହେଲା ।

ବାଳିକା ହଷ୍ଟେଲ ହେଲାପରେ ଡିପାର୍ଟମେଣ୍ଟ ସେଠାକୁ ସିଫ୍ଟ ହେଲା । ୨ ବର୍ଷପରେ ପରମାନେଣ୍ଟ ବିଲିଡିଂ ତିଆରି ହେଲାପରେ ପୁଣି ସେଠାରେ ବେସମେଣ୍ଟ ହଲକୁ ସିଫ୍ଟ ହେଲା

୨ ବର୍ଷ ପରେ ପରମାନେଣ୍ଟ dead body dissection ହଲକୁ ଗଲୁ । ନିଜ ଲେକଚର ଥିଏଟରରେ କ୍ଲାସ ଚାଲିଲା ଏବଂ ବହୁତ ସୁନ୍ଦର ସ୍ପେସିମେନ୍ ହୋଇଗଲା ସେଥିରେ ସବୁ ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ଅବଦାନ ଅଛି ।

୧୯୬୨ରେ ମୁଁ ରିଡର ହେଲି ଓ ୧୯୬୩ ମାର୍ଚ୍ଚରେ ପ୍ରଫେସର ହେଲି । ଡକ୍ଟର ଏଲ.କେ ତ୍ରିପାଠୀ ଆସିଷ୍ଟାଣ୍ଟ ପ୍ରଫେସର ହେଲେ । ୪ଜଣ ଡେମୋନଷ୍ଟ୍ରେଟର ହେଲେ । ୧୯୬୨ ଚାଇନିଜ ଯୁଦ୍ଧ ଯୋଗୁଁ ବିଜୁ ପଟ୍ଟନାୟକ ଚିଫ୍ ମିନିଷ୍ଟର ମିଟିଂ ରେ କହିଲେ ଆର୍ମି ରେ ଡାକ୍ତର ଦରକାର ଥିବାରୁ ଆଡମିସନ୍ ୫୦ ରୁ ୧୦୦ ବୃଦ୍ଧି କରାଯିବ । ଡବଲ ସିଫ୍ଟ କାମ ଚାଲିବ । ଷ୍ଟାଫ ନବଡି ଆମକୁ ୨୦% ପେ ଅଧିକ ଦିଆଯିବ । ତାହାହିଁ ହେଲା । କଟକ ଓ ବ୍ରହ୍ମପୁରରେ ମଧ୍ୟ ଷ୍ଟାଫ ଡବଲ ହେଲା । କଟକରେ ୨୦୦ ବୁର୍ଲାରେ ୨୦୦ ଓ ବ୍ରହ୍ମପୁର ୧୦୦ ପିଲା ଭର୍ତି ହେଲେ । ୧୯୬୪ ଆଇ.ଏମ.ସି ଇନ୍‌ସିପେକ୍ସନ ରେ ଆସିଲେ । ଅଣ୍ଡର ଗ୍ରାଜୁଏଟ ରେକଗ୍ନାଇଜେସନ ହୋଇ ପି.ଜି. ୧୯୬୬ରେ ଆରମ୍ଭ ହେଲା । ୧୯୬୮ରେ ଆଇ.ଏମ୍.ସି ପ୍ରେସିଡେଣ୍ଟ ଡଃ ପାଟିଲ କଲେଜ ପରିଦର୍ଶନ କଲେ ଏବଂ ଖୁସି ହେଲେ । ୧୯୬୮ ପିଜି ପରୀକ୍ଷା ପରେ ପିଜି ରେକଗ୍ନାଇଜେସନ ପାଇଲା । ଫୁଲ

Digitized by srujan ka@gmail.com

ଫ୍ଲେଜଡ୍ ଡିପାର୍ଟମେଣ୍ଟ ହୋଇଗଲାପରେ ରାଧାନାଥ ମିଶ୍ର ପ୍ରିନ୍ସପାଲରେ ରିଟାର୍ଡ ହେଲେ ।

୩ଝିଅ ପରେ ୧୯୬୧ଓ ୧୯୬୨ ରେ ଦୁଇ ପୁଅ ବୁର୍ଲାଠି ଜନ୍ମ ହେଲେ । ପ୍ରଥମ ଝିଅ ଅନ୍ନପୂର୍ଣ୍ଣା ୧୯୬୮ରେ ପ୍ରଥମ କ୍ଲାସରେ ମାଟ୍ରିକ ପାସ୍ କଲା ଏବଂ ଆଇ.ଏସ.ସି ପଢିଲା । ତାର ୧୯୭୦ମସିହାରେ ବାହାଘର ବୁର୍ଲାଠି ଜାକଜମକରେ ହେଲା ।

ଦ୍ୱିତୀୟ ଝିଅ ଆଇ ଏ ପଢୁଥିବା ସମୟରେ ପୁରୀ ଭଣଜାକୁ ୧୯୭୨ ମସିହାରେ ବାହାହେଲା ।

୧୯୭୩ରେ ମୋର ବ୍ରହ୍ମପୁର ବଦଳି ହେଉଥିଲା । ମୋର ରିପ୍ରେଜେଣ୍ଟେସନରେ କଟକ ବଦଳି ହେବାରୁ ୧୯୭୩ ଏପ୍ରିଲରେ କଟକରେ ଆସି ଜଏନ୍ କଲି । ସେତେବେଳେକୁ ପ୍ରଫେସର ବସୁ ରିଟାର୍ଡହୋଇ ଚାଲିଯାଇଥିଲେ । ୩ବର୍ଷ ପରେ ସ୍ୱାମୀ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ ଦୁହେଁ ମରିଗଲେ ।

କଟକ ଆସିଲା ବେଳେ ସାନଝିଅ ମୀରାର ଦଶମ ଓ ବଡ ପୁଅ ବାବୁଲି ଅଷ୍ଟମ ଓ ସାନପୁଅ ଟୁକୁନର ସପ୍ତମ । ସମସ୍ତେ ବୋର୍ଡ ସ୍କୁଲରେ ପଢିଲେ । ଝିଅ ମାଟ୍ରିକ ସେକେଣ୍ଡ ଡିଭିଜନରେ ପାସ କଲା । ବଡ ପୁଅ ୧୪ ବର୍ଷ ୬ ମାସରେ ମାଟ୍ରିକ୍ ସେକେଣ୍ଡ ଡିଜିଜନରେ ପାସ କଲା ଓ ସାନ ପୁଅ ମାଟ୍ରିକ୍ ଫାଷ୍ଟ ଡିଭିଜନରେ ପାସ କଲା ।

ଦୁହେଁ ସାଇନସ୍ ନେଇ କଲେଜରେ ପଢିଲେ । ୧୯୭୯ ରେ ମୁଁ ଅବସର ନେବାପରେ ପୁଅ ଦୁହେଁ, ବଡ ବିଏସସି ବଟାନି ଅନର୍ସ ପ୍ରଥମ କ୍ଲାସ ଏବଂ ଡିଷ୍ଟିକିସନ୍ ରେ ପାସକଲା ଓ ସାନ ଆଇଏସସି ସେକେଣ୍ଡ ଡିଭିଜନରେ ପାସ କଲା । ସାନଝିଅ ମୀରାର ୧୯୭୫ରେ କଟକ କ୍ୱାଟର ନ ୬ରେ ବିବାହ ହୋଇଗଲା ।

ବାବୁଲି ବି.ଏସ.ସି ପରେ ଲ ୨ବର୍ଷ ପଢିବା ପରେ ମୃତ୍ତିକା ସଂରକ୍ଷଣ ଡିପାର୍ଟମେଣ୍ଟରେ ଜଏନ କଲା । ଟୁକୁନ୍ ଭେଟେନାରୀ ଜଏନ କଲାପରେ ବରେଲି ଇନ୍‌ଷ୍ଟିଚ୍ୟୁଟରେ ୧୨୦୦ଟଙ୍କା ମାସିର ବୃତ୍ତିପାଇ ୨ବର୍ଷରେ ଏମଭିଏସ ପାସ କଲା । ତାପରେ ଟ୧୮୦୦ ଓ ଟ.୨୮୦୦ ବୃତ୍ତି ପାଇ ପିଏଚଡି କରି ଏଗ୍ରିକଲଚର ମିନିଷ୍ଟରିରେ ସାଇନଟିଷ୍ଟ ଭାବେ ବରେଲିରେ ଯୋଗ ଦେଇ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଅଛି । ପରେ ୧୯୯୮ରେ ମିନିଷ୍ଟାରୀ ରେ ବୃତ୍ତିପାଇ ବର୍ଷକ ପାଇ ସ୍କଟଲ୍ୟାଣ୍ଡ ଚାଲିଗଲା ।

ମୁଁ ୧୯୭୯ରେ ରିଟାର୍ଡ ହୋଇ ଗ୍ରାମକୁ ଫେରିଲି । ପାର୍ଟିସନ୍ ପରେ ଗ୍ରାମରେ ଘର ତିଆରି କଲି ।୨ ପୁଅଙ୍କର ବିବାହ ହେଲା । ଦୁହିଁଙ୍କ ଏକ ପୁଅ ଓ ଏକ ଝିଅ ଜନ୍ମ ହୋଇ ସେମାନେ ଭଲରେ ଅଛନ୍ତି । ନୟାଗଡରେ ୧୯୮୮ ମସିହାରେ ଘର ତିଆରି କରି ବର୍ତ୍ତମାନ ମୁଁ ନୟାଗଡରେ ରହୁଛି । ହାର୍ଟ ଟ୍ରବଲ୍ ବାହାରିବାରୁ ଔଷଧ ୩୦୦ଟଙ୍କା ମାସକୁ ଯାଉଛି । ଗ୍ରାମରେ ଚାଷ କଥା ରାଜେଶ୍ୱରୀ ବୁଝୁଛି । ଝିଅମାନେ ଭଲରେ ଅଛନ୍ତି ।

ବଡ ଜୋଇଁ ଜି.ବି ରାଓ ଚିଫ୍ ଇଞ୍ଜିନିୟର ହୋଇ ରିଟାର୍ଡ ହୋଇ ବ୍ରହ୍ମପୁରଠି ନିଜ

Digitized by srujan ka@gmail.com

ଘରେ ରହୁଛନ୍ତି । ବଡ ଝିଅ ଅନ୍ନପୂର୍ଣ୍ଣା ଭଲ ଅଛି । ତାଙ୍କର ଗୋଟିଏ ପୁଅ ରାଜା କମ୍ପ୍ୟୁଟର ଇଞ୍ଜିନିୟର ହୋଇ ଭୁବନେଶ୍ୱରଠାରେ ବ୍ୟବସାୟ କରୁଛି । ତାର ଦୁଇ ଭଉଣୀ । ବଡ ରୋଲି ବାହାହୋଇ କାଲିଫର୍ଣ୍ଣିଆରେ ଅଛି । ସ୍ୱାମୀ ରାୟଗଡାର । ଆମେରିକାରେ ରୋଲି ସ୍ୱାମୀ କମ୍ପ୍ୟୁନିକେସନ୍ ଇଞ୍ଜିନିୟର । ସାନ ଝିଅ ରୀତୁ ଏମ.ଏ ଲେବର ୱେଲଫୟାର ପଢୁଛି ।

ମଝିଆ ଜୋଇଁ ପୁରୀ ଭଣଜା ପୃଥ୍ୱୀରାଜ ଆର୍ମିରେ ଡାକ୍ତର । ବର୍ତ୍ତମାନ ଜବଲପୁରଠି ସିନିୟର ଆର୍ମିର ଡାକ୍ତର । ବର୍ତ୍ତମାନ ସେ full କର୍ଣ୍ଣେଲ ହୋଇ ଜବଲପୁରଠି ସିନିୟର ଆଡଭାଇଜର ସର୍ଜରି । ତାଙ୍କର ଏକମାତ୍ର ପୁଅ ଡେଣ୍ଟାଲ ଡାକ୍ତର ପାସ କରି ହାଉସ ସର୍ଜନ୍ । ସାନଝିଅ ବାଲିପଦରରେ ଅଛି । ଜୋଇଁ ଯୁଧିଷ୍ଠିର ଡାକ୍ତର । ଏମ.ବି.ବି.ଏସ୍. ପାସ କରି ପ୍ରାକ୍ଟିସ୍ କରୁଛନ୍ତି । ସେମାନେ ମଧ ଭଲ ଅଛନ୍ତି । ତାଙ୍କ ପୁଅ ତାପସ କଟକରେ ଏମ୍‌ବିବିଏସ ପଢୁଛି । ଏକମାତ୍ର ଝିଅ ବିଏ ଫାଇନାଲରେ ପଢୁଛି । ସେମାନେ ବାଲିପଦରରେ ନିଜଘର କରିଛନ୍ତି ।

ବାବୁଲିର ପୁଅ (ନାତି) ସାଗର ସତ୍ୟପ୍ରତୀକ ବର୍ତ୍ତମାନ ନୟାଗଡରେ ଅଷ୍ଟମ ଶ୍ରେଣୀରେ ପଢୁଛି । ସେ ଭଲ ପଢିବ । ତାର ଭଉଣୀ ସ୍ୱାତୀ ସଞ୍ଚିତା ଷଷ୍ଠ ଶ୍ରେଣୀରେ ଗାର୍ଲ ସ୍କୁଲରେ ପଢୁଛି ।

ଟୁକୁନ ପୁଅ ରାହୁଲ (୫ବର୍ଷ) ଇଂରାଜୀ ମିଡିୟମ ସ୍କୁଲରେ ବ୍ରହ୍ମପୁରରେ ପଢୁଛି । ଅଜାଘରେ ଅଛନ୍ତି । ତା ଭଉଣୀ ସୁଇଟି୍ ବର୍ତ୍ତମାନ ୨ ବର୍ଷର ।

ମୋର ବୟସ ବର୍ତ୍ତମାନ ୭୮ ବର୍ଷ । ରାଜେଶ୍ୱରୀଙ୍କୁ ୭୦ ବର୍ଷ, ମୋର ଆଗରୁ ଲୋ ବି.ପି ଥିଲା । ବର୍ତ୍ତମାନ Arterial Aging ହୋଇ Angina Pectoris ହୋଇଛି । ଔଷଧ ଖାଉଛି । କିନ୍ତୁ ଯେ କୌଣସି ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ହାର୍ଟ ଆଟାକ୍ ହୋଇ ପ୍ରାଣବାୟୁ ଉଡିଯାଇପାରେ । ମୁଁ ସେଥିପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ । ୧୨ ବର୍ଷ ତଳେ ମୋର ପ୍ରୋଷ୍ଟେଟ୍ ଅପରେସନ ହୋଇଯାଇଛି । ବର୍ତ୍ତମାନ ଦୃଷ୍ଟି ଶକ୍ତି କମିକମି ଯାଉଛି । ଡାହାଣ ଆଖିରେ ମୋତିଆବିନ୍ଦୁ ହେଲାଣି । କାନକୁ କମ୍ ଶୁଭୁଛି । କୌଣସି ମତେ ୮୦ ବର୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଚାଲିଯାଇପାରେ । ୨୦୦୦ ମସିହା ପାର ହୋଇଯାଇ ପାରେ । ପେନସନ୍ ୪୩୭୫ଟଙ୍କାରେ ଘର ଚଳି ଯାଉଛି । ପିଲାମାନେ ଦୂରରେ । ଆମେ ବୁଢାବୁଢୀ ଏକା । ଗାଁ ଘର ଖାଲି । ବହୁତ ବନ୍ଧୁଙ୍କର ବିୟୋଗ ହୋଇଗଲାଣି । ରାଜେଶ୍ୱରୀର ହାଇ ବ୍ଲଡ ପ୍ରେସର ଔଷଧ ଖାଇ ଚାଲିଛି ।

ଜୀବନର ବହୁ ଆକାଂକ୍ଷା ପୂରଣ ହୋଇଛି । କେଶରପୁରରୁ ଉଠି ଏମ.ବି.ବି.ଏସ୍ କରି ଆମେରିକା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯାଇ ଫେରି ଆନାଟୋମୀରେ ପ୍ରଫେସର ହେଲି । ଭାରତର ବହୁ ରାଜ୍ୟକୁ ଯାଇ ମେଡିକାଲ ଛାତ୍ରଙ୍କୁ ପରୀକ୍ଷା କରିଛି ।ସେଠାରୁ ଛାତ୍ର ଓ ଶିକ୍ଷକ ମାନଙ୍କ ସହ ମିଶିଛି । ପରୀକ୍ଷକ ହୋଇ ଦେଖିଛି ବିହାରରେ ସବୁଠି ଷ୍ଟାଣ୍ଡାର୍ଡ କମିଛି । ଓଡିଶାରେ

Digitized by srujan ka@gmail.com

ଷ୍ଟାଣ୍ଡାର୍ଡ ଭଲ ଅଛି । ମୁଁ ବହୁତ ଯାଗାକୁ ପରୀକ୍ଷକ ରୂପେ ଯାଇଛି ।

ବିହାରରେ

1. Darabhanga Medical College
2. Bhagalpur Medical College
3. Patna Medical College
4. Srikrishna Medical College
5. Dhanbad Medical College
6. Ranchi Medical College
7. Jamshedpur Medical Colleg, Tata

ଆସାମ

8. Dibrugarba Medical College
9. Gawhati Medical College

others

10. All India Medical Insititure (Dehli)
11. Alligarha Medical College
12. Nagpur Medical College
13. Gandhi Medical College (Nagpur)
14. Bhopal Medical College
15. Andhra Medical College (vizag)
16. Kakinada Medical College
17. Guntur Medical College
18. Berhampur Medical College

୧୯୯୮ରୁ ଓଡିଶାରେ ମେଡିକାଲ କଲେଜମାନଙ୍କର ସେମିଷ୍ଟର ସିଷ୍ଟମ ଆରମ୍ଭ କରାହେଲା । ଆଇ.ଏମ.ଏସିରେ ଅର୍ଡର, କୋର୍ସ ପ୍ରଥମ ଏମ.ବି.ବି.ଏସ୍ ଦେଢବର୍ଷରୁ ଏକ ବର୍ଷ ହୋଇଛି । ବୋଧେ ଆଉ dissection ହେବନି । ପିଲେ କେତେ ଶିଖିବେ ମୋତେ ଜଣାପଡୁନି । ଦୁନିଆ ବଦଳୁଛି, ପାଠ ମଧ୍ୟ ବଦଳୁଛି । ସବୁଠି ଦେଶରେ ପରୀକ୍ଷା ନୀରିକ୍ଷା ଚାଲିଛି ।

୨୦୦୩ ଜୁନ୍ ୧୩: ଦିନ ମୋର ଅର୍ଦ୍ଧକପାଳ (RE)ରେ ବ୍ୟଥା ହୋଇ ବାମ ଆଖିକୁ ଦେଖାଗଲାନାହିଁ । ଆଖି ପରୀକ୍ଷା କରାଇ ଜାଣିଲି ବାମ ଆଖିରେ ୨ଟି ସୂକ୍ଷ୍ମ ଧମନୀ Thrombosis ହୋଇ ବ୍ଲକ ହୋଇଛି । ଏଣେ ହାର୍ଟ irregular beat ଓ extra cystole ହୋଇ ପଲସ୍ ୪୮ ମିନିଟ୍‌କୁ ହେବ । ଜାଣିଲି ୧୦ବର୍ଷ ହେଲା ପାର୍ଥୋରିଷ୍ଟା ଖାଇ ହୋଇଛି । ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଔଷଧ ବନ୍ଦ କରିବାରୁ ଇରେଗୁଲାର ହାର୍ଟ ବିଟ ବନ୍ଦ ହୋଇଗଲା । Thrombosis ପାଇଁ ଏବଂ ହାଇ Cholesterol ଔଷଧ ଆରମ୍ଭ କଲି ଏବଂ Ecosprin 75mg ସବୁଦିନ ଖାଉଛି କାଲସିଗାର୍ଡ Retared 2mg ଯାଗାରେ 10mg ଖାଇଲି । ଅଗଷ୍ଟ ୧୯.୮.୨୦୦୩ରେ ଡାହାଣ ଆଖି ଅପରେସନ୍ ପାଇଁ ଅମ୍ବାଲାରେ ୨୨.୦୮.୦୩ରେ କୁନିଘରେ ପହଞ୍ଚିଲି । ତା ୨୮ରେ ଅପରେସନ୍ ହୋଇ ଲେନସ୍ ପଡିଲା । ତା ୨୦.୧୦.୦୩ରେ ନୟାଗଡ ଫେରିଲୁ । ୨୯.୧୦.୦୩ରେ ଅମିତର ବାହାଘର ହାଇଦ୍ରାବାଦର ଜଣେ ଲେଡି ଡାକ୍ତର ସଙ୍ଗେ ଠିକ୍ ହେଲା । ବାହାଘର ଏପ୍ରିଲ ୨୩,୨୦୦୪ରେ ହାଇଦ୍ରାବାଦରେ ହେବ । ଅମୀତ ଏକ ପ୍ରାଇଭେଟ୍ ମେଡିକାଲ କଲେଜରେ ପାର୍ଟ ଟାଇମ କାମ କରୁଛି । ସପ୍ତାହରେ ୩ଥର ଯାଇ ଟ୧୧୦୦୦/- ପାଇବ । ପ୍ରାଇଭେଟ୍ କ୍ଲିନିକ୍‌ରେ କାମ କରି ଟ୮୦୦୦/- ପାଇବ ।

୨୦୦୦ ମସିହାରେ ମୋତେ ନୟାଗଡ ଗୌରବ ଉପାଧି ମିଳିଲା ଓ ଖଣ୍ଡିଏ

Digitized by srujan ka@gmail.com

ମାନପତ୍ର ଓ ସାଲ ଉପହାର ସାମନ୍ତ ଚନ୍ଦ୍ରଶେଖର ଜନ୍ମ ଦିବସରେ ମିଳିଲା । ୨୦୦୧ ମସିହାରେ କଟକ ରିଜିଓନାଲ ଆନାଟାମି କନଫେରେନ୍‌ସ ରେ ଖଣ୍ଡେ ସାଲ ଓ ମାନପତ୍ର ମିଳିଲା । ୨୪.୧୨.୨୦୦୦ଦିନ ୧୯୫୨ ମେଡିକାଲ ଆଡମିସନ୍ ବ୍ୟାଚ ତାଙ୍କ ପୁରୁଣା ଶିକ୍ଷକମାନଙ୍କୁ ଡିନର ଦେଇ ହୋଟେଲ ଆକବରୀ ଠାରେ ସମ୍ବର୍ଦ୍ଧନା କରି ତାରକସି କାରୁକାର୍ଯ୍ୟର ଉପହାର ଦେଲେ । ଏ ବ୍ୟାଚରେ ଗଙ୍ଗାଧର ବେହେରା, ରମେଶ ପଣ୍ଡା, ସନାତନ ରଥ, ସୁଜାତା ମହାନ୍ତି, ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ ମହାନ୍ତି ଥିଲେ ।

୨୦୦୧ ମସିହା ଜାନୁୟାରୀ ୧ ନୟାଗଡ ଘରଃ

ଦେଖୁ ଦେଖୁ ୨୦୦୧ ମସିହା ଆସିଗଲା । ଆମେ ଦୁହେଁ ବଞ୍ଚିଛୁ । ନୟାଗଡ ଘର ୨ ମହଲା ତିଆରି ହୋଇଗଲା । ବାବି ମଧ୍ୟ ଫୁଲବାଣୀରୁ ବଦଳି ହୋଇ ନୟାଗଡରେ ପୋଷ୍ଟିଂ ହେଲା । ପିଲାମାନେ ଆମ ପାଖରେ ରହୁଛନ୍ତି । ଦୁଇପୁଅଙ୍କ ଠାରୁ କିଛି କିଛି ସାହାଯ୍ୟ ପାଇ ଦୋମହଲା କରିବାକୁ ସାହାସ କଲି । ଉପର ଘରକୁ ଆମେ ଚାଲି ଆସି ତଳଘରକୁ ଭଡା ଲଗାଇଦେଲୁ ।

ଗ୍ରାମର ଜମି କଥା ରାଜେଶ୍ୱରୀ ବୁଝୁଛି । ବିଚାରୀ ବିଶେଷ ହଇରାଣ ହେଉଛି । ଗାଁ ବସରେ ଯିବାଆସିବା କରୁଛି । ଏବର୍ଷ ୩ ମାସ ଖଣ୍ଡେ ଥଣ୍ଡା ଖାସ ଓ ଶ୍ୱାସରେ ପୀଡିତହୋଇଦୁର୍ବଳ ସତ୍ତ୍ୱେ ଏ କାମ ଚଳାଇଛି । ଏଣେ ବ୍ଲଡ ପ୍ରେସର, Aging ଡାଇବେଟିସ୍ ସତ୍ତ୍ୱେ ମୁଁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଭଲ ଅଛି । ମାସକୁ ଦୁହେଁ ଟ୫୦୦ରେ ଔଷଧ ଖାଉଛୁ । ଟ ୬୦୦୦ ପେନସନ୍ ଓ ଗ୍ରାମରୁ ଖାଇବା ଆସୁଥିବାରୁ ସୁଖେ ଦୁଃଖେ ଚଳିଯାଉଛୁ ।

ବାବି ପୁଅ ଓ ଝିଅ ଭଲ ପଢୁଛନ୍ତି । ଭବିଷ୍ୟତରେ ଭଲ ହେବେ ବୋଲି ଆଶା । ଏହି ୨୦୦୧ ମାର୍ଚ୍ଚମାସରେ ରୋହନର ମାଟ୍ରିକ ପରୀକ୍ଷା । ରୀନୀ ଅଷ୍ଟମରେ ପଢୁଛି । ସାନପୁଅ ଟୁକୁନ ଇଂଲଣ୍ଡରୁ ଗତ ବର୍ଷ ମାର୍ଚ୍ଚ ରେ ଫେରିବା ପରେ ସିନିୟର ସାଇନିଷ୍ଟିଷ୍ଟ ପଦକୁ ଉନ୍ନୀତ ହୋଇ ହାଇଦ୍ରାବାଦ ରେ ପୋଷ୍ଟିଂହୋଇ ଆମଠାରୁ ବହୁ ଦୂରରେ ରହୁଛି । ତାର ପୁଅ ରାହୁଲକୁ ଦେଖିବାକୁ ୨୦୦୦ ମସିହା ଅଗଷ୍ଟ ମାସରେ ଆମେ ଦୁହେଁ ହାଇଦ୍ରାବାଦ ଯାଇ ଏକମାସ ରହି ଫେରିଲୁ । ସେ ଭଲରେ ଅଛି । ଗୋଟିଏ ମାରୁତି କାର କିଣିଛି । ପୁଅ ଝିଅ ଦୁହେଁ ପବ୍ଲିକ ସ୍କୁଲରେ ପଢୁଛନ୍ତି । ରୁବି ଓ ଟୁକୁନ ଭଲ ଅଛନ୍ତି । ମୋର ଶଳା ଦୁହେଁ ହାଇଦ୍ରାବାଦରେ ଭଲରେ ଅଛନ୍ତି । ତାଙ୍କ ପିଲାମାନେ ମଧ୍ୟ ଭଲ ଅଛନ୍ତି । ୫ଦିନ ତାଙ୍କ ଘରେ ରହି ଫେରିଲୁ ଦୁହେଁ ଭଡାଘରେ ଅଛନ୍ତି । ପିଲାମାନେ ପାରିଗଲେଣି ।

ମୋର ଡାହାଣ ଆଖି Catract operation ୨୦୦୨ରେ ଆମ୍ବାଲା ମିଲିଟାରୀ ହସ୍ପିଟାଲରେ ହୋଇ ଆଖି ଭଲ ଦେଖାଯାଉଛି । ବର୍ତ୍ତମାନ ବାମ ଆଖିରେ (୨୦୦୪ ଅକ୍ଟୋବର) କାଟାରାକ୍ଟ ହୋଇ ସେଣ୍ଟ୍ରାଲ ଭିଜନ କମିଛି । ୨୦୦୨ ମସିହାରେ ବାମ ଆଖିରେ capillary thrombosis ହୋଇ ଭଲ ହୋଇଗଲା । ବର୍ତ୍ତମାନ ବାମ ଆଖିରେ

Digitized by srujan ka@gmail.com

ଅପରେସନ ହେବାର ସମୟ ହେଲାଣି ବୋଲି ଏଠା ଡାକ୍ତରମାନେ କହିଲେ ଟୁକୁନ ଜଣାଇଲା ହାଇଦ୍ରାବାଦ ଗଲେ ସେ ଅପରେସନ କରାଇ ଛାଡିଦେବ । ତେଣୁ ମୁଁ ଓ ମୋ ସ୍ତ୍ରୀ ପ୍ଲେନରେ ୧.୧.୨୦୦୪ରେ ହାଇଦ୍ରାବାଦ ପହଞ୍ଚିଲୁ । ଡାକ୍ତର ଆଖି ପରୀକ୍ଷା କଲେ । କହିଲେ ଡାହାଣ ଆଖି ଭଲ ଦିଶୁଛି । ବାମ ଆଖି ୮୦% ଦିଶୁଛି। ଏଣେ ଡାଇବେଟିସ୍ ଅଛି ଯଦି ଅପରେସନ କରାଯାଏ ୨% ଭୟ ଅଛି । ଆଖି ପୁରା ନଷ୍ଟ ହୋଇଯାଇପାରେ । ତେଣୁ ନକରିବା ଭଲ । ତେଣୁ କରାଇଲିନାହିଁ । ହାଇଦ୍ରାବାଦରେ ବନ୍ଧୁ ବାନ୍ଧବଙ୍କୁ ଦେଖି ଫେରିବି ବୋଲି ଟୁକୁନ ଘରେ ରହିଲି ।

୨୯.୧୦.୦୪ଦିନ ଜନି (ଟୁକୁନର ଶଳା) ଖାଇବାକୁ ଡାକିବାରୁ ସନ୍ଧ୍ୟା ୮ଟାରେ ଗଲୁ । ବାଟରେ କାର୍‌ରେ ଥିବାବେଳେ ମୋର stroke ହୋଇ middle cerebralartery ବାମହାତ ଓ ବାମପାଖ ମୁହଁ ପାରାଲିସିସ୍ ହୋଇ କଥା କହିପାରିଲି ନାହିଁ । ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଭର୍ତ୍ତି ହୋଇ ନିଜାମ ହସ୍ପିଟାଲରେ ଚିକିତ୍ସା ଚାଲିଲା । ୩ଦିନରେ ଭଲ ହୋଇ ଘରକୁ ଫେରିଲି । କିନ୍ତୁ ବାମହାତ ବୁଢା ଆଙ୍ଗୁଠି ଅଚଳ ରହିଲା । ସେଥିପାଇଁ ମୋତେ physiotherpy outdoor କୁ ଯାଇ ଦଶଦିନ କାଳ (ଦିନକୁ ଟ୫୦ଫିସି) Electric stimulatin of face and hand ନେବାକୁ ପଡିଲା । ପରେ ବୁଢା ଆଙ୍ଗୁଠି ଚାଲିଲା । ମୁଁ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ ତା ୨୧.୧୧.୨୪ରେ ଭୁବନେଶ୍ୱର ଫେରିଲୁ ।

ଆପୋଲ ହସ୍ପିଟାଲରେ ମୋର Coronary Angiography ହେଲା । ଟ ୧୦୦୦୦ ଟୁକୁନ ଦେଇ କରାଇଲା । ଔଷଧ ଖାଇ ଚଳିବାକୁ ହେବ । କେତେ ଔଷଧ ମୋ ଦେହରେ ଚଳିଲାନି । ୮୧ବର୍ଷ ହୋଇ ୮୨ରେ ପ୍ରବେଶ କରିବି । କିନ୍ତୁ ସର୍ବଦା coronory atttack ର ଭୟ ରହିଛି । ସବୁ କାମତ ସରିଛି । ଏଣିକି ଆଉ ମନରେ ଭୟ ନାହିଁ, ଚାଲିଯିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ । ବଡଭାଇ ୮ବର୍ଷ ହେଲା ଗଲେଣି ।

●●●

Digitized by srujan ka@gmail.com

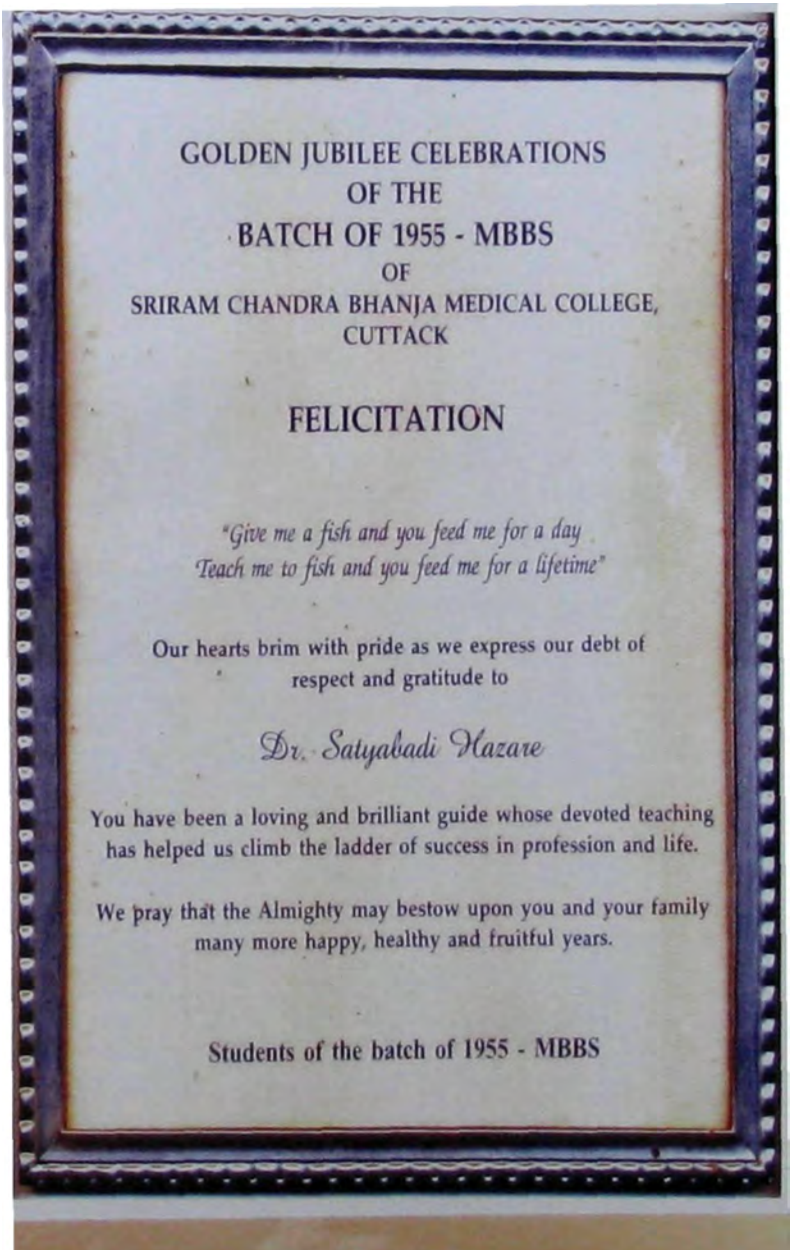

GOLDEN JUBILEE CELEBRATIONS
OF THE
BATCH OF 1955 - MBBS
OF
SRIRAM CHANDRA BHANJA MEDICAL COLLEGE,
CUTTACK

FELICITATION

*"Give me a fish and you feed me for a day
Teach me to fish and you feed me for a lifetime"*

Our hearts brim with pride as we express our debt of respect and gratitude to

Dr. Satyabadi Hazare

You have been a loving and brilliant guide whose devoted teaching has helped us climb the ladder of success in profession and life.

We pray that the Almighty may bestow upon you and your family many more happy, healthy and fruitful years.

Students of the batch of 1955 - MBBS

Digitized by srujan ka@gmail.com

ଅଭିନନ୍ଦନିକା

ପ୍ରଫେସର ଡକ୍ଟର ସତ୍ୟବାଦୀ ହଜାରୀ
ନୟାଗଡ଼

ସମ୍ମାନନୀୟେଷୁ,

ନିଜ ଜନ୍ମଭୂମୀ ନୟାଗଡ଼ ଜିଲ୍ଲା ଓ ଏହାର ଜନସାଧାରଣ ଆପଣଙ୍କ ପ୍ରିୟ । ଆପଣ ଏ ମାଟିର ଅନ୍ୟତମ ଯୋଗ୍ୟ ସନ୍ତାନ ।

ଜନ୍ମସ୍ଥାନ କେଶରପୁର ଏବଂ ନୟାଗଡ଼ ଜିଲ୍ଲାର ବହୁବିଧ କଲ୍ୟାଣ ସାଧନପାଇଁ ଆପଣଙ୍କ ତ୍ୟାଗପୂତ ମନୋଭାବ ସର୍ବଜନ ବିଦିତ ।

ଜଣେ ସରଳ, ନିଷ୍କପଟ, ହୃଦୟବାନ ବିଜ୍ଞଜ୍ଞ ସହ ଆପଣ ଚିକିତ୍ସାବିଜ୍ଞାନର ଜଣେ ରତ୍ନ ।

ନୟାଗଡ଼ ଜିଲ୍ଲାର ଯୁବପିଢ଼ୀଙ୍କ ପାଇଁ ଆପଣଙ୍କ ପ୍ରେରଣା ଏକ ମାଇଲଖୁଣ୍ଟ ।

ବିଶ୍ୱବିଶ୍ରୁତ ଭବ୍ଜୀୟ ନକ୍ଷବିଜ୍ଞାନୀ ପଠାଣୀ ସାମନ୍ତଙ୍କ ୧୬୫ ତମ ଜୟନ୍ତୀ ଅବସରରେ ଆପଣଙ୍କୁ ''ନୟାଗଡ଼ ଗୌରବ'' ସମ୍ମାନ ଅର୍ପଣ କରି ଗୌରବାନ୍ୱିତ ମନେକରୁଁ ।

ଜୟ ଜଗନ୍ନାଥ !

ସାମନ୍ତ ଚନ୍ଦ୍ରଶେଖର ସାଂସ୍କୃତିକ ଅନୁଷ୍ଠାନ, ନୟାଗଡ଼
୩୦ ଡିସେମ୍ବର, ୧୯୯୯ ।

Digitized by srujan ka@gmail.com

IMAGE IN MEMORY OF DR S. HAZARY

Dr Purnachandra Satapathy

It is a year now since Hazary baboo my intimate friend whom I loved as my elder brother passed away for his heavenly abode, our love and friendship of each other is beyond words to describe.

The image in my memory are of a man of perfectly pure character, infinite, dedication and understanding and tolerance of unassuming dignity and natural friendliness.

We studied together in S.C.B Medical College, Cuttack for our M.B.B.S degree. We stayed in the same Gents Hostel together, played together in the Medical College Football team, myself as left half and himself as left out. We passed out in the same year 1950. We joined service as demonstrator of Anatomy in S.C.B Medical College, Cuttack in the same year and same month of June, 1952.

We worked together as demonstrator of Anatomy in same medical college in the same building.

After eight years, he specialized in Anatomy and continued to serve in the same department and I specilized in the general medicine and moved over to medicine department in the same medical collge.

In due course of time he became professor of Anatomy and was transferred to Medical College, Burla. When I become professor of Medicine . I was also transferred to V.S.S. Medical Collge, Burla.

Together we served in V.S.S. Medical Collge, Burla, myself as professor of Medicine and himself as a professor of Anatomy. Our quarters were very near to each other. Daily evening we used to have our evening walk together for nearly ten long years till his

Digitized by srujan ka@gmail.com

retirement. I retired later from V.S.S. Medical Collge in October, 1985.

After retirement I settled in Sambalpur town and he settled in Nayagarh town.

Even after retirement we kept our contact quite often through letters. It was a great pleasure for me to write to him and get a letter from him. My last letter to him was one month before his death.

He had profound knowledge and mastery in his subjects. So he was one of the best teachers. All his students loved him. His worldly wisdom was exceptional. He could accurately anticipate difficulties in Life situations much before they came and he could intelligently and invariably successfully planned out steps to by-pas them. Hence he led to peaceful life throughout. His sympathetic advice in his regard to me was quite helpful on many occasions.

Quite often I used to discuss with him about spiritual concepts of "Bhagwat Gita".So in his last letter to me wrote that I should be his "Guru" Immediately I wrote back to him that I do not deserve that honour particularly when I had accepted him as my "guru" This was my last letter to him a month before his death.

Sambalur, Odisha

❑❑❑

Digitized by srujan ka@gmail.com

IN MEMORIAM

My initial contact with late. Prof. S.B.Hazary was in Burla. I joined VSS Medical College to MCI inspection of the MBBS in 1963. The inspector, late professor H.N.Ray was a friend of my father. He was surprised to see me in Burla. What transpired with him was his observation on the department.of Anatomy, according to him, rated highest, professor Hazary heading the department. At that time non clinical departments were housed in a magnificient building. What struck the inspector was the organisation of Anatomy department. At that time clinical departments were in shambles. On the basis of his observations on the nonclinical department, and to a little extent my presence there he could not deny recognition. The college was accorded a provisional recognition.

Professor Hazary was relatively non-communicative man and a non controversial head of a department. Within a short period I could conclude that he was not one of very few in V.S.S. Medical college who were straight forward and nonpartisan individuals amongst the staff. He as loved by the students and respected by the teachers.

Long time afterwards, while in S.C.B, medical college I sought his help in getting a clearance of one of staffs to abroad. He willingly accompained me to the authority and we were successful. He was in no way interested in the candicate.

I had the pleasure for once visiting his home on the outskirts of Nayagarh town. He profousely entertained us during our short stay with him.

I could know of his demise after rececving a note from his grandson he was very much with us.

Prof. S.Mita MD, FRCOG (London)
Professor of Obstetric & Gynaecology (Retd.)

Digitized by srujan ka@gmail.com

PROF. SATYABADI HAZARY IN MEMORY

Dr P.K. Chinara
Professor of Anatomy and Principal
S.C.B. Medical College, Cuttack.

Professor Satyabadi Hazary was the first Professor of Anatomy of V.S.S. Medical College, Burla transferred from S.C.B. Medical College, Cuttack. He joined the college on 11.12.1959 as Asst. Professor and subsequently promoted to the post of Professor and HOD after Dr. R.N. Mishra the then Principal took over as Professor of Surgery. The present department at Burla was entirely planned by him. The burdon of teaching and organization of Department of Anatomy fell on his shoulder. The Department Museum with mounting dissected specimens are due to his effort. As a senior professor he took major role to the recognisation of the MBBS course of College as well as MS. Degree of the Department by MCI. I was fortunate to be his student during 1970's at Burla. He was fatherly teacher taking all care of the students. He was teaching embryology with the aid of models and charts. There after he was transferred to S.C.B. Medical College, Cuttack as Professor, Anatomy and after teaching for few years he retired from Govt. service. In course of time from student life I entered to service life and became Professor & HOD of Anatomy at S.C.B. Medical College, Cuttack. One day I was in the Department and was surprised to see Prof. Hazary after a long time. He had come from his native place for a health checkup. He bestirred his blessings and narrated some of his sweet memories of the Department. He has come few times for medical checkup and every time he has come to the Department. Because of his affection our emotion rejoices with his memories.

We pray god let us his enlighten soul rent in peace.

Cuttack

❑❑❑

Digitized by srujan ka@gmail.com

ମୋ ସାର୍-ହଜାରୀ ସାର୍

- ଡ଼ାକ୍ତର ଚୌଧୁରୀ ସତ୍ୟବ୍ରତ ନନ୍ଦ

କାଳଜୟୀମାନଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ସ୍ମରଣିକା ପ୍ରକାଶନ ସମାଜରେ ଏକ ସୁସ୍ଥ ପରମ୍ପରା । ସେହି ଆଧାରରେ ହଜାରୀ ସାର୍‌ଙ୍କ ପାଇଁ ପ୍ରକାଶ ହେବାକୁ ଥିବା ସ୍ମରଣିକା ଏକ ସ୍ୱାଗତଯୋଗ୍ୟ ପଦକ୍ଷେପ । ହଜାରୀ ସାର୍‌ଙ୍କ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ସଂସ୍ପର୍ଶରେ ଆସିଥିବା ସମାଜର ବିଭିନ୍ନ ବର୍ଗକୁ ନେଇ ପରିବାରର ଏହି ସାଧୁ ଉଦ୍ୟମ ପାଇଁ ଆଶେଷ ଧନ୍ୟବାଦ ।

ଜନ୍ମ, ବୃଦ୍ଧି, ବିକାଶ, କ୍ଷୟ ଓ ମୃତ୍ୟୁ ସୃଷ୍ଟିର ଏକ ନିର୍ଭୁଲ୍ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ । ସେହି କ୍ରମରେ ବ୍ୟକ୍ତିବିଶେଷ ସମାଜରେ ଅସୁମାରି ଛାପ ସୃଷ୍ଟି କରିଯାଇଥାଏ । ଯାହାକି ତା'ର ଅବର୍ତ୍ତମାନରେ ସ୍ମୃତି ହୋଇ ରହିଯାଇଥାଏ । ତାହାକୁ ସାଉଁଟି ରଖିଲେ ତାହା ନୂତନ ପିଢ଼ି ପାଇଁ ପ୍ରେରଣାର ଉତ୍ସ ପାଲଟିଯାଏ । ସେହି ଆଧାରରେ ହଜାରୀ ସାର୍‌ଙ୍କ ସ୍ମୃତିଚାରଣ କଲାବେଳେ ଅତୀତର ଆଇନାରେ ଅନେକ କଥା ଜଳଜଳ ହୋଇ ପ୍ରତୀୟମାନ ହୁଏ । ସେଥିରୁ ଅନେକ ବକ୍ତବ୍ୟ ଘଟଣାକୁ ବ୍ୟକ୍ତ କରିବାକୁ ଯଥାସାଧ ପ୍ରୟାସ କରୁଛି ।

ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତିର ଆକଳନ ଦୁଇଟି ଉପାୟରେ କରାଯାଇଥାଏ । ଗୋଟିଏ ହେଲା ତାର ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱ ଓ ଅନ୍ୟଟି ତା'ର କୃତିତ୍ୱ । ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱରେ ସଂସ୍କାରଜନିତ ଛାପ ରହିଥିଲାବେଳେ କୃତୀତ୍ୱରେ ସମାଜ ପାଇଁ ଦାନ ମୁଖ୍ୟ ସ୍ଥାନ ଅଧିକାର କରିଥାଏ । ହଜାରୀ ସାର୍‌କୁ ତାହାରି ଆଧାରରରେ ବିବେଚନା କଲେ ସେହି ମହାନଙ୍କ ଆତ୍ମାକୁ ମଣିଷ ତିଆରି କାରଖାନାର ଜଣେ ସଫଳ ଯନ୍ତ୍ରୀ ବୋଲି ମନେ ହୁଏ ।

୧୯୬୯ ମସିହାରେ ବୀର ସୁରେନ୍ଦ୍ର ସାଏ ମେଡ଼ିକାଲ୍ କଲେଜ୍‌ରେ ନାମ ଲେଖାଇଲାବେଳେ ମୋର ପ୍ରଥମ ପରିଚୟ । ମୋର କକା ସାଙ୍ଗରେ ଯାଇଥାନ୍ତି । ସେ ମୋତେ ସାର୍‌ଙ୍କ ସହିତ ପରିଚୟ କରାଇବା ପାଇଁ ନେଇଯାଇଥିଲେ । ପରିଚୟ କରାଇଦେବା ଅବସରରେ ସାର୍ କହିଲେ, "ତୁମର ବାପା ମୋ ମେଡ଼ିକାଲ୍ ଛାତ୍ରଜୀବନର ସହପାଠୀ । ତାଙ୍କର ଅକାଳ ବିୟୋଗ ମତେ ବିଶେଷ ମର୍ମାହତ କରିଥିଲା । ଆଜି ତାଙ୍କର ପ୍ରତିଛବି ତୁମ ମୁହଁରେ ଦେଖୁଛି । ତାଙ୍କର ଅଧୁରା ସ୍ୱପ୍ନକୁ ତୁମେ ପୂରଣ କରିବ ।"

ଏତକ କହି ସାର୍ କିଛି ସମୟ ନିରବ ହୋଇ ବସିରହିଲେ । କିଛି ସମୟ ପରେ କହିଲେ, "ଏଠାକୁ ଯେଉଁମାନେ ଆସନ୍ତି ସେମାନେ ପାଠ୍ୟକ୍ରମ ସାରି ଡ଼ିଗ୍ରୀ ନେଇ ବାହାରିଯାନ୍ତି । ହେଲେ ସଫଳ ଚିକିତ୍ସକ ଖୁବ୍ କମ୍ ହୋଇଥାନ୍ତି । ତୁମେ ଜଣେ ସଫଳ ଚିକିତ୍ସକ ହୋଇ ଏଠାରୁ ଯିବ ବୋଲି ଆଶା କରୁଛି ।" ସେହି ଅପରିଣତ ବୟସରେ ଉପରୋକ୍ତ ଉକ୍ତିଟି ମୋତେ ବଡ଼ମାନଙ୍କର ସାନମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଏକ ଉପଦେଶ ଭଳି ମନେ

Digitized by srujan ka@gmail.com

ହେଉଥିଲା । ହେଲେ ପରବର୍ତ୍ତୀ ସମୟରେ ସାର୍‌ଙ୍କ କଥାର ପ୍ରତ୍ୟେକ କଥାର ଶବ୍ଦର ମର୍ମ ଅନୁଭବ କରିପାରିଥିଲି ।

ପ୍ରତ୍ୟେକ ଛାତ୍ରକୁ ପ୍ରଥମ ଦେଢ଼ବର୍ଷ ସାର୍‌ଙ୍କ ତତ୍ତ୍ୱାବଧାନରେ ରହିବାକୁ ପଡ଼ିଥାଏ । ସେହି ସମୟର ଅନ୍ୟ ଏକ କଥା ବ୍ୟକ୍ତ କରୁଛି । ଏ କଥା ସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବେ କହିରଖେ ଯେ ପ୍ରଥମ ଦେଢ଼ବର୍ଷରେ ମୋର ପାଠପଢ଼ା ଆଦୌ ଭଲ ନ ଥିଲା । ଏହାର ଅର୍ଥ, ମୁଁ ପଢ଼ାପଢ଼ି ଠିକ୍ ଭାବରେ କରୁନଥିଲି । ବୁଲାବୁଲି ରେ ଅଧିକ ସମୟ କଟୁଥିଲା । ଏହାର ପ୍ରତିଫଳନ ତିନିମାସିଆ ପରୀକ୍ଷାଗୁଡ଼ିକରେ ହୋଇଥିଲା । ଦୁଇଟି ପରୀକ୍ଷାରେ ଅତି ନୈରାଶ୍ୟଜନକ ଫଳ । ଦିନେ ଖରାବେଳେ ସାର୍‌ଙ୍କୁ ତୁରନ୍ତ ଭେଟିବାକୁ ଖବର ଆସିଲା । ଜାଣିଲି, ପରୀକ୍ଷାର ଫଳ ଉପରେ ଅଲୋଚନା ହେବ ଓ ଭୀଷଣ ଗାଳି ହେବ । ଭୟରେ ଥରି ଥରି ସାର୍‌ଙ୍କ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚିଲି । ସାର୍‌ଙ୍କ ଚେୟାର ସାମ୍ନାରେ ତିନି ଚାରିଟା ଚେୟାର ପଡ଼ିଥାଏ । ଗୋଟିକରେ ଫିଜିଓଲୋଜି ପ୍ରଫେସର ଆଚାର୍ଯ୍ୟ ବସିଥାଆନ୍ତି ଓ ଅନ୍ୟ ଚେୟାରମାନଙ୍କରେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସାର୍‌ମାନେ ବସିଥାଆନ୍ତି । ସାର୍‌ଙ୍କ ପାଖରେ ଗୋଟିଏ ଚେୟାର ଖାଲି ଥାଏ । ସାର୍ ମୋତେ ସେଠାରେ ବସିବାକୁ କହିଲେ ଓ ମୋର ଦୁଇଥରର ପରୀକ୍ଷା ଖାତା ବାହାର କରି ଦେଖାଇଲେ । ଦେଖିଲେ ଦୁଇଟିଯାକରେ କେବଳ ପାଶ୍ ନମ୍ବର ରହିଛି । ଅର୍ଥାତ୍ ଶହେରୁ ମାତ୍ର ତିରିଶ ନମ୍ବର । ସାର୍ କହିଲେ ଯାହା ପଢୁଛ ତାକୁ ଭଲଭାବରେ ଲେଖିବାକୁ ଅଭ୍ୟାସ କର । ଅନ୍ୟ ସାର୍‌ମାନଙ୍କୁ କହିଲେ, "ଏହି ପିଲାଟି ଜଣେ ମେଧାବୀ ଛାତ୍ର । ପରୀକ୍ଷାରେ ଖୁବ୍ ଭଲ କରିଛ ।" ଏତକ କହି ମୋତେ ବିଦାୟ ଦେଲେ । ଫେରିବା ବାଟରେ ଭାବୁଥିଲି ଗଧଟୋପି ବଦଳରେ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣପଦକ ମିଳିଲା ! ଭାରାକ୍ରାନ୍ତ ମନରେ ହଷ୍ଟେଲକୁ ଫେରିଲି ।

ପରେ ମୋ ଭଳି କମ ନମ୍ବର ରଖିଥିବା ପିଲାମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଡ଼ାକରା ଆସିଥିଲା ଓ ସେମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ସେହିପରି ପ୍ରଶଂସା ମିଳିଥିବା କଥା ଶୁଣିଲି । ଏହି ଘଟଣାଟି ମୋ ମନ ଭିତରେ ଦିନରାତି ଘାରି ହେବାକୁ ଲାଗିଲା । ସେହିଦିନଠାରୁ ବୁଲାବୁଲି ଛାଡ଼ି ଦେଇ ରାତିଦିନ ପଢ଼ାପଢ଼ିରେ ଲାଗିଲି ଓ ଅନୁରୂପ ଭଲ ଫଳ ମଧ୍ୟ ପାଇଲି । ଯେତେବେଳେ ସାର୍‌ଙ୍କ ବିଭାଗର ପାଠପଢ଼ା ଛାଡ଼ି ଅନ୍ୟ ବିଭାଗକୁ ଗଲି, ସେତେବେଳେ ଏକ ଅବସର ସମୟରେ ସାର୍‌କୁ ଭେଟି ସେହି ପୁରୁଣା କଥା ବିଷୟରେ ପଚାରିଲି । ସାର୍ କହିଲେ, "ଭଲ ପାଠ ପଢ଼ିବା ପାଇଁ ପ୍ରଶଂସା ହିଁ ଏକ ସଫଳ ପ୍ରୟାସ । କାହାକୁ ଗାଳିଗୁଲଜ କରି ଭଲ କାର୍ଯ୍ୟ କରାଯାଇପାରିବ ନାହିଁ ।" ଏହି ଭକ୍ତିମୂଳକ ଶିକ୍ଷାଟି ଆଜି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୋ ଜୀବନରେ ପ୍ରୟୋଗ କରି ତା'ର ଚମତ୍କାରିତା ପାଇଛି ।

ଏହା ପରେ କ୍ଲିନିକାଲ୍ ପଢ଼ା ହସପିଟାଲ୍‌ରେ ରୋଗୀମାନଙ୍କୁ ଦେଖିବାରେ ହୋଇଥାଏ । ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟର କଥା, ଅନେକଥର ଦେଖିଛି ସାର୍ ୱାର୍ଡ଼ରେ ବୁଲି ବୁଲି ଆମ ଭଳି ରୋଗୀ

Digitized by srujan ka@gmail.com

ଦେଖୁଥାଆନ୍ତି । ଭାବୁଥିଲି ଜଣେ ପ୍ରଫେସର କ'ଣ ଛାତ୍ରଙ୍କ ଭଳି ରୋଗୀ ଦେଖୁଛନ୍ତି ଓ ଆମକୁ ପାଠ ପଚାରୁଛନ୍ତି ? ସାର୍‌ଙ୍କୁ ଏ ବିଷୟରେ ପଚାରିବାରୁ ସାର୍ ହସି ହସି କହିଲେ, "ପାଠ ଶିଖିବାରେ ବୟସ ନାହିଁ । ଜ୍ଞାନ ସବୁବେଳେ ଅସୀମ । ତୁମର ବର୍ଦ୍ଧିତ ଜିଜ୍ଞାସା ଓ ଆଗ୍ରହରେ ତା'ର ବିସ୍ତାରଣ ଘଟେ ।" କି ଚମତ୍କାର କଥା । ଏହାହିଁ ଆଜି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୁଁ କାମରେ ଲଗାଇଛି ଓ ଫଳସ୍ୱରୂପ ସତରଟି ପୁସ୍ତକ ରଚନା କରିପାରିଛି ଓ ମୋର ଛପନ ବର୍ଷ ବୟସରେ ଫକୀରମୋହନ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟରେ ନାମ ଲେଖାଇ ଡ଼ି.ଏସ୍‌ସି. ଡ଼ିଗ୍ରୀ ହାସଲ କରିଛି । ଏହାପରେ ସାର୍‌ଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଆଉ ବିଶେଷ ଦେଖା ହୋଇନାହିଁ ।

ମେଡ଼ିକାଲ୍ କଲେଜ ଛାଡ଼ିବାର ପନ୍ଦର ବର୍ଷ ପରେ ଦିନେ ଅଚାନକ ସାର୍‌ଙ୍କ ସହ ଦେଖା । ମୋର କ୍ଲିନିକ୍‌ରେ ବସି ରୋଗୀ ଦେଖୁଥିବାବେଳେ ସାର୍ ହଠାତ୍ ପଶି ଆସିଲେ ଓ କହିଲେ, "ଜଣେ ସଫଳ ଚିକିତ୍ସକଙ୍କୁ ଦେଖା କରିବାକୁ ଆସିଛି ।" ମୋ ଆଖିକୁ ଲୁହ ଆସିଗଲା ସାର୍ କହିଲେ, "ମୋର ଦେହ ଟିକିଏ ଦେଖ..." ଇତ୍ୟାଦି । ଗଲାବେଳେ ଅନେକ କଲ୍ୟାଣ କରି ଗଲେ । କହିଲେ, "ମୋର ଜ୍ୱାଇଁ ବାଲେଶ୍ୱରରେ ଅଛନ୍ତି ।" ତାଙ୍କ ପାଖକୁ ଆସିଥିଲି । ତୁମକୁ ବାଲେଶ୍ୱରରେ ଭେଟିବି ବୋଲି ନୟାଗଡ଼ରୁ ଆସିଲାବେଳେ ମନସ୍ଥ କରି ଆସିଥିଲି ।" ସାର୍‌ଙ୍କ କଥାରେ ଆବାକ୍ ହୋଇଯାଇଥିଲି । ଗୋଟିଏ ଛାତ୍ର ପ୍ରତି କି ଦରଦ । ସାର୍‌ଙ୍କ ଅସୁମାରି କଥାକୁ ଏହି କ୍ଷୁଦ୍ର କଳେବର ମଧ୍ୟରେ ସ୍ଥାନିତ କରିବା ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ ।

ସର୍ବଶେଷରେ ସାର୍‌ଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ କହିବି, ହେ ମହାନ୍ ! ତୁମକୁ ପାଇ ଏ ବିଶ୍ୱ ଗର୍ବିତ । ପରିବାରବର୍ଗଙ୍କୁ କୃତଜ୍ଞତା ଜଣାଉଛି ଯେ ସେହି ମହାନ୍ ଆତ୍ମାଙ୍କ ସ୍ମୃତିଚାରଣ କରିବା ପାଇଁ ମୋତେ ସୁଯୋଗଟିଏ ଦେଇଛନ୍ତି ।

ଭେଷଜ ବିଶେଷଜ୍ଞ

ଗୋପାଳ ଗାଁ, ମିର୍ଜାପୋଖରୀ ରୋଡ଼, ବାଲେଶ୍ୱର

ମୋବାଇଲ୍ : ୯୦୪୦୮୩୨୬୬୩

□□□

Digitized by srujan ka@gmail.com

ସାର୍‌ଙ୍କ ସ୍ମରଣେ

ପ୍ରଫେସର ସିନ୍ଧୁ ନଳିନୀ ତ୍ରିପାଠୀ

"ଅଜ୍ଞାନ ତିମିରାଂଧସ୍ୟ ଜ୍ଞାନାଞ୍ଜନ ଶଳାକାୟା

ଚକ୍ଷୁଃ ଉନ୍ମିଳିତଃ ଯେନ ତସ୍ମୈ ଶ୍ରୀ ଗୁରବେ ନମଃ

The teachers are those who use themselves as bridges over where they invite their students to class, there having facilitated their crossing, joyfully collapse encouraging them to create their own.

ଏଇ ସେଦିନ ବିଦଗ୍ଧା ମୋର ମାତୃସ୍ଥାନୀୟ ମାତୃତୁଲ୍ୟା /Madam Lavanyavati Mishra, Professor Damodar Mishra ଙ୍କ ସହଧର୍ମିଣୀଙ୍କ ଦ୍ୱାଦସାହ ଉପଲକ୍ଷେ ଭୁବନେଶ୍ୱର ଯାଇଥାଏ । ତାଙ୍କ ଝିଅ ଭାରତୀ ମୋର ସହକର୍ମିଣୀ । ସେ ମୋର ପରିଚୟ କରାଇଦେଲା ମୋର । ସାର୍ ମାନଙ୍କ ଝିଅ ପୁଅମାନଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ । ଏ ଇଏ ଡ଼ଃ ହଜାରୀଙ୍କ ଝିଅ, ଇଏ ପ୍ରଫେସର ନିଶାମଣି ନନ୍ଦଙ୍କ ଝିଅ ଇତ୍ୟାଦି । ମୁଁ ମୁହୂର୍ତ୍ତକ ମଧ୍ୟରେ ମୋର ଆଦ୍ୟ ଯୌବନ ଆଉ ବୁର୍ଲା ମେଡ଼ିକାଲ୍ କଲେଜ୍‌ର ମୋର ଡ଼ାକ୍ତରୀ ଶିକ୍ଷାରମ୍ଭର ପରିବେଶକୁ ଫେରିଗଲି । ସେଇ ସମୟରେ ଡ଼ଃ ହଜାରୀଙ୍କ ଝିଅ ଅନ୍ନପୂର୍ଣ୍ଣା କହିଲେ ସାର୍‌ଙ୍କ ବିଷୟରେ ଗୋଟିଏ ବହି ଲେଖାହେଉଛି । ମୁଁ ଯଦି ଲେଖାଟିଏ ଦିଏ, ସେ ଖୁସି ହେବେ । ମୁଁ ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ରାଜି ହୋଇଗଲି ।

୧୯୬୧ ମସିହା ଜୁଲାଇ ମାସ ଗୋଟିଏ ଆଲୋକଜ୍ଜ୍ୱଳ ସକାଳ । ଏସ୍‌ସିବି ମେଡ଼ିକାଲ୍ କଲେଜ୍ ପରିସରରେ ଆଡ୍‌ମିସନ୍ ପାଇଁ କାଉନ୍‌ସେଲିଂ ଚାଲିଥାଏ । ମୋ ପାଳି, ଗୋଟିଏ ବିରାଟ ଟେବୁଲ୍ ଚାରିପଟେ ଘେରି କରି ବସିଥାନ୍ତି ଓଡ଼ିଶାର ବରିଷ୍ଠ, ବିଶିଷ୍ଟ ସ୍ୱନାମଧନ୍ୟ ଚିକିତ୍ସକ ବୃନ୍ଦ । ମୋ ଫାଇଲ୍‌ଟି ମାଡ଼ାମ୍ ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନା ଦେଈ ଧରିଥାନ୍ତି । ମୁଁ ଏତେ ଡ଼ରିଯାଇ ଥାଏ ଯେ ମୋ ମୁହଁ ଶେତା ପଡ଼ିଯାଇଥାଏ । ମୋତେ ସ୍ୱାଭାବିକ କରିବା ପାଇଁ ସେ ମୋ ନାଁ, ଜନ୍ମସ୍ଥାନ ବିଷୟରେ ପଚରାପଚରି କଲାପରେ କହିଲେ, "ମାଁ, ତମେ ଲେଖିଛ ବୁର୍ଲା ମେଡ଼ିକାଲ୍ କଲେଜ୍‌ରେ ପଢ଼ିବ ବୋଲି । କାହିଁକି ? ତମେ ଏତେ ଭଲ ଛାତ୍ରୀ, ଇଚ୍ଛା କଲେ ଏସ୍‌ସିବିରେ ପଢ଼ିପାରିବ, ପୁରୁଣା କଲେଜ୍ । ତମ ବାପା ପୁଣି ସେ ପାଖରେ ଚାକିରି କରୁଛନ୍ତି । ଅନ୍ୟଜଣେ ସାର୍ କହିଲେ, ବୁର୍ଲା ଗୋଟାଏ ନୂଆ କଲେଜ । ବର୍ତ୍ତମାନ ସୁଦ୍ଧା ତାର ଲେକଚର୍ ଥିଏଟର୍ ମଧ୍ୟ ଶେଷ ହୋଇନାହିଁ ।

Digitized by srujan ka@gmail.com

ରୋଗୀମାନଙ୍କର ରହିବା ସ୍ଥାନ, ଆଉଟ୍ ଡ଼ୋର୍ କିଛି ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତିଆରି ହୋଇନାହିଁ । ଏସ୍.ସିବିରେ ପଢ଼ ଭଲ କରିବ ।" ବୁର୍ଲା ମେଡ଼ିକାଲ୍ କଲେଜ୍‌ର ପ୍ରିନ୍ସପାଲ୍ ଦେବପ୍ରତିମ ରାଧାନାଥ ମିଶ୍ର ମଧ୍ୟ ସେଠିଥାନ୍ତି । ସେ ମଧ୍ୟ ସମାନ କଥା ପଚାରିଲେ । ସେତେବେଳକୁ ମୁଁ ସ୍ୱାଭାବିକ ଅବସ୍ଥାକୁ ଫେରି ଆସିଥାଏ । ମୁଁ କହିଲି ବୁର୍ଲା ଗୋଟିଏ ନୂଆ କଲେଜ ହୋଇଥିବାରୁ ସାର୍‌ମାନେ ଆମର ବହୁତ ଯତ୍ନ ନେବେ । ଆମକୁ ନିଜର ପୁଅ ଝିଅ ପରି ଦେଖିବେ । ବହୁତ ଭଲ ପଢ଼ାଇବେ । How correct I was! ମୁଁ ଯଦି ବୁର୍ଲାରେ ପଢ଼ି ନଥାନ୍ତି, ତେବେ ଏତେ ଜ୍ଞାନୀ, ଗୁଣୀ ତପସ୍ୱୀମାନଙ୍କର ଛାତ୍ରୀ କେମିତି ହୋଇଥାନ୍ତି । କେମିତି ହୋଇପାରିଥାନ୍ତି ସେମାନଙ୍କର ଝିଅ । ଦେଇ ମୋ ମୁହଁକୁ ଟିକେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ଚାହିଁଲେ ଏବଂ କହିଲେ ହଉ ସେ ବୁର୍ଲରେ ପଢୁ । ଆଉ ଜଣେ ଦୁଇଜଣ ଭଲଛାତ୍ର ବୁର୍ଲାକୁ ଆସିଲେ କାରଣ ସେମାନଙ୍କର ଘରପାଖ । ଅଗଷ୍ଟ ୧୯୬୧ମସିହା ବୁର୍ଲାରେ ପଦାର୍ପଣ । ପ୍ରଥମ ଦେଖାରେ ଭଲପାଇବା । ବୁର୍ଲାକୁ ଆଉ ଡ଼ାକ୍ତରୀ ପାଠକୁ । ବାରପାହାଡ଼ ମହାନଦୀ ଦକ୍ଷିଣ ତଟରେ ଗୋଟିଏ ଛୋଟ, ଅତି ଛୋଟ ଗାଁ ବୁର୍ଲା । ଇଂଜିନିୟରିଂ କଲେଜ୍‌ଟି ପଶୁପଶୁ ଥାଏ । ହିରାକୁଦ ବନ୍ଧ ତିଆରି ବେଳର ପରତ୍ୟକ୍ତ କୋଠାବାଡ଼ି, ସେମାନେ ଦାନ କରିଦେଇଥାନ୍ତି । ବୁର୍ଲା ମେଡ଼ିକାଲ୍ କଲେଜ୍ ପାଇଁ ବିରାଟ ବିରାଟ କ୍ୱାଟର । ଘରମାନଙ୍କ ସାମନରେ ଫୁଲ ଆଉ ଫୁଲ । ରାସ୍ତାକଡ଼ରେ ଫୁଲ । ପଛକଡ଼େ ପରିବା ଚାଷ ଆଉ ଫଳ ବଗିଚା । ସନ୍ଧ୍ୟା ନଇଁ ଆସିଲେ ବାରପାହାଡ଼ରୁ ଲାମ୍ଡୁଙ୍ଗୁରୀ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ହିରାକୁଦ ବନ୍ଧ ଉପରେ ଛୋଟ ଛୋଟ ପ୍ରଦୀପ ସବୁ ଝଲସି ଉଠିବ ଏବଂ ସାଙ୍ଗେସାଙ୍ଗେ ଏଇ ଶାନ୍ତ ନୀରବ ଗାଁଟି ଏକ ପରିରାଇଜରେ ପରିଣତ ହୋଇଯିବ । ବର୍ଷାଦିନ ଆସିଲେ, ଗାଁଟିର ନୈସର୍ଗିକ ଦୃଶ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣନାତୀତ । ବାରପାହାଡ଼ ଉପରେ ଭସା ବାଦଲ ବିଦ୍ୟୁତ୍‌ର ଚମକ, ଅଚାନକ ଘଡ଼ଘଡ଼ି ଆଦି ମଧ୍ୟ ମନେ ପଡ଼ିଲା ଦେହମନ ରୋମାଞ୍ଚିତ ହୋଇଉଠେ । ଗ୍ରୀଷ୍ମ ଆରମ୍ଭ ନ ହେଉଣୁ ବାରପାହାଡ଼ରେ ନିଆଁ ଲାଗିବା ଦୃଶ୍ୟ, ଯେମିତି କିଏ ସୁବର୍ଣ୍ଣର କେରି କେରି ମାଳା ପହାଡ଼କୁ ପିନ୍ଧାଇ ଦେଇଛି ।

ଯଥା ସମୟରେ ଆମର ପରିଚୟ ପ୍ରଦାନ ଉତ୍ସବ ଆରମ୍ଭ ହେଲା । ଆମ ପ୍ରିନ୍ସପାଲ୍ ପ୍ରଫେସର ରାଧାନାଥ ମିଶ୍ର, ଡ଼ଃ ହଜାରୀ,ଡ଼ଃ ସେନ୍, ଡ଼ଃ ଏଲ୍.କେ.ତ୍ରିପାଠୀ, ଆଉ କେତେକ ଡ଼େମନ୍‌ଷ୍ଟ୍ରେଟର୍ ଉପସ୍ଥିତ ଥାନ୍ତି । ସମସ୍ତେ ଟାୱାରିଂ ପରସୋନାଲିଟି । ବଳିଷ୍ଠ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱର ଅଧିକାରୀ, ଭକ୍ତି ଉଦ୍ରେକକାରୀ । ପ୍ରିନ୍ସପାଲ୍ ସ୍ୱାଗତ ଭାଷଣ ଦେଲେ । ଡ଼ଃ ହଜାରୀ ଆମକୁ ହିପୋକ୍ରାଟିସ୍ ଓଥ ଆମକୁ ପଢ଼ାଇଲେ । ଆଉ ସେହି ବିଷୟରେ ବୁକ୍‌ଲେଟ୍ ଖଣ୍ଡିଏ ଖଣ୍ଡିଏ ଦେଲେ । ଡ଼ାକ୍ତରୀ ଛାତ୍ର କେମିତ ହେବା କଥା ସେ ବିଷୟରେ ଏକ ସୁନ୍ଦର ଅଭିଭାଷଣ ।

Digitized by srujan ka@gmail.com

ତା ପରେ ଡ଼ାଃ ଏଲ୍.କେ ତ୍ରିପାଠୀ କିହଲେ । ଏଠି କହିରଖେ ଡ଼ଃ ହଜାରୀ ଏବଂ ଏଲ୍.କେ.ତ୍ରିପାଠୀ ଆନାଟୋମୀର ଷ୍ଟଲ୍ ୱାର୍ଟ । ସେମାନଙ୍କ ପରି ଅଧ୍ୟାପକ ଏବଂ ଅଧ୍ୟାପନାର ଶୈଳୀ ଖୁବ୍ କମ୍ ଅଧ୍ୟାପକଙ୍କ ପାଖରେ ଦେଖିଛି । ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଡ଼ଃ ହଜାରାଙ୍କ ବାଣୀ ଗୁଞ୍ଜରିତ ହେଉଛି । No degree of you Allopahty, homeopahty, naturepathy, hydropathy will are your patient, but only form of sympathy and empathy. Dr. Sen ଏବଂ ଜଣେ ଦୁଇଜଣ କହିସାରିବା ପରେ ଡ଼ଃ ହଜାରୀ ବିଭାଗର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ସହିତ ଆମକୁ ଡ଼ିସେକ୍ସନ୍ ହଲ୍ ଦେଖାଇବାକୁ ନେଲେ । Dam Project ର recration Hall ଟି ଆମର disection hallରେ ରୂପାନ୍ତରିତ ହୋଇଥାଏ । Hallର ପାଖାପାଖି ହେଲାବେଳକୁ ଗୋଟିଏ ତୀବ୍ର ରାସାୟନିକ ଗନ୍ଧ । Formalinର ଗନ୍ଧ ପ୍ରଥମ ଥର ପାଇଁ ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ବ୍ୟସ୍ତ କରିଦେଉଥାଏ । ବାନ୍ତି ବାନ୍ତି ଭାବତ ସମସ୍ତଙ୍କର ହେଉଥାଏ । Hall ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରବେଶ । ଧଳା ଟିଣ ଟେବୁଲ୍ ଉପରେ ଧାଡ଼ି ଧାଡ଼ି ହୋଇ ଉଲଗ୍ନ ଶବ ଉଭୟ ପୁରୁଷ ଓ ମହିଳାମାନଙ୍କର । କେବେ କାହାରି ମୃତ ଶରୀର ଦେଖି ନଥିବା କିଶୋର କିଶୋରୀମାନଙ୍କ ଅବସ୍ଥା କଣ ହୋଇଥିବ ସହଜରେ ଅନୁମେୟ । ଆମମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଜଣେ ଛାତ୍ରୀ ବେହୋସ୍ ହୋଇ ତଳେ ପଡ଼ିଗଲେ । ପାଣି ଛିଞ୍ଚାଛିଞ୍ଚି କଲାପରେ। ସେ ଟିକିଏ ସୁସ୍ଥ ହୋଇ ବାରଣ୍ଡାରେ ବସିଲେ । ସାର୍‌ମାନଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ହଲ୍ ଭିତରକୁ ଗଲୁ । ସାର୍ ୬ ଫୁଟରୁ ଅଧିକ ଉଚ୍ଚତା ବିଶିଷ୍ଟ ବଳିଷ୍ଠ ଚେହେରା / ଚନ୍ଦାମୁଣ୍ଡା, ଗମ୍ଭୀର ସ୍ୱର, ଭକ୍ତି ଏବଂ ଭୟ ଉଦ୍ରେକକାରୀ । ସେସବୁ କାଡ଼ାଭରଙ୍କ ପାଖରେ ଠିଆ ହୋଇ ସେମାନଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁର କାରଣ କହୁଥାନ୍ତି । ଆମେ ଆସନ୍ତା କାଲି କଣ କରିବୁ ସେ ବିଷୟରେ ସୂଚନା ଦେଲେ । ଗୋଟଏ dissection boxରେ scalpel, scissor, forceps ଇତ୍ୟାଦି ଥିବା ତାହା ଧରି କରି ଆସିବାକୁ କହିଲେ । ଆମେ ସମସ୍ତେ ତିନିଜଣ ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ଅଧିନରେ dissection କରିବୁ । ଗୋଟିଏ cadavar କୁ ଚାରିଜଣ ଛାତ୍ର । Burla medical କଲେଜରେ ସେତେବେଳେ cadavar ର କୌଣସି ଅଭାବ ନଥିଲା ।

Dissection ପୂର୍ବରୁ Dr. Hazary ଆମେ କଣ କରିବୁ ପ୍ରାଞ୍ଜଳ ଭାବରେ ବୁଝାଇ ଦିଅନ୍ତି ଓ ଆମେ କଣ ସେଥିରୁ ପାଇବୁ କହିଦିଅନ୍ତି । ମୋର dissection teacher ଥାଆନ୍ତି Dr. P.C.Dutta ବହୁତ ସୁନ୍ଦର ଭାବରେ ହାତ ଧରି ସେ ଆମକୁ dissection ଶିଖାଉଥାଆନ୍ତି । ସାର୍‌ଙ୍କର ପିଲାବେଳୁ Heart disease ଥିଲା । କେବଳ ଦେଢ଼ମାସ ଆମକୁ ଶିକ୍ଷାଦାନ କରିଛନ୍ତି ତାଙ୍କର ଦେହ ଖରାପ ହେଲା ଏବଂ ସେ ସ୍ୱର୍ଗାରୋହଣ କଲେ । ସଦ୍ୟ ଡ଼ାକ୍ତରୀ ପାସ୍ କରିଥାନ୍ତି ଓ ସଦ୍ୟ ବିବାହିତ । କାନ୍ଦି କାନ୍ଦି ଆମେ ପିଲାମାନେ

Digitized by srujan ka@gmail.com

ବୁର୍ଲା ଉସାଇ ଦେଲୁ କହିଲେ ଚଳେ । ଆମେ ଆମର ଟେବୁଲ୍ ସାର୍‌ଙ୍କୁ ହରାଇ ଆହୁରି ମର୍ମାହତ ହୋଇଗଲୁ । ସେଇ ସମୟରେ ଦେବଦୂତ ପରି ଡ଼.ହଜାରୀ ଆବିର୍ଭାବ ହେଲେ ଏବଂ table sir rearrangement ହେଲା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେ ଆମକୁ dissection ଶିଖାଉଥିଲେ । ସେ ତ ଜଣେ teacher par excellence. Dissection ହଲ କ'ଣ, general class କଣ ଏତେ ସୁନ୍ଦର ପଢ଼ାଉଥିଲେ ଯେ ଆମେ ସମସ୍ତେ ପିଇ ଯାଉଥିଲୁ । ସେ ଅନର୍ଗଳ କହି ଚାଲିଥିବେ ବିଭିନ୍ନ ରଙ୍ଗର ଚକ୍ ଖଣ୍ଡିଏ ଧରି ବ୍ଲାକ୍‌ବୋର୍ଡ଼ରେ ଚିତ୍ର କରି ଚାଲିଥିବେ । ସେତେବେଳେ ନା ଥିଲା କମ୍ପ୍ୟୁଟର ନା ମୋବାଇଲ୍ ଫୋନ୍ । ବୁର୍ଲା ମେଡ଼ିକାଲ୍ କଲେଜ୍ ସେତେବେଳ ଗୋଟାଏ ଗୁରୁକୁଳ ଆଶ୍ରମ । ଆମ ଶିକ୍ଷକ ନିଜ ନିଜ ସ୍ଥାନରେ ଜଣେ ଜଣେ ବହୁତ ବଡ଼ ଋଷି । ଆମର ମାର୍ଗଦର୍ଶକ । ଆମେ ସବୁ ଛାତ୍ର ଜିଜ୍ଞାସୁ । କ୍ଲାସ୍ ସରିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅଖଣ୍ଡ ନୀରବତା ଏବଂ ସ୍ଥିରତା । ଯାକୁ କୁହାଯାଏ Pindrop Silence.

ସାର୍‌ଥିଲେ ଜ୍ଞାନବାନ୍, ପ୍ରଜ୍ଞାବାନ୍ ଏବଂ ଅସାଧାରଣ ପ୍ରତିଭାଶାଳୀ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱ । ତାଙ୍କର ଉଚ୍ଚକୋଟୀର ଶିକ୍ଷଣ ଶୈଳୀ ଆମମାନଙ୍କ ପରି କୋମଳମତି ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀଙ୍କୁ ଆନାଟୋମି ପରି ଏକ ଅତ୍ୟନ୍ତ କଠିନ ବିଷୟକୁ କରାଗ୍ରେ ଆୟତ୍ତ କରାଇପାରୁଥିଲେ । ସାବଲୀଳ, ସ୍ୱଚ୍ଛ ଭାବେ ଜ୍ଞାନ ବିତରଣରେ ସେ ଥିଲେ ଅନନ୍ୟ ।

ପ୍ରତି ଉପନିଷଦ ଆରମ୍ଭରେ ଶାନ୍ତି ପାଠ ଅଛି । କିନ୍ତୁ କଠୋପନିଷଦରେ ପ୍ରାରମ୍ଭରେ ଥିବା ଶାନ୍ତି ପାଠ ମତେ ବହୁତ ଭଲ ଲାଗେ ।

ଓଁ ସହନା ବବତ୍ତୁ, ସହନା ଭୂନକ୍ତୁ
ସହ ବିର୍ଯ୍ୟମ୍ କରବାବହୈ
ତେଜସ୍ୱୀନା ଅବଧିତ ମମ୍
ମା ବିଦ୍ୱିଷା ବହେ
ଓଁ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ

ଅର୍ଥାତ୍ ଭଗବାନ୍ ଆମ ଦୁହିଁଙ୍କୁ, ଶିକ୍ଷକ ଓ ଛାତ୍ରଙ୍କୁ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି । ଆମ ଦୁହିଁଙ୍କୁ ପରିପୁଷ୍ଟ କରନ୍ତୁ । ଆମେ ଏଇ ଶିକ୍ଷାଦ୍ୱାରା ଜ୍ଞାନ ପ୍ରାପ୍ତ କରୁ । ଏବଂ ଜ୍ଞାନର ଆଲୋକରେ ପ୍ରଜ୍ୱଳିତ ହେଉ । ଦୁହେଁ ଦୁହିଁଙ୍କୁ ଈର୍ଷା ନ କରୁ । ଓଁ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ

କି ସୁନ୍ଦର ପରିଭାଷା । ଭାରତୀୟ ଶିକ୍ଷାଦାନର ବୀଜମନ୍ତ୍ର । ଭାରତୀୟ ଋଷିଙ୍କ ମତରେ ଶିକ୍ଷା ଗୋଟିଏ ପ୍ରଜ୍ୱଳିତ ଦୀପ ଶିଖାରୁ ଆଉ ଗୋଟିଏ ଦୀପ ପ୍ରଜ୍ୱଳିତ କରିବା ସେଇ ହିଁ ଆମ ଶିକ୍ଷକମାନେ କରୁଥିଲେ ଏବଂ ସେମାନଙ୍କଠୁ ପ୍ରଜ୍ୱଳିତ ଦୀପଶିଖାମାନ

Digitized by srujan ka@gmail.com

ପ୍ରଦେଶରେ ଦେଶର ଏବଂ ଦେଶ ବାହାରେ ବୁର୍ଲା ମେଡ଼ିକାଲ୍ କଲେଜ୍‌ରେ ନାଁକୁ ଶୀର୍ଷରୁ ଶୀର୍ଷୋତ୍ତରକୁ ଉଠାଉଥିଲେ ଏବଂ ଉଠାଇ ଅଛନ୍ତି ।

ପରିଶେଷରେ ସବୁ limb dissection ସରିଗଲା । ପେଟ ଏବଂ ଛାତି ମଧ୍ୟ ସରିଲା । ତାପରେ Brain । ସେତ ଗୋଟିଏ organ ଚାରିଜଣ ଏକାଠି dissection କରିବେ । ସେଇଟା କେମିତି dissection ହେବ ସାର୍ ପଢ଼ାଉଥିଲେ । ତନ୍ନତନ୍ନ କରି ହାଡ଼ ବିଷୟରେ ମଧ୍ୟ ପଢ଼ାଉଥିଲେ । ସବୁବେଳେ ସେ ଆଶା କରୁଥିଲେ, ମୁଁ ଶତ ପ୍ରତିଶତ ଠିକ୍ ଉତ୍ତର ଦେବି । ଦେଇ ନପାରିଲେ ଯାହା ହାତରେ ଧରିଥାନ୍ତି, Tibia, Fibula, Humerus, ହାତ ପାପୁଲିରେ ଆଘାତ କରିବେ । ଥରେ ଆଘାତ ପାଇଲା ପରେ ଆଉ ଭୁଲ୍ କେବେ ବି ହେବ ନାହିଁ । ଆଘାତ କେତେ ସ୍ନେହରେ କରିବେ ସେଇଟା ଅନୁଭବୀ ହିଁ ଜାଣିପାରିବେ ।

ବେଢ଼ବର୍ଷ ସାର୍‌ମାନଙ୍କ ସ୍ନେହ, ଶ୍ରଦ୍ଧା, ପାଠପଢ଼ାରେ କେମିତି କଟିଗଲା ଜମା ଜଣାପଡ଼ିଲା ନାହିଁ । ଆମେ ବୁର୍ଲା ମେଡ଼ିକାଲ୍ କଲେଜ୍‌ର ତୃତୀୟ ବ୍ୟାଚ୍ । ଆମେ join କଲାବେଳକୁ ଗୋଟିଏ ବ୍ୟାଚ୍ third yearରେ ପଦାର୍ପଣ କରି ସାରିଥାଆନ୍ତି । ଆଉ ଅନେକ ସ୍ୱନାମଧନ୍ୟ ସାର୍ କଲେଜ୍‌ରେ ଆସି join କରି ସାରିଥଆନ୍ତି । Dr. D.N.Tripathy, Dr. Nishamani Nanda, Dr. D.Mishra ଓ ଆଉ ଅନେକ Sir. । ଆମେ ଯଥା ସମୟରେ ପାସ୍ କରି 3rd Year କୁ ଗଲୁ । ମୁଁ ଆଗରୁ କହିଛି, ଆମ କଲେଜ ସେତେବେଳେ ଗୋଟଏ ଗୁରୁକୁଳ ଆଶ୍ରମ । ଆମର Entertaiment ହେଉଛି Annual Sports ଏବଂ Annual Drama. Dr. Bijaya Nanda Drama ଲେଖିବେ । ସାର୍‌ମାନେ ଆଉ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀ ମିଶି ଅଭିନୟ କରିବେ, କି ଚମତ୍କାର ଅଭିନୟ । ସବୁ ସାର୍‌ମାନଙ୍କର ସ୍ତ୍ରୀ ଓ ପିଲାମାନେ, ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀଙ୍କ ମହା ଉଲ୍ଲାସରେ ସମସ୍ତେ ଏକାଠି ବସି ଡ୍ରାମା ଦେଖାହେବ । ଏହି ସବୁ ଉତ୍ସବରେ ସାର୍‌ଙ୍କ ସହ ଦେଖାହେବ । ପ୍ରଣାମ କଲେ ମୁଣ୍ଡରେ ହାତ ରଖି ଆଶୀର୍ବାଦ କରିବେ ।

ପାଠପଢ଼ା ସରିଲା । College ର ଜଣେ ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ସହ ମୋର ବିବାହ ହେଲା । ବୁର୍ଲାରେ ହିଁ Post Graduate କଲି ଏବଂ ମୁଁ ମଧ୍ୟ ଜଣେ ଅଧ୍ୟାପିକା ଭାବରେ ଯୋଗଦେଲି । କଲେଜ୍‌ରେ ସାର୍‌ଙ୍କ ଛାତ୍ରୀ ପରେ ସହକର୍ମୀ ହୋଇଗଲି । ମଝିରେ ମଝିରେ ସାର୍‌ଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଦେଖାହୁଏ । ସେ ହସ ହସ ମୁହଁରେ କୁଶଳ ଜିଜ୍ଞାସା କରନ୍ତି ।

କାଳାନ୍ତରରେ ସାର୍ ଅବସର ଗ୍ରହଣ କଲେ । ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ପରି ସହରରେ ନ ରହି ସେ ନିଜ ଜନ୍ମମାଟିକୁ ଫେରିଗଲେ । ଅନେକ ଦିନ ଧରି ସାର୍‌ଙ୍କ ବିଷୟରେ ମୋ

Digitized by srujan ka@gmail.com

ପାଖରେ କିଛି ଖବର ନଥିଲା । ଦିନେ ହଠାତ୍ ଦେଖିଲି ସାର୍ଙ୍କ ଓଡ଼ଗାଁର କେତେଜଣଙ୍କୁ ପରିବେଶବିତ୍ ପୁରଷ୍କାର ମିଳିଛି ତାଙ୍କ ଗାଁର ନଣ୍ଡା ପାହାଡ଼କୁ ପୁଣିଥରେ ତାର ପୂର୍ବ ଗୌରବ ଫେରାଇଦେଇଥିବାରୁ । ତାଙ୍କୁ ସବୁଜଶ୍ରୀ କରିଥିବାରୁ । ତାଙ୍କ ପୁତୁରା ଡ଼. ନାରାୟଣ ହଜାରୀଙ୍କର ଏଥିରେ ପ୍ରମୁଖ ଭୂମିକା ଥିଲା । କଳ୍ପନା ବିଳାସୀ ମୋର ମନ ମନଃଚକ୍ଷୁରେ ସାର୍ଙ୍କ ପିଲାବେଳକୁ ଫେରିଯାଇଥିଲା । ପିଲାଦିନେ ସେ ପାହାଡ଼ରେ ସେ କେତେ କଥା ସେ ଅଙ୍ଗେ ନ ନିଭେଇଥିବେ । ଖରାଦିନେ ଆମ୍ବ, ପଣସ, କୋଳି ଖାଇଥିବେ । ଅନ୍ୟଦିନେ କଣ୍ଟେଇକୋଳି, ବଇଁଚ କୋଳି, ପକ୍ଷୀମାନଙ୍କର କିଚିରିମିଚିରି ସ୍ୱର ଶୁଣିଥିବେ । ହରିଣ ଠେକୁଆମାନଙ୍କୁ ଦେଖିଥିବେ । ବିଲୁଆମାନଙ୍କର ହୁକେ ହୋ ରଡ଼ି ରାତିର ଅନ୍ଧକାରରେ ଶୁଣି ଶୋଇ ଯାଇଥିବେ । ଅନେକ ଅନେକ ବର୍ଷ ପରେ ସେଇ ପାହାଡ଼କୁ ନଗ୍ନ ଦେଖି ତାଙ୍କୁ କେତେ କଷ୍ଟ ନ ହୋଇଥିବ ? ଯାହାହେଉ ତାଙ୍କ ପୁତୁରା ଓ ଗ୍ରାମର ଲୋକମାନଙ୍କ ସହଯୋଗରେ ସେହି ପାହାଡ଼ ତାର ପୂର୍ବ ଗୌରବ ଫେରି ପାଇଥିବାର ଜାଣି ଖୁସି ଲାଗିଲା ।

ମୁଁ କଟକରେ ପ୍ରଫେସର ଥାଏ । ଦିନେ ଗୋଟିଏ P.G.Student ମୋ ରୁମ୍‌କୁ ଆସି କହିଲା, ମ୍ୟାଡ଼ାମ୍ ମୁଁ Dr. Hazary ଙ୍କର ପୁତୁରା । ଦୁହେଁ ମିଶି ସାର୍ଙ୍କର ସୁଗୁଣ କୀର୍ତ୍ତନ କଲୁ । ମତେ ବହୁତ ଭଲ ଲାଗିଲା । ସାର୍ଙ୍କ ବିଷୟରେ କଥା ହେବାରୁ ।

ସାର୍ଙ୍କର ନାତୁଣୀ ରିନୀ Physiotherapy ରେ ପଢୁଥାଏ । ଭୁବନେଶ୍ୱରରେ ତାକୁ ଦେଖା କରିବାକୁ ସେ Hostel ଆସିଥାଆନ୍ତି । ମୋ ଝିଅାରୀ ମଧ୍ୟ ସେହି Hostelରେ ରହି ପଢୁଥାଏ । ସାର୍ ତାର Local Guardian କିଏ ବୋଲି ପଚରିଲେ । ସେ କହିଲା ଡ଼ାକ୍ତର ସିନ୍ଧୁନନ୍ଦିନୀ ତ୍ରିପାଠୀ । ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ସାର୍ କହିଲେ, ଓଃ ତମେ ସିନ୍ଧୁର ଝିଅାରୀ । ସେ ବୁର୍ଲା ରେ ମୋର ପ୍ରିୟ ଛାତ୍ରୀ ଥିଲେ । ମତେ ଯେତେବେଳେ ମୋ ଝିଅାରୀ ଆସି ଏ କଥା କହିଲା, ମତେ କୋଟିନିଧି ପାଇବା ପରି ଲାଗିଲା ।

A mediocore teacher tells good teacher explains, superior teacher demonstrates and the great teachers inspiires.

ସେ ଜଣେ Great Teacher ଥିଲେ ଏବଂ ମୋର ଆଦ୍ୟଗୁରୁ । ସାର୍ ଜଣେ ମହାନ୍ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱ । ପ୍ରଭୁ ଜଗନ୍ନାଥ ତାଙ୍କର ଅମର ଆତ୍ମାକୁ ପାଦପଦ୍ମରେ ସ୍ଥାନ ଦିଅନ୍ତୁ ।

Digitized by srujan ka@gmail.com

ପ୍ରଫେସର ଡ଼ାକ୍ତର ହଜାରୀ, ତାଙ୍କୁ ଯେପରି ମୁଁ ଜାଣେ

ଡଃ ଗୋବର୍ଦ୍ଧନ ଦୋରା

ନୟାଗଡ଼ ପୂର୍ତ୍ତ ବିଭାଗରେ ସହକାରୀ ଯନ୍ତ୍ରୀ ହିସାବରେ ମୋର ଅବସ୍ଥାନ କାଳ ୧୯୮୭ ରୁ ୧୯୯୧ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ । ଏହି ସମୟରେ ପ୍ରଫେସର ଡକ୍ଟର ସତ୍ୟବାଦୀ ହଜାରୀଙ୍କ(୧୯୨୧-୨୦୦୮) ସାଙ୍ଗରେ ଦେଖାହୁଏ । ସେ କଟକ ମେଡ଼ିକାଲ କଲେଜର ଅଧ୍ୟାପକ ପଦରୁ ଅବସର ନେଇ ପ୍ରଥମେ ତାଙ୍କ ନିଜ ଗାଁ କେଶରପୁରରେ ରହୁଥିଲେ । ପରେ ନୟାଗଡ଼ରେ ଘର ଭଡ଼ା ନେଇ ରହିଲେ ଏବଂ ନିଜ ଘର ତିଆରି କଲେ ।

ସତ୍ୟବାଦୀ ହଜାରୀଙ୍କର ଜନ୍ମ ଗ୍ରାମ କେଶରପୁର, ନୟାଗଡ଼ । ଆମ ଗାଁଠାରୁ ୨ କିଲୋମିଟର ଦୂର । ସେ ମୋ ମା'ଙ୍କ ମାମୁପୁଅ । ଆମ ତେଲୁଗୁ ସଂସ୍କୃତିରେ ସେ ମୋର ଦାଦା ହେବେ । ମୋତେ ଯେତେବେଳେ ୧୦ ବର୍ଷ ମୋର ଆଈଙ୍କ ମୁହଁରୁ ଶୁଣେ ଡ଼ାକ୍ତର ହଜାରୀଙ୍କ ବିଷୟରେ । ସେତେବେଳକୁ ସେ କଟକରେ ଡ଼ାକ୍ତରୀ ପଢୁଥିଲେ । ଆଈ ଯେ କି ଡ଼ାକ୍ତର ହଜାରୀଙ୍କ ପିଉସୀ ହୁଅନ୍ତି, ତେଲୁଗୁରେ କହନ୍ତି ଯାହାର କି ଓଡ଼ିଆ ଅର୍ଥ 'ପୁଅ ଦେଖ, ଶ୍ରୀପତି (ଡ଼ାକ୍ତରଙ୍କ ପିଲାଦିନ ଡ଼ାକ ନାମ) କେମିତି ମନଦେଇ ପାଠ ପଢୁଛି ! ଘରର ନାଁ ରଖିବ ।' ମନେ ଅଛି ୧୯୫୫-୫୬ ମସିହାରେ ମୋର ଭଉଣୀର ପ୍ରଥମ ସନ୍ତାନ ପ୍ରସବ ପରେ ବହୁତ ରକ୍ତସ୍ରାବ ହେବାରୁ ମୁଁ କେଶରପୁର ଯାଇଥିଲି ତାଙ୍କୁ ଡ଼ାକି ଦେଖାଇବାକୁ । ସେ ସମୟକୁ ସେ ଗାଁକୁ ଆସିଥିଲେ । ଏହା ଥିଲା ମୋର ତାଙ୍କ ସହିତ ଦ୍ୱିତୀୟ ଥର ସାକ୍ଷାତ । ପ୍ରଥମ ସାକ୍ଷାତ ହୋଇଥିଲା ୧୯୫୦ ମସିହାରେ ତାଙ୍କ ବିଭାଘର ବେଳେ । ମାଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ତାଙ୍କ ବିଭାଘରକୁ ଆସିଥିଲି ।

ସମୟର ଆବର୍ତ୍ତନରେ ସେ ଖୋର୍ଦ୍ଧା ହାଇସ୍କୁଲରୁ ମାଟ୍ରିକ୍ ପାସ୍ କଲେ ୧୯୪୦ ମସିହାରେ । ତାପରେ ପଢ଼ିଲେ କଟକ ମେଡ଼ିକାଲ ସ୍କୁଲରୁ LMP କୋର୍ସ । ସେ ପାସ୍ କଲା ବର୍ଷ ନୂଆ କରି MBBS ଖୋଲିଲା ଏବଂ ସେ କଣ୍ଡେନସ କୋର୍ସ ପଢ଼ିଲେ । ୧୯୪୯ରେ MBBSରେ ଟପ୍‌ର ହୋଇ ସୁନା ମେଡ଼ାଲ ପାଇଲେ । ଭଲ ଛାତ୍ର ଥିବାରୁ ଆନାଟୋମି ପ୍ରଫେସର ରାଈକୃଷ୍ଣ ମହାନ୍ତି ହଜାରୀଙ୍କୁ ବୁଝାଇ ଆନାଟୋମି ବିଭାଗରେ ଲେକଚର ପଦରେ ରଖାଇଲେ । ଏହାପରେ ସେ ଆଗ୍ରାରୁ M.S କଲେ ଏବଂ U.S.A ରୁ ଶରୀର ବିଦ୍ୟାରେ ଅଧିକା ପାଠ ପଢ଼ି ଭାରତ ଫେରିଲେ ।

ସେ ବୁର୍ଲା ମେଡ଼ିକାଲ କଲେଜରେ ୧୫ ବର୍ଷ କାଳ ରହି କଲେଜକୁ ନବଜୀବନ ଦେଲେ । ବୁର୍ଲା କଲେଜ ନାଁ କଲା ।

Digitized by srujan ka@gmail.com

ଦେଖାହେଲା ବେଳେ ତାଙ୍କ ଠାରୁ ଶୁଣେ ତାଙ୍କ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ କଥା । ଥରେ ସେ କହିଲେ ବୁର୍ଲାଠାରୁ କିପରି କଟକ କଲେଜକୁ ବଦଳି ହୋଇ ଆସିଲେ ।

କଟକ କଲେଜରେ ଆନାଟୋମି ପ୍ରଫେସର ପଦ ଖାଲି ହେବାରୁ ପ୍ରଫେସର ହଜାରୀ ବୁର୍ଲାର ଏବଂ ଆଉ ଜଣେ ପ୍ରଫେସର ବ୍ରହ୍ମପୁରରୁ ଆସିବାକୁ ଚାହୁଁଥିଲେ । ହଜାରୀଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ଲବି କରିବାକୁ କେହି ନାହିଁ । ସେ କର୍ମକୁ ଆଦିର ରହିଲେ । ବ୍ରହ୍ମପୁର ପ୍ରଫେସରଙ୍କ ଭଲ ଲବିଥିବାରୁ ତାଙ୍କର ଫାଇଲରେ Govt. Order ହୋଇଗଲା । ସେ ସେଦିନ ରାତ୍ରିରେ ସେ ତାଙ୍କର ବନ୍ଧୁମାନଙ୍କୁ କଟକ Asian ହୋଟେଲ୍‌ରେ Dinner ଦେଲେ । ମାତ୍ର ଯୋଗକୁ ସେହିଦିନ ରାତ୍ରରେ ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳ ଭାଙ୍ଗିଗଲା ଏବଂ ରାଷ୍ଟ୍ରପତି ଶାସନ ଜାରି ହେଲା । ଉପରୋକ୍ତ ଫାଇଲ ଉପରୁ ଫେରି ସେକ୍ରେଟେରିଏଟ୍‌ର ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟବିଭାଗର ଅଣ୍ଡର ସେକ୍ରେଟାରୀଙ୍କ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚିଲା । ଅଣ୍ଡର ସେକ୍ରେଟାରୀ ଥିଲେ ଖୋର୍ଦ୍ଧା ହଳଦିଆର ଗୋବିନ୍ଦ ରାମ ଭଞ୍ଜ । ସେ ହଜାରୀଙ୍କର ଖୋର୍ଦ୍ଧା ହାଇସ୍କୁଲ କ୍ଲାସ୍‌ମେଟ୍ । ସେ ଫାଇଲ୍ ପଢ଼ି ପୁନରାୟ ଉପରକୁ ଲେଖି ପଠାଇଲେ ପରିବର୍ତ୍ତିତ ପରିସ୍ଥିତିରେ ଏ ବିଷୟରେ ପୁନଃବିଚାର ଲୋଡ଼ା । ରାଜ୍ୟପାଳ ହଜାରୀଙ୍କ ସପକ୍ଷରେ ଆଦେଶ ଦେଲେ । ସରକାରଙ୍କ ବଦଳି ନୋଟିଫିକେସନ୍ ବାହାରିଲା ହଜାରୀଙ୍କ କଟକକୁ ବଦଳି । ବ୍ରହ୍ମପୁର ପ୍ରଫେସର ମହୋଦୟ କାବା । ହଜାରୀ ପରେ ସବୁ ଜାଣି ଭାବିଲେ ଏହା ଭଗବାନଙ୍କ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ । ତାଙ୍କ ପାଇଁ କହିବାକୁ କିଏ ନାହିଁ, ଅଥଚ ତାଙ୍କର ଆସିବା ହେଲା ।

ଥରେ ପ୍ରଫେସର ହଜାରୀ କହୁଥିଲେ ମେଡ଼ିକାଲ କଲେଜରେ ମୃତ ଶରୀର ରଖିବା ପାଇଁ ବମ୍ବେରୁ ଫର୍ମାଲିନ୍ ଆସୁଥାଏ । ଏହି ଫର୍ମାଲିନ୍ ବ୍ୟବହାର ଦ୍ୱାରା ମୃତ ଶରୀର ଭଲ ଭାବରେ ରହେ ଏବଂ ପିଲା କାଟିଲା ବେଳେ ଆରାମରେ କାଟନ୍ତି । ଥରେ କଲେଜ ପ୍ରିନିସପାଲଙ୍କ ଅଫିସ୍‌ରେ କଂପ୍ଲେନ୍ ହେଲା ବମ୍ବେରୁ କାହିଁକି ଫର୍ମାଲିନ୍ ଆସୁଛି ? କଟକରୁ ତ ଶସ୍ତାରେ ମିଳିବ । କଟକ ବଜାରରୁ କିଣା ଗଲା, ଯୋଗାଣ କଲେ ଜଣେ ମାରୱାଡ଼ି ଭଦ୍ରଲୋକ । ଏହି ଫାର୍ମାଲିନ୍‌ର ଏତେ ପାଣି ମିଶା ଯାଇଥିଲା ଯେ ମୃତ ଶରୀରଗୁଡ଼ିକ ଟାଣ ହୋଇଗଲା । ଛୁରୀରେ କାଟିବାରୁ ଟାଣ ଅନୁଭବ ହେଲା । ପ୍ରଫେସର ହଜାରୀ ସେହି ମାରୱାଡ଼ିଙ୍କୁ ଭଲ ଫର୍ମାଲିନ୍ ଶୁଘାଇବା ଫଳରେ ମାରୱାଡ଼ିଙ୍କର ମୁଣ୍ଡ କଣ ହୋଇଗଲା । ପରେ ଶୁଘାଇଲେ ସେ ଦେଇଥିବା ଫାର୍ମାଲିନ୍ । କିଛି ଅନୁଭୂତ ହେଲା ନାହିଁ । ପ୍ରଫେସର ହଜାରୀ ଲେଖିଲେ ପ୍ରିନିସପାଲ୍‌ଙ୍କ ଅଫିସକୁ । ମାତ୍ର ମାରୱାଡ଼ି ଅତ୍ୟନ୍ତ ଚଲାକି କରି ସେହି ଚିଠିକୁ ପ୍ରିନିସିପାଲଙ୍କ ଅଫିସ୍‌ରୁ ଉଭାନ କରିଦେଲେ ।

ଥରେ ଖବର କାଗଜରେ ବାହାରିଲା ଜଣେ ମେଡ଼ିକାଲ କଲେଜ ପ୍ରଫେସର କହିଲେ ଯେ ମେଡ଼ିକାଲ କଲେଜ ପିଲାଙ୍କ ପାଇଁ ମୃତ ଶରୀର ମିଳୁନାହିଁ । ମୋତେ ପ୍ରଫେସର ହଜାରୀ କହିଲେ, "ଏପରି ଖବର ବାହାରୁଛି କଣ ପାଇଁ ? ଆମେ ଥିଲାବେଳେ ଲୋକାଲ୍

Digitized by srujan ka@gmail.com

S.P ଏବଂ କଲେକ୍ଟରଙ୍କୁ ପୂର୍ବରୁ ସୂଚାଇ ମଶାଣିରୁ ମୃତ ଶରୀର ଖୋଳି ଆଣି ରଖୁଥିଲୁ । ମୃତ ଶରୀର କିଏ କାହାକୁ ଦିଏ ନା ବିକେ ?”

ପ୍ରଫେସର ହଜାରୀ ଆଉଥରେ ଗୋଟିଏ ମଜାକଥା କହିଲେ । “ସେବେ ପରୀକ୍ଷା ସମୟରେ ବାହାରୁ external professor ଆସିଲେ ପରୀକ୍ଷାର୍ଥୀ ପିଲାମାନେ ତାଙ୍କୁ ଚନ୍ଦା କରି ପୁରୀ କୋଣାର୍କ ବୁଲାଇ ନିଅନ୍ତି । ମୁଁ ଏ ପ୍ରଥା ବନ୍ଦ କଲି । କହିଲି ସେ ମୋର ଅତିଥି, ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ମୋ ଖର୍ଚ୍ଚରେ ବୁଲାଇବି ।

ସେ ଆଉ ଗୋଟିଏ କଥା କହିଲେ । ଥରେ ମେଡ଼ିକାଲ କଲେଜକୁ ଉତ୍ସବକୁ ରାଜ୍ୟପାଳ ଆସିଥିଲେ । ରାଜ୍ୟପାଳ ଥିଲେ ଯଶୋବନ୍ତ ନାରାୟଣ ସୁପ୍ତଙ୍କର । ସେତେବେଳେ ଡକ୍ଟର ହଜାରୀ ଥିଲେ ଆନାଟୋମି ବିଭାଗର ଡ଼େମନ୍‌ଷ୍ଟ୍ରେଟର । ହଲର ପଛପଟେ ବସିଥିବା ଛାତ୍ରମାନେ ଚଟାଣରେ ଯୋତା ଘଷି ଶବ୍ଦ ସୃଷ୍ଟିକଲେ । ପ୍ରିନିସ୍‌ପାଲ୍ ରାଇକୃଷ୍ଣ ମହାନ୍ତି ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ହଜାରୀଙ୍କୁ ପଛକୁ ପଠାଇଲେ । ପଛରେ ହଜାରୀ ବସିଲେ । ସମସ୍ତ ଗଣ୍ଡଗୋଳ ବନ୍ଦ ହେଲା । ଏହିପରି ତାଙ୍କ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱ ।

କଟକ କଲେଜରେ ପ୍ରଫେସର ଥିବାବେଳେ ସେ ତାଙ୍କ ଅଫିସ୍ ରୁମ୍‌ରୁ ଥରେ ଦେଖିଲେ କ୍ଲାସ୍‌ରେ ପିଲା ପାଟି କରୁଛନ୍ତି, ଅଧ୍ୟାପକ ଆସି ନାହାନ୍ତି । ବୁଝିଲେ ଜଣେ ଅଧ୍ୟାପିକା ପାଖ ରୁମ୍‌ରେ ବସି ପଢୁଛନ୍ତି । ପଢ଼ିସାରି ଲେକଚର ଦେବେ । ପ୍ରଫେସର ହଜାରୀ ପଚାରିଲେ ଘରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ନ ହୋଇ କ୍ଲାସ୍‌କୁ ଆସୁଛୁ କାହିଁକି ? ସେ ବିରକ୍ତ ଭାବ ପୋଷଣ କରିବାରୁ ଉତ୍ତରରେ ସମସ୍ତ Lady Lecturer ମାନେ କହିଲେ ‘ଘରେ ଜଂଜାଳ ତୁଟାଇ ପଢ଼ିବା ସମ୍ଭବ ହଉନି । ଯଦି ଚାହାନ୍ତି ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ବଦଳି କରି ଦିଅନ୍ତୁ ।’ ପ୍ରଫେସର ହଜାରୀ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଡିରେକ୍ଟରଙ୍କୁ ଏକଥା ଜଣାଇବାରୁ ସମସ୍ତଙ୍କର ବଦଳି ହୋଇଗଲା । ବଦଳି ଆଦେଶ ଦେଖି ସମସ୍ତେ ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ କହିଲେ, ‘ସାର୍ ସତକୁ ସତ ଆମକୁ ବଦଳି କରିଦେଲେ !’

ମୁଁ ଥରେ ତାଙ୍କୁ କହିଥିଲି ମୋ ଗ୍ୟାଷ୍ଟ୍ରିକ୍ ବେମାର ବିଷୟରେ ଯାହାକି ଅନୁଭୂତ ହୋଇଥିଲା ୧୯୬୬ ରୁ ୬୮ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଦୀର୍ଘ ଦୁଇବର୍ଷ । ଅନେକ ବଡ଼ ବଡ଼ ଡ଼ାକ୍ତରଙ୍କ ପରାମର୍ଶ ନେଇ ମଧ୍ୟ ସୁଫଳ ପାଇନଥିଲି । ଏକଥା ଶୁଣି ଡ଼ାକ୍ତର ହଜାରୀ କହିଲେ, ‘ମନରେ ଚିନ୍ତା ପଶିଲେ ଗ୍ୟାଷ୍ଟ୍ରିକ୍ ବେମାର ବାହାରିବ । ଔଷଧ କିଛି କାମ କରିବନି । ଚିନ୍ତା ଦୂରହେଲେ ରୋଗ ମନକୁ ମନ ଭଲ ହେବ ।’ ପ୍ରଫେସର ହଜାରୀ ନିଜ ବିଷୟରେ କହିଲେ, ମୁଁ ବୁର୍ଲାରେ ଥିଲାବେଳେ ଗାଁର ଜମିବାଡ଼ି ଉପରେ ଚିନ୍ତା ବଢ଼ିଲା । ଆମର ଜାଗିରି ଜମିଥିବାରୁ ଘରର ବଡ଼ପୁଅ ଜାଗିରିର ମାଲିକ । ଏହି ହିସାବରେ ମୋର ବାପା ତାଙ୍କ ଅନ୍ୟ ଦୁଇଭାଇଙ୍କୁ ଅଳ୍ପ କିଛି ଜମି ଦେଇ ନିଜେ ସିଂହଭାଗ ରଖିଥିଲେ । ଏଣୁ ମୁଁ ତାଙ୍କ ପିତୃ ସମ୍ପତ୍ତିରୁ ଅଳ୍ପ କିଛି ପାଇବି । କିପରି ସଂସାର ଚଳାଇବି ଏପରି ଚିନ୍ତା ଥିଲା । ଚିନ୍ତା ଫଳରେ ଗ୍ୟାଷ୍ଟ୍ରିକ୍ ବେମାର ଆରମ୍ଭ ହେଲା । ଓଜନ କମିଲା । ଦୁର୍ବଳ ଲାଗିଲା ।

Digitized by srujan ka@gmail.com

ଖାଇବା ହଜମ ହେଲାନାହିଁ ଇତ୍ୟାଦି । ଏକଥା ଦେଖି ମୋର ଜଣେ ସାଙ୍ଗ ପ୍ରଫେସର ପଚାରିଲେ, ତୁମର ଏ ଅବସ୍ଥା କାହିଁକି ? ସବୁଶୁଣି କହିଲେ, ପିତୃ ସମ୍ପତ୍ତି ପାଇଁ ଏତେ ବ୍ୟସ୍ତ କାହିଁକି ? ମୂଳରୁ ପିତୃ ସମ୍ପତ୍ତି ନଥିଲେ ତମେ କ'ଣ ଚାକିରୀରୁ ଚଳିପାରିବ ନାହିଁ ? ଏକଥା ଶୁଣିଲା ପରେ ମୋର ଚୈତନ୍ୟ ଉଦୟ ହେଲା । ମୁଁ ସମ୍ପତ୍ତି ଚିନ୍ତା ତ୍ୟାଗ କଲି । ଚିନ୍ତା ଦୂର ହେଲାପରେ ମୋର ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଉନ୍ନତି ହେଲ । କ୍ରମେ ଓଜନ ବଢ଼ିଲା ଓ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ସୁସ୍ଥ ହେଲି ।' ଅବଶ୍ୟ ଯଥା ସମୟରେ ଡ଼ାକ୍ତର ହଜାରୀ ତାଙ୍କର ପିତୃସମ୍ପତ୍ତି ପ୍ରାପ୍ତ ହେଲେ ।

ପ୍ରଫେସର ହଜାରୀଙ୍କୁ ସବୁ ପିଲା ବହୁତ ଡରନ୍ତି । ଯଥାର୍ଥ ଉତ୍ତର ନ ଦେଇ ପାରିଲେ ସେ ଧରିଥିବା pointer ରେ ପେଟକୁ ଭୁଷି ଦିଅନ୍ତି । ଏ କଥା ମୋତେ ତାଙ୍କର ଜଣେ ଛାତ୍ର ଯେ କି ନୟାଗଡ଼ ହସ୍ପିଟାଲ୍‌ରେ ଶିଶୁରୋଗ ବିଶେଷଜ୍ଞ ଥିଲେ କହିଥିଲେ । ଡାକ୍ତରି ବିଦ୍ୟା ବାଦେ ପ୍ରଫେସରଙ୍କ ସାଧାରଣ ଜ୍ଞାନ ଥିଲା ଅସୀମ । ସେ ସବୁ ପ୍ରକାର ବହି ପଢ଼ନ୍ତି । ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ଅନେକ ଜୀବନୀ ପଢ଼ିବାକୁ ଦେଇଛି । ଢେର ଲୋକଙ୍କ ବିଷୟରେ ତାଙ୍କୁ ମଧ ବେଶ ଜଣା । ମୁଁ ତାଙ୍କୁ କହିଥିଲି ତାଙ୍କ ଜୀବନୀ ଲେଖିବା ପାଇଁ । ମାତ୍ର ସେ ମନା କଲେ ଓ କହିଲେ "କିବା ମୋର ଜୀବନ ।"

ତାଙ୍କର ଜଣେ ଛାତ୍ର ଡ଼. ବୈକୁଣ୍ଠ ନାଥ ମିଶ୍ର (ଅବସରପ୍ରାପ୍ତ ଡ଼ିରେକ୍ଟର, ହେଲ୍‌ଥ) ତାଙ୍କ ଆତ୍ମଜୀବନୀ 'ଅସରନ୍ତି ପଥରେ' ତାଙ୍କ କଥା ଉଲ୍ଲେଖ କରିଛନ୍ତି (ପୃ-୫୦) ।

"ଦେବୋତ୍ତର ଫଣ୍ଡ ଟଙ୍କା ପାଇବାକୁ ମୋତେ ପ୍ରତି ମାସ କଲେଜରୁ ଏକ ସାର୍ଟିଫିକେଟ ଦେବାକୁ ପଡୁଥିଲା ଯେ, ମୁଁ ନିୟମିତ କ୍ଲାସ୍‌ରେ ଯୋଗଦାନ କରୁଛି । କଲେଜ୍ ଅଫିସ୍‌ରୁ ସେ ସାର୍ଟିଫିକେଟ୍ ଆଣିବା ମୋ ପକ୍ଷରେ ସହଜସାଧ ନଥିଲା । ଆମର ଆନାଟୋମି ଡ଼େମନ୍‌ଷ୍ଟ୍ରେଟର ଡାକ୍ତର ସତ୍ୟବାଦୀ ହଜାରୀ ମୋତେ ପ୍ରତି ମାସ ଗୋଟିଏ ସାର୍ଟିଫିକେଟ୍ ଦେଉଥିଲେ ଯେ ମୁଁ ନିୟମିତ କ୍ଲାସ୍ ଆଟେଣ୍ଡ କରୁଛି । ସେହି ସାର୍ଟିଫିକେଟ୍ ବଳରେ ପ୍ରତି ମାସ ଦେବୋତ୍ତର ଫଣ୍ଡରୁ ମୋ ପାଖକୁ ଟଙ୍କା ଆସୁଥିଲା । ଡକ୍ଟର ସତ୍ୟବାଦୀ ହଜାରୀଙ୍କ ସାହାଯ୍ୟ ପାଇଁ ମୁଁ ଚିରଦିନ ତାଙ୍କ ପାଖରେ କୃତଜ୍ଞ ରହିଥିବି । ତାଙ୍କ ସାହାଯ୍ୟ ମୁଁ ଜୀବନରେ ଭୁଲିପାରିବି ନାହିଁ । xxxx xxxx ପାଞ୍ଚଜଣ ଛାତ୍ର ଗୋଟିଏ ଶବ ବ୍ୟବଚ୍ଛେଦ କରୁଥିଲୁ । ମୋ ସହିତ ଅନ୍ୟ ଚାରିଜଣ ହେଲେ ଉମାଶଙ୍କର ପତି, ସନାତନ ରଥ, ଲକ୍ଷ୍ମୀ ନରସମ୍ମା ତାମା ଓ ସଚ୍ଚିଦାନନ୍ଦ ମିଶ୍ର । ଉମାଶଙ୍କର ପତି ବର୍ତ୍ତମାନ ଆମେରିକାରେ । ସନାତନ ରଥ ନ୍ୟୁରୋ ସର୍ଜରି, ପ୍ରଫେସର ପଦରୁ ଅବସର ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ସଚ୍ଚିଦାନନ୍ଦ ମିଶ୍ର ଚକ୍ଷୁ ବିଶାରଦ ପଦରୁ ସରକାରୀ ଚାକିରିରୁ ଅବସର ନେଇଥିଲେ । ଆମର ଡ଼େମନ୍‌ଷ୍ଟ୍ରେଟର ଥିଲେ ଡଃ ସତ୍ୟବାଦୀ ହଜାରୀ ଓ ଡଃ ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ଶତପଥୀ । ସେମାନଙ୍କ ଠାରୁ ହିଁ ଆମେ ପ୍ରକୃତରେ ଆନାଟୋମି ଶିଖିଥିଲୁ ।"

L-184, ଫକୀରମୋହନ ନଗର,
ବରମୁଣ୍ଡା, ପିନ୍-୭୫୧୦୩

□□□

Digitized by srujan ka@gmail.com

ଶ୍ରଦ୍ଧା ସୁମନ

ଶ୍ରୀମତୀ ଅନ୍ନପୂର୍ଣ୍ଣା ଦୋରା

ବାପା ଡାକ୍ତର ସତ୍ୟବାଦୀ ହଜାରୀଙ୍କର ଦେହାନ୍ତ ପରେ ମନରେ ଗୋଟିଏ ଭାବନା ଆସିଲା, ତାଙ୍କର ଘଟଣା ବହୁଳ ଛୟାଅଶୀ ବର୍ଷ ଜୀବନର ଗୋଟିଏ ଜୀବନୀ ପୁସ୍ତକ ସଂକଳନ କରିବାକୁ । ସବୁବେଳେ ସେ ଚାହୁଁଥିଲେ, ମୁଁ କିଛି ଲେଖେ । ସେ ଚାଲିଯିବା ପରେ ମୁଣ୍ଡ ଉପରୁ ଛାତ ଚାଲିଯିବା ଭଳି ଅନୁଭବ କରୁଥିଲି । ତାଙ୍କ ଟେବୁଲ ଉପରୁ ତାଙ୍କର ହାତଲେଖା ଡାଏରୀଟିଏ ମିଳିଲା । ସେଥିରେ ସେ ତାଙ୍କ ଜୀବନୀର ଅନେକ କଥା ଲେଖି ରଖିଥିଲେ । ଯଦିଓ ଅତି ସଂକ୍ଷିପ୍ତରେ ସେ ଲେଖିଥିଲେ, ତାକୁ ସେହି ମୌଳିକ ରୂପରେ ରଖି ସଂକଳନ କରାଯାଇଛି । ୧୯୨୧ ଠାରୁ ୨୦୦୮ ମସିହା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଜୀବନ କାଳ ମଧ୍ୟରେ ଗୋଟିଏ ଶତାବ୍ଦୀ ଯାଇ ଆଉ ଗୋଟିଏ ଶତାବ୍ଦୀ ଆସିଛି । ସେ ଭିତରେ ଦେଶର ଅନେକ ପରିବର୍ତ୍ତନ ହୋଇଛି, ଯାହା ତାଙ୍କ ଜୀବନୀରେ ପ୍ରତିଫଳିତ ହୋଇଛି । ତାଙ୍କ ଜୀବନର ସମସ୍ତ ଦିଗକୁ ପ୍ରକାଶ କରିବା ମୋ ପାଇଁ ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ । ସମସ୍ତ ପ୍ରିୟ ଲୋକଙ୍କର ଲେଖାରୁ ବିଭିନ୍ନ ଗୁଣାବଳୀର ପରିଚୟ ମିଳିବ ବୋଲି ଆଶା । ସେହି ଆଦର୍ଶ ଜୀବନର ଗାଥାକୁ ଆମର ଉତ୍ତରଦାୟୀମାନଙ୍କ ପାଇଁ ସାଇତି ରଖିବାକୁ ଏହି ବହି ଏକ କ୍ଷୁଦ୍ର ପ୍ରୟାସ ମାତ୍ର । ତାଙ୍କର ଜନ୍ମ ବୁଦ୍ଧପୂର୍ଣ୍ଣମୀ ଦିନ ହୋଇଥିଲା । ତାଙ୍କର ମହାପ୍ରୟାଣ ୨୦୦୮ ମସିହା ମକର ସଂକ୍ରାନ୍ତି ଦିନ ହୋଇଥିଲା । ଏହି ଦୁଇଟି ବିଶେଷ ଦିନ ତାଙ୍କର ମହାନ ଆତ୍ମାର ପରିଚୟ ଦିଏ । ମାତ୍ର ଗୋଟିଏ ଦିନର ଅସୁସ୍ଥତାରେ ସେ ସ୍ୱର୍ଗାରୋହଣ କରିଥିଲେ । ତାଙ୍କର ଜୀବନ, ତ୍ୟାଗ, ବଳିଦାନ, ସେବା, ସତ୍ୟବାଦିତା, ପରୋପକାର, ନିଷ୍ଠା, ଆଦର୍ଶ, ଅଧ୍ୟୟନ ଓ ଅଧ୍ୟବସାୟର ଏକ ସମାହାର । ଏହି ପୁସ୍ତକ ପ୍ରକାଶନରେ ଯଦିଓ ବହୁତ ବିଳମ୍ବ ହୋଇଛି ତଥାପି ଏହା ତାଙ୍କର ପ୍ରିୟ ପରିଜନ ଓ ଗୁଣମୁଗ୍ଧଙ୍କ ପାଇଁ ସ୍ମରଣୀୟ ସଂଗ୍ରହ ହୋଇ ରହିବ ବୋଲି ଆଶା । ଶେଷ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କର ଜଣାଣଟିଏ ଲେଖୁଥିବା ବେଳେ ତାଙ୍କର ଦେହ ଅସୁସ୍ଥ ହୋଇଥିଲା । ତା'ପରଦିନ ଜାନୁୟାରୀ ୧୫, ୨୦୦୮ରେ ପରିବାର ବର୍ଗ ଓ ବନ୍ଧୁ ପରିଜନଙ୍କୁ ଶୋକସାଗରରେ ଭସାଇ ସେ ଭଗବାନଙ୍କ ପାଖକୁ ଚାଲିଗଲେ । ତାଙ୍କର ଦୁଇ ପୁଅ ପ୍ରଶାନ୍ତ ଓ ରମେଶ ପୁରୀ ସ୍ୱର୍ଗଦ୍ୱାରଠାରେ ତାଙ୍କର ସତ୍କାର କରି କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ସଂପାଦନ କରିଥିଲେ । ନୟାଗଡ଼ର ଯୋଗ୍ୟ ଦାୟାଦ ଡାକ୍ତର

Digitized by srujan ka@gmail.com

ସତ୍ୟବାଦୀ ହଜାରୀଙ୍କୁ ସେଦିନ ନୟାଗଡ଼ବାସୀ ଅଭୁତପୂର୍ବ ବିଦାୟ ଦେଇଥିଲେ । ତାଙ୍କରି ଜୀବନ ସେବା ମନୋଭାବ ଓ ନିଷ୍ଠାପର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ପାଇଁ ନୟାଗଡ଼ ଗୌରବ ଉପାଧିରେ ବିଭୂଷିତ ହୋଇଥିଲେ ।

"ପିତା ଧର୍ମ ପିତା ସ୍ୱର୍ଗ ପିତା ହିଁ ପରମ ତପଃ
ପିତରି ପ୍ରୀତିମାପ୍ରନ୍ନେ ପ୍ରିୟନ୍ତି ସର୍ବ ଦେବତାଃ ।।"

ଆଜି ତାଙ୍କ ପାଇଁ ଶ୍ରଦ୍ଧାଞ୍ଜଳିଟିଏ ଲେଖିଲା ବେଳେ ଏହି ଶ୍ଳୋକଟି ମନ ମଧ୍ୟରେ ଆସିଲା- ପିତାମାତାଙ୍କର ସନ୍ତୁଷ୍ଟିରେ ଦେବତାଙ୍କର ଆଶୀର୍ବାଦ ମିଳେ । ମୁଁ ଡାକ୍ତର ସତ୍ୟବାଦୀ ହଜାରୀଙ୍କ ପ୍ରଥମ ସନ୍ତାନ ଓ ବଡ଼ଝିଅ ଉପରୋକ୍ତ ଉକ୍ତିଟିକୁ ଉପଲବ୍ଧି କରିଛି । ସେମାନଙ୍କର ଦେହାନ୍ତ ନିଶ୍ଚିତ ଭାବରେ ମର୍ମନ୍ତୁଦ । ସେହି ସ୍ନେହ, ଶ୍ରଦ୍ଧାରୁ ବଞ୍ଚିତ ହେବା ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟଜନକ । କିନ୍ତୁ ମୋତେ ଲାଗେ ଯେପରି ସେମାନେ ମୋର ସ୍ମୃତିର ଗନ୍ତାଘରେ ଚିର ଜୀବନ୍ତ । ଅନୁଭବ କରେ ଯେପରି ସେମାନଙ୍କର ସ୍ନେହ, ଶ୍ରଦ୍ଧା ଓ ଶିକ୍ଷା ପାଖେ ପାଖେ ରହି ମୋତେ ବାଟ କଢ଼ାଉଛି । ମୁଁ ତାଙ୍କର ଭଲ ପାଇବା ଅନୁଶାସନ ଓ ଦାୟିତ୍ୱବୋଧତାକୁ ଭଲ ଭାବରେ ଅନୁଭବ କରିପାରିଥିଲି ।

ବାପା ସତ୍ୟବାଦୀ ହଜାରୀ ପ୍ରଥମେ କଟକ ମେଡ଼ିକାଲ କଲେଜରେ ଥିଲେ । ସେତେବେଳେ ବହୁତ ଛୋଟ ଥିବାରୁ ମୋର ସେ ବିଷୟରେ ବେଶି କିଛି ମନେ ନାହିଁ । ସେଠାରୁ ଯାଇ ବୁର୍ଲା ମେଡ଼ିକାଲ କଲେଜରେ ଆସିଷ୍ଟାଣ୍ଟ ପ୍ରଫେସର ଭାବରେ ଯୋଗଦେଲେ । ସେଠାରେ ଆମେ କେନାଲ କୂଳରେ ଥିବା ଗୋଟିଏ ସୁନ୍ଦର ୫ଆର୍ କ୍ୱାଟର୍‌ରେ ରହିଥିଲୁ । ସେ ସମୟର ସୁନ୍ଦର ସ୍ମୃତି ଆଜି ବି ଜୀବିତ । ସେଠାରେ ମୋର ସମସ୍ତ ଶିକ୍ଷା ସମାପନ ହୋଇଥିଲା । ତା'ପରେ ବିବାହ ମଧ୍ୟ ।

ଆମେ ପାଞ୍ଚ ଭାଇ ଭଉଣୀ ଥିଲୁ । ତିନି ଭଉଣୀଙ୍କ ପରେ ଦୁଇ ଭାଇ ହୋଇଥିଲେ । ବାବୁଲି ଓ ଟୁକୁନ୍, ସେଥିପାଇଁ ସମସ୍ତଙ୍କର ଗେହ୍ଲା ଥିଲେ । ବୁର୍ଲାରେ ଆମର ବହୁ ବର୍ଷ କଟିଥିଲା । ନାନାଙ୍କର ବଗିଚାରେ ବହୁତ ଆଗ୍ରହ ଥିଲା । ନାନାପ୍ରକାର ପରିବା ଲଗାଉଥିଲେ । ଫଳ ଗଛ ମଧ୍ୟ ଲଗାଉଥିଲେ । ନିଜେ ଯତ୍ନ ନେଇ ବଗିଚା କାମ କରନ୍ତି । ଆମ୍ଭେମାନେ ମଧ୍ୟ ଗଛ ଲଗାଇବା, ପାଣି ଦେବା ଇତ୍ୟାଦି କାର୍ଯ୍ୟ ଖୁସିରେ କରୁ । ପରିବା ସହ ଗୋଲାପ, ଗେଣ୍ଡୁ, ଜିନିଆ, ଡାହଲିୟା ଆଦି ଫୁଲର ପସରାରେ ବଗିଚା ହସି ଉଠୁଥିଲା । କୌଣସି କାମ ଛୋଟ ନୁହେଁ, ଏ କଥା ଆମେ ତାଙ୍କଠାରୁ ଶିଖିଥିଲୁ । ଘରେ ଗୋଟିଏ ବ୍ୟାଡ୍‌ମିଣ୍ଟନ କୋର୍ଟ କରି ଆମମାନଙ୍କ ସହ ଖେଳୁଥିଲେ । ମତେ ବହୁ ସମୟରେ ପାଠ ମଧ୍ୟ ପଢ଼ାଉଥିଲେ ।

ଏହିଠାରେ ୧୯୭୦ ମସିହାରେ ମୋର ବାହାଘର ଇଞ୍ଜିନିୟର ଭାସ୍କର ରାଓ ଦୋରାଙ୍କ ସହ ଅତି ଯାକଜମକରେ ହୋଇଥିଲା । ବିଦାୟବେଳାର ସେହି ମୁହୂର୍ତ୍ତ,

Digitized by srujan ka@gmail.com

ପିତାମାତାଙ୍କର ଆବେଗ, ଅଶ୍ରୁଭରା ମୁହଁ କେବେ ବି ଭୁଲିବାର ନୁହେଁ । ବାପା, ମା' ମୋତେ ବହୁତ ଭଲ ପାଉଥିଲେ । ସବୁବେଳେ ଭଲ ବହି ପଢ଼ିବାକୁ ଉପଦେଶ ଦେଉଥିଲେ । ଆମ ପରିବାର ବିଷୟରେ ଲେଖିବାକୁ ବହୁତ ଥର କହିଥିଲେ । ସେ ତାଙ୍କର ନାମ ପରି ସତ୍ୟବାଦୀ, ନିର୍ଭିକ, ନିର୍ଲୋଭୀ, ସାହାସୀ, କର୍ତ୍ତବ୍ୟପର, ଈଶ୍ୱର ବିଶ୍ୱାସୀ, ସରଳ ଓ ପରୋପକାରୀ ଥିଲେ । ତାଙ୍କ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱର ସ୍ୱଚ୍ଛତା ମତେ ଅଭିଭୂତ କରୁଥିଲା । ଯେକୌଣସି ସମସ୍ୟା କହିଲେ, ତା'ର ଉଚିତ ସମାଧାନ କରୁଥିଲେ । ଅଳ୍ପରେ କିପରି ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ରହିବାକୁ ହେବ, ସେ ଶିକ୍ଷା ଦେଉଥିଲେ ।

ସବୁ ବିଷୟରେ ତାଙ୍କର ଗଭୀର ଜ୍ଞାନ ଥିଲା । ଯେକୌଣସି ବିଷୟ ତାହା ପୌରାଣିକ ହେଉ, ସାମାଜିକ, ଶିକ୍ଷାଗତ, ଇତିହାସ ସମ୍ୱଳିତ ବା ବିଜ୍ଞାନ ବିଷୟରେ ହେଉ, ସେ ଆଲୋଚନା କରି ବିମୁଗ୍ଧ କରୁଥିଲେ । ତାଙ୍କ ସହ ସମୟ କିପରି କଟିଯାଉଥିଲା ଜାଣି ହୁଏ ନାହିଁ । ସମସ୍ତଙ୍କର ସୁଖ, ଦୁଃଖରେ ମା' ଓ ବାପା ଯାଇ ଛିଡ଼ା ହେଉଥିଲେ । କୌଣସି ଜିନିଷରେ ଅଧିକ ଆସକ୍ତି ରଖୁନଥିଲେ । ମା'ଙ୍କର ଘର ଚଳାଇବା ଦକ୍ଷତା ଦେଖି ମୁଁ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହେଉଥିଲି । ମୋ ମା' ଅତି ସରଳ ଥିଲେ । ଅତିଥି ଘରକୁ ଆସିଲେ ଖୁସିରେ ସବୁ କାମ ତୁଲାଉଥିଲେ । ବାପାଙ୍କର କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟରେ ସେ ବିରୋଧ କରିବାର ମୁଁ କେବେ ଦେଖିନାହିଁ । ବାପାଙ୍କର ସଫଳ ଜୀବନ ପଛରେ ମା'ଙ୍କର ପ୍ରଚ୍ଛନ୍ନ ଭୂମିକା ଓ ତ୍ୟାଗ ରହିଥିଲା । ଏହି ସବୁ ଆମ ଜୀବନରେ ସୁପ୍ରଭାବ ପକାଇଥିଲା ।

ବାପା ଜଣେ ଦକ୍ଷ ଡାକ୍ତର ଥିଲେ । ଅନାଟୋମି ବିଭାଗରେ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କର ରୋଗ ନିରୂପଣ କରିବା ଶତ ପ୍ରତିଶତ ଠିକ୍ ହେଉଥିଲା । ଗାଁରେ ରହିବା ସମୟରେ ବହୁତ ରୋଗୀଙ୍କୁ ମାଗଣାରେ ଚିକିତ୍ସା କରିଛନ୍ତି । ବହୁ ଲୋକ ତାଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଉପକୃତ ମଧ୍ୟ ହୋଇଛନ୍ତି । ବହୁତ କମ୍ ଖର୍ଚ୍ଚରେ ଗରିବ ରୋଗୀମାନେ ଭଲ ହେଉଥିଲେ । ତେଣୁ ଆମ ଗ୍ରାମ କେଶରପୁରରେ (ବୁଦ୍ଧ ଗ୍ରାମ) ସେ ଯେଉଁ ୭ ବର୍ଷ ରହିଥିଲେ ରୋଗୀଙ୍କର ଲମ୍ୱା ଲାଇନ୍ ଲାଗୁଥିଲା । କାହାରିଠାରୁ କପର୍ଦ୍ଦକଟିଏ ଗ୍ରହଣ କରୁ ନଥିଲେ । ସବୁ ବୟସର ଓ ବର୍ଗର ଲୋକମାନଙ୍କ ସହ ସେ ଭାବ ବିନିମୟ କରିପାରୁଥିଲେ । ପରେ ନିଜର ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟଗତ କାରଣରୁ ସେ ନୟାଗଡ଼ରେ ଘରକରି ରହିଥିଲେ ।

ମହାପୁରୁଷମାନଙ୍କର ଜୀବନୀ, ଇତିହାସ ସମ୍ୱଳିତ ବହି ଓ ଭଲ ଭଲ ବହି ପଢ଼ିବାକୁ ବହୁତ ଭଲ ପାଉଥିଲେ । ନୟାଗଡ଼ରେ ବହି ପ୍ରଦର୍ଶନୀ ହେଲେ ସେ ଯାଇ ନୂତନ ବହି କିଣୁଥିଲେ । କେଉଁଠାରେ ସେକେଣ୍ଡହ୍ୟାଣ୍ଡ୍ ବହି ମିଳୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସେଥିରୁ ବାଛି ଭଲ ଭଲ ବହି କିଣୁଥିଲେ । ଶେଷ ଜୀବନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବହି ତାଙ୍କ ସାଥୀ ଥିଲା । ମନ୍ଦିର କିମ୍ୱା ଜନଗହଳି ସ୍ଥାନକୁ ଯାଉନଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଠାକୁରଙ୍କ ପାଖରେ ବିଶ୍ୱାସ ରଖୁଥିଲେ । ସତ୍‌ପଥରେ ରହିଲେ

Digitized by srujan ka@gmail.com

ଭଗବାନଙ୍କ ସାହାଯ୍ୟ ମିଳେ, ଏହି କଥା ମୁଁ ତାଙ୍କଠାରୁ ଶିଖିଥିଲି । ସଦାସର୍ବଦା ସମୟର ସତ୍‌ବିନିଯୋଗ କରୁଥିଲେ । ତାଙ୍କର ବୁଝାଇବାର ଢଙ୍ଗ ଏତେ ସୁନ୍ଦର ଥିଲା ଯେ ତାହା ହୃଦୟକୁ ଛୁଉଁଥିଲା । ସବୁବେଳେ ଧନୀ, ଗରିବଙ୍କୁ ନ ଦେଖି ମଣିଷପଣିଆ ଦେଖୁଥିଲେ । କୌଣସି ଜିନିଷରେ ଆଶା ନରଖି ନିଜର କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ ଶିକ୍ଷା ଦେଇ ଆମ ଜୀବନକୁ ବୁଦ୍ଧିମନ୍ତ କରିଛନ୍ତି । କୌଣସି ବି ବଦଭ୍ୟାସ ବାବା ଏବଂ ମା' ଦୁହିଁଙ୍କ ପାଖରେ ନଥିଲା । ଏପରି ମହତ୍ ଗୁଣ ସମ୍ପନ୍ନ ପିତାମାତାଙ୍କ କୋଳରେ ଜନ୍ମ ଗ୍ରହଣ କରି ମୋ ଜୀବନ ଧନ୍ୟ ହୋଇଛି ।

ବାପା ତାଙ୍କର ଛାତ୍ରମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ବହୁତ ଭଲ ପାଉଥିଲେ । ପାଠ ପଢ଼ା ସହ ସେମାନଙ୍କର ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ସୁବିଧା ଓ ଅସୁବିଧା ବିଷୟରେ ବୁଝି ସେ ସବୁର ସମାଧାନ ମଧ୍ୟ କରୁଥିଲେ । ପଢ଼ା ସହ ମଧ୍ୟ ମନୁଷ୍ୟର ସାଧାରଣ ଜ୍ଞାନ ରହିବା ଉଚିତ୍ ବୋଲି ସେ ମତାମତ ଦେଉଥିଲେ । ଛାତ୍ରମାନେ ତାଙ୍କୁ ସମ୍ମାନ ଦେବା ସହ ମର୍ଯ୍ୟାଦା ମଧ୍ୟ ଦେଉଥିଲେ । ଅବସର ନେବାର ବହୁ ବର୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କେଉଁଠି ପୁରାତନ ଛାତ୍ର ଦେଖାଗଲେ ସେ ବହୁତ ଖୁସି ହେଉଥିଲେ । ସବୁ ନାତି ଓ ନାତୁଣୀ ଏବଂ ସେମାନଙ୍କର ପିଲାମାନଙ୍କର ଅତି ପ୍ରିୟ ଥିଲେ । ଭଲ ଭଲ ଗପ କହି, ଚିତ୍ର ଆଙ୍କି, ଗୀତ ଗାଇ ସେମାନଙ୍କର ମନକୁ ମୋହି ପାରୁଥିଲେ । ମୋର ପୁଅ ରାଜା, ଦୁଇ ଝିଅ ରୋଲି ଏବଂ ରିତୁ ବଡ଼ ହେବା ପରେ ସେ ମତେ ଉପଦେଶ ଛଳରେ କହିଥିଲେ, "ପିଲାଙ୍କୁ ମଣିଷ କରି ସ୍ୱାଧୀନ ବିହଙ୍ଗ ଭଳି ଛାଡ଼ିବ । ତାଙ୍କର ଗତିବିଧି ଦେଖି ଆନନ୍ଦିତ ହେବ ।'' ତାଙ୍କ ପାଖରେ ଜେନେରେସନ୍ ଗ୍ୟାପ୍‌ର ପ୍ରଭାବ ଯେପରି ହାର ମାନିଥିଲା ।

ଆମେମାନେ ଘରକୁ ଗଲେ ମା' ଓ ବାପା ଦୁହେଁ ଖୁସି ହେଉଥିଲେ । ଜ୍ୱାଇଁମାନେ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କର ଅତି ପ୍ରିୟ ଥିଲେ । ଆମେ ଘରୁ ଆସିବା ସମୟରେ ଆଖିରୁ ଅଦୃଶ୍ୟ ହେବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଚାହିଁ ରହୁଥିଲେ । ସେ ସ୍ନେହର ତୁଳନା ନାହିଁ । ଜୀବନର ଶେଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କର୍ମ ଚଞ୍ଚଳ ଥିଲେ । ନୟାଗଡ଼ରେ ହେଉଥିବା ସଭାମାନଙ୍କରେ ନିମନ୍ତ୍ରିତ ହୋଇ ଯୋଗଦେଉଥିଲେ । ଗୀତା, ଭାଗବତ, ଶଙ୍କରାଚାର୍ଯ୍ୟଙ୍କର ମୋହ ମୁଦ୍‌ଗର ଆଦି ପାଠ କରି ବହୁ ଅଂଶ କଣ୍ଠସ୍ଥ କରି ଆବୃତ୍ତି କରୁଥିଲେ । ବହି ପଢ଼ିବା ବେଳେ ସେ ତନ୍ମୟ ହୋଇ ପଡ଼ୁଥିଲେ । ତାଙ୍କର ସ୍ମରଣଶକ୍ତି ଶେଷ ଜୀବନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରଖର ଥିଲା । ଚାକିରି ସମୟରେ ଆମେ ଯେଉଁ ଯାଗାମାନଙ୍କରେ ଥିଲୁ, ସବୁ ଯାଗାକୁ ଆସି ବୁଲି ଯାଉଥିଲେ । ସବୁ ଝିଅ-ଜ୍ୱାଇଁ ଓ ପୁଅ-ବୋହୂଙ୍କୁ ସମାନ ଭାବରେ ଭଲ ପାଉଥିଲେ । ଦେଖିବାକୁ ଇଚ୍ଛା ହେଲେ ସେ ଭୁବନେଶ୍ୱର ଚାଲି ଆସୁଥିଲେ । ନାତୁଣୀବୋହୂ ଅରୁଣା ମଧ୍ୟ ସେମାନଙ୍କର ବହୁତ ଯତ୍ନ ନେଉଥିଲା । ତାଙ୍କଠୁ ମେଡ଼ିକାଲ୍ ପାଠ ବିଷୟରେ ଅନେକ ପ୍ରଶ୍ନ ପଚାରି ବୁଝୁଥିଲା । ରାଜାର ପୁଅ ଓ ଝିଅଙ୍କୁ ଦେଖି ବହୁତ ଖୁସି ହେଉଥିଲେ ।

Digitized by srujan ka@gmail.com

୨୦୦୮ ମସିହା ମକର ସଂକ୍ରାନ୍ତି ଦିନ ୮୬ ବର୍ଷ ବୟସରେ ସ୍ୱର୍ଗାରୋହଣ କଲେ । ତା'ର ଆଗଦିନ ଜଗନ୍ନାଥ ଜଣାଣଟିଏ ଲେଖିଲାବେଳେ ତାଙ୍କର ବ୍ରେନ୍ ଷ୍ଟ୍ରୋକ୍ ହୋଇଥିଲା । ସେହିଦିନ ରାତିରେ ମା'ଙ୍କର ହାତକୁ ଧରି ଛାତି ଉପରେ ରଖି ତାକୁ ନୀରବରେ ବିଦାୟ ଦେଲେ । ତାଙ୍କର ସେ ଅନ୍ତିମ ବିଦାୟ ଦେବାର ଦୃଶ୍ୟ ମୋ ଆଖି ଆଗରେ ଭାସି ଯାଉଛି । ତାଙ୍କର ଶେଷ ସମୟରେ ମୁଁ ଓ ନାତି ରୋହନ ତାଙ୍କ ପାଖରେ ଥିଲୁ । ବିଷ୍ଣୁ ସହସ୍ର ନାମ ପାଠ କରିଥିଲୁ । ମା' ଶେଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବାପାଙ୍କର ବହୁତ ଯତ୍ନ ନେଇଥିଲେ । ବାପାଙ୍କର ପ୍ରଥମ ଶ୍ରାଦ୍ଧବାର୍ଷିକରେ ମୋ ମା' ଭୀଷଣ ଭାବରେ ଅସୁସ୍ଥ ହୋଇଥିଲେ । ବହୁ କଷ୍ଟରେ ଆମମାନଙ୍କର ସେବା ଯତ୍ନରେ ଭଲ ହୋଇ ପ୍ରାୟ ଦୁଇ ମାସରେ ନିଜ କାମ ସବୁ ନିଜ ହାତରେ କରିପାରିଲେ । ଶେଷ ସମୟରେ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ବାବାଙ୍କର ଚରଣାଶ୍ରିତ ହୋଇ ରହିଥିଲେ । ୨୦୧୧ ମସିହାରେ ସାନଝିଅ, ଜ୍ୱାଇଁଙ୍କ ପାଖରେ ଥିଲାବେଳେ ପ୍ରାୟ ୮୦ ବର୍ଷ ବୟସରେ ଇହଧାମ ଛାଡ଼ିଥିଲେ । ତାଙ୍କର ଶେଷ ସମୟରେ ଆମେ ସବୁ ପୁଅ, ଝିଅ ଓ ବଡ଼ ବୋହୂ, ନାତି, ନାତୁଣୀ ପାଖରେ ଥିଲୁ । ବାପା ଓ ମା' ଦୁହେଁ ଚାଲିଯିବାର ଦୁଃଖ ଚିରଦିନ ପାଇଁ ଆମ ମନରେ ଅଲିଭା ଦାଗ ହୋଇ ରହିବ । ସେ ଅମର ଆତ୍ମା ସଦ୍‌ଗତି ପାଆନ୍ତୁ ଓ ଆମମାନଙ୍କ ଉପରେ ଆଶୀର୍ବାଦ ବରଷୁଥାନ୍ତୁ ।

ଭୁବନେଶ୍ୱର

□□□

Digitized by srujan ka@gmail.com

ଅତୀତର କିଛି ସ୍ମୃତି

ଡଃ ଭାସ୍କର ରାଓ ଦୋରା

ମୁଁ ବୁର୍ଲା ଇଞ୍ଜିନିୟରିଂ କଲେଜରୁ ୧୯୬୨ ସାଲରେ ଡିଗ୍ରୀ ହାସଲ କଲି ଅର୍ଥାତ୍ ୧୯୫୮ରେ ଜଏନ୍ କରିଥିଲି ତଥାପି ପ୍ରଫେସର ସତ୍ୟବାଦୀ ହଜାରୀଙ୍କୁ ଭଲଭାବେ ପରିଚିତ ନଥିଲି କେବଳ ତାଙ୍କ ନାମ ଶୁଣିଥିଲି । ମୋର ମନପଡ଼େ ଇଞ୍ଜିନିୟରିଂ କଲେଜରେ sports competitionରେ ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରତିଯୋଗିତା ହୁଏ । ସେତେବେଳେ ମେଡ଼ିକାଲ କଲେଜର ଶିକ୍ଷକଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ନିମନ୍ତ୍ରଣ କରାଯାଏ ଏବଂ sportsରେ ମଧ୍ୟ ଭାଗନିଅନ୍ତି । ବିଶେଷତଃ running raceରେ ପ୍ରଫେସର ସତ୍ୟବାଦୀ ହଜାରୀ ପୁରସ୍କୃତ ହୁଅନ୍ତି । ସେ ଭାରି ଖେଳପ୍ରିୟ ଥିଲେ ଏବଂ ଫୁଟ୍‌ବଲ୍ ତାଙ୍କର ଅତିପ୍ରିୟ ଖେଳ ଥିଲା । ମୋର ମଧ sportsରେ ବହୁତ ଆଗ୍ରହ ଥାଏ । ତେଣୁ ପ୍ରଫେସର ହଜାରୀଙ୍କୁ କିଛି କିଛି ଜାଣେ । କିନ୍ତୁ କେବେହେଲେ ତାଙ୍କ ସହିତ ମିଶିବାକୁ ସୁଯୋଗ ପାଇନଥିଲି । Burla Medicalରେ ୧୯୫୯ ସାଲରେ Asst. Prof. ପଦବୀରେ ଜଏନ୍ କରି Anatomy Dept.ର ବହୁତ ଉନ୍ନତି କରିଥିଲେ ଏବଂ ବୁର୍ଲାରେ ଜଏନ୍ କରିବା ପୂର୍ବରୁ ସରକାରଙ୍କ ସହାୟତାରେ ଅଧିକ ଜ୍ଞାନ ଅର୍ଜନ ପାଇଁ ଆମେରିକା ଯାଇଥିଲେ ଏବଂ ୧୯୬୩ରେ ପ୍ରଫେସର ପଦକୁ ଉନ୍ନିତ ହୋଇଥିଲେ ।

ଯେତେବେଳେ ମୋର ବାହାଘର ପ୍ରସ୍ତାବ, ତାଙ୍କର ବଡ଼ଝିଅ ଅନ୍ନପୂର୍ଣ୍ଣ ସାଙ୍ଗରେ ଠିକ୍ ହେଲା ଏବଂ ୧୯୭୦ ସାଲ ମାର୍ଚ୍ଚ ମାସରେ ବାହାଘର ହେଲା, ତା'ପରଠୁ ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ଭଲ ଭାବେ ଜାଣିବାକୁ ସୁଯୋଗ ପାଇଲି । ସେ ତାଙ୍କ ଝିଅମାନଙ୍କୁ ଏତେ ଭଲ ପାଉଥିଲେ ଯେ ପ୍ରଥମ ଝିଅ ଅନ୍ନପୂର୍ଣ୍ଣା ବାହାହୋଇ ବିଦା ହେଲାବେଳକୁ ଭୋ ଭୋ କରି ବହୁତ କାନ୍ଦିଛନ୍ତି । କେବଳ ଝିଅ ନୁହନ୍ତି ପରିବାରର ସମସ୍ତଙ୍କୁ ବହୁତ ଆଦର କରନ୍ତି ଏବଂ ଯେତେବେଳେ ଯାହା ଦରକାର ଦିଅନ୍ତି । ଆମର ପ୍ରଥମ ସନ୍ତାନ ରାଜା ବୁର୍ଲାରେ ଜାନୁୟାରୀ ମାସରେ ଜନ୍ମ ହେଲା । ତାକୁ ଯେତେବେଳେ ୫ ମାସ ହୋଇଥାଏ, ଅସାବଧାନବଶତଃ ଖଟରୁ ପଡ଼ି, ତା'ର femur bone fracture ହୋଇଗଲା । ଆମର ଅଭିଜ୍ଞତା କିଛି ନଥାଏ । ଭାବିନେଲୁ ଜ୍ୱର ହୋଇଛି । ମୁଁ ସେତେବେଳେ ଭୁବନେଶ୍ୱରରେ ସହକାରୀ ଯନ୍ତ୍ରୀ ଭାବେ ଅଫିସ୍‌ରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥାଏ । ପ୍ରଥମେ Capital Hospitalରେ consult କରିଥାଉ । ସେମାନେ ମଧ treatment କରି injection ଦେଉଥିଲେ । ଏ ଖବର ଯେତେବେଳେ ମୋ ଶ୍ୱଶୁର ଶୁଣିଲେ, ସେ ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ଭାବିନେଲେ ଯେ ଏମାନଙ୍କର କିଛି ଅଭିଜ୍ଞତା ନାହିଁ । ତା'ର ନିଶ୍ଚୟ ହାଡ଼ ଭାଙ୍ଗିଥିବ । ତେଣୁ ରାତାରାତି

Digitized by srujan ka@gmail.com

ବାହାରି ମୋର ଶାଶୁ ଏବଂ ଶ୍ୱଶୁର ସକାଳୁ ଭୁବନେଶ୍ୱରରେ ପହଞ୍ଚିଗଲେ ଏବଂ Capital Hospital ନେଇ X-Ray କଲେ ଏବଂ ତାଙ୍କର ପୂର୍ବ ଅନୁମାନ ଠିକ୍ ହେଲା । ତା'ପରେ traction ପରେ plaster ହେଲା ଏବଂ ରାଜା ଆରୋଗ୍ୟ ହେଲା । ମୋର ଏହା କହିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଯେ ତାଙ୍କର Anatomy ବିଭାଗ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ସେ ଜଣେ ବିଚକ୍ଷଣ ଡାକ୍ତର ଥିଲେ ଏବଂ ସମସ୍ତେ ତାଙ୍କର ଜ୍ଞାନକୁ ପ୍ରଶଂସା କରୁଥିଲେ । ସେ M.B.B.S. କଟକରେ ପଢ଼ିଥିଲେ ଏବଂ Gold Medalist ଥିଲେ ଏବଂ ପ୍ରତ୍ୟେକ ବିଭାଗରେ ତାଙ୍କର ଜ୍ଞାନ ଥିଲା ।

ପ୍ରଥମେ ଆମେ ଭୁବନେଶ୍ୱରରେ ଥିଲୁ ଏବଂ ତା'ପରେ ପରେ ଆଠଗଡ଼ରେ posting ହୋଇଥିଲା । ଏହିପରି ବିଭିନ୍ନ ଯାଗାକୁ ବଦଳି ହୋଇଥିଲା ଏବଂ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଯାଗାକୁ ଶାଶୁ ଏବଂ ଶ୍ୱଶୁର ଆସନ୍ତି ଏବଂ ତାଙ୍କ ଆସିବା ଖବର ନାତି, ଏବଂ ନାତୁଣୀ ଜାଣିଲେ ଭାରି ଖୁସି ହୁଅନ୍ତି ଏବଂ ସବୁବେଳେ ତାଙ୍କ ପାଖରୁ ଗପ ଶୁଣନ୍ତି ଏବଂ ସେ ମଧ୍ୟ ପିଲାମାନଙ୍କୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଆଦର କରନ୍ତି । ତାଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ କିଛିଦିନ କଟେଇବାକୁ ଆମକୁ ମଧ୍ୟ ଖୁବ୍ ଭଲ ଲାଗେ ।

ପ୍ରଫେସର ଡକ୍ଟର ସତ୍ୟବାଦୀ ହଜାରୀଙ୍କ ଜୀବନୀ ଗୋଟାଏ ଖୋଲା ବହି ସଦୃଶ । ସେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସ୍ନେହି, ନିଷ୍ଠାପର, ଆଦର୍ଶ, ଦକ୍ଷ ଶିକ୍ଷକ ଥିଲେ । ଦେଶ ଭିତରେ ଖୁବ୍ ନାମ ଥିଲା । ସେ Examiner ହୋଇ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରଦେଶକୁ ଯାଉଥିଲେ ଏବଂ ପ୍ରଶଂସା ପାଉଥିଲେ । ଛାତ୍ରମାନେ ତାଙ୍କୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଭକ୍ତି କରୁଥିଲେ, ଯେହେତୁ ସେ ପାଠ ପଢ଼ାରେ ନିପୁଣ ଥିଲେ ଏବଂ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଛାତ୍ରଙ୍କ ନାମ ଜାଣି ତାଙ୍କୁ ଠିକ୍ ବାଟରେ ଆଣିପାରୁଥିଲେ । ମୋର ମନପଡ଼େ ଯେତେବେଳେ ଆମେ ଯାଉ, ସେ ଆମର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦରକାରି ଜିନିଷ ପ୍ରତି ନିଜେ ଧ୍ୟାନ ଦେଇଥାନ୍ତି । ଅର୍ଥାତ୍ ଆମର ବିଛଣାରେ ମଶାରି ବନ୍ଧା ହେଲା କି ନାହିଁ, ତାକୁ ମଧ୍ୟ ଭୁଲନ୍ତି ନାହିଁ । ଏହା ଦେଖି ଆମକୁ ଭାରି ଲଜ୍ଜା ଲାଗେ ।

ବଡ଼ ଜ୍ୱାଇଁ ହିସାବରେ ମତେ ଭାରି ଭଲ ପାଉଥିଲେ । ତା'ମାନେ ନୁହେଁ ଯେ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଭଲ ପାଉନଥିଲେ । ମୋର କାର୍ଯ୍ୟଶୈଳୀକୁ ବହୁତ ପ୍ରଶଂସା କରୁଥିଲେ ଏବଂ ବହୁତ କ୍ଷେତ୍ରରେ ମୋର ମାର୍ଗ ଦର୍ଶକ ଥିଲେ । ମୁଁ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କୁ ମୋର ଆଦର୍ଶ ଭାବରେ ଭକ୍ତି କରୁଥିଲି । ଶାଶୁ ଆମର ଖୁବ୍ ଯତ୍ନ ନେଇଥାନ୍ତି ଏବଂ ମୋ ସାଙ୍ଗରେ ସମୟେ ସମୟେ ମନଖୋଲି କଥା ହୁଅନ୍ତି । ସେ ଖୁବ୍ କର୍ତ୍ତବ୍ୟପରାୟଣା ଓ ସମୟାନୁବର୍ତ୍ତି ଥିଲେ । ତାଙ୍କର ଶେଷ ଜୀବନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏହି ଧାରା ବଳବତ୍ତର ଥିଲା । ସେମାନେ ସର୍ବଦା ସହଯୋଗର ହାତ ବଢ଼ାଉଥିଲେ ଏବଂ ସେହିପରି ପିଲାମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଶିକ୍ଷା

Digitized by srujan ka@gmail.com

ଦେଇଥିଲେ । ଆମର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଭାଇ ଏବଂ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ସମ୍ମାନ ଏବଂ ସ୍ନେହ ଦେଉଥିଲେ । ସେ ତାଙ୍କର ଶେଷ ଜୀବନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କର୍ମତତ୍ପର ଥିଲେ ।

ଆମେ ଦୁହେଁ ସାନଝିଅ ରିତୁ ପାଖକୁ ୨୦୦୭ ସାଲରେ ଆମେରିକା ଯାଇଥିଲୁ ଏବଂ ଯେତେବେଳେ ଫୋନ୍ କରୁଥିଲୁ, ସେ ଶୀଘ୍ର ଫେରି ଆସିବାକୁ କହୁଥାନ୍ତି । ସତେ ଯେମିତି ତାଙ୍କର ସମୟ ପାଖେଇ ଆସିବ ବୋଲି ଜାଣିପାରୁଥାନ୍ତି । ତାଙ୍କର ସବୁବେଳେ Low B.P. ରହୁଥିଲା ଏବଂ ଶେଷ ବେଳକୁ B.P. ବହୁତ High ରହିଲା । ବଡ଼ପୁଅ ବାବୁଲି ଏବଂ ତା' ସ୍ତ୍ରୀ ସୁଧା ପାଖରେ ରହୁଥିବାରୁ ବିଶେଷ କିଛି ଅସୁବିଧାରେ ପଡ଼ି ନଥିଲେ । ସେ ସଦାସର୍ବଦା ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ପାଇଁ ଯତ୍ନଶୀଳ ଥିଲେ । ଶେଷ ସମୟରେ ୨୦୦୮ ଜାନୁଆରୀ ମାସରେ ମକର ସଂକ୍ରାନ୍ତି ପୂର୍ବଦିନ ତାଙ୍କର ଟେବୁଲ୍ ପାଖରେ ଗୋଟିଏ କୃଷ୍ଣ ଜଣାଣ ଅଧା ଲେଖିଥିବା ଅବସ୍ଥାରେ ତାଙ୍କର severe brain stroke ହେଲା ଏବଂ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ନୟାଗଡ଼ ହସ୍ପିଟାଲ ଏବଂ ପରେ ପରେ କଟକ ସ୍ଥାନାନ୍ତିତ କରାଗଲା । ତା' ପରଦିନ ଅର୍ଥାତ୍ ମକର ସଂକ୍ରାନ୍ତି ଦିନ ଇହଧାମ ତ୍ୟାଗ କଲେ, ଯେପରି ସେ ଚାହୁଁଥିଲେ କାହାରିକୁ ଅସୁବିଧାରେ ନ ପକାଇ ଭଗବାନଙ୍କ ସହ ଲୀନ ହେଲେ ଆମେ ଆମେରିକାରୁ ଫେରିବାର ୧୫ ଦିନ ମଧ୍ୟରେ ଚାଲିଗଲେ । ଆମେ ଫେରିନଥିଲେ ତାଙ୍କର ଅନ୍ତିମ ଦର୍ଶନ କରିପାରି ନଥାନ୍ତୁ ।

ତାଙ୍କର ଅଭାବ ଆଜି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆମେ ସମସ୍ତେ ଅନୁଭବ କରୁଛୁ । ତାଙ୍କର ଜୀବନର ଆଦର୍ଶ ଥିଲା simple leaving & high thinking. ତାଙ୍କର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଜୀବନଶୈଳୀ ବିଷୟ ଆଲୋଚନା କଲେ, ଗୋଟାଏ ଗ୍ରନ୍ଥ ହେବ । ତାଙ୍କର ଆଶୀର୍ବାଦ ଆମ ଉପରେ ରହୁ ଏବଂ ଆମର ମାର୍ଗ ଦର୍ଶକ ହେଉ ।

❑❑❑

Digitized by srujan ka@gmail.com

ଅତୀତରୁ ପଦେ ଅଧେ

ଶ୍ରୀମତୀ ବିଜୟଲକ୍ଷ୍ମୀ ରାଓ

ଜୀବନର ରଙ୍ଗମଞ୍ଚରେ ଅନେକ ପ୍ରକାରର ଅନୁଭବ ଆଉ ଅନୁଭୂତି ଭିତର ଦେଇ ଆଜି ଏ ବୟସରେ ପହଞ୍ଚି ମୁଁ ପୁଣି ସେହି ଅତୀତକୁ ଫେରି ଚାହିଁଲେ ଟଗର ଫୁଲର ମାଳ ଗୁନ୍ଥିଲା ପରି ଅନେକ ସ୍ମୃତି ମୋର ମାନସ ପଟଳରେ ଗୁନ୍ଥି ହୋଇ ଯାଉଛି । ଫୁଲରେ ଥିବା ବିଭିନ୍ନ ରଙ୍ଗ ପରି ଅନେକ କଥା ମୋର ସ୍ମୃତିକୁ ତାଜା କରିଦେଉଛି । ଭାବିଲି କିଛିଟା ଅନୁଭୂତି ମୋର ନାନାଙ୍କ ସହିତ ଏଇ କଲମର ମୁନରେ ଆଙ୍କି ଦେଇଯିବି ।

ମୋର ଜନ୍ମ କଟକରେ ହୋଇଥିଲା । ସେତେବେଳେ ନାନା ମେଡ଼ିକାଲ କଲେଜରେ Demonstrator ରୂପେ କାର୍ଯ୍ୟରତ ଥିଲେ । ମୁଁ ଛୋଟ ଥିଲାବେଳେ ନାନା ଆମେରିକା ଯାଇଥିଲେ । ଆଉ ଆମେ ଆମା ସହିତ ଆମ ଗାଁ କେଶରପୁରରେ ଥିଲୁ । ସେ ଆମେରିକାରୁ ଫେରି ଗାଁକୁ ଆସିଲାପରେ ଗ୍ରାମବାସୀମାନେ ତାଙ୍କୁ ସମ୍ବର୍ଦ୍ଧନା ଜଣେଇବା ପାଇଁ ଫୁଲମାଳ ପିନ୍ଧାଇ ଓ ବାଜା ବଜେଇ ଗାଁକୁ ପାଛୋଟି ନେଇଥିଲେ । ମୁଁ ସେ ସମୟରେ ଛୋଟ ଥିବାରୁ ନାନାଙ୍କର ଏ ପଟୁଆର ଦେଖି ତାଙ୍କ ହାତଧରି ତାଙ୍କୁ ପଚାରିଲି, "ନାନା ତମର ବାହାଘର ହେଉଛି କି ?" ପରେ ନାନା ମତେ ଏ କଥା କହି ବହୁତ ହସନ୍ତି ।

ପିଲାଦିନ କଥା କହିଲେ ପ୍ରଥମେ ମୋର ବୁର୍ଲା କଥା ମନେ ପଡ଼ିଯାଏ । ନାନା, ଆମାଙ୍କ ସହିତ ସେଇ ପୁରୁଣା ଘର, ଅଗଣା ମଝିରେ ଗୋଟେ ପିଜୁଳି ଗଛ, ସାଙ୍ଗମାନଙ୍କ ସହିତ ମା, ବାପା ବନି ଘର ଘର ଖେଳ, ସ୍କୁଲକୁ ଯିବା, ବର୍ଷାଦିନେ ରେନ୍‌କୋଟ ପିନ୍ଧି ଓଦା ହେବା କଥା ଭାବିଲେ ରୁମ ଟାଙ୍କୁରି ଉଠୁଛି । ସମୟଟା ସତରେ କେତେ କୌତୁକିଆ ଥିଲା । ମଣିଷ ଜୀବନରେ ବୋଧେ ଏ ସମୟଟା ସବୁଠାରୁ ଭଲ ସମୟ । ଖାଇବା, ପଢ଼ିବା, ପିନ୍ଧିବା ସବୁ ଚିନ୍ତାଥିଲା ମା, ବାପାଙ୍କର । ପିଲା ସମୟଟା କିପରି କଟିଗଲା ମୁଁ ଜାଣି ପାରିଲିନି । ମା, ବାପାଙ୍କର ସାନ୍ନିଧ ପାଇ ଆମେ ଆମ ଜୀବନ ସୋପାନରେ ବଢ଼ି ଚାଲିଲୁ । ଦୁଇ ଭାଇ ଆଉ ତିନି ଭଉଣୀ ଭିତରେ ମୁଁ ଥିଲି ମଝିଆ ଭଉଣୀ । କଥାରେ କହନ୍ତି ବଡ଼ ବାପର ସାନ ମାର ମଝିଆ ବାହାର ବାହାର । କିନ୍ତୁ ମୋର ସେମିତି କିଛି ଅନୁଭୂତି ନାହିଁ । ପିଲାଦିନେ ଅନେକ ସମୟରେ ଆମାର ମାଡ଼ କବଳରୁ ଖସି ଯାଉଥିବାରୁ ଦୁଇ ଭଉଣୀ ଭାବନ୍ତି ଆମା ମୋତେ ବେଶୀ ଭଲ ପାଏ । ପିଲାଦିନେ କିଏ ବା ମାଡ଼ ନ ଖାଇଛି । ପରସ୍ପର ଭିତରେ କଳି, କଜିଆ କଥା ମନେ ପଡ଼ିଲେ ଆମେ ବହୁତ ହସୁ । ନାନା, ଆମ ସହିତ strict ହେବା ସତ୍ତ୍ୱେ ଆମର ମନୋରଞ୍ଜନ ପାଇଁ ଅନେକ indoor games କିଣି ଘରେ ରଖିଥିଲେ । ଛୁଟିଦିନମାନଙ୍କରେ ନାନା ଆମ ସହିତ ସେ ସବୁ ଖେଳନ୍ତି । ସେ

Digitized by srujan ka@gmail.com

ସମୟ କଥା ଭାବିଲେ ଆଜିବି ମନ ଚଞ୍ଚଳ ହୋଇ ଉଠୁଛି । ପିଲାଦିନେ ନାନା, ଆମ୍ଭଙ୍କ ସହିତ ଏକ ଅନୁଶାସିତ ଜୀବନ ବିତେଇବା ସହ ନାନାଙ୍କର ଥଟ୍ଟା, ମଜା ମୁହୂର୍ତ୍ତ ମୁଁ ଆଜି ବି ଭୁଲି ପାରିନି । ଅତୀତର ସେ ସବୁ କଥା ମନେ ପଡ଼ିଲେ ଆଜି ସବୁ ଜୀବନ୍ତ ପରି ଲାଗୁଛି । ନାନା, ଆମା ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଏକାପରି ଦେଖିଲେ, ସ୍ନେହଦେଲେ, ଶିକ୍ଷା ଦେଲେ । ଭଲ ପାଇବା ସହିତ କୌଣସି ଭୁଲ୍ ଆମର ଦେଖିଲେ ଆମକୁ ଉଚିତ୍ ଶିକ୍ଷା ଦେଇଥିଲେ ଆଉ ସତ୍ ପଥରେ ନେଇଯାଇଥିଲେ । ସେ ଦୁହେଁ ଯେଉଁ ସଂସ୍କାର ଆମକୁ ଦେଇଥିଲେ ସେଇ ପଥରେ ଆମେ ଆଗେଇ ଯାଇ ଆମ ଜୀବନରେ ସଫଳ ହୋଇପାରିଲୁ ।

ବୁର୍ଲାରେ ନୂଆ ମେଡ଼ିକାଲ କଲେଜ ସହିତ ନୂଆ କ୍ୱାର୍ଟର ତିଆରି ହୋଇଥିଲା । ଆମେ ପୁରୁଣା ଘର ଛାଡ଼ି ନୂଆ ଘରକୁ ଆସିଲୁ । ବଡ଼ ଘର ହୋଇଥିଲା । ଘରର ପାରିପାର୍ଶ୍ୱରେ ଥିବା ଗୋଡ଼ିଆ ମାଟି ଆଉ ଟାଙ୍ଗରା ଭୂମିକୁ ଖୋଳା ଖୋଳି ଓ ଉର୍ବର କରି ବହୁ ପ୍ରକାରର ଫୁଲ ଆଉ ଫଳ ବଗିଚା ସହିତ ଘର ଆଗରେ ଗୋଟିଏ ସୁନ୍ଦର lawn develop କରିଥିଲେ । ଘର ପଛରେ ପରିବା ବଗିଚା କରିଥିଲେ । ଜାଗା ଅନେକ ଥିବାରୁ ନିଜର ସଉକ ପୁରା କରିବା ପାଇଁ ଘର ପଛରେ ଗୋଟେ ଗାଈ ରଖିଥିଲେ । କୁକୁଡ଼ା ମଧ ପାଳିଥିଲେ । ତେଣୁ ପିଲାଦିନେ ଆମେ ପ୍ରଚୁର ପରିମାଣରେ ଖିର, ଅଣ୍ଡା, ପନିପରିବା ଓ ଫଳ ମୂଳ ଖାଇ ପାରିଥିଲୁ । ତାଛଡ଼ା କଲେଜର ପିଅନ ମାନେ ଆସି ବହୁତ ପରିବା ନିଅନ୍ତି । Lawn ର ଆଗ ପଟେ କନିଅର ଗଛ, ଟଗର ଗଛ ଲଗେଇଥିଲେ । ଟଗର ଗଛରେ ଏତେ ଫୁଲ ଫୁଟେ ଯେ ଆମେ ପୂଜା, ପର୍ବ ଦିନ ମାନଙ୍କରେ ଫୁଲମାଳ କରି ଠାକୁରଙ୍କୁ ପିନ୍ଧାଉଥିଲୁ । ପୂଜାପର୍ବ କହିଲେ ମତେ ନାନାଙ୍କର ଗୋଟେ କଥା ମନେ ପଡ଼ିଯାଉଛି । ପର୍ବ, ପର୍ବାଣୀ ମାନଙ୍କରେ ଯେତେବେଳେ ଆମେ ପାଠ ଛାଡ଼ି ପୂଜାରେ ମାତିଥାଉ ସେତେବେଳେ ନାନା ଆମର ମଜା ଦେଖିବା ପାଇଁ ଆମକୁ ପାଠ ପଢ଼ାଇବାକୁ ଡ଼ାକନ୍ତି । ଗଣେଶ ପୂଜା ଆଉ ସରସ୍ୱତୀ ପୂଜାରେ ବହି ଠାକୁର ପାଖରେ ରଖା ହୋଇଛି କହି ଆମେ ପାଠରୁ ଖସିଯାଉ କିନ୍ତୁ ଖୁଦୁରୁକୁଣୀ ଓଷା ବେଳକୁ ଆମେ ଖସି ପାରୁନଥିଲୁ । କାରଣ ସେ ପୂଜା ରବିବାର ପଡ଼େ । ଆଉ ନାନା ଛୁଟି ସକାଶେ ଘରେ ଥାଆନ୍ତି । ତେଣୁ ସେଦିନ ମଜା ଆମର କିରକିରା ହୋଇଯାଏ । ସେ ସବୁ ମୁହୂର୍ତ୍ତ କଥା ଏବେ ମନେ ପଡ଼ିଲେ ମୁଁ ମନେମନେ ହସେ । ନାନାଙ୍କର କଥା ମନେପଡ଼େ । ମଳୟ ପବନର ଝୋଙ୍କା ପରି ଅନେକ ଖଟା, ମିଠା ସ୍ମୃତି ଆଜି ଏ ମନକୁ ବିଚଳିତ କରିଦେଉଛି । ମନେହୁଏ ସତେ ସେ ଦିନ ଗୁଡ଼ିକ ଫେରି ଆସନ୍ତା କି ?

ମେଡ଼ିକାଲ କଲେଜରେ ନାନାଙ୍କର ବହୁତ ସୁନାମ ଥିଲା । ପ୍ରଫେସର ହିସାବରେ ସେ ଜଣେ strict ଆଉ disciplined ଲୋକ ଥିଲେ । କଲେଜର ଉନ୍ନତି ପାଇଁ ସେ ବହୁତ କିଛି କରିଥିଲେ । ଛାତ୍ରମାନଙ୍କର ସୁବିଧା ଅସୁବଧା ବୁଝୁଥିଲେ । ଗରୀବ ଛାତ୍ରମାନଙ୍କର

Digitized by srujan ka@gmail.com

ଆର୍ଥିକ ସହାୟତା କରୁଥିଲେ । ସେଥିପାଇଁ ଛାତ୍ରମାନଙ୍କର ମଧ୍ୟ ନାନାଙ୍କ ପ୍ରତି ବହୁତ ସମ୍ମାନ ଥିଲା । ଅନେକ ସମୟରେ ଆମ ଗାଁରୁ ରୋଗୀମାନେ ଆମ ଘରକୁ ଆସନ୍ତି । ନାନା ସେମାନଙ୍କୁ ଘରେ ରଖି ତାଙ୍କର ଚିକିତ୍ସାର ପ୍ରବନ୍ଧ କରାନ୍ତି । ନାନାଙ୍କ ନାଁ ସତ୍ୟବାଦୀ ଥିଲା ଏବଂ ସେ ତାର ସାର୍ଥକତା ବଜାଇ ରଖି ମିଛ କହିବାକୁ କେବେ ଭଲ ପାଉନଥିଲେ । ଆଉ ସତ୍ ପଥରେ ଚାଲିଯାଉଥିଲେ । ସେ ଜଣେ ନିଷ୍କାପଟ ଆଉ ପରୋପକାରୀ ବ୍ୟକ୍ତି ଥିଲେ । ଆମା ଜଣେ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ପରାୟଣ ନାରୀ ଥିଲା । ଆମ ପାଇଁ ସେ ଜଣେ ଆଦର୍ଶ ସ୍ତ୍ରୀ ଆଉ ଆଦର୍ଶ ମା ଥିଲା । ଆମେ ତାଠାରୁ ବହୁତ କିଛି ଶିକ୍ଷା ପାଇଛୁ । ଆମା ପରି ସ୍ତ୍ରୀ ପାଇ ନାନା କିପରି ତାଙ୍କର ଜୀବନ କାଳରେ ପ୍ରତି କ୍ଷେତ୍ରରେ ସଫଳ ହୋଇ ପାରିଥିଲେ ପରେ ସେ ଆମକୁ କହନ୍ତି । ଆମା ତାର ନମ୍ରତା, ସଫଳତା ଓ ସହିଷ୍ଣୁତା ସକାଶେ ସମସ୍ତଙ୍କର ପ୍ରିୟ ପାତ୍ର ହୋଇପାରିଥିଲା । ଅତି ଦୁଃଖରେ ଭାଙ୍ଗି ପଡ଼ିବା ଆଉ ଅତି ଖୁସିରେ ଉତ୍‌ଫୁଲ୍ଲିତ ହେବା ଆମେ ତା ପାଖରେ ଦେଖିପାରିନୁ । ଧିରସ୍ଥିର ଓ ଧର୍ଯ୍ୟର ସହିତ ସେ ତାର କର୍ମ କରି ଯାଉଥିଲା । ବୁଢ଼ୀ ହେବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେ ନାନାଙ୍କର ସେବା କରି ଆସିଥିଲା । ତା ଜୀବନର ଅନେକ କଥା ଆମ ମନରେ ଛାପ ଛାଡ଼ି ଦେଇଯାଇଛି । ନାନା ତାଙ୍କ ଜୀବନରେ ସିନେମା ଦେଖିବାକୁ ଭଲ ପାଉନଥିଲେ । ତଥାପି ସେ "ଅମଡ଼ାବାଟ" ଭଳି ସିନେମା ଦେଖି ଆମକୁ ସିନେମା ଦେଖିବା ପାଇଁ ପଠାଇଥିଲେ । ଶାଶୁଘରେ କିପରି ଚଳିବାକୁ ହୁଏ ସେଥିରୁ ଶିଖିବା ପାଇଁ ବୁଝାଇଥିଲେ । ପ୍ରତି ସ୍ତରରେ ସେ ଆମକୁ ଉନ୍ନତ ଶିକ୍ଷା ଦେଇ ମାର୍ଗ ଦର୍ଶାଉଥିଲେ ଯାହାକି ଆମକୁ ଜୀବନରେ ବହୁତ ସାହାଯ୍ୟ କରିଛି ଆଉ ଅନେକ ପ୍ରେରଣା ମିଳିଛି ।

ସମ୍ବଲପୁରରେ କଲେଜ ପଢ଼ିବା ସମୟରେ ମୋର ବାହାଘର ଜଣେ ଆର୍ମି ଡ଼ାକ୍ତରଙ୍କ ସହିତ ହୋଇଥିଲା । ବାହା ହେଲା ପରେ ମୁଁ ପ୍ରାୟ ଆମା, ନାନାଙ୍କଠାରୁ ଦୂରରେ ରହୁଥିଲି । ବର୍ଷକୁ ଦୁଇମାସ ଛୁଟୀରେ ଆମେ ଦୁହେଁ ଘରକୁ ଆସୁ । ସେଥିରୁ କିଛି ଦିନ ଆମେ ନାନା, ଆମାଙ୍କ ସହିତ କଟାଉ । ବର୍ଷକୁ ମାତ୍ର ଥରେ ସେମାନଙ୍କ ସହ ଦେଖାହୁଏ । ସେମାନେ ଆମର ଆସିବା ବାଟକୁ ଅନାଇ ବସିଥାନ୍ତି । Retirement ପରେ ନାନା କିଛି ବର୍ଷ କେଶରପୁରରେ ବିତାଇଥିଲେ । ବହି ପଢ଼ାପଢ଼ିରେ ନାନାଙ୍କର ବହୁତ ଆଗ୍ରହ ଥାଏ । ତେଣୁ ଗାଁରେ ବହି ପଢ଼ାପଢ଼ି ଆଉ ରୋଗୀ ସେବାରେ ସେ କିଛିବର୍ଷ କଟାଇଥିଲେ । ଉଚ୍ଚ ଶିକ୍ଷିତ ହୋଇଥିବାରୁ ଗାଁରେ ସେ ଏକୁଟିଆ ପଡ଼ିଯାଇଥିଲେ । ତେଣୁ ପରେ ସେ ନୟାଗଡ଼ରେ ଘର କରି ବଡ଼ ପୁଅ ବୋହୁଙ୍କ ସହିତ ଭଲରେ ରହିଲେ । ନାତି, ନାତୁଣୀମାନେ ଛୋଟ ଥିବାରୁ ତାଙ୍କ ସମୟ ଭଲରେ କଟିଥିଲା । ସେ ଜଣେ ବନ୍ଧୁପ୍ରିୟ ଲୋକଥିଲେ । ନୟାଗଡ଼ରେ ତାଙ୍କୁ ସମସ୍କନ୍ଧର ବନ୍ଧୁ ମିଳିଲେ । ବହିପଢ଼ା ଛଡ଼ା ବନ୍ଧୁ ବାନ୍ଧବଙ୍କ ସହ ତାଙ୍କର ସମୟ ଭଲରେ କଟିଥିଲା । ବଞ୍ଚିଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବହି ତାଙ୍କର ସାଥୀ ଥିଲା । ଭଗବାନଙ୍କ ଉପରେ ଅଗାଢ଼ ଆସ୍ଥା ଓ ବିଶ୍ୱାସ ରଖି ସେ ତାଙ୍କର ଶେଷ ଜୀବନ ଭଲରେ କଟାଇଥିଲେ ।

Digitized by srujan ka@gmail.com

ଆମେ ଯେତେବେଳେ ଛୁଟୀରେ ଘରକୁ ଆସୁ ନାନା ଦୁଆର ମୁହଁରେ ଠିଆହୋଇ ଆମର ଆସିବା ବାଟକୁ ଅପେକ୍ଷା କରିଥାଆନ୍ତି । ଘରେ ପହଞ୍ଚିଲା ମାତ୍ରେ ଆମକୁ ଉପର ମହଲାକୁ ପାଛୋଟି ନିଅନ୍ତି । ଆମେ ଯାହା ସବୁ ଖାଇବାକୁ ଭଲ ପାଉ ସେ ସବୁ ଆଣି ରଖିଥାଆନ୍ତି । ଆଉ ତାର ପସରା ମେଲେଇ ଦିଅନ୍ତି । ତାଙ୍କର ସେ ମୁହୂର୍ତ୍ତର ଖୁସି କଥା ଭାବିଲେ ମୋ ଆଖିରେ ଲୁହ ଭରିଯାଉଛି । ଆମ ସହିତ ଅନେକ ଭଲମନ୍ଦ କଥାବାର୍ତ୍ତା ହୁଅନ୍ତି । ଡ଼ାକ୍ତର ହିସାବରେ ଜୁଆଁଇଙ୍କ ସହ ମେଡ଼ିକାଲ ବିଷୟରେ ଅନେକ କଥାବାର୍ତ୍ତା ଓ ଭାବ ବିନିମୟ କରନ୍ତି । ତାଙ୍କ ସାଙ୍ଗମାନଙ୍କ ସହିତ ଜୁଆଁଇଙ୍କ ଭେଟ କରାଇ ବହୁତ ଖୁସି ହୁଅନ୍ତି ।

ଆର୍ମିରେ ଆମେ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରାନ୍ତରେ ବଦଳି ହୋଇଯାଉ । ସବୁ ଜାଗାକୁ ପ୍ରାୟ ଆମା, ନାନା ଆସିଥିଲେ । ସେ ସମୟଟା ଆମ ପାଇଁ ଗୋଟେ ଅମୂଲ୍ୟ ସମୟ ଥିଲା । ଆମେ ଦୂରରେ ଥିବାରୁ ସେ ଦୁହିଁଙ୍କର ବେଶୀ କିଛି ସେବା, ସୁଶ୍ରୁଷା କରିପାରୁନୁ ବୋଲି ମୋ ମନରେ ଦୁଃଖ ଥାଏ । ଅନ୍ୟ ଦୁଇ ଭଉଣୀଙ୍କ ପରି ମୁଁ ବାରମ୍ବାର ଘରକୁ ଆସିପାରୁ ନ ଥିଲି । ଇଚ୍ଛା ଥିବା ସତ୍ତ୍ୱେ ଦୁହିଁଙ୍କୁ ଦେଖି ପାରୁ ନ ଥିଲି । ଅନେକ ବର୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଫୋନ୍‌ର ସୁବିଧା ନ ଥିଲା । ତେଣୁ ଯାହା ଚିଠିରେ କଥାବାର୍ତ୍ତା ଥିଲା । ସେମାନେ ଯେତେବେଳେ ଆମ ପାଖକୁ ଆସନ୍ତି ଆମର ଖୁସିର ସୀମା ରହେନି । ଯେହେତୁ ନାନା ଜାଗା ସବୁ ବୁଲିବାକୁ ପସନ୍ଦ କରନ୍ତି, ଆମେ ବିଭିନ୍ନ ଜାଗା ଦେଖେଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁ । ସେ ସବୁ ଦେଖି ସେ ଖୁସି ହୁଅନ୍ତି । ଆମେ ଯେଉଁଠି ଥାଉ ବେଳେବେଳେ ତାଙ୍କର ପୁରୁଣା ଛାତ୍ରମାନଙ୍କ ସହିତ ଭେଟ ହୁଏ । ଛାତ୍ର ହିସାବରେ ସେମାନେ ବହୁତ ସମ୍ମାନ ଆଉ ମର୍ଯ୍ୟଦା କରନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କୁ ଭେଟି ନାନା ମଧ ବହୁତ ଖୁସି ହୁଅନ୍ତି । ଆର୍ମି ହସପିଟାଲ ସବୁ ସେ ଜୁଆଁଇଙ୍କ ସହିତ ଯାଇ ବୁଲି ଦେଖନ୍ତି । ହସପିଟାଲର clinliness ଆଉ discipline ଦେଖି ସେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଖୁସି ହୁଅନ୍ତି । ନାନାଙ୍କର ଜୁଆଁଇଙ୍କ ଉପରେ ଡ଼ାକ୍ତର ହିସାବରେ ବହୁତ ଭଲ ଧାରଣା ଥିଲା । ତେଣୁ ତାଙ୍କର କିଛି କିଛି ଅପରେସନ୍ ଜୁଆଁଇଙ୍କ ଦ୍ୱାରା କରାଇଥିଲେ । ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଜୁଆଁଇଙ୍କ ବିଷୟରେ ଟେକି କହନ୍ତି । ଆଉ ଗର୍ବ ଅନୁଭବ କରନ୍ତି । ସେ ତାଙ୍କ ଜୀବନରେ ଜଣେ successful parents ହୋଇପାରି ଥିଲେ ଏବଂ ନିଜେ ମଧ ଆତ୍ମସନ୍ତୋଷ ଲାଭ କରିଥିଲେ । ତାଙ୍କର ସେ feeling ମୁଁ ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ ଅନୁଭବ କରିପାରିଛି ।

ଆମର ଛୁଟି ସରିଲାପରେ ଯେବେ ଆମେ ତାଙ୍କଠାରୁ ବିଦାୟ ନେଉଥିଲୁ, ନାନା ମତେ ଥରେ କହିଲେ, "ତୋର ଝିଅ ନାହିଁ, ଝିଅ ଜୁଆଁଇ ଘରକୁ ଆସିଲେ କେତେ ଖୁସି ଲାଗେ ତୁ ଅନୁଭବ କରି ପାରିବୁନି" । ସେ ଏହା କହି ଆମର ଆସିବାର ଖୁସିକୁ ପ୍ରକାଶ କରିଥିଲେ । ଉତ୍ତର ଦେବାକୁ ମୋର ସେତେବେଳେ କଥା ବାହାରେନି କାରଣ ତାଙ୍କଠାରୁ

Digitized by srujan ka@gmail.com

ଦୂରକୁ ଚାଲି ଯାଉଥିବାରୁ ମୋର ହୃଦୟରେ ଦୁଃଖ, କୋହ ଭରିଯାଇଥାଏ । ଆଖି ମୋର ଛଳଛଳ ହୋଇଯାଏ । ନୀରବରେ ତାଙ୍କଠାରୁ ଆଶୀର୍ବାଦ ନେଇ ଆମେ ଦୁହେଁ ବିଦାୟ ନେଉ । ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ମନର ଦୁଃଖକୁ ପ୍ରକାଶ ନ କରି ଖୋଲା ହୃଦୟରେ ବିଦାୟ ଦିଅନ୍ତି । ନାନା ଆମକୁ ତଳକୁ ଛାଡ଼ିବାକୁ ଆସନ୍ତି । ଆମାର ଆଣ୍ଠୁ ଦରଜ ସକାଶେ ସେ ତଳକୁ ଆସିପାରେନି । ଉପର ମହଲାର ଝରକା ବାଟୁ ଆଖି ପାଇଲା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେ ଆମକୁ ହାତ ହଲାଉଥାଏ । ତାର ସେହି ଚାହାଁଣୀ ଆଜି ମୋର ମନେ ପଡ଼ିଯାଉଛି । ଆମେ retire ହୋଇ ଆସିବା ପରେ ସେ ଦୁହେଁ ଭୁବନେଶ୍ୱରରେ କିଛି ଦିନ ଆମ ସହିତ କଟାଇବେ ବୋଲି ପ୍ରୟାସ କରିଥିଲେ କିନ୍ତୁ ଭଗବାନଙ୍କ ତାହା ମଞ୍ଜୁର ନଥିଲା । ଆମେ ଓଡ଼ିଶା ଫେରିବା ପୂର୍ବରୁ ସେ ଦୁହେଁ ଏ ସଂସାର ଛାଡ଼ି ଚାଲିଯାଇଥିଲେ ।

ଜୀବନରେ କେବେ ଆମା, ନାନାଙ୍କର ବିୟୋଗ କଥା ଭାବି ପାରି ନଥିଲି । ସେ ଦୁହିଁଙ୍କ ବିନା ଜୀବନର ଏତେ ବଡ଼ ଶୂନ୍ୟତା ଆସିବ ବୋଲି ଆଶା କରି ପାରି ନଥିଲି । ତାଙ୍କ ସହିତ ଆମେ ବହୁତ Protected feel କରୁଥିଲୁ । ଦୁଃଖ କଣ ଜାଣି ପାରୁ ନଥିଲୁ । ସେ ଦୁହେଁ ଆମ ପଛରେ ଆମର ବଡ଼ ପ୍ରେରଣା ଥିଲେ । ତାଙ୍କର ସେହି ସ୍ନେହ, ମମତା ଚିରଦିନ ପାଇଁ ହରାଇ ବସିଲୁ । ସେମାନେ ଆମ ପାଇଁ ଚିର ସ୍ମରଣୀୟ ହୋଇ ରହିଗଲେ । ଭଗବାନଙ୍କ ସ୍ୱୀକୃତିରୁ ଆମକୁ ଏହିପରି ମା, ବାପା ମିଳିଥିଲେ ଯାହାଙ୍କ ସହିତ ଆମେ ଏତେ ବର୍ଷ ଜଡ଼ିତ ରହି ପାରିଲୁ ଓ ସ୍ନେହ, ଶ୍ରଦ୍ଧା ପାଇପାରିଲୁ । ଏହା ନିଶ୍ଚୟ ଆମର କିଛି ପୂର୍ବଜନ୍ମର ଫଳ ହୋଇଥିବ । ସେଥିପାଇଁ ମୁଁ ଭଗବାନଙ୍କ ଆଗରେ ଚିର କୃତଜ୍ଞ । ତାଙ୍କର ଝିଅ ହିସାବରେ ମୁଁ ନିଜକୁ ଧନ୍ୟ ମନେକରୁଛି । ନାନା ଆମା ତାଙ୍କର ଅଭିନୟସାରି ଏ ସଂସାର ଛାଡ଼ି ଚାଲିଗଲେଣି । ଆମକୁ ଆଶ୍ୱାସନା ଦେବାକୁ ସେମାନେ ଏ ଦୁନିଆରେ ନାହାଁନ୍ତି ସତ କିନ୍ତୁ ଯେହେତୁ ମୁଁ ତାଙ୍କଠାରୁ ଦୂରରେ ରହୁଥିଲି ତାଙ୍କ ଦୁହିଁଙ୍କର ମରଶରୀରକୁ ଦେଖିପାରିନି, ସେମାନେ ଆଜି ବି ବଞ୍ଚିଥିଲା ପରି ଲାଗନ୍ତି । ନୟାଗଡ଼ ଘରେ ରହୁଥିଲା ପରି ଲାଗେ । ଲୁଚକାଳି ଖେଳିଲା ପରି ସେମାନେ ଯେମିତି ବହୁ ଦୂରରେ ଲୁଚି ଯାଇଛନ୍ତି । ଅତୀତର ଅଭୁଲା ସ୍ମୃତିକୁ ନେଇ ଆଜି ମୁଁ ବଞ୍ଚି ଆସିଛି । ସେ ଦୁହିଁଙ୍କ ପୁଣ୍ୟାତ୍ମାର ସଦ୍‌ଗତି ନିଶ୍ଚୟ ହୋଇଥିବ । ସେଥିରେ ମୋର ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ । ତଥାପି ଏ ଆମାନିଆ ମନ ସଦାବେଳେ ଖୋଜୁଛି ସେ ଦୁହିଁଙ୍କୁ, ତାଙ୍କର ଉପସ୍ଥିତିକୁ ଆଉ ସେଇ ସ୍ନେହାର୍ଶୀବାଦକୁ –

ବିଜୟଲକ୍ଷ୍ମୀ (ଝିଅ)

୧୫୬, ଧର୍ମବିହାର, ଭୁବନେଶ୍ୱର

□□□

Digitized by srujan ka@gmail.com

ପ୍ରଫେସର ଡ଼ାକ୍ତର ସତ୍ୟବାଦୀ ହଜାରୀଙ୍କ ସ୍ମୃତିରେ

ମେଜର ଜେନେରାଲ ରିଟାୟାର୍ଡ଼(ଡ଼ାକ୍ତର) ପୃଥ୍ୱୀରାଜ ରାଓ

ପଙ୍କରେ ପଙ୍କଜ ଜାତ ହେଲା ଭଳି ପ୍ରଫେସର ସତ୍ୟବାଦୀ ହଜାରୀ କେଶରପୁର ଭଳି ଗୋଟିଏ ଛୋଟ ଗାଁରେ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରି ଓଡ଼ିଶାର ବିଭିନ୍ନ ମେଡ଼ିକାଲ କଲେଜରେ ୧୬ ବର୍ଷ ଆନାଟମି ପ୍ରଫେସର ରୂପେ କାର୍ଯ୍ୟରତ ରହିବାପରେ ୧୯୭୯ ମସିହାରେ ଅବସର ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ସେ ଥିଲେ ଓଡ଼ିଶାର ପ୍ରଥମ m.s. in Anatomy.

ସେ ଥିଲେ ମୋର ମାମୁଁ । ତାଙ୍କର ଆତ୍ମଜୀବନୀ ପ୍ରକାଶ ପାଉଥିବା ଶୁଣି ତାଙ୍କ ସହିତ ବିତାଇଥିବା କେତେକ ଅବିସ୍ମରଣୀୟ ମୁହୂର୍ତ୍ତଗୁଡ଼ିକ ଲେଖିବାକୁ ଇଚ୍ଛା ହେଲା ।

ଆମର ପରିବାରର ସହ କେଶରପୁରର ସମ୍ପର୍କ ବହୁତ ପୁରୁଣା । ତିନି ପିଢ଼ିର ସମ୍ପର୍କ । ମୋର ଜେଜେମା, ମୋର ମା ଓ ମୋର ସ୍ତ୍ରୀ ସେହି ଗାଁର ଝିଅ । ମୋର ଛୋଟ ବେଳର କଥା ମନେ ପଡ଼େ । ମୁଁ ମୋ ଜେଜେ ମାଙ୍କ ପାଖରେ ବସି ତାର ପିଲାଦିନର କଥା ଅର୍ଥାତ୍ ୧୮୮୦ ଦଶକର କଥା ଶୁଣିବାକୁ ବହୁତ ଭଲ ପାଉଥିଲି ଓ ସେ ମଧ୍ୟ ବହୁତ କଥା କହି ହସାଏ । ସେ କେଶରପୁରର ସର୍ବରାକାର ଜଗନ୍ନାଥ ହଜାରୀଙ୍କ ଝିଅ ଥିଲେ । ତାଙ୍କ ନାଁ ଥିଲା ରାଜଲକ୍ଷ୍ମୀ । ପିଲାଦିନେ ସେ କିପରି ଛୋଟ ଶାଢ଼ିକୁ ଧୋତି ଭଳି ପିନ୍ଧି ଘୋଡ଼ା ଉପରେ ବସି ନିକଟତମ ଗାଁର ପ୍ରାଥମିକ ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ପାଠ ପଢ଼ିବାକୁ ଯାଉଥିଲେ, ସେ ସବୁ କଥା କହି ହସାଏ । ଜେଜେମା ରାଧାମୋହନ ଦୋରାଙ୍କୁ ବିବାହ କଲାପରେ ଖୋର୍ଦ୍ଧାରେ ଆସି ରହିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ତାଙ୍କଠାରୁ ମୁଁ ସତ୍ୟବାଦୀ ହଜାରୀଙ୍କ ବିଷୟରେ ବହୁତ କଥା ଶୁଣିଛି ।

ଶ୍ରୀ ସତ୍ୟବାଦୀ ହଜାରୀ ତାଙ୍କର ଉଚ୍ଚବିଦ୍ୟାଳୟ ଶିକ୍ଷା ଖୋର୍ଦ୍ଧାର ଉଚ୍ଚ ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ଶେଷ କରିଥିଲେ । ମୋର ଜେଜେମା ତାଙ୍କର ପିଇସି ହୋଇଥିବାରୁ ଏବଂ ମୋର ଦଦା ତାଙ୍କର ସମବୟସ୍କ ହୋଇଥିବାରୁ ସେ ବହୁ ସମୟରେ ଖୋର୍ଦ୍ଧାରେ ଆମ ଜେଜେମାଙ୍କ ପାଖକୁ ଆସୁଥିଲେ । ମୋର ଜେଜେମା ତାଙ୍କୁ ଖୁବ୍ ଭଲ ପାଉଥିଲେ ଓ ସେ କହନ୍ତି "ସତ୍ୟବାଦୀ ଗୋଟିଏ ମେଧାବୀ ଓ ଶୃଙ୍ଖଳିତ ଛାତ୍ର ଥିଲେ । ସେ ପରୀକ୍ଷାରେ ଉଚ୍ଚ ସ୍ଥାନ ଅଧିକାର କରି ଉତୀର୍ଣ୍ଣ ହେଉଥିଲେ । ଖୋର୍ଦ୍ଧାରେ ସେ ପ୍ରଥମ ଥର ସେମିଆ ଖିରି ଖାଇବାବେଳେ ସବୁ କିସ୍‌ମିସ୍‌କୁ ଝିଟିପିଟି ଅଣ୍ଡା ଭାବି ବାହାର କରି ଦେଇଥିଲେ ।" ଏ କଥା କହି ସେ ଖୁବ୍ ହସନ୍ତି । ଏପରି ସବୁ ମଜାକଥା କହି ସେ ହସାଉଥିଲେ । ସତ୍ୟବାଦୀ

Digitized by srujan ka@gmail.com

ହଜାରୀ ଖୋର୍ଦ୍ଧାରେ ଉଚ୍ଚ ବିଦ୍ୟାଳୟ ଶିକ୍ଷା ଶେଷ କରି, କଟକର ରେଭେନ୍‌ସା କଲେଜରେ ନାମ ଲେଖାଇଥିଲେ ଓ ପରେ କଟକ ମେଡ଼ିକାଲ କଲେଜରୁ M.B.B.S ରେ ପ୍ରଥମ ସ୍ଥାନ ଅଧିକାର କରି ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ ପଦକ ପ୍ରାପ୍ତ କରି ଉତ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଥିଲେ ।

ଅତୀତର ସ୍ମୃତିକୁ ମନେପକାଇଲେ ସେ କଟକ ମେଡ଼ିକାଲ କଲେଜରେ ଆନାଟମିରେ ଡ଼େମନଷ୍ଟ୍ରେଟର ଥିବା କଥା ମନେପଡ଼େ । ଆମ ବାପାଙ୍କ ସାଙ୍ଗେ ତାଙ୍କର ସମ୍ପର୍କ ଖୁବ୍ ଭଲ ଥିବାରୁ ସେ ବହୁତ ଥର ପୁରୀର ଆମ ଘରକୁ ଆସୁଥିଲେ । ଆମେ ଛୋଟ ଥିବାରୁ ସେ ଆମ ସଙ୍ଗେ ବହୁତ ଥଟ୍ଟା ମଜା କରନ୍ତି । ଆମେମାନେ କଉଡ଼ି ଖେଳିବା ବେଳେ ସେ ମଜାରେ ପାଦରେ କଉଡ଼ି ଧରି ପଳାନ୍ତି । ମୁଁ ଥରେ କଉଡ଼ି ଛଡ଼ାଇବା ପାଇଁ ତାଙ୍କ ପାଦରେ ଛୁଞ୍ଚ ଫୋଡ଼ି ଦେଇଥିଲି ଓ ତାଙ୍କର ପାଦରେ ରକ୍ତ ଦେଖି ଆମ ମାଙ୍କଠାରୁ ମତେ ଦଣ୍ଡ ଭୋଗିବାକୁ ପଡ଼ିଥିଲା ।

ସେ ଆମେରିକାର ଶିକ୍ଷା ପଦ୍ଧତି ଦେଖିବା ଓ ଶିଖିବା ଲାଗି ଓଡ଼ିଶା ସରକାରଙ୍କ ତରଫରୁ ଏକ ବର୍ଷ ପାଇଁ ଆମେରିକା ଯାଇଥିଲେ । ସେ ସମୟରେ ସେ ଆମେରିକାରୁ ମୋ ମୋ ପାଇଁ କଣ ଆଣିବେ ବୋଲି ପଚାରିବାରୁ ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ମୋ ପାଇଁ ବିଦେଶୀ ଡ଼ାକଟିକଟ ଆଣି ଦେବା ପାଇଁ ଅନୁରୋଧ କରିଥିଲି । ମୁଁ ସେହି ସମୟରେ ମୋର ସ୍କୁଲ୍‌ର ସାଙ୍ଗମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ପୁରୀ ସମୁଦ୍ର କୂଳକୁ ଆସୁଥିବା ବିଦେଶୀ ପର୍ଯ୍ୟଟକଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଖନି ଖନି ଇଂରାଜୀରେ କଥା କହି ତାଙ୍କଠାରୁ ତାଙ୍କ ଦେଶର ଡ଼ାକ ଟିକଟ ମାଗି ଆଣୁଥିଲି ଓ ସେଗୁଡ଼ିକୁ ସଂଗ୍ରହ କରୁଥିଲି । ଆମେରିକାରୁ ଫେରିବା ବାଟରେ ବିଭିନ୍ନ ଦେଶର ଡ଼ାକଟିକଟ ସେ ମୋ ପାଇଁ ଆଣି ଦେଇଥିଲେ ସେ ସବୁ ପାଇଲାପରେ ମୋ ମନରେ ଉତ୍ସାହ ବଢ଼ିଯାଇଥିଲା ଓ ଡ଼ାକ ଟିକଟ ସଂଗ୍ରହ କରିବାରେ ମୁଁ ଲାଗିପଡ଼ିଲି । ମୁଁ ସୈନ୍ୟ ବିଭାଗରେ ଡ଼ାକ୍ତର ହୋଇ ମିଶିବା ପରେ, ସମୟ ସମୟରେ ଡ଼ାକ ଦିବସ ପାଳନ ସମୟରେ ମୁଁ ଡ଼ାକ ଟିକଟ ପ୍ରଦର୍ଶନୀରେ ଭାଗନେଇ ପୁରସ୍କୃତ ହୋଇଛି ।

ଆମେରିକାରୁ ଫେରିବା ପରେ ଡ଼ାକ୍ତର ସତ୍ୟବାଦୀ ହଜାରୀ ବୁର୍ଲା ମେଡ଼ିକାଲ କଲେଜକୁ ବଦଳି ହୋଇ ଚାଲିଗଲେ ଓ ଆମର ଯିବା ଆସିବା ସମ୍ପର୍କ କମିଯାଇଥିଲା । ମୁଁ ୧୯୬୪ ମସିହାରେ ବୁର୍ଲା ମେଡ଼ିକାଲ କଲେଜରେ ପାଠ ପଢ଼ିବା ପାଇଁ ସେଠାରେ ନାମ ଲେଖାଇଲି । ସେଠାରେ ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ପ୍ରଫେସର ରୂପେ ଦେଖିଲି । ସେଠାରେ ଆମର ସମ୍ପର୍କ ଛାତ୍ର ଓ ପ୍ରଫେସର ରୂପେ ଥିଲା ।

ତାଙ୍କର ବ୍ୟବହାର ଓ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱ ପ୍ରଫେସର ଅନୁରୂପ ଥିଲା । ତାଙ୍କର ବେଶ ଭୂଷା ଓ ପୋଷାକ ମଧ୍ୟ ପ୍ରଫେସରଙ୍କ ଭଳି ଥିଲା । ସେ ସଦାସର୍ବଦା କୋର୍ଟ, ଟାଇ ପିନ୍ଧି କଲେଜକୁ

Digitized by srujan ka@gmail.com

ଆସୁଥିଲେ । ତାଙ୍କର ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଓ ଉଚ୍ଚତାକୁ ପୋଷାକୁ ମଧ୍ୟ ଖୁବ୍ ମାନୁଥିଲା । ସେ ଅନୁଶାସନଶୀଳ ଓ କର୍ମନିଷ୍ଠ ଥିଲେ । ପଢ଼ାଇବା ବେଳେ ସେ ଶକ୍ତ ଥିଲେ ।

ବୁର୍ଲାରେ ବୀର ସୁରେନ୍ଦ୍ର ସାଏ (V.S.S) ମେଡ଼ିକାଲ କଲେଜ ଗଢ଼ିବାରେ ତାଙ୍କର ବହୁତ ଅବଦାନ ରହିଛି । ସେ ଓ କେତେଜଣ ଡ଼ାକ୍ତର କଟକରୁ ଯାଇ ମେଡ଼ିକାଲ କଲେଜର ଶୁଭାରମ୍ଭ କରିଥିଲେ । ସେ ଥିଲେ ପ୍ରଥମ ଆନାଟମି ଅଧ୍ୟାପକ । ଆନାଟମି ବିଭାଗର ସବୁ କିଛି ମୂଳରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ବିଭାଗ (Department)କୁ ପୂର୍ଣ୍ଣାଙ୍ଗ ଅବସ୍ଥାକୁ ଆଣିଥିଲେ । ଆନାଟମି ବିଭାଗର ସଂଗ୍ରହାଳୟ ତାଙ୍କ ପ୍ରଚେଷ୍ଟାରୁ ଉନ୍ନତ ମାନର ହୋଇ ପାରିଥିଲା । ସେ ନିଜେ ଶବ ବ୍ୟବଚ୍ଛେଦ କରି ତାର ସଂରକ୍ଷଣ ବ୍ୟବସ୍ଥା (Preservation) ମଧ୍ୟ କରିଥିଲେ । ଛାତ୍ରମାନେ କିପରି ସେଠାରେ ପଢ଼ିପାରିବେ ସେ ବିଷୟରେ ସେ ବିଶେଷ ଯତ୍ନ ନେଇଥିଲେ । ସବୁଠାରୁ କଠିନ ବିଷୟ Embryology ସେ ନିଜେ ମଡ଼େଲ ତିଆରି କରି ପଢ଼ାଉ ଥିଲେ ।

କଲେଜ ଛୁଟି ହେବାପରେ ସେ ଖେଳ ପଡ଼ିଆରେ ପହଞ୍ଚି ଯାଉଥିଲେ । ସେ ବୟସ୍କ ହୋଇ ମଧ୍ୟ ଭଲ ହକି ଖେଳୁଥିଲେ । ମୁଁ ମଧ୍ୟ ସେଠାରେ ହକି ଖେଳୁଥିଲି । ଅନ୍ୟ ଛାତ୍ରମାନେ ତାଙ୍କୁ ଡ଼ରିକରି ପାଖକୁ ଯାଉ ନଥିଲେ କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଆଗକୁ ଯାଇ ତାଙ୍କୁ ରୋକିବାକୁ ଚେଷ୍ଟାକରେ ସେଥିରେ ସେ କେବେହେଲେ ଅସନ୍ତୋଷ ପ୍ରକାଶ କରୁ ନ ଥିଲେ ।

ମୋର ମେଡ଼ିକାଲ ପାଠ ପଢ଼ାପରେ ମୁଁ ଭାରତୀୟ ସୈନ୍ୟ ବିଭାଗରେ ଡ଼ାକ୍ତର ରୂପେ ଯୋଗ ଦେଲି । ଏହାପରେ ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ମୋର ସମ୍ବନ୍ଧ ବଦଳି ଯାଇ ଶ୍ୱଶୁର ଓ ଜ୍ୱାଇଁରେ ପରିଣତ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା । ମୋର ସ୍ତ୍ରୀ ତାଙ୍କର ଦ୍ୱିତୀୟ କନ୍ୟା ବିଜୟଲକ୍ଷ୍ମୀ ।

ତାଙ୍କର ମଧ୍ୟ ସୈନ୍ୟ ବିଭାଗ ପ୍ରତି ଆକର୍ଷଣ ଥିଲା । ସେ କଟକ ମେଡ଼ିକାଲ ସ୍କୁଲରୁ ପାସ୍ କଲାପରେ କଲିକତା ଯାଇ ସୈନ୍ୟ ବିଭାଗରେ ମିଶିବା ପାଇଁ ମନୋନୀତ ହୋଇଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ଦ୍ୱିତୀୟ ବିଶ୍ୱଯୁଦ୍ଧ ଶେଷ ହେବା ଘୋଷଣା ହୋଇଯିବାରୁ ସୈନ୍ୟ ବିଭାଗରେ ଡ଼ାକ୍ତର ମାନଙ୍କର ଭର୍ତ୍ତି ବନ୍ଦ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା । ମୁଁ ସୈନ୍ୟ ବିଭାଗରେ କର୍ମରତ ଥିବାବେଳେ ସେ ଆମ ପାଖକୁ ଆସି ଆର୍ମିର ଚଳନ ଦେଖିବାକୁ ଭଲ ପାଉଥିଲେ । ମୁଁ surgical specialist ଥିବାରୁ ବହୁ ସମୟରେ ସେ ଅପରେସନ ରୁମ୍‌କୁ ଆସି ଅପରେସନ ଦେଖିବାକୁ ଭଲ ପାଉଥିଲେ । ତାଙ୍କର ମୋ ଉପରେ ବହୁତ ଆସ୍ଥା ଓ ବିଶ୍ୱାସ ଥିବାରୁ ସେ ନିଜର ୨ଟି ଅପରେସନ୍ ମୋ ଦ୍ୱାରା କରାଇଥିଲେ ।

ଆମେ ଯେଉଁଠାକୁ ଗଲେ ତାଙ୍କର ଛାତ୍ରମାନଙ୍କୁ ଭେଟୁ । ସେମାନେ ସମସ୍ତେ ତାଙ୍କୁ ବହୁତ ଆଦରର ସହିତ ସମ୍ମାନ ଦେଉଥିଲେ ଓ ପ୍ରଶଂସା କରୁଥିଲେ । ସେ କଟକରେ ଡେ଼ମନଷ୍ଟ୍ରେଟର ଥିବା ସମୟରେ ତାଙ୍କର ଛାତ୍ର Brigadier Octania (ଯେ କି ପରେ

Digitized by srujan ka@gmail.com

Major general ହୋଇଥିଲେ) ତାଙ୍କୁ ମିରଟ ଠାରେ ଭେଟିଲେ । ସେ ତାଙ୍କୁ ସମ୍ବର୍ଦ୍ଧନା କରି ବହୁତ ସମ୍ମାନ ଦେଇଥିଲେ । ସେ ତାଙ୍କ ଛାତ୍ରମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବହୁତ ପ୍ରିୟ ହୋଇ ପାରିଥିଲେ ।

ତାଙ୍କର ସ୍ଥାନ ଜଣେ ପ୍ରଫେସର ଓ ସମ୍ମାନନୀୟ ଶ୍ୱଶୁର ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସେ ମତେ ଜ୍ୱାଇଁ ହିସାବରେ ଯଥେଷ୍ଟ ସମ୍ମାନ ଦେଉଥିଲେ । ସେ ଅବସର ନେଲାପରେ ପ୍ରଥମେ କେଶରପୁର ଓ ପରେ ନୟାଗଡ଼ରେ ବସବାସ କଲେ । ଆମେ ଯେବେ ଛୁଟିରେ ଯାଉ, ସେ ଆମର ଆସିବା ବାଟକୁ ଚାହିଁ ରହିଥାଆନ୍ତି । ଯେହେତୁ ଆମେ ଆର୍ମିରୁ ୨ମାସ ଛୁଟି ନେଇ ଆସୁ, ଆମର ସୁବିଧା ଓ ଆମେ କିପରି ଭଲ ଭାବରେ ସମୟ ବିତାଇବୁ ସେଥିପାଇଁ ସବୁ ପ୍ରକାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିବାରେ ସେ ବ୍ୟସ୍ତ ରହୁଥିଲେ । ତାଙ୍କର ସ୍ଥାନ ମୋ ଠାରୁ ବହୁତ ଉଚ୍ଚରେ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସେ ମୋ ସହିତ ସାଙ୍ଗ ଭଳି ବ୍ୟବହାର କରୁଥିଲେ । ସକାଳେ ଓ ସଂଧ୍ୟାରେ ସାଙ୍ଗରେ ନେଇ ବୁଲିବାକୁ ଯାଉଥିଲେ । ନୟାଗଡ଼ରେ ତାଙ୍କର ପ୍ରିୟ ମିତ୍ର ଶ୍ରୀ ରଘୁନାଥ ମହାପାତ୍ରଙ୍କୁ କହି ତାଙ୍କର ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର କୃଷି ଗବେଷଣାକୁ ଦେଖାଇବା ପାଇଁ ତାଙ୍କର Farm houseରେ picnic କରିବା ପାଇଁ ସକାଳୁ ସକାଳୁ ମତେ ନେଇ ଯାଉଥିଲେ । ସେ ସମୟ ଭାବିଲେ ଖୁବ୍ ଆନନ୍ଦ ଲାଗେ । ଶ୍ରୀ ରଘୁନାଥ ମହାପାତ୍ରଙ୍କର ଆକସ୍ମିକ ବୟୋଗ ପରେ ପ୍ରଫେସର ହଜାରୀ ଭାଙ୍ଗି ପଡ଼ିଥିଲେ । ଆମେ ଥିବାବେଳେ ଖାଲି ସମୟ ପାଇଲେ ସେ ତାସ ମୁଠା ବାହାର କରି ତାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ, ମୋର ସ୍ତ୍ରୀ, ମୁଁ ଏବଂ ପ୍ରଫେସର ହଜାରୀ ବସି ଖୁବ୍ ତାସ ଖେଳୁ । କେହି ନଥିଲେ ଆମେ ୨ଜଣ ସାଙ୍ଗଭଳି ବସି ଖୁବ୍ ତାସ ଖେଳୁ । ସେ ସମୟ ଆମେ ଆଉ ଫେରି ପାଇବୁ ନାହିଁ । ନୟାଗଡ଼ ଯିବା ମଧ୍ୟ ଏକ ପ୍ରକାର ବନ୍ଦ ହୋଇଗଲା ।

ଗାଁରେ ରହିଲା ବେଳେ ସେହି ଗ୍ରାମର ଓ ଆଖପାଖ ଗ୍ରାମର ରୋଗୀମାନେ ଆସି ତାଙ୍କ ପରାମର୍ଶ ନେଉଥିଲେ । ସେ ସେମାନଙ୍କର ଚିକିତ୍ସା ମାଗଣାରେ କରିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଦରକାର ପଡ଼ିଲେ ଭଲରୂପେ ପରୀକ୍ଷା କରି ଉପଯୁକ୍ତ Specialistମାନଙ୍କ ପାଖକୁ ଲେଖି ପଠାଇ ଦେଉଥିଲେ । Specialistମାନେ ତାଙ୍କର Diagnosis ଓ ଜ୍ଞାନ ଦେଖି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହେବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ପ୍ରଶଂସା ମଧ୍ୟ କରୁଥିଲେ । ମୁଁ ଛୁଟିରେ ନୟାଗଡ଼ରେ ଥିବା ସମୟରେ ଗରୀବ ରୋଗୀମାନଙ୍କୁ ସାହାଯ୍ୟକରିବା ପାଇଁ କହନ୍ତି । କେତେଗୁଡ଼ିଏ ଗରୀବ ରୋଗୀ ଯେଉଁମାନେ ଅପରେସନ ପାଇଁ ଭୁବନେଶ୍ୱର ଯାଇପରନ୍ତି ନାହିଁ ମୁଁ ବିନା ପାରିଶ୍ରମିକ ନେଇ ନିକଟରେ ଥିବା ନର୍ସିଂହୋମ୍‌ରେ ଶସ୍ତାରେ ଅପରେସନ କରିଦିଏ । ସେଥିପାଇଁ ସେ ମୋ ଉପରେ ଖୁବ୍ ଖୁସି ହେଉଥିଲେ ।

ସେ ଏକୁଟିଆ ଥିବା ବେଳେ, ଖାଲିଥିଲେ ଘଣ୍ଟାଘଣ୍ଟା ଧରି ବହି ପଢ଼ି ପାରୁଥିଲେ । ବୃଦ୍ଧାବସ୍ଥାରେ ବହି ତାଙ୍କର ସାଥି ଥିଲା । ଥରେ ଥରେ ସେ ସକାଳୁ ସଂଧ୍ୟା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ

Digitized by srujan ka@gmail.com

ଲାଗିପଡ଼ି ଗୋଟିଏ ବହି ପଢ଼ି ଶେଷ କରି ଦେଉଥିଲେ । ସେ ସବୁ ମାସରେ କିଛି ନୂଆ ବହି କିଣୁଥିଲେ । ବାହାରକୁ ଗଲେ ନିଶ୍ଚିତ ଭାବେ ନୂଆ ବହିଟିଏ କିଣି ଆଣୁଥିଲେ ଓ ସେ ନିଜର ଗୋଟିଏ Library ଗଢ଼ିଥିଲେ । ଆମେମାନେ ଗଲେ ଆମକୁ ଭଲ ଭଲ ବହି ପଢ଼ିବାକୁ ଦେଉଥିଲେ । ରାତି ଅଧରେ ନିଦ ନହେଲେ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ଭଳି ସେ କେବେହେଲେ ବ୍ୟସ୍ତ ହୁଅନ୍ତି ନାହିଁ ବରଂ ସେ ଟେବୁଲ ଓ ଚୌକିରେ ବସି ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାରର ମ୍ୟାଗଜିନ୍ ଓ ବହି ପଢୁଥିଲେ । ସେଥି ଯୋଗୁଁ ତାଙ୍କର ପ୍ରାୟ ସମସ୍ତ ବିଷୟରେ ବହୁତ ଜ୍ଞାନ ଥିଲା । ସେ ଶେଷ ଅବସ୍ଥାରେ ମଧ୍ୟ ବହି ପଢୁ ପଢୁ ଚଉକି ଟେବୁଲ ଉପରେ ଟଳି ପଡ଼ିଥିଲେ ।

ତାଙ୍କଠାରୁ ଆମେ ବହୁତ କିଛି ଶିଖିବାକୁ ପାଇଛୁ । ସେ ଆମ ପାଇଁ ଜଣେ ଆଦର୍ଶ ଗୁରୁ ଓ ଜଣେ ଯୋଗ ଜନ୍ମା ବ୍ୟକ୍ତି ଥିଲେ । ଆମେ ତାଙ୍କୁ ଚିରଦିନ ପାଇଁ ହରାଇଛୁ ଓ ତାଙ୍କୁ ଭୁଲି ପାରିବୁ ନାହିଁ । ତାଙ୍କର ଆତ୍ମାର ସଦ୍‌ଗତି ପାଇଁ ପ୍ରାର୍ଥନା କରି ରହିଲି ।

ଏଚ୍.ଆଇ.ଜି-୧୫୬, ଧର୍ମବିହାର, ଭୁବନେଶ୍ୱର

□□□

Digitized by srujan ka@gmail.com

ସାଉଁଟା ସ୍ମୃତି

-ମୀରା

ନାନା, ଆମା ଏକ ଶବ୍ଦ ଯାହାର ଝଙ୍କାରରେ ଭରିଉଠେ ହୃଦୟ ଓ ପୁଲକିତ ହୋଇଯାଏ ମନ ପ୍ରାଣ, ତୁମେମାନେ ଥରେ ଚାହିଁ ଦେଲେ କି ଛୁଇଁ ଦେଲେ ଆଦର, ଅଭୟ ଆଉ ଆନନ୍ଦରେ ଭରପୁର କରିଦେଉଥିଲ । ବହୁତ ସ୍ମୃତି ଅନୁଭୁତି ଅଛି । ଭାବିଲା ବେଳକୁ ଆଖି ଭରି ଯାଉଛି । କଣ ଲେଖିବି ? ମୁଁ ତ ତମର ଥିଲି ତୃତୀୟ ଓ ସାନ ଝିଅ । ଝିଅ ପୁଣି ହେଲାବୋଲି ସମସ୍ତେ ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ଯାଇଥିଲେ କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଶୁଣିଛି ଆମା ସେମାନଙ୍କୁ ବୁଝେଇ ଥିଲା, ସେ ମୋର ଝିଅ, ତୁମେ ମାନେ କାହିଁକି କାନ୍ଦୁଛ ? ଯେତେବେଳେ ସନ୍ତାନଟିଏ ଧରା ଅବତରଣ କରେ ମାର ହୃଦୟ ଏକ ଅନାବିଳ ବନ୍ଧନରେ ଭରିଉଠେ ସେ ଝିଅ ହେଉକି ପୁଅ ହେଉ । ଆମା ତୁ ମତେ ବାସ୍ତବ ରୂପ ଦେବା ପାଇଁ ଲାଳନ ପାଳନ କଲୁ । ଦୁନିଆ ଦାଣ୍ଡରେ ଏକ ଯୋଗ୍ୟ ସନ୍ତାନ ରୁପେ ଠିଆ କରେଇଲୁ, ମୋହ ସଂସାର ଚଳାଇବା ପାଇଁ । ନାନା କହୁଥିଲେ, ମୁଁ ମୋ ଝିଅ ମାନଙ୍କୁ ସଂସାର ରୂପି ସମୁଦ୍ରକୁ ଦେଇଥିଲି, ଆଉ ଅନେଇଥାଏ କିଏ ବୁଡୁଛି କିଏ ଭାସୁଛି । ବୋଧେ ହୁଏ ସମସ୍ତେ ନିଜ ନିଜ ଜୀବନରେ ସଫଳ ହୋଇଥିଲୁ । ଜୀବନରେ ସମସ୍ତ ବାଧା ବିଘ୍ନକୁ କାଟି ମାତୃତ୍ୱରେ ସାର୍ଥକତାକୁ ସାର୍ଥକ କରେଇ ଏହି ଦୁନିଆରେ ସମସ୍ତେ ଜାଣନ୍ତୁ ମୁଁ ତୋର ଝିଅ । କଣ ଭୁଲ କହିଲି ? ଆମା ତୁ ଆରପାରିକି ଚାଲିଗଲାପରେ ମୁଁ ହତବାକ୍ ହୋଇଗଲି, କୋହ ଉଠୁଥାଏ । ବିଶ୍ୱାସ ହେଉ ନଥାଏ ଆକାକୁ କୁଣ୍ଢାଇ ଧରିଲି । ତାକୁ ଆମା ବୋଲି ଭାବିଲି କିନ୍ତୁ ସେ ଆମା ଡାକକୁ ଗ୍ରହଣ କରିପାରିଲାନି । ଆଉ କୁନି ଆକାକୁ ତରି କହି ପାରିଲିନି । ସେତ ଦୂରରେ ଥିଲା ତେଣୁ ବେଳେ ବେଳେ ସୁଧାକୁ "ସୁଧାଆମ୍ମା" ବୋଲି ଡାକୁଛି । କେଜାଣି ସେ ମଧ୍ୟ ନାହିଁ କରିବକି ? ବାବୁଲି ଯେତେବେଳେ ଲଣ୍ଡା ହୋଇଘରକୁ ଆସିଲା ଆମକୁ ଲାଗିଲା ସତେ ଯେମିତି ନାନା ଚାଲି ଚାଲି ଆସୁଛନ୍ତି । ଆଖିରୁ ଲୁହ ଗଡୁଛି ଲୋ ଆମା ବେଳେ ବେଳେ ସ୍ୱପ୍ନରେ ଆସୁଛୁ କିନ୍ତୁ କିଛି କହୁନୁ । ନାନା ଓ ତୁ ନିଜର ଦାୟିତ୍ୱ ଯତ୍ନ, ଶୃଙ୍ଖଳିତ ଭାବେ ପାଳନ କରିଥିଲ । ତୁମମାନଙ୍କର ସୁପରିଚାଳନା ଆମମାନଙ୍କୁ ପ୍ରେରଣା ଦେଇଛି । ନାନା "ତୁମ ସତ୍ୟ ପଥେ ଧର୍ମ ପଥେ ଘେନି ଯାଅ ମତେ, ଭସାଅ ପରାଣ ମୋର ତବ ପ୍ରେମ ସ୍ରୋତେ" ଆଜି ଆମକୁ ଭୁଲଟିଏ କରିବା ଆଗରୁ ଚେତଉଛି । ମୋ ରିଙ୍କୁ ଓ ସୁନିତା ର ଝିଅ ଟିଏ ହୋଇଛି, ତାର ନାଚ ଦେଖିଥିଲେ ତୁମେ କେତେ ଖୁସି ହୋଇଥାଆନ୍ତ । ଟୁକୁନ ତ ଦୂରରେ ତା ପାଖକୁ ଯାଇଥିଲି । ଆଦର କଲା ରୁବି ଯତ୍ନ ନେଲା । ଦାୟିତ୍ୱ ନିଭାଉ ନିଭାଉ କେତେ ବେଳେ କାହା ମନରେ ସୁଖ ଦିଏତ କାହା ମନରେ ଦୁଃଖ । ତୁମମାନଙ୍କର ଡାକ ଶୁଣି ଧାଇଁ ଯାଏ

Digitized by srujan ka@gmail.com

ନୟାଗଡ, ମନ ହୁଏ କିଛି ଦିନ ରହି ଯିବାକୁ କିନ୍ତୁ ଜୀବନ ଜଞ୍ଜାଳ ବାଧାଦିଏ, ଫେରି ଆସି ଲାଗେ ଆଉ କିଛି ଦିନ ରହି ଥାଆନ୍ତିକି ? ମୁଁ ବାଲିପଦରରେ ପହଞ୍ଚିଲା ଯାଏ ଆଖିରୁ ଲୁହ ଝରୁ ଥାଏ । ନାନା କହନ୍ତି, ପାଖରେ ମୀରା ଥିବାରୁ ଡାକିଲେ "ଓ" କରୁଛି । ତୋର ଶେଷ ସମୟ ତୁ ମୋ ପାଖରେ କଟକରେ ଥିଲୁ । ମୁଁ ଅନୁଭବ କରିଛି । ତୋର ଭଗବାନଙ୍କ ଛଡା ଆଉ କୌଣସି ବିଷୟ ପ୍ରତି ଆଗ୍ରହ ନଥିଲା । ଏକାନ୍ତ ଚିତ୍ତରେ ପ୍ରଭୁଙ୍କୁ ଡାକୁଥିଲୁ କେମିତି ନାନାଙ୍କ ପାଖକୁ ଚାଲିଯିବୁ । ମଝିରେ ମଝିରେ ଶେଜରେ ଗଡୁଥିଲୁ କହୁଥିଲୁ ଅରୁଣା କହୁଛି, ମଝିରେ ମଝିରେ ଶୋଇବାକୁ । ମୁଁ ଆକୁଳ ହୋଇ ଅନାଇ ଥାଏ ଆମା ତୁ ବେଳେ ବହି ଛାଡିବୁ ମୁଁ ଟିକେ ତୋ ସାଙ୍ଗେ କଥା ହେବି । ତୋ ଚାହାଣି ସବୁ କହୁଥିଲା ଆଗପଛ ହୋଇ ନାନା ଓ ତୁ ଆମକୁ ଅନାଥ କରି ଚାଲିଗଲ, ଆଉ କିଏ ଜଗିବ ଅନ୍ନ, କୁନି-ମୀରା ଆସିବ ବୋଲି, ତୁମେ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ କଷ୍ଟ ସହି ପାରି ନଥାନ୍ତୁ । ଭଗବାନ ସେଇଥିପାଇଁ ତତେ ତା ଆଗରୁ ନେଇ ଗଲେ । ହଉ ନାନା ଆମା ତୁମେ ଯେଉଁଠି ଥାଅ ଆକାଶରେ ତାରାଟିଏ ହୋଇ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ କିରଣ ରୂପକ ଆର୍ଶିବାଦ ବର୍ଷା କରୁଥାଅ । ତୁମର ସେହି ସ୍ୱର୍ଗୀୟ ଆର୍ଶିବାଦ ଆମର ଅବଶିଷ୍ଟ ଜୀବନ ବିତି ଯାଉ ଏହାହିଁ ପ୍ରଭୁଙ୍କ ପାଖରେ ମୋର କାମନା ।

ଖଣ୍ଡଗିରି ବାରି, ଭୁବନେଶ୍ୱର

□□□

Digitized by srujan ka@gmail.com

MY FATHER - A REMEMBRANCE

Dr. Ramesh Ch. Hazary

My father late professor Satyabadi Hazary was born in the year 1921 to a middle class family at Keshapur village in Nayagarh, Orissa. With modest beginning and education in rural areas, he went on to become a Doctor and was the best graduate of SCB Medical college Cuttack in the year 1949. Though he was best graduate, because of age factor he chose to do his MS in Anatomy from Agra and subsequently joined SCB medical college and later on became the founder professor of Anatomy Department of VSS medical college, Burla. He was instrumental among few to establish the VSS medical college in Orissa. His contributions to establishment of the College and the Department of Anatomy was immense. Subsequently he went to Yale University, USA for further studies being sponsored by the Government. I was born during his stay at Burla and my memory goes back to 1972 when he scarified his carrier for a promotion to move to SCB medical College Cuttack as Professor of Anatomy for the sake of our education.

He was a very disciplined, hard working and a highly honest person. As a teacher, he commanded respect from hundreds and thousands and thousands of his students and as I understand most of his students still respected him till his end. There was one citation which he received during his time of retirement from the students of SCB medical college, Cuttck which I would like to put here which is self explanatory.

Retirement Citation of Prof. Satyabadi Hazary, SCB Medical College, Cuttack

Professor Satyabadi Hazary

On his retirement

"Beloved Sir,

You have welcomed us in to this institute as the professor of

Digitized by srujan ka@gmail.com

Anatomy, when we were freshers. You introduced us to the most dreaded of the medical science-Human Anatomy. You taught us how to respect and learn from the dead, the cadavers, so that tomorrow we might learn to respect life. Your arduous methods of teaching impressed upon us how heart and brain, eyes and lips do not always means love and thought, looks and kisses since since we held in our hands the brown muscle-bound heart, the white cake of the brain, the shell of a snivelled eye or corpose's snub nosed grain.

We carry nostalgic memories of how you used to lock us every day behind the grills of the anatomy dissection-hall for three long hours, test we were impelled to play truant. And the rigors you imposed upon us have inculcated in us a sense of discipline, so essential in our daily life in this humane profession of alleviating the misery of the sick You were so much the symbol of nobility, dedication and sincerity in the pursue of knowledge that the just prevalent in the campus was, professor Hazary might not shrink to offer himself to the dissected upon if even there was a death of cadavers, rather than giving his students a days respite from dissection.

In this resersal of note, while you welcomed us into this fraternity, today we are bidding you farewell with heavy hearts, cherishing the fond hope that the spirit which has guided and inspired generations of students along this thorny path shall long edndure. Thus we can do no more than join Lord Byron in wishing.

"Fare thee well! and if for ever

Still for ever, fare thee well"

Cuttack

November 06, 1979 Reverentially yours

sof Sreeram Chandra Bhanja Medical College

The citation, clearly shows the respect and sincerity he had towards the job in hand and the kind of dedication he had for the students and his peers.

Digitized by srujan ka@gmail.com

A person who inspired life of many others as an Anatomy teacher. A person who never gave up to fight for himself till the very end. A very kind hearted, down to earth and honest person who believed in the saying "Strength is life and weakness is death" left a very positive impact on all our lives and he will always live in our hearts forever. May he shower us with all his blessing throughout.

Secunderabad,
Adhrapradesh

❑❑❑

Digitized by srujan ka@gmail.com

A LETER TO MY GRANDFATHER

- Rolly

When I think of you, I become a child again and those beautiful childhood memories keep floating infront of my eyes, which I have spent in your warm & close company.

You were a great person with so much knowledge, humbleness & yet exuding so much simplicity. I'm truly blessed & lucky to be your granddaughter, to have known you so well. You were always a great reader of many books, always seeking knowledge, reading spiritual & fictional books at the same time. As a little girl, I've always cherished the moments of : Listening to so many beautiful stories from you, Playing cards with you & of course clearing my doubts in studies too.

After two decades, now as a grown up, it amazes me to think how you made yourself available for us during our visits. Your involvement with us has always made me feel very happy & I adored you for that. Thanks a lot for teaching me the value of truthfulness, honesty & simplicity. As a kid I always knew you never lied & your name signified it as well.

Well, you had us kids by your charmhold – you meant the world to us. Once, you let us give you a haircut; we were so thrilled by your confidence in us & we did a good job of it. But the whole episode was so funny that left Ritu, Pinky&myself in splits. Still I can recall the tinkling ring of our laughter.

You were always my ideal in the family. I was always fascinated with your childhood stories.

For ex: How your dad had a deal with you saying; that the day you fail , your studies would stop. You never let that happen & achieved so much that you became a professor in Anatomy.

Another instance was, how you used to teach your fellow classmates during your exam. I asked you, "when were you studying for yourself?" Your answer was, by teaching them you were actually

Digitized by srujan ka@gmail.com

revising yours. It taught me a great lesson that day(when we spread & share knowledge it grows).

Once I asked you," why you chose teaching in the medical field as your profession? Your answer was, "my teacher's wish was that, & I simply followed." You really believed in them &because of that so many students were blessed to have you as their teacher. Your lectures must be amazing!!!

I still remember our visits to Kesarpur village during summer & share it with my kids. How nice those days were!! We could practically see so many things in few days, like: Climbing the mountain & collecting berries, walking in the rice fields, seeing how the Sugarcane were crushed, visiting the school, lake & river etc& in the night seeing those interesting pictures on the terrace with everyone, which you were displaying with slides.

I was always thrilled with your visits. My first question used to be,"Tata, when are you leaving?" you Used to smile at my innocence. You understood me so well. Thank you for loving me so much.Till today, I laugh with my kids singing to the funny song, which you used to sing to me because of my fussiness over food, which goes like this in Oriya,

"ତୋପେଟ ମୋପେଟ ତାପେଟ
ପେଟଲାଗି ଦୁନିଆରେ ଲାଗିଛି କେତେ ନାଟ
ତୋପେଟ, ମୋପେଟ, ତାପେଟ" Ha haha. Really funny!!

The day you left this world, I was sad thinking,I can't see you, laugh with you again but then I felt, you will always be in my heart. Whenever I seek you, I'll see your smiling face giving blessings. So, how can I say you are not with us any more when I can remember you so vividly. So, for me your memories are always going to live with me Tata & I love you so much.........

606, SOBHA OPAL
Jayanagar, Bangalore,

□□□

Digitized by srujan ka@gmail.com

MY SWEET MEMORY

Dr. Tapas rao Doar (Rinku)

It feels me like I am in an exam now with tension how to describe the personality of a living legend with my limited knowledge of words. I feel very happy for this novel initiation of writing up of a page regarding the memory of my affectionate grandfather. Whatever I can say about him will be less. I would say he is always the man of inspiration of my life. When I sit today to write a few words for him, I feel like if possible could the time go years back to my childhood so that he can again catch hold my tender little thumb while walking on road & I can capture snaps of all my moments with him. I remember going with him to market in front of our house every Sunday, whenever he was coming to Ballipadar where he used to pick up some plastic items. Till my MBBS, I used to have evening walk up to my high school with him whenever he was coming to Ballipadar. The table lamp & the room still remind me our first floor which used to getting lit up only when he was coming to us at Ballipadar. Once I had walked up the stairs up to him in sleep & had a big laugh to come down to sleep which he remembered always.

I used to drop him in the bus to Nayagarh every time. Once I misidentified a tree which he will always remember & laugh. Even in my MBBS once I told goat to a dog for which he was always making fun. Every time of my visit to home in summer vacation of MBBS days, he was informing my mother after two days to send me Nayagarh so that he will teach me. Almost everything of anatomy he has taught me in MBBS which was my favorite subject also. He had a full set of bones & embryology slides which helped me so much. In childhood he taught me English tense chart, grammar, history, geography always. That time I never felt it's anything extraordinary he is doing but when I think now, I wonder how he was a master of every subject where as I don't remember any of these school subjects now. His love & passion for books I can never forget. It was a pleasure to sundry his books arrange them properly in self whenever

Digitized by srujan ka@gmail.com

we visited Kesarpur / Nayagarh in summer vacations. I could not see him at his last breath which was a sad moment for me. Ammama was equally great I always wonder how she could learn even writing Oriya coming from Andhra. Every day at 3pm she will be sitting near the window with her Sairam notebook, always felt like a life style with a perfect time table, which everyone should adore. During her last years, once she was admitted in ICU with chest infection when I never thought she will revive back. I had touched her feet as my last regards because I never felt she will revive back from ventilator. But when she could recover fully to live for another few years, I felt she could defeat my medical science easily teaching me probably the last lesson for a doctor not to loose hope till the last breath of a patient. She succumbed again to her last moments which I could not attend. A loving lady, a silent observer with lots of patience, a heart full of devotions, a woman with a command at home. Today I feel could the years roll back, could she take once me on her laps so that I will try to capture the feelings of the tender love and affection forever in my heart.

Sangrur, Panjab

Digitized by srujan ka@gmail.com

ଈଶ୍ୱରଙ୍କୁ ଚିଠିଟିଏ

ଶ୍ରୀଲେଖା (ପିଙ୍କି)

ସ୍ମରଣୀକା ପାଇଁ ସମସ୍ତେ କିଛି କିଛି ଲେଖା ପଠାଉଛନ୍ତି ଶୁଣି ଭାବିଲି ମୁଁ ବି କିଛି ଲେଖିବି । ମୋ ଲେଖିବାର ଅପାରଗତା ବିଷୟରେ ତୁମକୁ ଅଜଣା ନାହିଁ । ଯଦି ଲେଖି ଆସନ୍ତା, ତେବେ ତୁମ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ମୋ ଲେଖା ଏକ ମହାଗ୍ରନ୍ଥ ହୋଇ ପାରନ୍ତା ହେଲେ ସାଧାରଣ ଭାଷା ଓ ବ୍ୟାକରଣର ଶୁଦ୍ଧତା ନଥିବା ମୋ ଭଳି ମଣିଷର ତୁମ ବିଷୟରେ ଲେଖିବାର ଉଦ୍ୟମ କେବଳ ଦୁଃସାହସ ମାତ୍ର । ତେବେ ତୁମ ସଂପର୍କରେ ମୋର ସମସ୍ତ ଧୃଷ୍ଟତା କରିବାରେ ତିଳେମାତ୍ର ଭୟ ନାହିଁ । କାହିଁକି ଜାଣ ? ମୋ ଭୁଲପାଇଁ ତୁମେ ରାଗିବା ବଦଳରେ, ଉପରେ ଥାଇ ବରଂ ଟିକେ ହସିଦେବ ଓ ମୋତେ ଠିକ୍ କରିଦେବା ଲାଗି ଆର୍ଶିବାଦଟେ ଦେଇଦେବ କାହିଁକି ନା ତୁମକୁ ଅଭିଶାପ ଦେଇ ଆସେନି । ତୁମ ଗହଣର ଅନେକ ମୁହୂର୍ତ୍ତ ଓ ଘଟଣା ଏବେ ବି ଜୀବନ୍ତ ଅଛି । ସବୁ ଘଟଣା ସମୂହରେ ତୁମର ସେଇ ଗୋଟିଏ ବୈଚିତ୍ର । ଗପକୁହାଠୁ ଆରମ୍ଭ କରି ଉପଦେଶ ଦେବା ବା ଭବିଷ୍ୟତ ଗଢିବା ଲାଗି ପ୍ରେରଣା, ପ୍ରସଙ୍ଗ ଯାହା ହେଉ ନା କାହିଁକି ସବୁବେଳେ ସ୍ଥିର, ସରଳ, ଅନାବିଳ ଓ ନିଷ୍କପଟ ତୁମ ଛବି । ପିଲାଦିନେ ସମସ୍ତେ ଅପେକ୍ଷା କରିଥାଉ ଖରାଛୁଟିକୁ । ଖରାଛୁଟି ଆସିବାରେ ସବୁ ବର୍ଷ ଡେରି କରେ । କ୍ୟାଲେଣ୍ଡରର ତାରିଖ ଗୁଡିକ ବଦଳିବାରେ ଡେରି କରନ୍ତି । ଭାରି ବିରକ୍ତ ଲାଗେ ଅଟକି ଯାଇଥିବା ଏଇ ତାରିଖ ମାନଙ୍କୁ ଦେଖିଲେ । ପୃଥିବୀର ଆପେକ୍ଷିତ ବେଗଟା ଟିକେ ବଢିଯାଆନ୍ତିନି, ଖରାଛୁଟି ଟିକେ ଶୀଘ୍ର ଆସିଯାଆନ୍ତା, ସେମିତି ହୁଏନି, ପୃଥିବୀ ତାର ପୂର୍ବ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତିରୁ ଓହରି ପାରେନି । ଖରାଛୁଟି ତା ବାଟରେ ଆସେ, ଖରାଛୁଟିରେ ନୟାଗଡ ଗଲେ, ସେଇଠି ଆମମାନଙ୍କ ଯାବତୀୟ ଦୁଷ୍ଟାମି ଚାଲେ ଓ ଚଳେ । ଛୁଟିରେ ନୟାଗଡ ପହଞ୍ଚୁ ପହଞ୍ଚୁ ଗେଟ ପାଖରେ ସାମାନ୍ୟ କୋଳାହଳରେ ଉପର ଘରେ ଥାଇ ବୋଧେ ଆମେ ପହଞ୍ଚିବା କଥା ଜାଣିଦିଅନ୍ତି ଓ ଖୁସିରେ ପାଟି କରନ୍ତି, "ଆସିଗଲେରେ କବାଟ ଖୋଲ" କେଡେ ଅନାବିଳ ଓ ଆତ୍ମୀୟ ସେ ଡାକ ଏବେ ବି କାନରେ ଗୁଞ୍ଜରିତ ହୁଏ, ଲାଗେ ଯେମିତି ଆମେ ନୋହୁଁ, ବରଂ ତୁମେ ହିଁ ଆମ ଆସିବା ବାଟକୁ ଅପେକ୍ଷା କରିଥାଅ ।

ଆମେ ସବୁ ତୁମ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚିଯାଉ ଗପ ଶୁଣିବା ପାଇଁ, ତୁମର ଗପ କହିବା ଆରମ୍ଭ ହୁଏ । ଅସରନ୍ତି ଗପ ମନଛୁଆଁ ବୋଧଗମ୍ୟ ଓ ଉପଦେଶ ଧର୍ମୀ, ଗପ ଶୁଣିବା ଲାଗି

Digitized by srujan ka@gmail.com

ଆମର ଯେତିକି ଉତ୍ସାହ ଗପ ଶେଷରେ ସେଇ ଚିରାଚରିତ ଢେଗଟିଏ ମୋ ଗପଟି ସରିଲା, ମଲ୍ଲି ଗଛଟି ମଲା ଶୁଣିବା ପାଇଁ କୌତୁହଳର ସହ ଅପେକ୍ଷା ଥାଏ ଆମର । ଭାବିଲେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଲାଗେ ଜଣେ ପ୍ରଫେସର ବି ଶିଶୁଙ୍କ ମାନସିକତାକୁ ଛୁଇଁବା ଭଳି ମନଛୁଆଁ ପାରା ଅସରନ୍ତି ଗପ ବି କହି ପାରନ୍ତି ? ଥରେ ପଚାରିଲି "ତାତା ! ଏତେ ଗପ କେମିତି କହି ପାର" ? ମୁରୁକି ହସି ଉତ୍ତର ଦେଲେ "ତୁମକୁ କହିବା ପାଇଁ ମୁଁ ଗପବହି ପଢେ", ଆଜି ଭାବୁଛି ସତରେ କଠିନ ହେବା ସହଜ, ହେଲେ ସରଳ ହେବା କେତେ ଯେ କଷ୍ଟ । ନୟାଗଡରେ ଖରାବେଳଟା ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କ ଦୁଷ୍ଟାମିର ପ୍ରକୃଷ୍ଟ ସମୟ । ଶୋଇଯିବା ବାହାନାରେ ଯାବତୀୟ ଦୁଷ୍ଟାମି ହୁଏ । ଆଚାର ଖିଆ ଇତ୍ୟାଦି - ହାଇଦ୍ରାବାଦରେ କୁନି ବଡମାଙ୍କ ଘରେ ତାସ୍ ଖେଳର ଆସର ସବୁ ଅଭିଜ୍ଞ ଉସ୍ତାଦ ଖେଳାଳିଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ମୁଁ ଅନଭିଜ୍ଞ ଅଥଚ ଯେନତେନ ପ୍ରକାରେ ଜିତିବାର ପ୍ରୟାସ ରେ ସମସ୍ତଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟି ଆଢୁଆଳରେ କାର୍ଡ ଗୁଡିକ, ଏପଟ ସେପଟ କରିବା କାରସାଦି ତୁମ ଆଖି ଆଗରେ ପଡିଗଲେ ପାଟି କରି କୁହ ଏଇ ତାଲିବାନ, କେତେ ଆତ୍ମୀୟ ଓ ଅନ୍ତରଂଗ ସେଇ ମୁହୁର୍ତ୍ତ ଗୁଡିକ । ମୋ ବାହାଘର ପରେ ଯେବେ ଯେବେ ଫୋନରେ କଥା ହୁଏ,ତୁମେ ପଚାର,"ଘର କେବେ କରିବୁ" ? ଶେଷଥର କହିଥିଲି, "ତୁମ ଜ୍ୱାଇଁଙ୍କୁ କୁହ, ତୁମେ କହିଲେ ସେ କରିଦେବେ" । ତୁମେ ଆଉ କହିଲନି । ଜୀବନ ଜଞ୍ଜାଳ ଭିତରେ ଅନାଗତ ଭବିଷ୍ୟତଟା ଡାହାଣୀ ଭଳି ଡରାଉଥାଏ, ମଣିଷ ସାମୟିକ ଭାବେ ଅତୀତକୁ ଭୁଲିଯାଏ । ନିତିଦିନିଆ ଜଞ୍ଜାଳ ମୟ ରୁଟିନ ରେ ଯେବେ କ୍ଲାନ୍ତ ହୋଇ ଟିକେ ବସିଯାଏ, ପୁରୁଣା ଆଲବମ୍‌ଗୁଡିକରେ ଆଖି ପକାଏ, ଆମାମା ଓ ତୁମର ଫଟୋ ଦେଖିଲେ ମୋର ପୁରୁଣା ଦିନ ଗୁଡିକର ସ୍ମୃତି ଉଜ୍ଜୀବିତ ହୋଇଯାନ୍ତି । ଫଟୋରେ ତୁମ ଦୁଇଜଣଙ୍କୁ ଦେଖିଲେ ମନରେ ଆସେ କି ଅଦ୍ଭୁତ୍ ସଂଗମ ସତେ, ଜଣେ ଅଧ୍ୟୟନରତ ସ୍ଥିର ନାରାୟଣ ଓ ଆଉଜଣେ ପଦସେବାରେ ଲିପ୍ତ ମହାଲକ୍ଷ୍ମୀ, ଜଣେ ଆକାଶ ପରି ମହାନ୍ ତ ଜଣେ ବସୁଧା ଭଳି ସହନଶୀଳ । ଭାବେ ଦକ୍ଷିଣ ଓ ଉତ୍ତର ଗୋଲାର୍ଦ୍ଧ ଦୁଇଟି ଗୋଟିଏ ରେଖାରେ ଯୋଡି ହୋଇଯାଇଛନ୍ତି ଯେମିତି । ତୁମ ଦାରୁଣ ମୁହୁର୍ତ୍ତର ଖବରରେ ମର୍ମାହତ ହୋଇ ସଂଗେ ସଂଗେ ନୟାଗଡ ପହଞ୍ଚିଲି । ସେତେବେଳେ କେହି ନଥିଲେ କହିବା ପାଇଁ, "ଆସି ଗଲେରେ କବାଟ ଖୋଲ" । ମହାପ୍ରଣାୟର ଯାତ୍ରା ଅଭିମୁଖେ ମହାନିଦ୍ରାରେ ଶୋଇ ଯାଇଥାଅ ତୁମେ । କ୍ରନ୍ଦନରତ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ପାଖରେ ମୁଁ ବସି ଗଲି । ମନରେ ଅସହ୍ୟ ଯନ୍ତ୍ରଣା ଅନୁଭବ କରୁଥିଲି । ତୁମେ ଓ ଏ ଘର ମୋତେ ମୋ ପିଲାଦିନେ ତୁମ ସହ କଟାଇଥିବା ମୁହୁର୍ତ୍ତ ଗୁଡିକୁ ମନେ ପକାଇଦେଉଥିଲା । କୋହରେ ଅସହ୍ୟ ଲାଗୁଥିଲା ମନେମନେ ଭାବୁଥିଲି "ଗୋଟିଏ ମହାନ୍ ଜ୍ୟୋତିଟିଏ ଲିଭିଗଲା"

କୋହଭରା ହୃଦୟରେ ତୁମ ପାଦ ଦୁଇଟିକୁ ଧରି ଅନ୍ତିମ ପ୍ରଣାମ ଜଣାଇଲି । ଆମାମାର ଫୁଲ ତୋଡାଟି ତୁମ ପାଦପାଖରେ ରଖି ହଠାତ୍ ପଛକୁ ବୁଲି ଦେଖେତ ଆମାମା କିଛି ବିଳି

Digitized by srujan ka@gmail.com

ବିଳାଇଥିବା ଶୁଣିଲି । ବୋଧେ ସେ କହୁଥାଏ "ମିଶିକି ଯିବାର କଥା ଦେଇ ଏକା ଚାଲିଗଲ ନା", କି ହୃଦୟ ବିଦାରକ ଥିଲା, ତାର ସେ ନୀରବ ବିଳାପ ।

ମୁଁ ଈଶ୍ୱରଙ୍କୁ ମରିବାର ଦେଖିନି । କିନ୍ତୁ ଶୁଣିଛି, ଦେହଧାରୀ ଈଶ୍ୱରଙ୍କୁ ବି ଦିନେ ଦେହ ତ୍ୟାଗ କରିବାକୁ ପଡିଥାଏ । ତୁମେ ଆମ ପାଇଁ ଈଶ୍ୱର ଓ ଈଶ୍ୱରୀୟ ତୁମ ଚରିତ୍ର । ତେଣୁ ତୁମେ ଆମ ପାଇଁ ଅମର, ସତ୍ୟ ଓ ଚିରନ୍ତନ । ଗ୍ରହ, ନକ୍ଷତ୍ର ଓ ଗ୍ରହାଣୁ ପୁଞ୍ଜଙ୍କ ସମାରୋହରେ ଏକ ବିରଳ ଲଗ୍ନରେ ତୁମ ଭଳି ଚରିତ୍ରଟିଏ ଜନ୍ମ ନେଇଥିଲେ, ତେଣୁ, ତୁମ (ଶରୀରର) ମୃତ୍ୟୁ ପରେ, ତୁମେ ନିଶ୍ଚୟ ଗୋଟିଏ ଉଜ୍ଜଳ ନକ୍ଷତ୍ରଟିଏ ହୋଇ ଆକାଶରେ କେଉଁଠି ରହିଥିବ । ତୁମେ ଦେଇଥିବା ସତମାର୍ଗରେ ଚାଲିବା ପ୍ରୟାସ ସବୁବେଳେ ଜାରି ରହିଥିବ । ହେଲେ ଅନ୍ଧାରମୟ ଏହି ଜୀବନ ଜଞ୍ଜାଳରେ ଯଦି କେବେ କେଉଁଠି ଆମେ ଦିଗହରା ହୋଇଗଲେ, ଆଲୋକର ଛୋଟିଆ କିରଣଟିଏ ମୋ ପରିବାର ଉପରେ ବିଛାଇ ଦେଉଥିବ ।

ଭୁବନେଶ୍ୱର

□□□

Digitized by srujan ka@gmail.com

MY GREAT GRAND FATHER

Shruti

My great grandpa, Dr. Satyabadi Hazary was a professor at Cuttack on Medical College 1959. I don't know properly about him. However, I heard that he was a very disciplined and excellent man of Principle when I was 2-3 years old the last I had seen him. After his death all our family members got depressed. He used to tell me very good stories. My mother and my grandmother always told what we were doing together in my childhood. He had also sang a song that was very beautiful. I will not forget him forever. Every time his stories were new, he was not repeating the stories. He was also making very good painting exactly good as the original. Once my mother was asked to make a cup of tea and he also said to add some black pepper.

My mother was preparing the tea for the first time, so she added a little more black pepper. So the tea became too spicy. But still he finished the tea with a smile, as it was made by his grand daughter. My great grandma, Rajeshwari Hazary who was also a very disciplined and simple nice woman. She always used to observe every body's attitudes. When I was 5 years old, once my great grandma visited our village, I used to help her to reach to the verandah with her stick. She was always telling me to be a good girl and to obey the advice of my elders. They both had made us realized the importance of parents. I think that both of them were the best parents and grandparents in our family. I pray the great souls to lead me light in the darkness of my life.

Khandagiribari, Bhubaneswar

❑❑❑

Digitized by srujan ka@gmail.com

WALK THE TALK

***Sagar Satya Pratik** (Rohan-Grand son)*

Its seems like yesterday, I was walking and talking with Dr. Hazary my Grandfather but he is long gone. I have a vivid memory of the interactions we both had. Those interactions were filled with love, affection, teaching and value of life. His teachings gave a shape to my character and life.

I used to spend my Druga puja, winter and summer vacation at my grandparent's place.

If I recall correctly, as a child I was very talkative. Curious to know my surrounding, I was always filled with questions. And he was always ready with an answere. Answer in a creative way that left a long lasting impression in my mind. At that time, I wondered how he knew so many things.

I used to address him as "Tata". Me and Tata used to go for long walk in the evening. And it was no less than a "Walk the Talk" show hosted by Shekhar Gupta in NDTV. Why the Sky is blue? Is there fish in the pond? Why people are poor? Who created the mountain? How come you have beard? Who took your hairs?

Following is one such conversions I had with my Tata.

Me: Tata, Can I ask you a question.

Tata: Yes, sure.

Me: Why these people are saving their head?

Tata was silent for a while and replied.

Tata: Someone form their family has died. They are performing a ritual by sacrifice their hair as a mark of respect to the dead. Tonsure(saving the head) is performed on the 10th day of the death of an elder member of the family. Where near and dear members voluntarily come and sacrifice their hair. Hair is symbol of beauty for human. Both men and women stand in front of the mirror and comb their hair. We take a great deal of care for the hair. We wash it apply scented oil,periodically cut it so that it is in shape. Why we do all these things?

Digitized by srujan ka@gmail.com

It is because hair is our identity and beauty. The person might not look that beautiful or you might not able to recognize a person without their hair.Then why do we sacrifice the hair for the dead? Remember this, they are not sacrificing their hair, in turn they are sacrificing their beauty.

Beauty brings ego in human. when you mourn death of an elderly, you should be humble not egoistic and arrogant. Sacrificing beauty also sacrifices ego.

Me: Why do people Die?

Tata: Death is inevitable, peaceful and beautiful. It is a medium to liberate all the attachment of life and depart from "Samsara" to be reborn. Bhagaban Sri Krishna said in Gita

dehino 'sminyathadehe
kaumaramyauvanamjara
tathadehantara-praptir
dhirastatranamuhyati

Physical body of the human passes through childhood, youth age, old age. In similar fashion the soul in the body passes to another body on the event of death. Death is a medium to leave the old and embrace new. New is always good, isn'tit?

Me: Of course Tata, new is always good. I love new dresses. When Daddy brings new dresses for me on Ganesh puja, it makes me very happy.

Tata : Ha haha (Laughed out loud)

Me: Tata, what is soul?

Tata: Soul or Aatman is an essence of being. It is present in every leaving individual. When we die, our body is perishable. But soul can exist without the body, it will leave one body and take a new body.

nainamchindantisastrani
nainamdahatipavakah
nacainamkledayantyapo
nasosayatimarutah

Digitized by srujan ka@gmail.com

Soul does not have death, it cannot be destroyed by a weapon, nor can be burnt by fire, nor drowned in the water, not withered by the wind.

On the event of death, soul departs from one body and takes a new body in the form of birth. This is called reincarnation. The actions or deeds in the life leads to further reincarnation. If you do good work in life, serve who is suffering, soft spoken to others, your soul might not reincarnate in next life. It will achieve Nirbana. Nirbana is the process of breaking the cycle of life and death, where the soul or atman perishes in paramatma.

Me: I will be a good boy Tata.

Tata: I am sure you will be one dear.

There were several such conversation I had with my Tata. Which makes me understand the essence of my life. Tata is no longer with us. But his teachings will always be with me. Love you Tata.

USA

❒❒❒

Digitized by srujan ka@gmail.com

TATA AND ME

— G Aruna Dora

In the year 1999 February, early days of my marriage I met Tata. As I mentioned above I was newly wedded bride, many thoughts are prevailing in my mind and was worried a bit, as it happens to everyone.

Let me speak my heart out ____ when I came across Tata

I found him a godly personality. He bestowed me with a heavenly hand that made me calm and comfortable at that moment. I felt the " Midas Touch ".

This was my first experience.

As years passed on, I got many opportunities to meet Tata. He always received me happily and spoke freely. He was a wonderful person and commendable teacher. He was a gem of professors, Many times I felt that lucky are those students whom he taught anatomy. All of those must be benefited a lot. He taught me Science, Geography,Spirituality and many more things. I was craving to talk to him and I had always many questions to ask him. He used to narrate his childhood life, student life,and his abroad tours. He remembered all the names of places,countries, lakes with correct latitude and longitudes. It was really amazing. He taught me human anatomy and physiology

(I was very interested to know). He never used to get bored. One day he asked me to get a globe and a world map and explained many things. His pleasing personality and explaining ability always made me a student.I use all those things while teaching my kids. Like that I used to spend time with him, of course I had a good time, but was not sufficient.

I would like to mention another incident. His joy and happiness on Bittu's birth. When Bittu was 3 years old he started visiting us frequently. He told he gets pleasure and happiness by watching Bittu playing. He loved Bittu very much, of course he loves everyone.

Digitized by srujan ka@gmail.com

Constantly he used to praise him. It was very nice to see him reciting the poem "Tiger Tiger Burning Bright" with Bittu. He often used to say me that " look your son will be a great man one day". I pray Sai that Tata's word shall come true. I believe, it will.

I am sorry to mention but could not stop expressing it, he told me few times before his demise, that his journey was reaching the heavenly door. Being a doctor he knew his body. In that time also he was maintaining his daily routine perfectly like getting up early in the morning, eating healthy food, reading books, having medicines on time and talking with everyone pleasantly.I was afraid of loosing him; I used to cry inside but never expressed it before anyone. I am stating this, because I loved my meternal grandfather very much. I was depressed after his demise, because he was my strength, during that time. Tata fulfilled the gap and stood for me like my grandfather.

Today while writing this tears are rolling from my eyes because, I never considered that he is not among us. I always feel his presence. He is an inspiration to many and his contribution plays a significant role in their lives.I treat my self to be one of the luckiest people to come in contact with such a great humble person.

Love you Tata

104, Aryalaya Apartment
Unit-8, Bhubaneswar

❏❏❏

Digitized by srujan ka@gmail.com

ଡ଼ାକ୍ତର ହଜାରୀଙ୍କ ବଂଶାବଳୀ

ଭେଙ୍କଟ ପତି ହଜାରୀ

↓

ବଳରାମ ହଜାରୀ

↓

ଜଗନ୍ନାଥ ହଜାରୀ

- କୃଷ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ହଜାରୀ
- ରାମଚନ୍ଦ୍ର ହଜାରୀ
- ଦାଶରଥି ହଜାରୀ
- ବାମନ ଆମ୍ମା (ଚମ୍ପା ପାଣ୍ଡି)
- ରାଜଲକ୍ଷ୍ମୀ (ଝିଅ) (ଖୋରଧା)

କୃଷ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ହଜାରୀ ↓

- ମାଳି (ଝିଅ)
- ଲିଙ୍ଗରାଜ ହଜାରୀ
- ସାଇ (ଝିଅ)
- ମୁତ୍ୟାଲୁ (ଝିଅ)
- ସତ୍ୟବାଦୀ ହଜାରୀ
- ରତ୍ନାଲୁ (ଝିଅ)
- ଅଜରମ୍ମ (ଝିଅ)

ରାମଚନ୍ଦ୍ର ହଜାରୀ

- କୌଶଲ୍ୟା (ଝିଅ)
- ଆମାଜୀ (ଝିଅ)
- କୁନ୍ଦ (ଝିଅ)
- ମାଣି (ଝିଅ)
- ଭିକ୍ଷାକାରୀ ହଜାରୀ
  - ମୋହନ ହଜାରୀ
  - ଦିଲ୍ଲୀପ ହଜାରୀ
  - ମନୋଜ ହଜାରୀ

ଦାଶରଥି ହଜାରୀ

↓

ପଦ୍ମନାଭ ହଜାରୀ

- ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ହଜାରୀ
- ପଞ୍ଚାନନ ହଜାରୀ
- ହୈମବତୀ
- ସାବିତ୍ରୀ
- ରାଜ କୁମାରୀ
- ମୀନା କୁମାରୀ

ଲିଙ୍ଗରାଜ ହଜାରୀ

(ଅଜରମ୍ମ)

- ଡ଼ଃ ନାରାୟଣ ହଜାରୀ
- ଡ଼ା ମଦନ ମୋହନ ହଜାରୀ
- ଡ଼ା ସନ୍ତୋଷ ହଜାରୀ
- ଡ଼:ସୁବାଷ ହଜାରୀ
- ସରୋଜିନୀ
- ଦମୟନ୍ତୀ
- ଗୀତା

Digitized by srujan ka@gmail.com

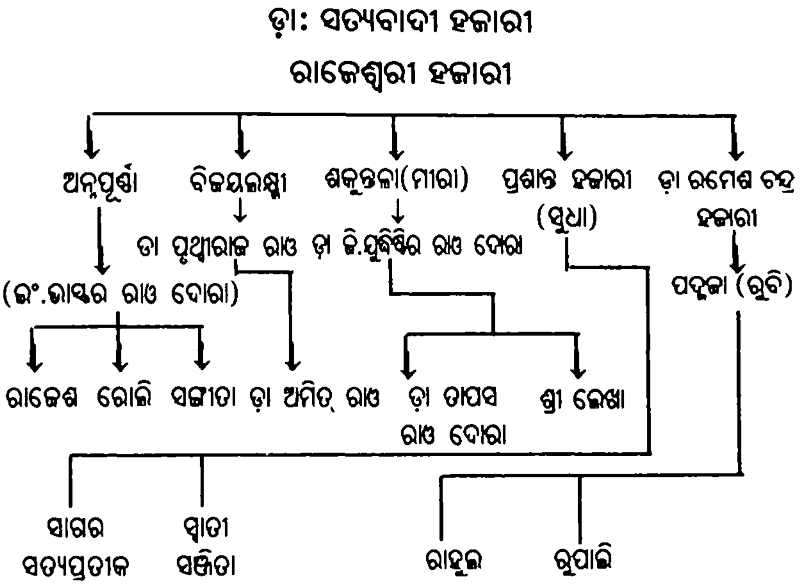

Digitized by srujan ka@gmail.com

ଡ଼ା ସତ୍ୟବାଦୀ ହଜାରୀଙ୍କ
ପୂଜ୍ୟ ବାପା ସର୍ବାରାକାର
୰ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ କୃଷ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ହଜାରୀ

ଆମେରିକାରେ
ସରକାରୀ ଗସ୍ତ
ସମୟରେ
ଡା ସତ୍ୟବାଦୀ
ହଜାରୀ

Digitized by srujan ka@gmail.com

ଭାଇ ଓ ଭଉଣୀମାନଙ୍କ ସହିତ ଡ଼ାକ୍ତର ହଜାରୀ

ପୁଅ, ଝିଅ ଏବଂ ନାତିନାତୁଣୀଙ୍କ ଗହଣରେ ସପତ୍ନୀକ ସତ୍ୟବାଦୀ ହଜାରୀ

Digitized by srujan ka@gmail.com

୭୫ତମ ଜନ୍ମଦିବସ ପାଳନ ଅବସରରେ ଡ଼ାକ୍ତର ସତ୍ୟବାଦୀ ହଜାରୀ

Digitized by srujan ka@gmail.com

ଚାକିରୀରୁ ଅବସର ପରେ ଏକ ଖୁସିର ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ହଜାରୀ ଦମ୍ପତି

ପୁତ୍ର, ପୁତ୍ରବଧୂ କନ୍ୟା ଓ ଜାମାତାଙ୍କ ଗହଣରେ ସପତ୍ନୀକ ସତ୍ୟବାଦୀ ହଜାରୀ

Digitized by srujan ka@gmail.com

ପୁତ୍ର ଓ ପୁତ୍ରବଧୂ,
ପତ୍ନୀ ରାଜଶ୍ୱେରୀଙ୍କ
ସହ ଡ଼ା ହଜାରୀ

ଡ଼ା ସତ୍ୟବାଦୀ ହଜାରୀଙ୍କ ପୁଅ ଓ ଝିଅମାନେ

Digitized by srujan ka@gmail.com

ଝିଅ ଓ ଜୋଇଁମାନଙ୍କ ଗହଣରେ ହଜାରୀ ଦମ୍ପତି

ନାତି ଓ ନାତୁଣିମାନଙ୍କ ଗହଣରେ ଡ଼ା ହଜାରୀ

Digitized by srujan ka@gmail.com

ଝିଅମାନଙ୍କ ଗହଣରେ
ହଜାରୀ ଦମ୍ପତି

ବୋହୂ ଓ ଝିଅମାନଙ୍କ ଗହଣରେ ସପତ୍ନିକ ଡ଼ା ହଜାରୀ

Digitized by srujan ka@gmail.com

ବଡ଼ପୁଅ ପ୍ରଶାନ୍ତ ସହ ସ୍ତ୍ରୀ ସୁଧା ଓ ନାତି ରୋହନ

ରମେଶ ଓ ତାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ପଦ୍ମଜାଙ୍କ ସହିତ ହଜାରୀ ଦମ୍ପତି

ଡ଼ାକ୍ତର ହଜାରୀଙ୍କର ନାତି ଓ ନାତୁଣିମାନେ

ଝିଅ ବିଜୟଲକ୍ଷ୍ମୀ ଓ ପୃଥ୍ୱୀରାଜଙ୍କ
ସହ ଦମ୍ପତି ହଜାରୀ

ନାତି ରାଜେଶ, ନାତୁଣୀ ଖୁସି ଏବଂ ଅରୁଣା
ସହ ହଜାରୀ ଦମ୍ପତି

Digitized by srujan ka@gmail.com

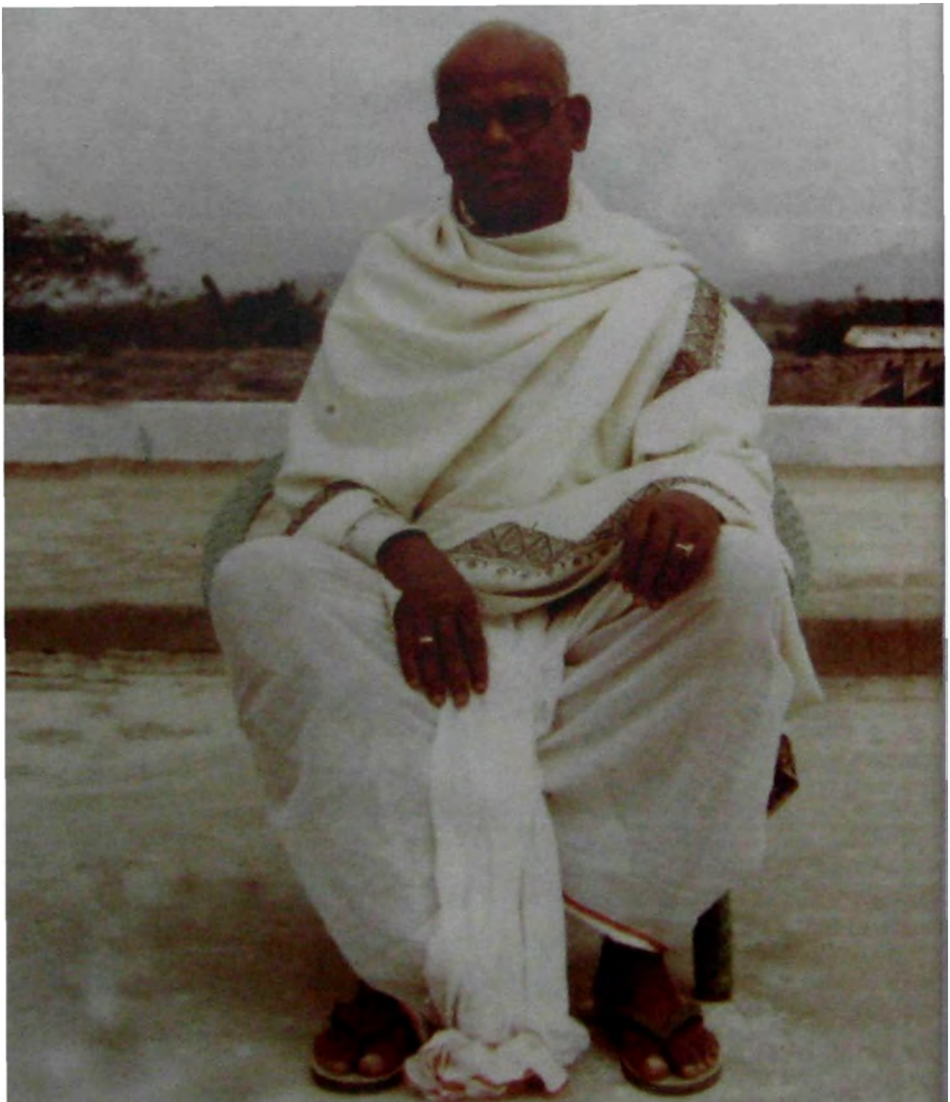

ପ୍ରଫେସର ଡ଼ାକ୍ତର ସତ୍ୟବାଦୀ ହଜାରୀ, କେଶରପୁର

Digitized by srujan ka@gmail.com